Agatha Christie

KREIVAS NAMELIŪKŠTIS

Agata Kristi

Kreivas nameliūkštis

UDK 821.111-31
Ch525

Agatha Christie

Crooked House

First published in US 1949

ISSN 1822-7376; 57
ISBN 978-609-8057-12-6

Skiriu Panki, kuriai patinka ortodoksinės istorijos, žmogžudystės, tyrimai ir įtarimai, krentantys ant visų be išimties.

Pirmasis skyrius

Pirmą kartą su Sofija susipažinau Egipte baigiantis karui. Ji čionykščiame Užsienio reikalų departamente ėjo gana aukštas pareigas. Iš pradžių man teko pažinti jos administracinius sugebėjimus. Netrukus aš įsitikinau, jog ji dirba efektyviai, puikiai atlieka savo pareigas, užimdama aukštą postą, nepaisant savo jauno amžiaus (tuo metu jai buvo dvidešimt dveji). Be savo nepaprastai gražios išvaizdos, ji dar pasižymėjo blaiviu protu ir puikiu humoro jausmu, kuris man visuomet patiko. Mes tapome draugais. Su ja buvo nepaprastai lengva bendrauti, tad mes džiaugdavomės kartu pietaudami, o kartais ir pašokdami.

Visa tai man buvo suprantama, bet kai mane karui baigiantis perkėlė į rytus, aš supratau dar vieną dalyką – kad mylėjau Sofiją ir norėjau ją vesti.

Aš padariau šį atradimą mums pietaujant „Šepardo“

viešbutyje. Tai nebuvo man kažkas netikėto ar šokiruojančio – greičiau lyg pripažinimas fakto, kuris man buvo jau seniai gerai žinomas. Aš pažvelgiau į ją naujomis akimis – nors nieko nauja neišvydau. Ir viskas, ką mačiau, man išties patiko: tamsūs garbanoti plaukai, kurie išdidžiai kilo nuo jos kaktos į viršų, gyvybingos žydros akys, nedidelis stiprus kovingas smakras ir tiesi nosis. Man taip pat patiko jos pagal užsakymą pasiūta šviesiai pilka suknelė su balta palaidinuke. Ji atrodė gaivinančiai angliškai. Tai mane ypač žavėjo, nes jau trejus metus nebuvau matęs savo gimtinės. Niekas, pamaniau aš, negali atrodyti labiau angliškai. Bet būtent tuo metu aš taip pat sudvejojau, ar iš tiesų ji buvo tokia angliška, kaip atrodė. Ar realiame pasaulyje viskas gali būti taip tobula kaip teatro scenoje?

Man toptelėjo, jog, nepaisant to, kad mes daug ir atvirai kalbėjomės tarpusavyje, aptarinėjome įvairias idėjas, savo pomėgius, ateities palnus, apšnekinėjome artimiausius draugus bei pažįstamus, Sofija nė karto nebuvo užsiminusi apie savo namus ar savo šeimą. Ji viską žinojo apie mane (ji iš tiesų buvo puiki klausytoja), bet aš apie ją nežinojau nieko. Jos šeima, pamaniau, neturėtų būti kažkokia išskirtinė, bet ji niekuomet apie tai nekalbėjo. Iki tos akimirkos man tai niekuomet nebuvo kritę į akį.

Sofija paklausė, apie ką aš galvoju. Aš mąsliai atsakiau:

– Apie tave.

– Suprantu, – atsakė ji. Atrodė, kad ji iš tiesų supranta.

– Mes galime porą metų nebepasimatyti, – pasakiau

aš. – Aš nežinau, kada vėl sugrįšiu į Angliją. Bet pirmas dalykas, kurį aš padarysiu sugrįžęs, – tai susitiksiu su tavimi ir paprašysiu tavo rankos.

Jos nė akies vokas nevirptelėjo. Ji sėdėjo ir rūkė, nežiūrėdama į mane. Akimirkai aš susirūpinau, kad ji galėjo manęs nesuprasti.

– Paklausyk, – tariau aš. – Aš tikrai nenoriu tavęs prašyti tekėti už manęs dabar. Vis tiek iš to nieko gero neišeitų. Visų pirma, tu galėtum mane atstumti. Tuomet aš siaubingai pasijusčiau ir galbūt susidėčiau su kokia nors žemos moralės moterimi vien tik tam, kad atkurčiau savo įžeistą savimeilę. O jei tu manęs neatstumtum, ką mes darytume? Susituoktume ir iš karto išsiskirtume? Susižadėti ir nusiteikti ilgai laukti? Aš negaliu to iš tavęs reikalauti. Tu galėtum sutikti kitą vyrą, bet liktum man „lojali". Mes gyvename beprotiškame pasaulyje. Aplink visi tuokiasi ir skiriasi. Aš norėčiau, kad tu sugrįžtum į namus, apsižvalgytum bei apsiprastum su nauja pokario atmosfera ir ramiai apsispręstum. Tai, kas yra tarp mūsų, Sofija, turi būti tvirta ir amžina. Jokios kitokios santuokos man nereikia.

– Man taip pat, – pasakė Sofija.

– Kita vertus, – tariau aš, – turiu teisę pasakyti, kaip aš... na... ką aš jaučiu.

– Tik apsieikime be nereikalingų lyrizmų, – atsiliepė Sofija.

– Brangioji... tu nesupranti? Aš iš visų jėgų tik ir stengiuosi nepasakyti, kaip tave myliu...

Ji mane pertraukė.

– Aš supratau, Čarlsai. Man patinka, kaip tu tvarkai šį reikalą. Tu gali sugrįžęs mane susirasti – jei vis dar

to norėsi...

Dabar jau buvo mano eilė ją pertraukti.

– Dėl to nekyla jokių abejonių.

– Visur atsiranda abejonių, Čarlsai. Visuomet gali pasitaikyti nenumatytų aplinkybių, kurios viską apvers aukštyn kojomis. Be to, tu juk apie mane beveik nieko nežinai, tiesa?

– Aš netgi nežinau, kur Anglijoje tavo namai.

– Aš gyvenu Svinlio slėnyje.

Aš linktelėjau, išgirdęs gerai žinomo Londono priemiesčio, kuris gali pasigirti trimis puikiomis golfo aikštelėmis, skirtomis piniguočiams iš Sičio, pavadinimą.

Ji švelniai pridūrė linksmu tonu:

– Mažame kreivame nameliūkštyje...

Aš, ko gero, atrodžiau kiek išsigandęs, nes ji pralinksmėjo ir pacitavo man vaikišką pasakėlę: „Ir jie visi gyveno mažame kreivame nameliūkštyje“. Tai mes. Nors išties jis nėra mažas. Bet neabejotinai pakrypęs – pusiau medinis, su dvišlaičiu stogu.

– Ar tavo šeima didelė? Turi brolių ir seserų?

– Vieną brolį, vieną seserį, motiną, tėvą, dėdę, dėdienę, senelį, protetę ir pamotę.

– O Viešpatie! – kiek priblokštas šūktelėjau aš.

Ji nusijuokė.

– Be abejo, įprastomis aplinkybėmis mes kartu negyventume. Čia kaltas karas ir bombardavimai, nors, – ji susimąstė, – galbūt dvasiškai šeima visuomet buvo kartu – mano senelio prižiūrima ir globojama. Jis – iškili asmenybė, tas mano senelis. Jam jau daugiau nei aštuoniasdešimt, jis maždaug metro šešiasdešimties ūgio, tačiau šalia jo visi nublanksta.

– Įdomu, – pasakiau aš.

– Jis išties įdomus. Graikas iš Smirnos. Aristidas Leonides. – Mirktelėjusi ji pridūrė: – Jis yra be galo turtingas.

– Ar po karo dar liks turtingų žmonių?

– Bent jau mano senelis tai tikrai, – užtikrintai ištarė Sofija. – Politika išsunkti turtuolius jam nepakenks. Greičiau jis pats kitus išsunks. Įdomu, – pridūrė ji, – ar jis tau patiktų.

– O tau?

– Labiau nei bet kas kitas pasaulyje, – atsakė Sofija.

Antrasis skyrius

Praėjo daugiau nei dveji metai nuo to laiko, kai aš grįžau į Angliją. Tai nebuvo lengvi metai. Mes gana dažnai susirašinėdavome su Sofija. Jos, kaip ir mano, laiškai nebuvo meilės laiškai. Tai greičiau buvo dviejų draugų susirašinėjimas – apsikeitimas mintimis ir idėjomis bei kasdienių įvykių aptarimas. Vis dėlto žinojau, kad – bent jau aš taip jaučiau, tikėjausi, kad tą patį jautė ir Sofija, – mūsų jausmai vienas kitam tik augo ir stiprėjo.

Šiltą lietingą rugsėjo dieną aš grįžau į Angliją. Medžių lapai vakaro šviesoje tviskėjo aukso spalvomis. Vėjas žaismingai pūtė šuorais. Iš oro uosto aš pasiunčiau telegramą Sofijai.

Ką tik atvykau. Lauksiu tavęs 21 valandą „Mario" restorane. Čarlsas.

Po poros valandų aš varčiau „Times". Perbėgant

akimis gimimų, santuokų ir mirčių skelbimus, mano žvilgsnis užkliuvo už Leonides vardo:

Rugsėjo devynioliktąją „Trijuose kraiguose" Svinlio slėnyje užmigo mano mylimas vyras, eidamas aštuoniasdešimt penktuosius. Su giliu liūdesiu, Brenda Leonides.

Iškart apačioje buvo kitas skelbimas:

Netikėtai savo namuose „Trijuose kraiguose" Svinlio slėnyje mirė Aristidas Leonides, palikdamas savo mylimus vaikus ir anūkus. Jis bus pašarvotas Sent Elders bažnyčioje Svinlio slėnyje.

Abu pranešimai man pasirodė keisti. Gana nemokšiškas laikraščio darbuotojų darbas, mat šie pranešimai dubliavosi. Tačiau dabar man rūpėjo Sofija. Paskubomis aš jai išsiunčiau kitą telegramą:

Ką tik perskaičiau apie tavo senelio mirtį. Užjaučiu. Pranešk, kai galėsi susitikti. Čarlsas.

Telegramą iš Sofijos aš gavau apie šeštą valandą tėvo namuose. Ji rašė:

Būsiu „Mario" restorane devintą. Sofija.

Mintys apie susitikimą su Sofija mane neramino ir jaudino. Laikas slinko beprotiškai lėtai. Aš buvau „Mario" restorane dvidešimčia minučių anksčiau. Sofija pavėlavo penkiomis minutėmis.

Visuomet patiri sukrečiantį išgyvenimą, kai vėl susitinki su žmogumi, su kuriuo nesimatei ilgą laiką, bet apie kurį nuolatos mąstei. Galiausiai Sofija įžengė pro duris. Mūsų susitikimas atrodė visiškai nerealus. Ji vilkėjo juodą suknelę, ir tai kažkaip keistai mane sukrėtė! Daug moterų dėvi juodas sukneles, bet aš suvokiau, kad tai aiškiai susiję su gedulu. Man atrodė keista, kad būtent Sofija turėjo vilkėti gedulo suknelę, – nors ir

mirė jos artimas giminaitis.

Mes išgėrėme kokteilius ir nuėjome atsisėsti prie staliuko. Kalbėjomės paskubomis ir karštligiškai – klausinėjome apie senus draugus iš Kairo laikų. Tai buvo dirbtinis pokalbis, bet jis mums padėjo įveikti varžymąsi.

Aš išreiškiau užuojautą dėl jos senelio mirties, ir Sofija pareiškė, kad tai įvyko „labai netikėtai". Tuomet mes vėl pasinėrėme į prisiminimus. Aš su nerimu pradėjau jausti, kad buvo kažkas ne taip – turiu galvoje, kažkas dar, neskaitant mūsų natūralaus varžymosi susitikus po ilgo laiko.

Kažkas su Sofija buvo ne taip, be jokių abejonių. Galbūt ji ketino man pranešti, kad sutiko kitą vyrą, kuris jai patinka labiau nei aš? Kad jos jausmai man tebuvo „klaida"?

Kažkodėl netikėjau, jog tai galėtų būti tiesa, bet nežinojau, ką dar galvoti. Mes toliau palaikėme dirbtinį pokalbį.

Staiga, visiškai netikėtai, kai padavėjas atnešė kavą ir nusilenkęs pasišalino, regis, viskas atsistojo į savo vietas. Mes sėdėjome su Sofija taip, kaip ir anksčiau daugybę kartų esame sėdėję restorane. Atrodė, jog mes nė nebuvome išsiskyrę.

– Sofija, – ištariau aš.

Ji iškart atsiliepė:

– Čarlsai!

Aš su palengvėjimu atsidusau.

– Ačiū Dievui, viskas baigėsi, – pasakiau aš. – Kas mums buvo nutikę?

– Tai greičiausiai mano kaltė. Aš kvailai elgiausi.

– Bet dabar viskas gerai?

– Taip, dabar viskas gerai.

Mes nusišypsojome vienas antram.

– Brangioji! – pasakiau aš. Tuomet: – Kada mes galėsime susituokti?

Jos šypsena išblėso.

– Aš nežinau, – pasakė ji. – Nesu tikra, Čarlsai, kad galėsiu kada nors už tavęs ištekėti.

– Kodėl, Sofija? Aš tau atrodau svetimas? Gal tau reikia laiko, kad galėtum vėl prie manęs priprasti? O gal atsirado kitas? Ne... – Aš nutilau. – Aš tikras kvailys. Tai nė vienas iš šių dalykų.

– Ne, nė vienas. – Ji papurtė galvą. Aš kantriai laukiau. Tuomet ji tyliu balsu ištarė:

– Tai susiję su senelio mirtimi.

– Tavo senelio mirtimi? Bet kodėl? Kokią, po galais, tai turi reikšmę? Tu neturi galvoje – žinoma, neturi – pinigų, tiesa? Jis tau nieko negalėjo palikti? Bet aš prisiekiu, brangioji...

– Pinigai čia niekuo dėti. – Ji probėgšmais nusišypsojo. – Tikiu, kad tu ir taip mane mielai „priimtum į savo valtį“, anot seno posakio. Šiaip mano senelis per visą gyvenimą niekuomet nėra praradęs pinigų.

– Tuomet kas tai?

– Tai tiesiog jo mirtis. Supranti, Čarlsai, aš nemanau, kad jis tiesiog... numirė. Aš įtariu, jog jis galėjo būti... nužudytas.

Aš spoksojau į ją.

– Iš kur tokios mintys? Kodėl tu taip manai?

– Tai ne mano mintys. Daktarui kažkas nepatiko. Jis neišrašė mirties sertifikato. Jie ketina atlikti skrodimą.

Akivaizdu, kad kažką įtaria.

Dėl to aš neketinau su ja ginčytis. Sofija pasižymėjo giliu protu; buvo galima pasitikėti jos išvadomis.

Aš rimtu balsu tariau:

– Jų įtarimai gali nepasiteisinti. Tačiau net jei ir pasiteisintų, kokią reikšmę tai turi mums?

– Gali turėti tam tikru atžvilgiu. Tu esi diplomatas. Diplomatų žmonos turi būti nepriekaištingos. Žinau, kad tu pasirinksi mane, bet aš esu išdidi, labai išdidi. Aš noriu, jog mūsų santuoka būtų visavertė, ir nenoriu, kad tau dėl manęs tektų kažką aukoti. Tačiau galbūt viskas bus gerai...

– Turi galvoje, kad gydytojas galėjo apsirikti?

– Net jei ir neapsiriko, tai neturėtų reikšmės, jei... jei jį būtų nužudęs „tinkamas" žmogus.

– Ką tu turi galvoje, Sofija?

– Man tai buvo nemalonu sakyti. Tačiau, galų gale, reikia būti sąžiningai.

Ji neleido man prasižioti.

– Ne, Čarlsai, daugiau aš neketinu nieko aiškinti. Galbūt jau ir taip per daug pasakiau. Bet aš norėjau su tavimi susitikti šį vakarą – susitikti su tavimi ir pasistengti viską paaiškinti. Mes nieko negalime daryti, kol viskas išaiškės.

– Papasakok man bent šiek tiek daugiau.

Ji papurtė galvą.

– Nenoriu.

– Bet... Sofija...

– Ne, Čarlsai. Aš nenoriu, kad tu žiūrėtum į mus mano akimis. Noriu, kad tu pats susidarytum savo nuomonę.

– Ir kaip man tai padaryti?

Pažvelgusi į mane savo keistai spindinčiomis briliantinėmis, žydromis akimis, ji pasakė:

– Gali apie tai sužinoti iš savo tėvo.

Aš dar Kaire Sofijai buvau sakęs, kad mano tėvas buvo Skotland Jardo komisaras. Jis vis dar juo buvo. Išgirdęs jos žodžius, pajutau nugara perbėgant šaltą drebulį.

– Nejaugi viskas taip blogai?

– Manau, kad taip. Matai vyrą, vieną sėdintį prie staliuko šalia durų? Tą šaunų, patikimai atrodantį tipą?

– Taip.

– Jis buvo Svinlio slėnio stoties platformoje šį vakarą, kai aš lipau į traukinį.

– Nori pasakyti, kad jis tave seka?

– Taip. Manau, mes visi esame stebimi. Jie užsiminė, kad būtų gerai, jog nė vienas iš mūsų neišeitų iš namų. Bet aš norėjau susitikti su tavimi. – Ji ryžtingai atkišo smakrą. – Aš išlipau pro vonios langą ir nusliuogiau žemyn lietvamzdžiu.

– Brangioji!

– Bet policija gerai atlieka savo darbą. Be to, žinoma, buvo telegrama, kurią tau išsiunčiau. Na, nesvarbu – mes esame čia... kartu... Tačiau nuo šiol turime žingsniuoti atskirai. – Ji patylėjusi pridūrė: – Deja – be jokios abejonės, – mes mylime vienas kitą.

– Dėl to tikrai nėra jokių abejonių, – pritariau aš. – Tik nesakyčiau „deja“. Mes su tavimi išgyvenome pasaulinį karą, mes daug kartų buvome per plauką nuo mirties – aš nesuprantu, kodėl netikėta vieno senuko mirtis... Beje, kiek jam buvo metų?

– Aštuoniasdešimt penkeri.

– Taip, žinoma. Tai buvo parašyta laikraštyje. Mano nuomone, jis mirė tiesiog nuo senatvės.

– Jei tu būtum pažinojęs mano senelį, – pasakė Sofija, – tai būtum kitokios nuomonės!

Trečiasis skyrius

Mane visuomet domino mano tėvo darbas policijoje, bet niekuomet nebūčiau pagalvojęs, kad jis galėtų sietis su mano asmeniniais interesais. Aš dar nebuvau susitikęs su tėvu. Jo nebuvo namuose, man atvykus, o nusiskutęs bei persirengęs aš išėjau susitikti su Sofija. Bet kai grįžau namo, Gloveris man pranešė, jog mano tėvas jau savo kabinete.

Jis sėdėjo prie stalo, įnikęs į dokumentų krūvą. Pamatęs mane, pašoko.

– Čarlsai! Pagaliau!

Prancūzą mūsų susitikimas būtų nuliūdinęs. Tačiau iš tiesų mes išgyvenome visus šiltus susitikimo jausmus. Mes su tėvu labai mylėjome vienas kitą ir puikiai sutarėme.

– Aš čia turiu viskio, – pasakė jis. – Gaila, kad manęs nebuvo, kai tu grįžai. Aš iki ausų paskendęs darbe.

Ką tik kliuvo velniška byla.

Aš atsilošiau savo krėsle ir prisidegiau cigaretę.

– Aristido Leonides?

Jo antakiai greitai nusileido. Jis pažvelgė į mane nustebęs.

– Kodėl tu to klausi?

– Vadinasi, aš teisus?

– Iš kur tu apie tai žinai?

– Gavau šiokios tokios informacijos.

Tėvas kantriai laukė.

– Mano informacija yra vidinė.

– Nagi, Čarlsai, klok viską.

– Galbūt tau tai nepatiks, – pasakiau aš. – Susipažinau su Sofija Kaire. Pamilau ją ir ketinu vesti, buvau šį vakarą su ja susitikęs. Mes kartu vakarieniavome.

– Vakarieniavote? Londone? Įdomu, kaip jai tai pavyko? Šeimos buvo paprašyta – tiesa, gana mandagiai – likti namuose.

– Taip. Bet ji nusliuogė lietvamzdžiu, išlipusi pro vonios langą.

Tėvo lūpose akimirkai pasirodė šypsena.

– Regis, – pasakė jis, – jaunoji ledi ne iš kelmo spirta.

– Bet jūsų policija dirba labai efektyviai, – pasakiau aš. – Malonios išvaizdos vyriškis atsekė ją į „Mario“ restoraną. Aš turėčiau figūruoti ataskaitoje, kurią tu gausi. Metro aštuoniasdešimties ūgio, tamsiais plaukais, rudomis akimis, vilkintis tamsiai mėlyną dryžuotą kostiumą ir t. t.

Tėvas pažvelgė į mane skvarbiu žvilgsniu.

– Ar jūsų ketinimai... rimti? – paklausė jis.

– Taip. Tai rimta, tėti.

Kurį laiką buvo tylu.

– Tu turi ką nors prieš?

– Prieš savaitę nebūčiau turėjęs. Tai yra gera šeima – mergaitė bus turtinga. Be to, aš pažįstu tave. Tu lengvai nepameti galvos. Tačiau dabar...

– Kas, tėti?

– Galbūt viskas bus gerai, jei...

– Jei kas?

– Jei tai bus padaręs „tinkamas" asmuo.

Aš jau antrą kartą išgirdau šią frazę. Mano susidomėjimas išaugo.

– O kas yra tas „tinkamas" asmuo?

Jis pervėrė mane žvilgsniu.

– Ką tu apie tai žinai?

– Nieko.

– Nieko? – Jis atrodė nustebęs. – Ar tau mergina nepasakojo?

– Ne. Ji nori, kad aš į viską pažvelgčiau iš šalies.

– O kam to reikia?

– Bet juk tai akivaizdu, ar ne?

– Ne, Čarlsai, aš taip nemanau.

Suraukęs antakius jis vaikščiojo į priekį ir atgal. Jis buvo užsirūkęs cigarą, bet šis užgeso – taip tėvas buvo susirūpinęs.

– Ką tu žinai apie tą šeimą? – netikėtai paklausė jis.

– Tik tiek, kad, be senelio, yra dar krūva vaikų bei anūkų su savo antrosiomis pusėmis. Kilmės medis man nėra visiškai aiškus. Būtų gerai, jei tu mane apšviestum.

– Gerai. – Jis atsisėdo. – Pradėsiu nuo Aristido Le-

onides. Jis atvyko į Angliją, būdamas dvidešimt ketverių.

– Graikas iš Smirnos.

– Tu ir tai žinai?

– Taip, bet praktiškai nieko daugiau.

Atsivėrė durys ir įėjęs Gloveris pranešė, kad atvyko inspektorius Taverneris.

– Jis tiria šią bylą, – pasakė tėvas. – Verčiau jo paklausykime. Jis kalbėjosi su šeimos nariais. Žino apie juos daugiau nei aš.

Aš paklausiau, ar pati vietinė policija pasiprašė Skotland Jardo pagalbos.

– Tai mūsų jurisdikcija. Svinlio slėnis yra Londono priemiestis.

Aš linktelėjau, vyriausiajam inspektoriui Taverneriui įėjus į kambarį. Šį vyrą aš pažinojau jau daugybę metų. Jis šiltai mane pasveikino saugiai sugrįžus į namus.

– Bandau Čarlsui nušviesti situaciją, – paaiškino tėvas. – Pataisykite mane, jei suklysiu, Taverneri. Leonides į Londoną atvyko 1884 metais. Savo verslą pradėjo nuo nedidelio restorano „Soho“. Sumanymas pasiteisino. Aristidas atidarė dar vieną. Netrukus jis jau valdė septynis ar aštuonis restoranus. Visi jie nešė gerą pinigą.

– Kad ir ko jis imtųsi, viskas jam sekėsi, – įsiterpė inspektorius Taverneris.

– Iš prigimties turi gerą uoslę, – tęsė tėvas. – Galiausiai jo žinioje atsidūrė didžioji geriausių Londono restoranų dalis. Tuomet jis įsisuko jau kaip reikiant.

– Jis kontroliavo ir daugybę kitų verslų, – pasakė Taverneris. – Prekybą padėvėtais drabužiais, pigių pa-

puošalų parduotuves ir taip toliau. Žinoma, – mąsliai pridūrė inspektorius, – jis buvo suktas vyrukas.

– Norite pasakyti – sukčius? – paklausiau aš.

Taverneris papurtė galvą.

– Ne, to aš nenorėjau pasakyti. Suktas – taip, bet ne sukčius. Nieko nelegalaus. Bet jis buvo iš tų vaikinų, kurie visuomet suranda būdų, kaip apeiti įstatymus. Netgi karo metu, nors ir būdamas garbaus amžiaus, jis sugebėjo susižerti į kišenes krūvą pinigų. Jo veikla niekuomet neprieštaravo įstatymams, bet jei jis ko nors imdavosi, turėdavo būti išleidžiamas atitinkamas įstatymas. Tačiau kai įstatymas išeidavo, jis jau būdavo užsiėmęs kitais dalykais.

– Neatrodo, kad jis būtų labai patrauklus tipas, – pasakiau aš.

– Kad ir kaip būtų keista, jis buvo patrauklus žmogus. Žinote, tai buvo asmenybė. Tą buvo galima jausti. Sprendžiant iš išvaizdos, nėra į ką žiūrėti – gnomas, ir tiek. Mažas bjaurus žmogiūkštis. Bet jis traukia it magnetas. Moterys krenta prieš jį.

– Jo vedybos sulaukė nemažo dėmesio, – pasakė mano tėvas. – Jis vedė stambaus žemvaldžio dukterį.

– Pinigai? – mano antakiai pakilo.

Tėvas papurtė galvą.

– Ne, tai buvo vedybos iš meilės. Ji susipažino su juo, kai draugei užsakinėjo salę vestuvių pokyliui, ir įsimylėjo jį. Jos tėvai aštriai protestavo, bet ji buvo nepalenkiama. Kaip jau sakiau, vyras buvo žavingas – jis turėjo kažką egzotiško ir dinamiško, ir tai jai patiko. Šios moters kastos atstovai jai buvo įgrisę iki gyvo kaulo.

– Ar santuoka buvo laiminga?

– Nepaprastai laiminga, kad ir kaip būtų keista. Be abejo, jų draugai nesurado bendros kalbos (tai buvo metas, kai pinigai dar nebuvo išdildę visų skirtumų tarp klasių), bet jie dėl to nesuko sau galvos. Jie puikiai apsiėjo ir be draugų. Jis pastatė Svinlio slėnyje gana absurdiškai atrodantį namą, kuriame jie laimingai gyveno ir susilaukė aštuonių vaikų.

– Puiki šeimyninė kronika.

– Senasis Leonides apdairiai pasirinko Svinlio slėnį. Tuo metu jo populiarumas augo. Atsirado antra ir trečia golfo aikštelės. Čia buvo senų vietinių gyventojų, mylinčių savo sodus, kuriems Leonides patiko, ir miesto turtuolių, pageidaujančių Leonides kaimynystės. Mano manymu, jie buvo labai laimingi, kol ji mirė nuo plaučių uždegimo 1905 metais.

– Palikusi jį su aštuoniais vaikais?

– Vienas mirė, dar būdamas kūdikis. Du sūnūs žuvo pirmajame kare. Viena duktė ištekėjo bei išvyko į Australiją ir ten numirė. Kita netekėjusi duktė žuvo autoavarijoje. Dar kita mirė prieš metus ar dvejus. Gyvų dar yra likę du vaikai – vyriausiasis sūnus Rodžeris, kuris vedė, bet neturi vaikų, ir Filipas, kuris vedė garsią aktorę ir susilaukė trijų vaikų: tavosios Sofijos, Justo bei Džozefinos.

– Ir kur jie visi kartu gyvena – „Trijuose kraiguose“?

– Taip. Rodžeris Leonides atsikėlė dėl bombardavimo dar karo pradžioje. Filipas su šeima ten gyveno jau nuo 1938-ųjų. Dar yra pagyvenusi teta. Mis de Hevilend, pirmosios misis Leonides sesuo. Ji akivaizdžiai

nemėgo savo svainio, bet po sesers mirties laikė savo pareiga atsiliepti į giminaičio kvietimą atvykti pas jį padėti auginti vaikų.

– Ji labai pareiginga, – pastebėjo inspektorius Taverneris. – Bet ji ne iš tų, kurie kaitalioja savo nuomonę apie žmones. Jai niekad nepatiko Leonides bei jo metodai...

– Gerai, – pasakiau aš. – Regis, visai padori šeimynėlė. Tuomet kas, jūsų manymu, jį nužudė?

– Dar anksti apie tai kalbėti, – palingavo galvą Taverneris.

– Nagi, Taverneri, – paraginau aš. – Esu tikras, kad jūs žinote, kas tai padarė. Mes juk ne teismo salėje.

– Tai tiesa, – niūriai atsakė Taverneris. – Bet iki teismo ši byla gali ir nenukeliauti.

– Turite galvoje, kad tai galėjo būti ne žmogžudystė?

– O ne, tai buvo žmogžudystė. Nunuodijimas. Bet jūs žinote, kaip su tais nunuodijimais būna. Labai sudėtinga rasti įrodymų. Visos aplinkybės gali kreipti į vieną pusę... Šiuo atveju yra labai stipri tikimybė. Tai vienas iš tų akivaizdžių atvejų. Viskas puikiai susieina. Bet aš nežinau, nesu tikras, kad taip ir yra. Painus reikalas.

Aš klausiamai pažvelgiau į savo tėvą. Jis iš lėto tarė:

– Kaip žinai, Čarlsai, žmogžudysčių bylose akivaizdūs dalykai paprastai nuveda teisinga kryptimi. Senasis Leonides prieš dešimt metų vėl vedė.

– Būdamas septyniasdešimt penkerių?

– Taip, jis vedė jauną dvidešimt ketverių metų amžiaus merginą.

Aš švilptelėjau.

– Kokia tai mergina?

– Jauna padavėja iš arbatinės. Turi gerą reputaciją, gražiai atrodo, yra kiek anemiška ir apatiška.

– Tai ji ir yra toji „stipri tikimybė“?

Taverneris gūžtelėjo pečiais.

– Dabar jai viso labo trisdešimt ketveri – o tai pavojingas amžius. Jai patinka maloniai gyventi. Namuose yra jaunas vyras, anūkų mokytojas. Jis kare nedalyvavo – dėl silpnos širdies ar kažko panašaus. O gal tai tik prasimanymas.

Aš mąsliai pažvelgiau į inspektorių. Be abejo, tai buvo sena šabloniška šeimyninė drama. Ir antroji misis Leonides, kaip pabrėžė mano tėvas, turėjo gerą reputaciją. Prisidengiant tokia reputacija, buvo įvykdyta daug žmogžudysčių.

– Kuo buvo nunuodyta? – paklausiau aš. – Arseniku?

– Ne. Mes kol kas dar negavome analizės rezultatų. Bet, daktaro manymu, tai buvo eserinas.

– Šiek tiek neįprasta, ar ne? Gana lengva atsekti, kas jį pirko.

– Bet ne šiuo atveju. Matote, tai buvo jo paties vaistai. Lašai akims.

– Leonides sirgo diabetu, – paaiškino tėvas. – Jam reguliariai leisdavo insuliną. Jis laikomas buteliukuose, užkimštuose guminiais kamščiais. Švirkšto adata įduriama per guminį kamštį, ir vaistai įtraukiami į švirkštą.

Aš pabandžiau spėti.

– Ir buteliuke buvo ne insulinas, bet eserinas?

– Būtent.

– Kas suleido injekciją? – pasiteiravau aš.

– Jo žmona.

Dabar aš supratau, ką turėjo galvoje Sofija, kalbėdama apie „tinkamą“ asmenį. Aš paklausiau:

– Ar šeima gerai sutarė su antrąja misis Leonides?

– Ne. Spėju, kad jie beveik nebendrauja tarpusavyje.

Viskas atrodė vis aiškiau ir aiškiau. Vis dėlto inspektorius Taverneris akivaizdžiai buvo nepatenkintas.

– Ką jūs apie tai manote? – pasiteiravau jo.

– Jei tai jos darbas, misteri Čarlsai, jai būtų visai paprasta tą buteliuką pakeisti buteliuku su insulinu. Po galais, neįsivaizduoju, kodėl ji to nepadarė.

– Taip, suprantu. Namuose daug insulino, ar ne?

– O taip, ir tuščių, ir pilnų buteliukų. Jei buteliukai būtų sukeisti, gydytojas vargu ar nustatytų mirties priežastį. Nunuodijimu eserinu atvejai labai mažai ištirti. Bet šiuo atveju jis patikrino insuliną (manydamas, kad galbūt buvo per stipri dozė ar kažkas panašaus) ir aptiko, kad tai buvo ne insulinas.

– Taip, regis, – mąsliai tariau aš, – misis Leonides yra arba labai kvaila, arba labai gudri.

– Turite galvoje...

– Galbūt ji tikėjosi jus prieisiant išvadą, kad niekas negalėtų šitaip kvailai pasielgti. Kokios alternatyvos? Yra kitų įtariamųjų?

Tėvas ramiu balsu tarė:

– Nusikaltimą galėjo įvykdyti praktiškai bet kuris namiškis. Namuose visuomet buvo nemažos insulino atsargos – bent jau dviem savaitėms. Bet kas galėjo vie-

ną iš buteliukų pakeisti kitu, žinodamas, kad netrukus ateis eilė ir jam.

– Kaip suprantu, vaistai buvo visiems prieinami?

– Jie nubuvo rakinami. Buteliukai buvo laikomi vienoje iš medikamentams skirtų spintelių, esančioje vonios kambaryje, jo namo dalyje. Ten visi galėjo laisvai vaikščioti.

– Ar yra kokių motyvų?

– Mano brangus Čarlsai, – atsiduso tėvas, – Aristidas Leonides buvo nepaprastai turtingas! Tiesa, didelę dalį turto jis jau buvo padalijęs šeimai, tačiau galėjo būti kažkas, kas norėjo daugiau.

– Bet labiausiai to galėjo trokšti dabartinė žmona. Ar tas jos jaunas vyras turėjo pinigų?

– Ne. Vargšas tarytum bažnyčios pelė.

Mano galvoje kažkas sukirbždėjo. Aš prisiminiau Sofijos citatą, o paskui ir visą posmelį:

Gyveno kartą žmogelis kreivomis kojomis.
Jis turėjo katę kreivomis letenėlėmis,
Kuri gaudė pelę kreivomis kojytėmis.
Ir visi jie gyveno kreivame nameliūkštyje.

Aš paklausiau Tavernerio:

– Kokį įspūdį jums paliko misis Leonides? Ką jūs manote apie ją?

Jis iš lėto atsakė:

– Sunku pasakyti. Tai nėra paprastas žmogus. Labai rami – niekada nežinai, ką ji galvoja. Bet jai patinka malonus gyvenimas – dėl to galėčiau prisiekti. Ji man primena katę, didelę, murkiančią, tingią katę... Tik ne-

manykite, kad man nepatinka katės. Katės yra mieli gyvūnėliai... – Jis atsiduso.

Taip, pagalvojau aš, mes visi norėjome įrodymų, kad misis Leonides nunuodijo savo vyrą. Sofija to norėjo, aš to norėjau, taip pat ir inspektorius Taverneris to norėjo. Tuomet viskas būtų puiku!

Bet Sofija nebuvo tikra, aš nebuvau tikras, ir inspektorius Taverneris, mano manymu, taip pat nebuvo tikras...

Ketvirtasis skyrius

Kitą dieną mes su Taverneriu nuvykome į „Tris kraigus".

Mano padėtis buvo gana keista. Bent jau ne ortodoksinė. Bet mano tėvas niekuomet nesilaikė griežtų taisyklių. Kita vertus, aš turėjau tam tikrą statusą. Karo pradžioje dirbau viename Jardo padalinyje. Ši byla, žinoma, buvo visai kas kita, bet mano ankstesnis bendradarbiavimas suteikė man tam tikro oficialumo.

Tėvas man prieš tai pasakė:

– Jei mes norime kada nors išnarplioti šį reikalą, turime gauti vidinės informacijos. Mes privalome sužinoti viską apie žmones tuose namuose. Sužinoti apie juos iš vidaus – ne iš išorės. Ir būtent tu gali tą padaryti.

Man tai nepatiko. Aš, numetęs nuorūką į židinį, pasakiau:

– Aš? Aš – policijos šnipas? Aš turiu gauti informa-

cijos iš Sofijos, kurią myliu ir kuri, viliuosi, mane myli bei manimi pasitiki?

Mano tėvas pyktelėjo. Jis pasakė suirzusiu balsu:

– Dėl Dievo meilės, nesivadovauk šiuo nuvalkiotu požiūriu. Tikiuosi, tu bent jau nemanai, kad tavo jaunoji ledi galėjo nunuodyti savo senelį?

– Žinoma, ne. Tai absurdiška mintis.

– Labai gerai – mes taip pat nemanome. Sofijos keletą metų nebuvo namuose, jos santykiai su seneliu visuomet buvo labai draugiški. Ji turi labai geras pajamas. Taip pat drįsčiau tvirtinti, kad senelis būtų apsidžiaugęs jos sužadėtuvėmis su tavimi bei net parūpinęs šaunų vestuvinį kraitį. Taigi mes jos neįtariame. Kodėl turėtume? Bet tu turi suprasti vieną dalyką. Mergina netekės už tavęs, kol reikalas bus išaiškintas. Tuo, ką tu man pasakei, aš visiškai tikiu. Ir įsidėmėk, kad tai vienas iš tų atvejų, kurie gali būti niekuomet neišaiškinti. Mes galime turėti pagrindo įtarti, kad jo žmona su tuo jaunu vyru sudarė sąmokslą. Bet tai įrodyti yra visai kas kita. Kol mes neturėsime aiškių įrodymų, visa tai liks tik spėlionėmis. Tu supranti tai?

Taip, aš tai supratau.

Tėvas tarė ramiu balsu:

– Kodėl to nepasakius Sofijai?

– Turi galvoje... paprašyti Sofijos, kad aš... – Aš nutilau.

Tėvas energingai linktelėjo galvą.

– Taip, taip. Aš neprašau tavęs veikti slapta, apie savo ketinimus nieko nepranešus merginai. Pažiūrėk, ką ji pati apie tai pasakys.

Taigi kitą dieną mes su vyriausiuoju inspektoriumi

Taverneriu ir seržantu Lembu išvykome į Svinlio slėnį. Už golfo aikštelės pasukome pro vartus ir toliau važiavome iš abiejų pusių rododendrais apsodintu žvyrkeliu iki namo.

Tai buvo neįtikėtina! Kodėl namą pavadino „Trimis kraigais"? „Vienuolika kraigų" būtų tikę kur kas labiau! Jis atrodė taip, tarsi būtų kažkaip deformuotas. Namas buvo panašus į neproporcingų matmenų vilą, tarsi į ją žvelgtum pro padidinamąjį stiklą. Įžambios sijos, pusiau medinis, kraigai – tai buvo pakumpęs namas, panašus į per naktį išaugusį grybą!

Vis dėlto aš suvokiau namo idėją. Čia atsispindėjo graikų restoranų savininko supratimas, kas yra angliška. Tai turėjo būti angliškas namas – dydžio sulig pilimi! Ką apie jį manė pirmoji misis Leonides? Spėju, kad su ja nebuvo tariamasi, derinami brėžiniai. Greičiausiai tai buvo nedidelis mažojo egzotiško sutuoktinio siurprizas. Įdomu, ar ji nusipurtė, ar nusišypsojo, jį pamačiusi. Tačiau akivaizdu, kad jie čia buvo labai laimingi.

– Kiek pritrenkiantis vaizdas, ar ne? – pasakė inspektorius Taverneris. – Žinoma, senasis džentelmenas jį nemažai praplėtė – faktiškai dabar čia trys atskiri namai, turintys virtuves ir visa kita. Viduje viskas labai puošnu, it prabangiame viešbutyje.

Pro paradines duris išėjo Sofija. Ji buvo be skrybėlės, vilkėjo tvido sijoną ir žalią palaidinukę. Pamačiusi mane, ji suakmenėjo.

– Tu?! – sušuko ji.

Aš atsakiau:

– Sofija, aš noriu su tavimi pasikalbėti. Kur būtų ga-

lima tai padaryti?

Akimirką pamaniau, kad Sofija ketina prieštarauti, tačiau ji tarstelėjo:

– Eime čionai.

Mes žingsniavome skersai pievą. Nuo šios vietos vėrėsi puikus Svinlio slėnio vaizdas – pušynas, besidriekiantis ant kalvos, ir miglotas už jo stūksančio kaimo peizažas. Sofija mane nusivedė prie dabar šiek tiek apleisto sodo, kur stovėjo nepatogus medinis suolas. Ant jo mes ir atsisėdome.

– Na? – ji klausiamai pažvelgė į mane.

Jos balsas nebuvo padrąsinantis.

Aš jai papasakojau – viską išklojau. Ji klausėsi labai atidžiai. Iš jos veido negalėjai suprasti, ką ji galvoja. Bet kai aš galiausiai baigiau kalbėti, ji atsiduso. Tai buvo gilus atodūsis.

– Tavo tėvas, – pasakė ji, – labai protingas vyras.

– Mano tėvas turi savo nuomonę. Man tai atrodo niekam tikusi idėja, bet...

Ji mane pertraukė.

– O ne, – paprieštaravo ji. – Tai visai gera idėja. Tai vienintelis dalykas, kuris gali duoti kažkokių rezultatų. Tavo tėvas, Čarlsai, tiksliai žino, apie ką aš galvoju. Jis tai žino netgi geriau už tave.

Netikėtai desperatiškai užsidegusi, ji kumščiu pliaukštelėjo sau per delną.

– Aš turiu žinoti tiesą.

– Dėl mūsų? Bet, brangioji...

– Ne tik dėl mūsų, Čarlsai. Aš turiu ir asmeninių priežasčių. Supranti, Čarlsai, aš tau praėjusį vakarą nieko nesakiau, bet – reikia pripažinti – bijau.

– Bijai?

– Taip, bijau, labai bijau. Policija mano – tavo tėvas ir visi kiti, – kad tai Brendos darbas.

– Tikimybė...

– Taip, tai tikėtina. Visiškai įmanoma. Bet kai aš sakau: „Greičiausiai tai padarė Brenda“, aš suvokiu, kad tai viso labo pageidaujamas sprendimas. Supranti, aš iš tiesų taip nemanau.

– Tu taip nemanai? – iš lėto pratariau aš.

– Aš nežinau. Tu apie tai girdėjai iš išorės, kaip aš ir norėjau. Dabar noriu, kad tu pažvelgtum iš vidaus. Aš tiesiog jaučiu, kad Brenda nėra toks asmuo – ji nėra iš tų žmonių, kurie darytų kažką, kas jiems galėtų sukelti pavojų. Ji per daug rūpinasi savimi.

– O kaip dėl jos jaunojo draugo? Lorenco Brauno?

– Lorencas yra tikras kiškis. Jam nepakaktų drąsos.

– Na, kas žino.

– Taip, niekada negali žinoti. Kartais žmonės pateikia pačių netikėčiausių siurprizų. Susidarai apie žmogų kažkokią nuomonę, ir kartais ji pasirodo esanti visiškai klaidinga. Ne visuomet – bet kartais. Vis dėlto Brenda... – Sofija papurtė galvą, – jos elgesys visuomet atitiko jos būdą. Ji yra haremo tipo, kaip aš vadinu tokius žmones. Mėgsta patogiai atsisėsti ir valgyti saldumynus, rengtis gražiais drabužiais, puoštis brangakmeniais bei skaityti pigius romanus ir vaikščioti į kiną. Aš iš tiesų manau, kad senelis ją apkerėjo, nors tai skamba keistokai, turint galvoje, jog jam buvo aštuoniasdešimt penkeri. Jis pasižymėjo nenusakoma jėga. Aš įsivaizduoju, kad prie jo moteris galėjo jaustis kaip... na, kaip karalienė – tarytum sultono numylėtinė! Man

regis, šalia jo Brenda jautėsi esanti žavinga romantiška asmenybė. Jis visą gyvenimą mokėjo elgtis su moterimis. Tas sugebėjimas niekur nedingsta, nesvarbu, kiek tau būtų metų.

Aš palikau Brendos temą ir grįžau prie Sofijos frazės, kuri sukėlė man nerimą.

– Kodėl tu sakai, – paklausiau aš, – jog kažko bijai?

Sofija kiek nusipurtė ir tyliu balsu tarė:

– Nes tai tiesa. Labai svarbu, Čarlsai, kad tu tai suprastum. Matai, mes esame keista šeima... Mes pasižymime negailestingumu... įvairių rūšių negailestingumu. Būtent tai ir neramina. – Ji tikriausiai įžvelgė mano veide visišką nesupratimą, todėl suskubo pridurti: – Aš pasistengsiu paaiškinti. Pavyzdžiui, senelis. Kartą pasakodamas apie savo vaikystę Smirnoje jis paminėjo – visiškai atsitiktinai, – kad nudūrė du žmones. Tai buvo kažkoks gatvės kivirčas – kažkoks nedovanotinas įžeidimas... Aš nežinau – viskas įvyko visiškai natūraliai. Jis apie tai netgi pamiršo. Bet čia, Anglijoje, girdėti apie tokius dalykus buvo ganėtinai keista.

Aš linktelėjau.

– Tai viena negailestingumo rūšis, – tęsė Sofija. – Tuomet mano senelė. Aš ją miglotai prisimenu, bet esu daug apie ją girdėjusi. Manau, ji pasižymėjo tam tikru negailestingumu, kylančiu iš to, kad ji visiškai neturėjo fantazijos. Visi tie protėviai medžiotojai... ir „nušauk vietoje“ tipo senieji generolai. Pilni teisingumo bei arogancijos, be jokios baimės prisiimantys atsakomybę mirties ir gyvenimo klausimais.

– Ar tai nėra perdėm išpūsta?

– Taip, galbūt – bet man tokie žmonės visuomet

kelia baimę. Jie labai teisingi, bet negailestingi. Toliau mano pačios motina – ji yra aktorė. Ji labai miela, bet neturi jokio suvokimo apie proporcijas. Ji priskirtina tiems nesąmoningiems egoistams, kurie į viską gali žvelgti tik per savo pačių prizmę – kaip jiems tai atsilieps. Žinai, kartais tai taip pat baugina. Toliau Klemensė, dėdės Rodžerio žmona. Ji yra mokslininkė – atlieka kažkokius svarbius tyrinėjimus. Ji taip pat yra negailestinga, šaltakraujiška, objektyvi moteris. Dėdė Rodžeris yra visiška jos priešingybė – jis yra mieliausia būtybė pasaulyje, bet pasižymi siaubingu charakteriu. Jo kraujas greitai užverda, ir tuomet jis nežino, ką darąs. Toliau tėvas...

Ji kurį laiką tylėjo.

– Tėvas, – iš lėto pratarė, – visuomet buvo pernelyg susitvardantis. Niekuomet nežinai, ką jis galvoja. Galbūt taip jis nesąmoningai apsisaugojo nuo mamos nekontroliuojamų emocinių protrūkių, tačiau kartais... man tai kėlė nerimą.

– Mano brangus vaike, – įsiterpiau aš, – tu be reikalo taip jaudiniesi. Galutinė išvada turbūt ta, kad kiekvienas galėjo įvykdyti žmogžudystę.

– Manau, kad tai tiesa. Neišskiriant ir manęs.

– Tik jau ne tu!

– O, Čarlsai, tu negali manęs atmesti. Manau, jog galėčiau ką nors nužudyti... – Ji kurį laiką patylėjo, tuomet pridūrė: – Bet tai turėtų būti kažkas, dėl ko būtų verta tai padaryti!

Aš negalėjau susilaikyti nenusijuokęs. Sofija taip pat nusišypsojo.

– Galbūt aš kvaiša, – pasakė ji, – bet mes turime su-

žinoti tiesą apie mano senelio mirtį. Turime sužinoti. Ak, jei tai būtų Brenda...

Staiga aš pajutau gailestį Brendai Leonides.

Penktasis skyrius

Takeliu link mūsų tvirtu žingsniu artėjo aukšta figūra. Ji buvo užsidėjusi padėvėtą skrybėlę, vilkėjo beformį sijoną ir neskoningą švarkelį.

– Teta Edita, – pasakė Sofija.

Figūra kartą ar du sustojo, pasilenkdama virš gėlių, tuomet priėjo prie mūsų. Mes atsistojome.

– Tai Čarlsas Heivordas, teta Edita. Mano teta, mis de Hevilend.

Edita de Hevilend buvo maždaug septyniasdešimties metų amžiaus. Ji buvo vešliais, netvarkingais žilais plaukais, vėjo nugairintu veidu ir aštriomis skvarbiomis akimis.

– Kaip jums sekasi? – paklausė teta Edita. – Aš girdėjau apie jus. Grįžote iš Rytų. Kaip laikosi jūsų tėvas?

Aš nustebęs atsakiau, kad jis laikosi gerai.

– Pažinojau jį, kai dar buvo berniukas, – pasakė mis de Hevilend. – Gerai pažinojau jo motiną. Jūs panašus į ją. Atvykote mums padėti ar dėl kitų priežasčių?

– Tikiuosi, padėti, – kiek suglumęs atsakiau aš. Ji linktelėjo.

– Mums reikalinga pagalba. Namas pilnas policininkų. Nemėgstu šio tipo žmonių. Berniukai, baigę padorias mokyklas, neturėtų eiti į policiją.

Ji pasisuko į Sofiją:

– Nenė tavęs ieškojo, Sofija. Dėl žuvies.

– Aš paskambinsiu, – pasakė Sofija ir nuskubėjo namo.

Mis de Hevilend pasisuko ir patraukė ta pačia kryptimi. Aš prisijungiau prie jos.

– Nežinau, ką mes darytume be Nenės, – pasakė ledi. – Beveik viskas laikosi ant jos pečių. Skalbia, lygina, ruošia valgį, taip pat atlieka namų ruošos darbus. Ištikima ir darbšti. Pati ją pasamdžiau prieš daugel metų.

Ji stabtelėjo ir pasilenkusi su įniršiu išrovė styrančią šakelę.

– Bjaurus dalykas – vijoklis! Baisiausia piktžolė. Vyniojasi aplink augalus, juos smaugia. Ir negali jos paprastai išnaikinti – plečiasi po žeme.

Įsiutusi ji sutrypė išrautą šakelę.

– Nemalonus reikalas, Čarlsai Heivordai, – pasakė ji, žvelgdama namo link. – Ką apie tai mano policija? Bet tikriausiai negaliu jūsų to klausinėti. Keista, kad Aristidas nunuodytas. Apskritai keista pagalvojus, kad jis jau nebegyvas. Aš jo niekuomet nemėgau – niekuomet, bet negaliu priprasti prie minties, kad jo jau ne-

bėra tarp gyvųjų... Be jo namai atrodo tokie... tušti.

Aš nieko neatsakiau. Nepaisant jos glaustų ir konkrečių pasakymų, Edita de Hevilend, rodės, buvo apimta prisiminimų nuotaikos.

– Visą rytą galvojau... Aš čia gyvenu jau labai ilgai. Daugiau nei keturiasdešimt metų. Atvykau čionai mirus seseriai. Jis manęs to paprašė. Septyni vaikai – ir jauniausiajam buvo vos metukai... Juk negalėjau leisti, kad juos augintų kokia nors *dago**, ar ne? Vedybos, be abejo, buvo neįmanomos. Man visuomet atrodė, kad Marsija buvo... na, apkerėta. Bjaurus mažas užsienietis! Jis man davė visišką laisvę, reikia tai pripažinti. Auklės, tarnaitės, mokyklos. Ir tinkamas vaikų maistas – ne tie keisti ryžių patiekalai, kuriuos jis pats valgydavo.

– Ir nuo to laiko jūs visuomet gyvenote čia?

– Taip, tam tika prasme keista... Aš, manau, galėjau išvykti, kai vaikai užaugo ir susituokė... Galbūt mane traukė sodas. Ir Filipas kiek neramino. Jei susituoki su aktore, gali nesitikėti ramaus šeiminio gyvenimo. Apskritai nesuprantu, kam aktorėms vaikai. Vos tik gimus vaikui jos išvažiuoja vaidinti į Edinburgą ar kitą kuo tolimesnę vietą. Filipas pasielgė protingai, atvykdamas čionai su visomis savo knygomis.

– Ką veikia Filipas Leonides?

– Rašo knygas. Tik nesuprantu, kodėl. Niekas jų vis tiek neskaito. Apie visokias nereikšmingas istorines detales. Jūs tikriausiai apie tai nė girdėti negirdėjote?

Turėjau tai pripažinti.

– Per daug turi pinigų, štai kur šuo pakastas, – pasakė mis de Hevilend. – Jei reikėtų pačiam užsidirbti

* *niek.* ispanų, portugalų, italų pravardžiavimas – *vert. past.*

pragyvenimui, tai nebūtų laiko panašioms nesąmonėms.

– Jo knygos neatsiperka?

– Žinoma, ne. Jis mano esąs didelis tam tikrų istorinių periodų žinovas ir panašiai. Bet jam ir nėra būtina, kad jo knygos būtų perkamos – Aristidas paskyrė jam kažkokią fantastišką sumą – šimtą tūkstančių svarų, jei neklystu! Aristidas visus padarė finansiškai nepriklausomus. Rodžeris vadovauja restoranų įmonei, Sofija išties neblogai išlaikoma. Vaikų pinigams tvarkyti yra paskirti valdytojai.

– Tai jo mirtis nebuvo niekam naudinga?

Ji keistai žvilgtelėjo į mane.

– Buvo. Visi gaus dar daugiau pinigų. Nors greičiausiai ir taip galėjo jų gauti, jei tik būtų paprašę.

– Ar jūs numanote, kas galėjo jį nunuodyti, mis de Hevilend?

– Ne, tikrai nenumanau. Mane tai visiškai išmušė iš vėžių. Menkas malonumas pagalvojus, kad namuose vaikštinėja Bordžija*. Spėju, kad policija apsistos ties Brenda.

– Jūsų manymu, tai būtų klaidinga?

– Tiesą sakant, nežinau. Ji man visuomet atrodė paprasta kvaila moteris – gana pilka asmenybė. Man ji nepanaši į nuodytoją. Vis dėlto jei jauna, dvidešimt ketverių metų amžiaus, moteris išteka už beveik aštuoniasdešimtmečio, akivaizdu, kad tai vedybos dėl pinigų. Tačiau Aristidas buvo labai tvirtas vyras. Jis sirgo diabetu, bet liga neprogresavo. Jis atrodė taip, tarsi len-

* Cezaris Bordžija, Aleksandro VI sūnus, pagarsėjęs klastingumu ir žiauriais nužudymais, – *vert. past.*

gvai galėtų sulaukti šimto metų. Taip ilgai laukti jai galėjo ir atsibosti...

– Tokiu atveju... – pasakiau aš ir nutilau.

– Tokiu atveju, – guviai pratęsė mis de Hevilend, – būtų viskas tvarkoj. Nemalonu, žinoma, visos tos kalbos. Tačiau ji bent jau nepriklauso mūsų šeimai.

– Turite dar kokių nors įtarimų? – paklausiau aš.

– Kokių dar įtarimų aš galėčiau turėti?

Aš susimąsčiau. Man pasirodė, kad čia buvo kažkas, ko aš nežinojau. Už padrikų, beveik neturinčių ryšio pasakymų, pamaniau aš, slypėjo labai gudrus iš įžvalgus protas. Akimirkai netgi pagalvojau, ar tik nebus pati mis de Hevilend nunuodijusi Aristido Leonides...

Ką gi, tai nebuvo kažkas neįmanomo. Mano galvoje šmėkštelėjo vaizdas, kaip ryžtingai bei kruopščiai ji sutrypė vijoklio šakelę. Aš prisiminiau Sofijos žodžius. Negailestingumas. Vogčiomis žvilgtelėjau į Editą de Hevilend. Turint pakankamai stiprų motyvą... Bet koks motyvas Editai de Hevilend būtų pakankamai stiprus? Norint atsakyti į šį klausimą, man reikėjo su ja geriau susipažinti.

Šeštasis skyrius

Namo durys buvo atidarytos. Pro jas mes įėjome į nelauktai erdvų prieškambarį, kuriame puikavosi tamsaus ąžuolo ir blizgančio žalvario baldai. Prieškambario gale, kur įprastai matomi laiptai, buvo balta plokštėmis apmušta siena su durimis.

– Mano svainio apartamentai, – pasakė mis de Hevilend. – Pirmas aukštas priklauso Filipui su Magda.

Pro kairėje esančias duris mes įžengėme į erdvią svetainę šviesiai mėlynomis plokščių sienomis ir brokatu trauktais baldais. Ant kiekvieno stalo bei sienų puikavosi aktorių, šokėjų, scenų dekoracijų bei kostiumų nuotraukos ir paveikslai. Virš židinio kabėjo Gegaso pieštas baleto šokėjų paveikslas. Visur buvo daugybė gėlių, rusvos chrizantemos ir didžiulės vazos su raudonaisiais gvazdikais.

– Spėju, – pasakė mis de Hevilend, – kad jūs norite

pasikalbėti su Filipu, ar ne?

Ar aš norėjau pasikalbėti su Filipu? Neturėjau jokio supratimo. Visa, ko aš troškau, – tai pasikalbėti su Sofija. Tai jau buvo įvykę. Ji mane padrąsino imtis mano tėvo plano, bet pati dingo iš akiračio. Dabar, matyt, ji kažkur kalbasi telefonu dėl žuvies, nieko neužsiminusi apie tai, ką man toliau daryti. Ar Filipui Leonides aš turėjau prisistatyti kaip vyras, siekiantis jo dukters rankos, ar paprasčiausiai kaip draugas, atsitiktinai užklydęs (akivaizdžiai nelaiku), ar kaip policijos pagalbininkas? Mis de Hevilend nedavė man laiko apsvarstyti jos klausimo. Nors iš tiesų tai nebuvo klausimas, greičiau tvirtinimas. Mis de Hevilend, nusprendžiau aš, buvo linkusi daugiau nurodinėti, nei klausinėti.

– Eime į biblioteką, – pasakė ji.

Ji koridoriumi mane nuvedė į didelį kambarį, užverstą knygomis. Knygos neišsiteko vien tik ant lentynų, siekiančių ligi pat lubų. Jos mėtėsi taip pat ant krėslų bei stalų ir netgi ant grindų. Vis dėlto tai nesukėlė netvarkos įspūdžio.

Čia buvo juntamas nežymus priplėkęs senų knygų bei bičių vaško kvapas – tai atrodė visai natūralu. Vis dėlto trūko dar kažkokio šiai aplinkai būdingo kvapo. Po akimirkos supratau, kad tai būtent tabako kvapas. Filipas Leonides nerūkė. Mums įėjus, jis pakilo nuo stalo. Tai buvo aukštas, itin išvaizdus maždaug penkiasdešimties metų amžiaus vyras. Visi taip pabrėždavo, jog Aristidas Leonides negražus, kad aš kažkaip tikėjausi, jog ir jo sūnus bus labai neišvaizdus. Tačiau jo bruožai buvo tiesiog tobuli: tiesi nosis, nepriekaištinga veido forma, kiek žilstelėję plaukai, sušukuoti atgal

nuo gražios kaktos.

– Tai Čarlsas Heivordas, Filipai, – pasakė Edita de Hevilend.

– Ak, kaip jums sekasi?

Negalėčiau pasakyti, ar jis buvo ką nors apie mane girdėjęs. Ranka, kurią jis man padavė, buvo šalta. Jo veidas buvo visiškai nesusidomėjęs. Tai mane kiek suerzino. Jis stovėjo ramus ir nešališkas.

– Kur tie siaubingi policininkai? – paklausė mis de Hevilend. – Jie jau buvo čia?

– Manau, kad vyriausiasis inspektorius... – jis pažvelgė į vizitinę kortelę, gulinčią ant stalo, – Taverneris netrukus ateis pakalbėti su manimi.

– Kur jis dabar?

– Nežinau, teta Edita. Galbūt viršuje.

– Pas Brendą?

– Tiksliai negaliu pasakyti.

Žiūrint į Filipą Leonides buvo sunku patikėti, kad šalimais jo galėtų būti įvykdyta žmogžudystė.

– Ar Magda taip pat viršuje?

– Nežinau. Paprastai ji nesikelia anksčiau nei vienuoliktą.

– Panašu į ją, – tarė Edita de Hevilend.

Taip pat buvo panašu, kad būtent mis Magdai Leonides priklausė skambus balsas, greitai pyškinantis žodžius ir artėjantis prie mūsų. Durys už manęs energingai atsidarė, ir įžengė moteris. Nežinau, kaip jai pavyko sukurti tokį įspūdį, kad įėjo ne viena, bet mažiausiai trys moterys.

Ji rūkė cigaretę, styrančią iš ilgo kandiklio, ir vilkėjo persikų spalvos atlaso negližė, kurį prilaikė vie-

na ranka. Rusvai auksinių plaukų garbanos krito jai ant nugaros. Jos veidas sudarė šokiruojančio nuogumo įspūdį, kuris būdingas šiuolaikinėms moterims, kai jos visiškai nepasidažo. Jos akys buvo didelės ir melsvos, ji kalbėjo kimiu, gana patraukliu balsu, labai aiškiai tardama žodžius.

– Brangusis, aš negaliu to ištverti, paprasčiausiai negaliu. Vien tik pagalvojus apie antraštes... – jų dar nėra laikraščiuose, tačiau, žinoma, bus. – Be to, aš tiesiog negaliu įsivaizduoti, ką turėčiau vilkėti per apklausą, – kažką labai slegiančio? Bet ne juodą suknelę – galbūt tamsiai violetinę? Tik aš nebeturiu nė vieno kupono ir negaliu prisiminti adreso to žmogaus, kuris man pardavė keletą suknelių, – žinai, kažkur prie garažų Šaftsberio prospekte. Bet jei aš ten nuvažiuočiau, policija sektų iš paskos, ir paskui pareigūnai galėtų užduoti keletą labai netaktiškų klausimų, ar ne? Turiu galvoje, ką aš galėčiau jiems atsakyti? Koks tu ramus, Filipai! Kaip tu gali būti toks ramus? Ar tu supranti, kad pagaliau mes galime išsikraustyti iš šio baisaus namo? Laisvė – laisvė! Žinoma, mes negalėjom palikti savo brangaus tėtušio, kol jis buvo gyvas. Jis mums buvo toks geras ir dosnus, nepaisant visų tų problemų, kurias stengėsi tarp mūsų sukelti viršuje gyvenanti moteris. Esu visiškai tikra, jog, mums išvykus ir palikus juos vienu du, mes būtume likę prie suskilusios geldos. Siaubingas sutvėrimas! Galų gale, vargšas tėtušis jau buvo beveik devyniasdešimties – jokie jausmai šeimai negalėtų atsilaikyti prieš moterį, esančią šalia jo. Žinai, Filipai, aš iš tiesų jaučiu, kad dabar atsiveria puiki galimybė pastatyti vaidinimą „Edita Tomson“. Ši žmogžudystė

mums bus gera reklama. Bildensteinas sakė, jog galėtų susitarti su Tespiano teatru, – tas niūrus eiliuotas vaidinimas apie kalnakasius gali pradingti nuo scenos bet kurią akimirką. Tai būtų nuostabus vaidinimas – nuostabus. Žinau, visi sako, kad dėl savo nosies turėčiau vaidinti tik komedijose. Bet „Editoje Thomson" taip pat galima įžvelgti nemažai juokingų dalykų – tik nemanau, kad pats autorius tai suprato, – linksmi epizodai šį vaidinimą tik praturtintų. Aš tiesiog žinau, kaip ją vaidinti: paprasta, naivi, apsimetanti iki paskutinės akimirkos, o tuomet...

Ji mostelėjo ranka – cigaretė iškrito iš kandiklio ir, nusiritusi ant Filipo polituoto raudonmedžio stalo, ėmė jį svilinti.

Filipas ramiai paėmė ją ir įmetė į šiukšlių dėžę.

– Tuomet, – sušnabždėjo Magda Leonides, staiga suakmenėjus jos veidui bei išsiplėtus akims, – tuomet siaubas...

Begalinės baimės išraiška jos veide laikėsi maždaug dvidešimt sekundžių. Po to ji atsipalaidavo ir sukniubo – pavirto į vargšą sutrikusį vaiką, galintį bet kada pravirkti.

Staiga visos emocijos pradingo, tarsi nuvalius su šluoste. Ji pasisuko į mane, klausdama dalykišku tonu:

– Jūs nemanote, kad taip turėtų būti vaidinama Edita Thomson?

Aš pasakiau esąs tikras, kad būtent taip ir reikėtų vaidinti Editą Thomson. Tą akimirką tik labai miglotai galėjau prisiminti, kas gi buvo toji Edita Thomson, man verčiau rūpėjo įsiteikti Sofijos mamai.

– Ji buvo panaši į Brendą, tiesa? – pasakė Magda. – Žinote, niekuomet nebuvau apie tai pagalvojusi. Tai labai įdomu. Ar turiu tai pasakyti inspektoriui?

Jos vyras, sėdintis už raudonmedžio stalo, kiek suraukė antakius.

– Tiesą sakant, Magda, – ištarė jis, – tau apskritai nėra jokios būtinybės su juo kalbėtis. Aš jam galiu papasakoti viską, ko jam reikia.

– Nėra būtinybės kalbėtis? – Jos balsas pakilo. – Bet man reikia su juo pasikalbėti! Brangusis, tu neturi jokios vaizduotės! Tu nesuvoki, kokios reikšmingos yra detalės. Jis nori tiksliai žinoti, kaip ir kada viskas įvyko, ką tuo metu kas pastebėjo ar apie ką galvojo...

– Mama, – tarė Sofija, įėjusi pro kitas duris, – tu neturi inspektoriui pripūsti miglos į akis.

– Sofija, brangioji...

– Aš žinau, brangi mamyte, kad tu jau parengei visas dekoracijas ir esi pasiruošusi nuostabiam vaidinimui. Tačiau tu klysti, labai klysti.

– Nesąmonė. Tu nežinai...

– Aš žinau. Šį vaidinimą reikia atlikti visai kitaip. Nuolankiai – labai mažai kalbant. Be to, būnant atsargiai – saugant šeimą.

Magdos Leonides veide atsispindėjo vaikiškas naivus sumišimas.

– Brangute, – pasakė ji, – tu iš tiesų manai...

– Taip, manau. Taip bus geriau.

Sofijos žodžiai mamos veide sukėlė malonią šypsenėlę:

– Aš tau išviriau šokolado. Jis yra svetainėje.

– Ak, puiku – aš tiesiog mirštu iš bado...

Ji stabtelėjo tarpdury.

– Jūs nė neįsivaizduojate, – pasakė ji, kreipdamasi į mane arba už manęs esančią knygų lentyną, – kaip šaunu turėti dukterį!

Su šiuo baigiamuoju scenos sakiniu ji išėjo pro duris.

– Dievas žino, – tarė mis de Hevilend, – ką ji pasakys policijai!

– Viskas bus gerai, – nuramino Sofija.

– Ji gali prikalbėti, ko tik nori.

– Nesirūpink, – atsakė Sofija. – Ji vaidins taip, kaip nurodė režisierius. O režisierius esu aš! – Ji nusekė paskui motiną, tik stabtelėjo pridurti: – Ateina vyriausiasis inspektorius Taverneris su tavimi pasikalbėti, tėti. Ar tu neprieštarausi, jei Čarlsas bus kartu?

Man pasirodė, kad Filipo Leonides veide šmėkštelėjo labai nežymus sumišimas. Tam buvo pagrindo! Bet jo papratimas nesmalsauti šįkart buvo kaip tik vietoje. Jis neaiškiai sumurmėjo: – Žinoma, žinoma.

Įėjo vyriausiasis inspektorius Taverneris – solidus, keliantis pasitikėjimą, dalykiškai skubrus. Tai kažkaip raminamai veikė.

„Tik šiek tiek nemalonumų, – bylojo jo povyza, – ir mes iš čia dingsime. O aš labiausiai tuo džiaugsiuosi. Mes visai neketiname čia ilgai užsibūti, galiu jus užtikrinti...“

Nežinau, kaip jam pavyko be žodžių tai perteikti, bet tai veikė. Jis prisistūmė kėdę arčiau stalo. Aš atsisėdau šiek tiek atokiau, stengdamasis nekristi į akis.

– Klausau jūsų, vyriausiasis inspektoriau, – pasakė Filipas.

– Jums manęs nereikia, inspektoriau? – paklausė mis de Hevilend.

– Šiuo metu ne, mis de Hevilend. Vėliau, jei galėčiau su jumis persimesti vienu kitu žodžiu...

– Žinoma, aš būsiu viršuje.

Ji išėjo, uždarydama paskui save duris.

– Klausau, inspektoriau, – pakartojo Filipas.

– Aš žinau, kad jūs labai užsiėmęs, todėl pasistengsiu ilgai netrukdyti. Bet galiu jums konfidencialiai pasakyti, kad mūsų įtarimai pasitvirtino. Jūsų tėvas nemirė natūraliai. Jo mirtį sukėlė *physostigmine*, labiau žinomo eserino pavadinimu, perdozavimas.

Filipas linktelėjo. Jo veide nebuvo matyti jokių emocijų.

– Nežinau, ar jums tai ką nors sako, – tęsė Taverneris.

– O ką man turėtų sakyti? Mano nuomone, tėvas nuodų išgėrė per klaidą.

– Jūs iš tikrųjų taip manote, misteri Leonides?

– Taip, man tai atrodo visiškai įmanoma. Nepamirškite: jam buvo beveik devyniasdešimt, be to, jis gana prastai matė.

– Ir jis perpylė akių lašus į insulino buteliuką. Tai iš tikrųjų atrodo jums įmanomas paaiškinimas, misteri Leonides?

Filipas nieko neatsakė. Jo veidas tapo dar mažiau iškalbingas.

Taverneris tęsė toliau:

– Šiukšlių dėžėje mes radome tuščią akių lašų buteliuką. Ant jo nėra jokių pirštų atspaudų. Tai atrodo keista. Normaliu atveju ant jo turėtų būti pirštų at-

spaudai. Bent jau jūsų tėvo, galbūt žmonos ar kamerdinerio...

Filipas Leonides kilstelėjo galvą.

– O kaip dėl kamerdinerio? – paklausė jis. – Kaip dėl Džonsono?

– Manote, kad tai galėjo būti Džonsono darbas? Be abejo, tokią galimybę jis turėjo. Bet kalbant apie motyvą, taip neatrodo. Jūsų tėvas savo papratimu jam kasmet mokėjo premiją – ir kiekvienais metais vis didesnę. Jūsų tėvas jam leido aiškiai suprasti, kad testamentu jam nieko nebus palikta. Premija dabar, po septynerių tarnystės metų, pasiekė gana solidžią sumą. Ir toliau ji turėjo tik augti. Akivaizdu, kad Džonsonas buvo suinteresuotas tuo, kad jūsų tėvas gyventų kiek įmanoma ilgiau. Be to, jų santykiai buvo labai puikūs. Taip pat Džonsono reputacija iš ankstesnių darbų yra nepriekaištinga – jis išties geras ir ištikimas kamerdineris. – Inspektorius stabtelėjo. – Džonsono mes neįtariame.

Filipas bejausmiu balsu atsakė:

– Suprantu.

– Dabar, misteri Leonides, galbūt jūs man smulkiai papasakosite, ką veikėte savo tėvo mirties dieną?

– Žinoma, inspektoriau. Visą dieną aš buvau čia, šiame kambaryje. Išskyrus, žinoma, tuos momentus, kai eidavau pavalgyti.

– Ar jūs matėte tą dieną savo tėvą?

– Po pusryčių aš, kaip paprastai, užėjau su juo pasisveikinti.

– Jūs buvote vieni?

– Mano... hm... pamotė buvo kambaryje.

– Ar jis atrodė kaip įprastai?

Filipas su nežymia ironija atsakė:

– Jis neparodė jokių ženklų, kad žinotų tą dieną būsiąs nunuodytas.

– Ar jūsų tėvo namo dalis yra visiškai atskirta?

– Taip, vienintelis įėjimas yra pro duris prieškambaryje.

– Ar tos durys yra rakinamos?

– Ne.

– Niekada?

– Bent jau kiek man žinoma.

– Taigi bet kas galėjo laisvai patekti į jo namo dalį?

– Žinoma, ji buvo atskirta tik dėl patogumo.

– Kaip jūs sužinojote apie savo tėvo mirtį?

– Mano brolis Rodžeris, kuris gyvena vakarinėje namo dalyje viršuje, atskubėjo žemyn ir pranešė man, kad tėvą ištiko netikėtas priepuolis. Tėvui buvo sunku kvėpuoti ir jis labai blogai atrodė.

– Ką jūs darėte?

– Paskambinau daktarui, ko, regis, niekam neatėjo į galvą padaryti. Daktaro namuose nebuvo, bet aš paprašiau jam perduoti, kad atvyktų kaip galima greičiau. Tuomet pakilau viršun.

– Ir tuomet?

– Mano tėvui išties buvo labai bloga. Jis mirė nesulaukęs gydytojo. – Filipo balse nesigirdėjo jokių emocijų. Tai buvo paprasčiausiai fakto konstantavimas.

– Kur buvo likusieji šeimos nariai?

– Mano žmona buvo Londone. Netrukus ji grįžo. Sofijos taip pat nebuvo, jei neklystu. Abu jaunesnieji vaikai, Justas ir Džozefina, buvo namuose.

– Tikiuosi, jog nebūsiu klaidingai suprastas, misteri Leonides, jei paklausiu, kaip jūsų tėvo mirtis paveiks jūsų finansinę padėtį.

– Aš visiškai suprantu, kad jums svarbu žinoti visus faktus. Mano tėvas mus padarė finansiškai nepriklausomus jau prieš daugybę metų. Mano brolį jis paskyrė „Associated Catering“ – didžiausios savo kompanijos – direktoriumi, taip kartu padarydamas jį didžiausiu akcininku ir visą įmonės valdymą perduodamas į jo rankas. Jis perleido man, jo manymu, ekvivalenčią sumą – maždaug šimtą penkiasdešimt tūkstančių svarų įvairių obligacijų bei akcijų pavidalu. Taigi aš galėjau naudoti kapitalą kaip tinkamas. Jis taip pat skyrė labai solidžias sumas mano dviem seserims, kurios dabar jau yra mirusios.

– Bet jis vis tiek liko labai turtingas žmogus, ar ne?

– Ne, tuo metu jis sau pasiliko tik palyginti kuklias pajamas. Jis sakė taip išsaugosiąs įdomumą gyventi. Nuo to laiko, – pirmą kartą Filipo veide pasirodė nežymi šypsena, – dėl įvairių sandėrių jis tapo dar turtingesnis, nei buvo prieš tai.

– Jūs su broliu persikėlėte gyventi čionai. Ar tai nebuvo finansinių... sunkumų pasekmė?

– Žinoma ne. Tai padarėme paprasčiausiai dėl patogumo. Mano tėvas visuomet sakė, jog džiaugtųsi, jei mes gyventume kartu su juo. Dėl įvairių šeiminių priežasčių man buvo patogu apsigyventi jo namuose. Be to, – pabrėžtinai pridūrė Filipas, – aš labai mylėjau savo tėvą. Atvykau čionai su šeima 1937-aisiais. Aš nemoku nuomos, bet padengiu sąnaudas, proporcingas savo šeimai.

– O jūsų brolis?

– Mano brolis atvyko 1943-iaisiais, kai jo namas Londone buvo subomborduotas.

– Dabar pasakykite man, misteri Leonides, ar jūs ką nors žinote apie tai, kaip jūsų tėvas testamentu paskirstė turtą?

– Labai gerai žinau. Jis perrašė savo testamentą netrukus po to, kai 1945 metais buvo paskelbta taikos sutartis. Mano tėvas nemėgo slapukauti. Jam labai rūpėjo šeima. Jis subūrė šeimą ir taip pat pakvietė savo teisininką, kuris supažindino mus su testamento nuostatomis. Manau, kad netrukus jūs ir pats tai sužinosite. Misteris Geitskilas, be jokios abejonės, jus informuos apie tai. Grubiai kalbant, maždaug šimto tūkstančių svarų neapmokestinama suma paliekama mano pamotei, priduriant tai prie labai dosnios vestuvinės dovanos. Likusioji turto dalis padalijama į tris dalis: viena man, kita broliui, trečia trims anūkams, kurią valdys turto administratorius. Turtas yra didžiulis, bet paveldėjimo mokesčiai, žinoma, bus taip pat labai dideli.

– Jokių sumų tarnams ar labdarai?

– Jokių. Atlyginimai tarnams ir taip būdavo kasmet didinami, jei jie likdavo dirbti.

– Ar jums – atleiskite man už šį klausimą – šiuo metu netrūksta pinigų, misteri Leonides?

– Pajamų mokesčiai, kaip jūs žinote, yra didžiuliai. Bet mano pajamų, inspektoriau, pakanka mano poreikiams – taip pat ir mano žmonos. Be to, mano tėvas dažnai dovanodavo mums nemažas sumas, ir, esant būtinybei, jis visuomet noriai pagelbėtų. – Filipas šaltai pridūrė: – Aš užtikrinu jus, inspektoriau, kad

aš neturėjau jokių finansinių paskatų trokšti savo tėvo mirties.

– Man labai gaila, misteri Leonides, jei jūs manote, kad aš galėjau ką nors panašaus pagalvoti. Tiesiog mes turime žinoti visus faktus. Bijau, kad dar turėsiu užduoti jums keletą delikačių klausimų. Jie susiję su santykiais tarp jūsų tėvo ir jo žmonos. Ar jiedu buvo laimingi kartu?

– Kiek žinau, taip.

– Jokių kivirčų?

– Nemanau.

– Tarp jų buvo... didelis amžiaus skirtumas?

– Taip.

– Ar jūs – atleiskite man – pritarėte savo tėvo antrosioms vedyboms?

– Mano nuomonės niekas neklausė.

– Tai nėra atsakymas, misteri Leonides.

– Jei jums tai labai rūpi, sakyčiau, kad tuoktis, žiūrint mano akimis, buvo... neprotinga.

– Ar jūs bandėte prieštarauti savo tėvui?

– Kai aš apie tai išgirdau, šaukštai jau buvo po pietų.

– Jums tai buvo šokiruojanti žinia?

Filipas nieko neatsakė.

– Ar buvo kokių nors nesusipratimų?

– Mano tėvas visuomet nevaržomai elgėsi taip, kaip jam patiko.

– Jūsų santykiai su misis Leonides buvo draugiški?

– Absoliučiai.

– Jūs daug bendravote?

– Mes retai matydavomės.

Inspektorius Taverneris pakeitė temą.

– Galbūt galėtumėte papasakoti apie misterį Lorencą Brauną?

– Bijau, kad ne. Jį pasamdė mano tėvas.

– Bet jis buvo pasamdytas mokyti jūsų vaikų, misteri Leonides.

– Taip, tiesa. Mano sūnus sirgo vaikišku paralyžiumi – laimei, lengva forma, – todėl mes nusprendėme verčiau neleisti jo į viešą mokyklą. Mano tėvas pasiūlė jam ir mano jaunesniajai dukteriai pasamdyti privatų mokytoją. Pasirinkimas tuo metu buvo gana ribotas – mat toks mokytojas turėjo būti netinkamas karinei tarnybai. Šio jauno vyro rekomendacijos buvo patenkinamos, mano tėvas ir teta (kuri visuomet rūpinosi vaikų gerove) buvo patenkinti, ir aš taip pat pritariau. Galiu pridurti, kad jam, kaip mokytojui, apskritai neturiu jokių priekaištų.

– Jis gyvena jūsų tėvo namo dalyje, ne čia?

– Taip, ten yra užtektinai vietos.

– Ar jūs esate pastebėjęs – atleiskite už šį klausimą – artimų santykių tarp Lorenco ir jūsų pamotės apraiškų?

– Neturėjau galimybės stebėti judviejų santykių.

– Galbūt girdėjote kokių nors kalbų šia tema?

– Aš nesidomiu gandais, inspektoriau.

– Labai pagirtina, – pasakė inspektorius Taverneris. – Taigi jūs nematėte ir negirdėjote nieko blogo?

– Galima ir taip pasakyti, inspektoriau.

Inspektorius Taverneris atsistojo.

– Gerai, – pasakė jis. – Labai ačiū jums, misteri Leonides.

Aš tylomis nusekiau paskui jį iš kambario.

– Hm... – nutęsė Taverneris. – Koks šaltas ir nedraugiškas!

Septintasis skyrius

– Dabar pasikalbėsime su misis Filip, – pasakė Taverneris. – Magda Vest, tokia jos pavardė teatro pasaulyje.

– Ar ji gera aktorė? – paklausiau aš. – Pavardė man lyg girdėta. Jei neklystu, mačiau ją vaidinant, tik nepamenu, kur ir kada.

– Ji iš tų „beveik žvaigždžių“, – atsakė Taverneris. – Yra vaidinusi pagrindinius vaidmenis Vestende, taip pat pasižymėjo Repertoryje, bet daugiausia vaidina mažuose pompastiškuose teatruose bei Sekmadienio klubuose. Mano nuomone, jos karjerai trukdo tai, kad jai nereikia iš vaidybos užsidirbti pragyvenimui. Ji gali pasirinkti teatrą ir finansiškai paremti tam tikrą spektaklį, taip gaudama savo geidžiamą vaidmenį – dažniausiai tokį, kuris jai mažiausiai tinka. Galiausiai ji nusmuko iš profesionalaus į labiau mėgėjišką lygmenį.

Mano manymu, jai gerai sekasi vaidinti komedijose, bet režisieriai labai ja nesidžiaugia – sako, kad ji per daug nepriklausoma ir dažnai sukelia rūpesčių: kursto kivirčus bei džiaugiasi savo išdaigomis. Nežinau, kiek tai tiesa, bet tarp savo kolegų artistų ji nėra labai mėgiama.

Iš svetainės išėjo Sofija ir pranešė:

– Mano mama jūsų laukia, vyriausiasis inspektoriau.

Aš nusekiau paskui inspektorių į didelę svetainę. Akimirką negalėjau atpažinti moters, sėdinčios ant brokatu aptrauktos sofos. Rusvai geltoni plaukai buvo sušukuoti aukštyn, ji vilkėjo puikiai sukirptą tamsiai žalios spalvos kostiumėlį, o blyškios violetinės palaidinukės klostės prie kaklo buvo susegtos nedidele kamėjos sege. Tik dabar aš pastebėjau, kaip žavingai atrodė jos į viršų pariesta nosis.

– Inspektorius Taverneris? – paklausė ji. – Įeikite, prašom sėstis. Rūkysite? Siaubingas įvykis. Kartais man atrodo, kad niekada negalėsiu su tuo susitaikyti.

Jos balsas buvo žemas ir bejausmis, kaip žmogaus, bet kokia kaina nusprendusio išlaikyti savitvardą. Ji tęsė:

– Prašom pasakyti, kuo galėčiau jums padėti.

– Ačiū, misis Leonides. Kur jūs buvote tuo metu, kai įvyko tragedija?

– Aš manau, kad tuo metu važiavau namo iš Londono. Tą dieną „Ivyje" pietavau su drauge. Mes ten apsilankėme drabužių parduotuvėje. Taip pat su kitomis draugėmis išgėrėme kokteilių Berklyje. Tuomet išvažiavau namo. Kai grįžau čionai, visi namai jau bruzdėjo.

Kaip supratau, mano uošvį ištiko netikėtas priepuolis. Jis buvo... miręs. – Jos balsas šiek tiek sudrebėjo.

– Jūs mylėjote savo uošvį?

– Labai. – Jos balsas sustiprėjo. Sofija šiek tiek palygino Degaso paveikslą. Magdos balsas nusileido iki buvusio lygio. – Aš jį labai mylėjau, – ištarė ji tyliai. – Kaip ir mes visi. Jis buvo mums... labai geras.

– Ar jūs gerai sutarėte su misis Leonides?

– Mes daug nebendravome su Brenda.

– Kodėl?

– Na, tarp mūsų mažai kas bendro. Vargšė mieloji Brenda. Tikriausiai jai kartais būdavo nelengva.

Sofija vėl palygino Degaso kūrinį.

– Tikrai? Kuria prasme?

– O, aš nežinau. – Magda papurtė galvą, liūdnai šypteldama.

– Ar misis Leonides buvo laiminga su savo vyru?

– Manau, kad taip.

– Jokių kivirčų?

Ji vėl nežymiai šypsodamasi papurtė galvą.

– Tiesą sakant, nežinau, inspektoriau. Jų namo dalis yra visiškai atskirta.

– Ji ir misteris Lorencas Braunas buvo geri draugai, tiesa?

Magda Leonides įsitempė. Ji priekaištingai pažvelgė į Tavernerį.

– Aš nemanau, – oriai pasakė ji, – kad jūs turėtumėte klausinėti manęs tokių dalykų. Brenda visiems buvo draugiška. Ji iš tikrųjų yra labai miela būtybė.

– Ar jums patinka misteris Lorencas Braunas?

– Jis labai ramus. Gana mielas, bet sunku apie jį ką

nors daugiau pasakyti. Mes mažai bendraujame.

– Ar jis geras mokytojas?

– Manau, kad taip. Negaliu pasakyti. Filipas juo visiškai patenkintas.

Taverneris išbandė šoko terapiją:

– Atleiskite už šį klausimą, bet ar tarp misterio Brauno ir misis Brendos Leonides, jūsų nuomone, buvo kažkas panašaus į meilės romaną?

Magda atsistojo. Dabar ji atrodė labai didinga dama.

– Aš nesu mačiusi nieko tokio, kas leistų taip manyti, – pasakė ji. – Aš iš tikrųjų manau, inspektoriau, kad jūs neturėtumėte manęs klausinėti tokių dalykų. Ji buvo mano uošvio žmona.

Aš beveik norėjau paploti.

– Šis klausimas skirtas daugiau tarnams, tiesa? – pasiteiravo jis.

Magda nieko neatsakė.

– Ačiū, misis Leonides, – tarė inspektorius ir išėjo.

– Tu šauniai susitvarkei, mamyte, – šiltai pasakė Sofija.

Magda susimąsčiusi susuko garbaną virš savo dešinės ausies ir pažvelgė į save veidrodyje.

– Ta-aip, – atsakė ji, – manau, kad būtent taip ir reikėjo vaidinti.

Sofija pažvelgė į mane.

– Ar tau nevertėtų, – ištarė ji, – eiti kartu su inspektoriumi?

– Paklausyk, Sofija, mano manymu...

Aš nutilau. Sofijos mamos akivaizdoje aš negalėjau tiesmukai paklausti, koks gi turėjo būti mano vaidmuo.

Ligi šiolei Magda Leonides nekreipė į mane visiškai jokio dėmesio, išskyrus man skirtą baigiamąjį sakinį apie savo dukterį, išeinant iš bibliotekos. Aš galėjau būti reporteris, jos dukters gerbėjas, neaiškus policijos talkininkas ar netgi laidojimo biuro agentas – Magdai Leonides visi jie tilpo į bendrą publikos sampratą. Žvelgdama į savo kojas, misis Leonides nepatenkinta tarė:

– Šie batai netinka. Pernelyg frivoliški.

Paklusdamas imperatoriškam Sofijos mostui, aš išskubėjau iš kambario paskui Tavernerį. Pavijau jį tolimajame prieškambario gale prie durų link laiptų.

– Einu pasikalbėti su vyresniuoju broliu, – paaiškino jis.

Be jokių užuominų aš išklojau jam savo rūpestį:

– Paklausykite, Taverneri, kuo aš turėčiau būti?

Jis atrodė nustebęs.

– Kuo jūs turėtumėte būti?

– Taip, ką aš veikiu šiuose namuose? Jei kas paklaus, ką man atsakyti?

– A, suprantu. – Jis minutėlę svarstė. Tuomet nusišypsojo. – Ar kas nors to jūsų klausė?

– Na... ne.

– Tuomet gerai. Palikite taip, kaip yra. Nieko neaiškinkite. Tai geras moto. Ypač namuose, kur tvyro toks sąmyšis. Visi pernelyg užsiėmę savo asmeniniais rūpesčiais, kad imtų ko nors klausinėti. Jūs būsite priimamas natūraliai, kol rodysite pasitikėjimą savimi. Būtų didelė klaida ką nors aiškinti, kai to niekas neprašo. Na, dabar eime pro šias duris, pakilkime laiptais. Čia niekas nerakinama. Jūs, be abejo, suprantate, kad visos šios apklausos tėra akių dūmimas. Nėra visiškai jokio

skirtumo, kas tuo metu buvo namuose, ko nebuvo ir kur tą dieną kas buvo...

– Tada kam...

Jis tęsė toliau:

– Nes tai man bent jau suteikia galimybę su jais susipažinti, įvertinti juos, paklausyti, ką jie kalba, ir tikėtis, jog kas nors atsitiktinai užsimins apie kažką naudinga. – Jis kurį laiką patylėjo, tuomet sumurmėjo: – Esu tikras, kad misis Magda Leonides galėtų daugiau papasakoti, jei tik norėtų.

– Ar jos kalbomis galima pasikliauti? – paklausiau aš.

– O, ne. Bet ji galbūt galėtų nukreipti tyrimą kažkokia linkme. Visi šiame sumautame name turėjo galimybių įvykdyti nusikaltimą. Bet man trūksta motyvo.

Užlipus laiptais, koridoriaus dešinėje buvo durys su žalvario belstuku. Inspektorius Taverneris juo pabeldė.

Duris netikėtai atidarė vyras, kuris turėjo stovėti iškart už jų. Tai buvo gremėzdiškas milžinas plačiais pečiais, tamsiais sutaršytais plaukais bei bjauriu ir tuo pat metu gana maloniu veidu. Jis pažvelgė į mus ir iškart sutrikęs nusuko žvilgsnį šalin, kaip dažnai galima pastebėti darant drovius, bet garbingus žmones.

– O, prašau užeiti, – pasakė jis. – Taip, taip, užeikite. Aš jau ruošiausi išeiti... bet tai nesvarbu. Užeikite į svetainę. Aš pakviesiu Klemensę... O, brangioji, tu čia. Tai vyriausiasis inspektorius Taverneris. Jis... ar čia yra cigarečių? Minutėlę. Jei jūs neprieštaraujate... – Jis atsitrenkė į širmą, sumurmėjo jai „atleiskite“ ir išskubėjo iš kambario.

Atrodė, tarsi iš kambario būtų išskridęs bičių spiečius, palikdamas po savęs gilią tylą. Misis Rodžer Leonides stovėjo prie lango. Mane iškart suintrigavo jos asmenybė bei kambario, kuriame ji stovėjo, atmosfera.

Tai buvo jos kambarys, aš buvau tuo tikras. Sienos buvo išdažytos balta spalva – iš tiesų balta, ne dramblio kaulo ar šviesia kremine spalva, kas paprastai turima galvoje, kai kalbama apie „baltas“ kambario sienas. Ant jų nesimatė jokių paveikslų, išskyrus vieną, kabantį virš židinio, – geometrinę fantaziją iš tamsiai pilkų bei melsvų trikampių. Ir baldų čia buvo ne per daugiausia – tiktai tas, kas tikrai reikalinga: trys ar keturios kėdės, staliukas su stikliniu stalviršiu, nedidelė knygų lentyna. Nebuvo jokių pagražinimų. Kambaryje buvo erdvu ir šviesu. Jis lyg žemė nuo dangaus skyrėsi nuo apačioje įrengtos svetainės, išpuoštos brokatu bei gėlėmis. Ir misis Rodžer Leonides skyrėsi nuo misis Filip Leonides, kaip tik gali viena moteris skirtis nuo kitos. Magda Leonides žadino tokį jausmą, tarytum ji galėtų būti – ir iš tiesų buvo – pustuzinis skirtingų moterų. O Klemensė Leonides, buvau įsitikinęs, galėjo būti tiktai pati savimi. Tai buvo labai ryški bei konkreti asmenybė.

Mano vertinimu, ji buvo maždaug penkiasdešimties metų amžiaus. Jos žilstelėję plaukai buvo taip trumpai nukirpti, kad priminė greičiau vyrišką šukuoseną, bet ji taip tiko ant jos gražios formos galvos, kad visai neatrodė neskoninga, kaip dažnai manoma apie panašias šukuosenas. Jos veidas buvo inteligentiškas ir protingas, o pilkos akys intensyviai viską tyrinėjo. Ji vilkėjo

paprastą tamsiai raudoną vilnonę suknelę, puikiai išryškinančią jos lieknumą.

Aš iškart pajutau, kad tai buvo nepaprasta moteris, bent jau, maniau, jos gyvenimo standartai turi gerokai skirtis nuo kitų moterų. Dabar man buvo aišku, kodėl Sofija su ja susiejo žodį „negailestingumas“.

Kambaryje buvo šalta, ir aš šiek tiek drebėjau. Klemensė Leonides pasakė ramiu balsu:

– Sėskitės, inspektoriau. Ar yra kokių naujienų?

– Mirtį sukėlė eserinas, misis Leonides.

Ji mąsliai tarė:

– Vadinasi, tai buvo žmogžudystė. Tai negalėjo būti nelaimingas atsitikimas, ar ne?

– Ne, misis Leonides.

– Prašau, būkite labai švelnus mano vyrui, inspektoriau. Jį ši žinia labai sujaudins. Jis tiesiog garbino savo tėvą ir labai jautriai į viską reaguoja. Tai emocinga asmenybė.

– Jūsų santykiai su uošviu buvo geri, misis Leonides?

– Taip, gana geri. – Tada ji ramiai pridūrė: – Nors negaliu sakyti, kad būčiau pernelyg jį mėgusi.

– Kodėl gi?

– Man nepatiko jo gyvenimo nuostatos bei metodai, kuriais jis siekė savo tikslų.

– O kaip dėl misis Brendos Leonides?

– Brendos? Aš ją retai matydavau.

– Ar, jūsų manymu, galėjo kas nors būti tarp jos ir misterio Lorenco Brauno?

– Turite galvoje... meilės romaną? Aš taip nemanyčiau. Bet iš tikrųjų nieko apie tai nežinau.

Jos balsas skambėjo visiškai abejingai.

Rodžeris Leonides bruzdžiai įpuolė į kambarį, sukeldamas tą patį bičių spiečiaus efektą.

– Atleiskite, užtrukau, – pasakė jis. – Telefonas. Na, inspektoriau? Kas nors naujo? Kokia mano tėvo mirties diagnozė?

– Jis buvo nunuodytas eserinu.

– Tikrai? O Viešpatie! Tuomet tai toji moteris! Ji nebegalėjo laukti! Jis ją paėmė praktiškai iš gatvės, ir štai jam atpildas už tai. Ji šaltakraujiškai jį nužudė! Viešpatie, vien nuo šios minties mano kraujas užverda.

– Jūs turite kokių nors ypatingų priežasčių šitaip manyti? – paklausė Taverneris.

Rodžeris žingsniavo po kambarį, abiem rankomis taršydamas plaukus.

– Priežasčių? O kas gi daugiau galėtų būti? Aš niekuomet ja netikėjau – niekuomet jos nemėgau! Niekas iš mūsų jos nemėgo. Mes su Filipu buvome tiesiog pritrenkti, kai vieną dieną tėvas grįžo namo ir pranešė, ką padaręs! Jo amžiuje! Tai buvo kvailystė – kvailystė! Mano tėvas buvo nepaprastas žmogus, inspektoriau. Jo dvasia buvo jauna ir gaivi tarsi keturiasdešimtmečio. Už viską, ką aš turiu šiame pasaulyje, esu dėkingas jam. Jis dėl manęs padarė viską... niekada manęs nepaliko bėdoje. Tai aš pridariau jam bėdų... kai apie tai pagalvoju... – Rodžeris sunkiai sudribo į krėslą. Jo žmona ramiai priėjo ir atsistojo šalia.

– Na, Rodžeri, pakaks. Nesijaudink, prašau.

– Aš žinau, brangioji, žinau, – jis paėmė jos ranką. – Bet kaip aš galiu būti ramus – kai apie tai pagalvoju...

– Mes visi turime išlaikyti ramybę, Rodžeri. Vyriau-

siasis inspektorius Taverneris nori mums padėti.

– Tai tiesa, misis Leonides.

Rodžeris sušuko:

– Žinote, ką aš norėčiau padaryti? Aš norėčiau pasmaugti tą moterį savo paties rankomis! Atėmė senam žmogui galimybę pagyventi dar keletą metų. Jei ji būtų čia... – Jis pašoko, drebėdamas iš įsiūčio. Jis ištiesė rankas. – Štai taip, aš nusukčiau jai sprandą, nusukčiau jai sprandą...

– Rodžeri! – griežtai sušuko Klemensė.

Jis sutrikęs pažvelgė į ją.

– Atleisk, brangioji. – Rodžeris pasisuko į mus. – Man labai gaila. Negaliu sutramdyti savo jausmų. Atleiskite...

Jis vėl išėjo iš kambario. Klemensė Leonides pasakė, labai nežymiai šypsodamasi:

– Žinote, iš tikrųjų jis nė musės negalėtų nuskriausti.

Taverneris mandagiai sutiko su šiuo pastebėjimu.

Tuomet jis pradėjo uždavinėti savo vadinamuosius rutininius klausimus.

Klemensės Leonides atsakymai buvo glausti ir aiškūs.

Rodžeris Leonides savo tėvo mirties dieną buvo Londone, pagrindinėje restoranų paslaugų bendrovės būstinėje. Namo jis sugrįžo ankstyvą popietę ir, kaip buvo pratęs, kurį laiką praleido drauge su tėvu. Ji pati, kaip visuomet, buvo Lamberto institute, esančiame Goverio gatvėje, kur dirbo. Namo ji sugrįžo prieš šešias.

– Jūs matėte savo uošvį?

– Ne. Paskutinį kartą jį mačiau prieš dieną. Mes po

pietų gėrėme su juo kavą.

– Bet mirties dieną jo nematėte?

– Ne. Tiesą sakant, aš lankiausi jo namo dalyje, nes Rodžeris manė ten palikęs savo pypkę – tai buvo labai brangi pypkė. Tačiau ją aptikau dar koridoriuje ant stalo, todėl netrukdžiau senuko. Po šešių jis dažnai mėgdavo nusnūsti.

– Kada jūs išgirdote apie jo negalavimą?

– Brenda atbėgo ir pranešė – buvo kelios minutės po pusės septynių.

Aš žinojau, kad visi šie klausimai bereikšmiai, bet mačiau, kaip akylai Taverneris stebėjo atsakinėjančią moterį. Jis uždavė dar keletą klausimų apie jos darbą Londone. Ji atsakė, kad tyrinėja atomų skaidymą.

– Kitaip tariant, kuriate atominę bombą?

– Šis darbas neturi nieko bendro su griaunamuoju efektu. Institute atliekami tyrimai apie gydomąjį poveikį.

Taverneris atsistojo ir išreiškė norą pasižvalgyti jų apartamentuose. Klemensė atrodė truputį nustebusi, tačiau gana noriai aprodė savo butą. Paprastai apstatytas miegamasis, kuriame buvo dvigulė lova, balti užtiesalai, veikiau priminė ligoninės palatą ar vienuolyno celę. Vonios kambarys taip pat neturėjo jokių prašmatnumo žymių, nesimatė net kosmetinių priemonių. Virtuvėje vyravo nepriekaištinga švara – joje buvo tik reikalingiausi baldai bei praktiški, darbą tausojantys prietaisai. Tuomet mes priėjome prie durų. Jas atidarydama, Klemensė pasakė:

– O čia yra mano vyro kambarys.

– Įeikite, – pasigirdo Rodžerio balsas, – įeikite.

Aš nesąmoningai su palengvėjimu atsidusau. Visur vyravęs nepriekaištingas asketizmas mane ėmė kažkaip slėgti. Tačiau šis kambarys buvo grynai asmeninis. Didžiulis rašomasis stalas buvo netvarkingai nuklotas popieriais, senomis pypkėmis ir tabako pelenais. Kambaryje stovėjo keletas didelių nušiurusių krėslų. Grindis dengė persiški kilimai. Ant sienų kabėjo kiek išblukusios grupinės nuotraukos: mokyklos klasės, kriketo komandos, kariuomenės būrio. Taip pat akvarele tapyti paveikslai, kuriuose ryšėja dykumų, minaretų, burinių laivų, jūros vaizdų bei saulėlydžių motyvai. Tai buvo jaukus draugiško žmogaus kambarys.

Rodžeris nerangiai atrakino spintelę su gėrimais ir pripylė keletą taurių. Tuomet nubraukė nuo vieno iš krėslų knygas bei popierius.

– Nekreipkit dėmesio į netvarką. Aš peržiūrinėju senus popierius, – pasakė jis. Inspektorius atsisakė siūlomos taurės, aš paėmiau savąją. – Atleiskite man, – tęsė Rodžeris, – mane užplūdo jausmai. – Jis beveik prasikaltusia veido išraiška apsižvalgė po kambarį, bet Klemensės su mumis nebebuvo. – Ji yra nuostabi, – pasakė jis. – Turiu galvoje, mano žmona. Visą laiką ji puikiai laikėsi. Negaliu žodžiais išreikšti savo susižavėjimo. Jai teko išgyventi sunkų laikotarpį – tai buvo siaubinga. Aš jums papasakosiu. Tai buvo prieš mums susituokiant. Jos pirmasis vyras buvo geras žmogus, bet gležnos sveikatos – sirgo tuberkulioze. Buvo pasinėręs į kristalografijos tyrinėjimus – prastai mokamas bei įtemptas darbas. Klemensė plūkėsi dėl vyro, faktiškai jį išlaikė, visuomet žinodama, kad jis pasmerktas mirti. Ji niekuomet nesiskundė, visuomet sakė esanti laiminga.

Ir kai jis mirė, ji sunkiai išgyveno netektį. Galiausiai ji sutiko tekėti už manęs. Aš džiaugiausi galėdamas leisti jai pailsėti, suteikti šiek tiek laimės. Norėjau, kad ji liautųsi dirbusi, bet karo metu ji jautė turinti atlikti savo pareigą. Klemensė ir ligi šiol mano turinti tęsti darbą. Ji yra nuostabi žmona – pati nuostabiausia, kokia tik gali būti. Viešpatie, koks aš laimingas! Dėl jos aš viską padaryčiau.

Taverneris išreiškė atitinkamą pritarimą. Tuomet jis vėl ėmėsi rutininių klausimų. Kada Rodžeris pirmąkart išgirdo apie tėvo negalavimą?

– Brenda atbėgo manęs pakviesti. Mano tėvui buvo bloga – ji pasakė, kad jį ištiko kažkoks priepuolis. Vos prieš pusvalandį aš kalbėjausi su tėvu. Jis jautėsi kuo puikiausiai. Nuskubėjau pas tėvą. Jo veidas buvo pamėlynavęs, jis sunkiai žiopčiojo. Aš nulėkiau pas Filipą. Jis paskambino gydytojui. Aš... mes nieko negalėjome padaryti. Be abejo, aš nė akimirkai nepagalvojau, kad čia gali būti kažkoks fokusas. Fokusas? Aš pasakiau „fokusas“? O Viešpatie, na ir žodis man ant liežuvio pasipainiojo.

Įdėję šiek tiek pastangų, mes išsivadavome iš emocingos Rodžerio Leonides kambario atmosferos ir vėl atsidūrėme laiptų aikštelėje.

– Pfu! – atsiduso Taverneris. – Koks kontrastas broliui. – Jis beveik nesąmoningai pridūrė: – Įdomus dalykas yra tie kambariai. Kiek daug gali papasakoti apie žmones, kurie juose gyvena.

Man pritarus, jis tęsė toliau:

– Keista, kai tokie žmonės susituokia, ar ne?

Aš nebuvau tikras, ką jis turėjo galvoje, – ar Klemen-

sę su Rodžeriu, ar Filipą su Magda. Jo žodžiai puikiai tiko abiem poroms. Vis dėlto man atrodė, kad abi santuokos gali būti apibūdinamos kaip laimingos. Bent jau Rodžerio ir Klemensės tai tikrai.

– Sakyčiau, kad Rodžeris nepanašus į žudiką, ar ne? – paklausė Taverneris. – Bent jau iš pirmo žvilgsnio. Žinoma, niekada negali būti tikras. Ji yra kas kita. Negailestinga moteris. Galbūt ir kiek pamišusi.

Aš ir vėl sutikau.

– Bet aš nemanau, – pridūriau, – kad ji galėtų ką nors nužudyti vien dėl to, kad jis nepritarė jos siekiams ar gyvenimo būdui. Nebent ji tikrai nekęstų senolio – bet ar žmogžudystės įvykdomos vien iš neapykantos?

– Labai retai, – pasakė Taverneris. – Bent jau man neteko susidurti su tokiu atveju. Ne, manau, jog būtų kur kas geriau laikytis misis Brendos versijos. Bet tik Dievas žino, ar mes kada nors rasime kokių įrodymų.

Aštuntasis skyrius

Kambarinė atidarė mums duris priešingame namo fligelyje. Ji atrodė išsigandusi, bet, pamačiusi Tavernerį, pažvelgė į mus šiek tiek paniekinamai.

– Norite pasikalbėti su misis?

– Taip, malonėkite.

Ji palydėjo mus į didelę svetainę ir išėjo.

Kambarys buvo tokio pat dydžio, kaip ir svetainė apačioje. Baldai buvo aptraukti spalvingų bei linksmų spalvų kretonu, ant langų kabėjo dryžuotos užuolaidos. Virš židinio buvo pakabintas portretas, kuris iškart prikaustė mano žvilgsnį – ne tik dėl meistriškos tapybos, bet ir dėl jame atvaizduoto veido.

Tai buvo seno mažo žmogaus skvarbiomis akimis portretas. Senolis dėvėjo juodą kepuraitę, jo galva buvo panirusi tarp pečių, tačiau šis žmogus netgi iš paveikslo spinduliavo gyvybiškumu bei energija. Tviskančios

akys, rodės, buvo įsmeigtos į mane.

– Tai jis, – pasakė vyriausiasis inspektorius Taverneris. – Augusto Džono tapyba. Ryški asmenybė, ar ne?

– Taip, – pritariau aš, jausdamas, kad toks vienskiemenis patvirtinimas nuskambėjo kažkaip nepakankamai. Dabar aš supratau, ką turėjo galvoje Edita de Hevilend sakydama, kad namai be jo atrodo tušti. Tai buvo tas pats kreivas vyras, kuris pastatė kreivą nameliūkštį, – ir be jo šis kreivas nameliūkštis neteko savo prasmės.

– Štai čia yra pirmoji jo žmona – Sardžento tapyba, – pasakė Taverneris.

Aš apžiūrėjau paveikslą, kabantį tarp langų. Jis pasižymėjo tam tikru žiaurumu, kaip ir dauguma Sardžento portretų. Pamaniau, kad veidas buvo kiek per daug ištemptas – neaiškiai priminė arklį, – nors apskritai tapyba buvo nepriekaištinga. Tai buvo tipiškos anglų ledi (kaimo, ne aukštuomenės) portretas. Gražus, bet kažkoks negyvybingas. Visiška priešingybė besišypsančiam, spinduliuojančiam mažajam despotui virš židinio.

Atsivėrė durys, ir įėjo seržantas Lembas.

– Apklausiau tarnus, sere, – pasakė jis. – Bet jokios naudos.

Taverneris atsiduso.

Seržantas Lembas išsitraukė savo užrašų knygelę ir tylomis atsisėdo tolimajame kambario kampe.

Durys vėl atsidarė, ir į kambarį įžengė antroji Aristido Leonides žmona. Ji vilkėjo juodą suknelę – brangią juodą suknelę – bei buvo apsikarsčiusi daugybe papuošalų, pradedant nuo kaklo ir baigiant riešais. Jos

eisena buvo lengva ir vangi, juoda suknelė jai neabejotinai tiko. Ji buvo gražaus veido ir turėjo puikius rudus plaukus, kažkaip išskirtinai sušukuotus. Jos veidas buvo nupudruotas bei padažytas, bet jis nepaslėpė neseniai nudžiūvusių ašarų. Ji buvo pasipuošusi didžiulių perlų vėriniu, mūvėjo didelio smaragdo žiedą ant vienos rankos ir milžiniško rubino žiedą ant kitos.

Aš pastebėjau dar vieną dalyką. Ji buvo išsigandusi.

– Labas rytas, misis Leonides, – nerūpestingai pasakė Taverneris. – Man labai gaila, kad turėjau vėl jus sutrukdyti.

Ji atsakė ramiu balsu:

– Manau, kad tai neišvengiama.

– Jei pageidaujate, kad dalyvautų jūsų advokatas, misis Leonides, galima tai sutvarkyti.

Aš abejoju, ar ji suprato šių žodžių svarbą. Tikriausiai ne. Ji paprasčiausiai atsakė niūriu balsu:

– Man nepatinka misteris Geitskilas. Nenoriu, kad jis dalyvautų.

– Tuomet galite pakviesti savo įgaliotinį.

– Kodėl turėčiau? Aš nemėgstu įgaliotinių. Jie mane trikdo.

– Tai vien jūsų sprendimas, – pasakė Taverneris, automatiškai nusišypsodamas. – Tuomet galime pradėti, ar ne?

Seržantas Lembas lyžtelėjo savo rašiklį. Brenda Leonides atsisėdo ant sofos priešais Tavernerį.

– Ką nors išsiaiškinote? – paklausė ji.

Aš pastebėjau, kad jos pirštai nervingai maigė suknelės klostę.

– Mes galime užtikrintai pareikšti, kad jūsų vyro

mirtį sukėlė apsinuodijimas eserinu.

– Turite galvoje, kad jį pražudė tie akių lašai?

– Beveik visiškai aišku, kad jūsų vyrui suleistoje paskutinėje injekcijoje vietoj insulino buvo eserinas.

– Bet aš to nežinojau. Aš čia visiškai niekuo dėta. Iš tiesų, inspektoriau.

– Tuomet kažkas sąmoningai pakeitė insuliną akių lašais.

– Kokia piktadarystė!

– Taip, misis Leonides.

– Turite galvoje... tai kažkas padarė tyčiomis? Ar tiesiog apsiriko? Tai negalėjo būti... pokštas, ar ne?

– Mes nemanome, kad tai buvo pokštas, misis Leonides.

– Tai turėjo būti kažkas iš tarnų.

Taverneris nieko neatsakė.

– Turėjo būti. Kas kitas tai galėtų padaryti?

– Jūs esate tuo tikra? Pagalvokite, misis Leonides. Jums nekyla jokių minčių? Ar šeimoje nebuvo kokių nors nesusipratimų? Kivirčų? Pavydo?

Ji vis dar žvelgė į inspektorių didelėmis maištingomis akimis.

– Neturiu nė menkiausio įtarimo, – pasakė ji.

– Jūs buvote kine tą popietę?

– Taip. Aš grįžau pusę septynių – buvo laikas suleisti insuliną. Aš... aš... aš suleidau jam tokią pat injekciją, kaip visuomet, ir jis pasijuto blogai. Aš išsigandau – nubėgau pas Rodžerį – visa tai jau esu jums pasakojusi. Ar man vis iš naujo reikia tai kartoti? – Jos balsas nuskambėjo beveik isteriškai.

– Atleiskite, misis Leonides. Kaip galėčiau pakalbėti

su misteriu Braunu?

– Su Lorencu? O kam? Jis apie tai nieko nežino.

– Vis tiek norėčiau su juo pasikalbėti.

Ji įtariai pažvelgė į Tavernerį.

– Dabar jis moko Justą lotynų kalbos – mokymo kambaryje. Norite, kad jį pakviesčiau?

– Ne – mes nueisime pas jį.

Taverneris išskubėjo iš kambario. Mes su seržantu nusekėme jam iš paskos. Jis nuvedė mus koridoriumi į didelį kambarį su langais į sodą. Čia prie stalo sėdėjo maždaug trisdešimties metų vyras šviesiais plaukais ir gražus tamsiaplaukis šešiolikos metų jaunuolis.

Jie sužiuro į mus, mums įėjus. Sofijos brolis Justas žvelgė į mane, Lorencas Braunas įsmeigė agonijos kupinas akis į inspektorių Tavernerį.

Aš dar niekuomet nemačiau tokio baimės suparalyžiuoto vyro. Jis atsistojo, tuomet vėl atsisėdo. Jis vos ne vos išlemeno:

– O... labas rytas, inspektoriau.

– Labas rytas, – Taverneris kalbėjo glaustai ir atžariai. – Galiu su jumis pasikalbėti?

– Taip, žinoma. Mielai. Tiktai...

Justas atsistojo.

– Norite, kad aš išeičiau, vyriausiasis inspektoriau? – jo balsas buvo malonus, bet šiek tiek arogantiškas.

– Mes... galėsite pamoką užbaigti vėliau, – pasakė mokytojas.

Justas nerūpestingai nupėdino link durų. Išeidamas pro duris jis pagavo mano žvilgsnį, perbraukė sau pirštu per gerklę ir nusišypsojo. Tuomet uždarė duris paskui save.

– Taip, misteri Braunai, – pasakė Taverneris. – Analizės rezultatai visiškai aiškūs. Misterio Leonides mirtį sukėlė eserinas.

– Aš... turite galvoje... misteris Leonides buvo iš tiesų nunuodytas? Aš tikėjausi...

– Jis buvo nunuodytas, – nukirto Taverneris. – Kažkas insuliną pakeitė eserino lašais.

– Negaliu patikėti... Tai neįtikėtina.

– Kyla klausimas: kas turėjo motyvą įvykdyti nusikaltimą?

– Niekas. Absoliučiai niekas! – Jaunasis vyras ištarė susijaudinusiu balsu.

– Galbūt pageidausite, kad dalyvautų jūsų advokatas? – pasiteiravo Taverneris.

– Aš neturiu advokato. Man jo ir nereikia. Aš neturiu ko slėpti.

– Ar jūs suprantate, kad jūsų parodymai bus įrašyti į protokolą?

– Aš nekaltas... Užtikrinu jus: aš esu nekaltas.

– Aš nieko panašaus ir nenorėjau pasakyti. – Taverneris patylėjo. – Misis Leonides buvo gerokai jaunesnė už savo vyrą, ar ne?

– Aš... manau, kad taip... turiu galvoje, taip, iš tiesų.

– Kartais ji turėjo jaustis gana vieniša?

Lorencas Braunas nieko neatsakė. Jis liežuviu perbraukė per savo sudžiūvusias lūpas.

– Jai tikriausiai būtų visai malonu, jei namuose gyventų dar kas nors panašaus amžiaus?

– Aš... ne, visai ne... turiu galvoje... aš nežinau.

– Man atrodo visai natūralu, kad jūs vienas antram

galėtumėte jausti potraukį, ar ne?

Jaunasis vyras audringai užprotestavo:

– Tai netiesa! Nieko panašaus nebuvo! Aš žinau, ką jūs galvojate, bet tai netiesa! Misis Leonides man visuomet buvo labai maloni ir aš labai... labai ją gerbiau – bet nieko daugiau... nieko daugiau, užtikrinu jus. Tai siaubinga – tvirtinti kažką panašaus! Siaubinga! Aš negalėčiau nieko nužudyti – ar sukeisti vaistus – ar padaryti ką nors panašaus. Aš labai jautrus. Vien nuo minties ką nors nužudyti man darosi bloga. Kariuomenėje tai suprato: aš esu atleistas nuo tarnybos dėl moralinių įsitikinimų. Mane paskyrė dirbti ligoninėje – katilinėje, labai sunkus darbas... Aš negalėjau su juo susitvarkyti... Bet jie leido man dirbti mokytoju. Aš dėjau visas pastangas, mokydamas Justą ir Džozefiną – labai protinga mergaitė, bet sunkaus būdo. Visi su manimi labai maloniai elgėsi – misteris Leonides ir misis Leonides, taip pat mis de Hevilend. O dabar šis siaubingas įvykis... ir jūs mane įtariate... žmogžudyste!

Inspektorius Taverneris pažvelgė į jį su kylančiu susidomėjimu.

– Aš taip nesakiau, – pažymėjo jis.

– Bet jūs taip manote! Aš tai žinau! Visi taip mano! Jie žiūri į mane. Aš... aš negaliu daugiau kalbėti. Man bloga.

Jis išskubėjo iš kambario. Taverneris iš lėto pasuko galvą ir pažvelgė į mane.

– Ną, ką jūs apie jį manote?

– Jis vos nenumirė iš baimės.

– Taip, matau, bet ar jis gali būti žudikas?

– Mano nuomone, – pasakė seržantas Lembas, –

tam jam nebūtų pakakę drąsos.

– Jis niekuomet negalėtų smogti kam nors į galvą ar nušauti pistoletu, – sutiko vyriausiasis inspektorius, – bet ką reikėjo padaryti šiuo atveju? Tik pažaisti su pora buteliukų... Tiesiog padėti senyvam žmogui gana neskausmingai išeiti iš šio pasaulio.

– Praktiškai eutanazija, – pasakė seržantas. – Ir tuomet, galbūt praėjus padoriam laiko tarpsniui, vesti moterį, paveldinčią šimto tūkstančių svarų palikimą, laisvą nuo paveldėjimo mokesčių. Moterį, kuri jau ir anksčiau buvo gavusi panašią sumą ir kuri yra pasipuošusi kiaušinio didumo perlais bei smaragdais!

– Na taip... – Taverneris atsiduso. – Visa tai teorijos ir įtarimai! Man pavyko jį neblogai įbauginti, bet tai nieko neįrodo. Jis lygiai taip pat išsigąstų, jei ir būtų nekaltas. Aš apskritai abejoju, ar tai galėtų būti jo darbas. Panašiau, kad tai galėjo būti moteris. Bet kodėl, po galais, ji neišmetė to buteliuko ar jo neišplovė? – Jis pasisuko į seržantą. – Jokių kalbų iš tarnų pusės, kad tarp jų kas nors buvo?

– Kambarinė sakė, jog jie buvo labai mieli vienas kitam.

– Kuo tai pasireiškė?

– Tuo, kaip jis žiūrėjo į ją, kai ji pildavo jam kavą.

– Dėmesio vertas liudijimas, ypač teisme! Nėra nieko rimtesnio?

– Bent jau niekas nematė.

– Kertu lažybų, jog būtų matę, jei būtų buvę į ką žiūrėti. Žinote, aš pradedu tikėti, kad tarp jų iš tiesų nieko nebuvo. – Jis pažvelgė į mane. – Grįžkite atgal ir pakalbėkite su ja. Norėčiau sužinoti, koks bus jūsų

asmeninis įspūdis.

Aš nuėjau nenoriai, bet vis dėlto man buvo įdomu.

Devintasis skyrius

Brendą Leonides radau sėdinčią lygiai toje pačioje vietoje, kurioje ir buvau palikęs. Ji pažvelgė į mane aštriu žvilgsniu, man įėjus.

– Kur yra inspektorius Taverneris? Ar jis ateina?

– Kol kas ne.

– Kas jūs esate?

Pagaliau man uždavė klausimą, kurio laukiau visą rytą. Atsakiau, mažai nukrypdamas nuo tiesos:

– Aš esu susijęs su policija ir taip pat esu šeimos draugas.

– Šeimos! Bjaurybės! Aš visų jų nekenčiu.

Ji atrodė paniurusi, išsigandusi ir pikta.

– Jie visuomet bjauriai su manimi elgėsi – visuomet. Nuo pat pirmos dienos. Kodėl aš ištekėjau už jų brangaus tėvelio? Koks jų reikalas? Jie buvo pertekę pinigų. Jis juos išlaikė. Patiems jiems neužteko smegenų užsi-

dirbti!

Ji tęsė toliau:

– Kodėl vyras negali antrąkart susituokti – net jei jis ir senyvas? Nors iš tikrųjų jis visiškai nebuvo senas – bent jau savo esybe. Aš jį labai mylėjau. Taip, mylėjau. – Ji pažvelgė į mane maištingu žvilgsniu.

– Suprantu, – pasakiau aš. – Suprantu.

– Manau, kad jūs tuo netikite, – bet tai tiesa. Aš buvau soti nuo vyrų. Aš norėjau turėti namus – troškau, kad apie mane kas nors šokinėtų ir kalbėtų man malonius dalykus. Aristidas sakė man malonius žodžius... jis mokėjo pralinksminti... ir jis buvo protingas. Mano vyras išgalvodavo visokiausių gudrių būdų, kaip apeiti tuos kvailus įstatymus. Jis buvo be galo protingas. Man labai gaila, kad jis mirė.

Ji atsilošė, sėdėdama ant sofos. Brendos burna buvo gana plati. Ji išsilenkė į keistą mieguistą šypseną.

– Aš čia buvau laiminga. Aš buvau saugi. Aš vaikščiojau pas visas tas elegantiškas siuvėjas, apie kurias anksčiau buvau tik skaičiusi. Aš kažką reiškiau. Ir Aristidas dovanodavo man gražių dalykų. – Ji ištiesė ranką, rodydama į rubino žiedą ant savo piršto.

Akimirkai jos ranka man pasirodė tarytum išskėsta katės letena, o jos balsas – lyg katės murkimas. Ji vis dar šypsojosi sau.

– Kas čia blogo? – paklausė ji. – Aš jam buvau miela žmona. Aš padariau jį laimingą. – Ji palinko į priekį. – Žinot, kaip mes su juo susipažinome?

Ji tęsė toliau, nelaukdama atsakymo.

– Tai buvo „Linksmajame kiškiakopūstyje“. Jis užsisakė plaktos kiaušinienės su skrudinta duona, ir kai aš

jam tai atnešiau, buvau apsiverkusi. „Sėskite, – pasiūlė jis, – ir papasakokite, kas atsitiko.“ „O, aš negaliu, – atsakiau aš. – Mane išmestų iš darbo, jei taip padaryčiau.“ „Ne, neišmes, – pasakė jis. – Šis restoranas priklauso man.“ Tuomet aš pažvelgiau į jį. Jis buvo toks keistas mažas žmogus, pamaniau aš iš pradžių, – bet jis turėjo kažkokios jėgos. Aš jam viską papasakojau. Galbūt jūs jau girdėjote apie tai iš jų – tikriausiai pasakojo, kokia aš buvau pasileidėlė, – bet tai netiesa. Aš buvau labai rūpestingai auginama. Mes turėjome parduotuvę – meniškų rankdarbių parduotuvę. Aš niekuomet nebuvau tokia, kaip tos merginos, kurios turi krūvą draugų ir prie kurių lengva prieiti. Bet Teris buvo kitoks. Jis buvo airis – ir jis išvyko į Ameriką... Jis neparašė nė laiškelio... Manau, kad aš buvau per daug naivi. Štai kaip viskas nutiko. Aš pakliuvau į bėdą, suprantate – apgauta ir palikta vargšė padavėja... Aristidas buvo tiesiog nuostabus. Jis pasakė, kad viskas bus gerai. Jis prisipažino esąs vienišas. Mes iškart susituoksime, pažadėjo jis. Tai buvo tarsi sapnas. Tuomet aš sužinojau, kad jis yra tas pats garsusis misteris Leonides. Jam priklausė daugybė parduotuvių, restoranų ir naktinių klubų. Tai buvo tarsi pasaka, ar ne?

– Graži pasaka, – sausai pritariau aš.

– Mes susituokėme nedidelėje miesto bažnytėlėje. Tuomet iškeliavome į užsienį.

– O vaikas?

Jos akys, sugrįžusios iš gilios praeities, pažvelgė į mane.

– Vaiko nebuvo. Aš buvau suklydusi. – Ji nusišypsojo. – Aš prisiekiau pati sau, kad būsiu jam gera žmo-

na, ir tokia buvau. Aš užsakinėjau valgius, kuriuos jis mėgo, dėvėjau jam patinkančių spalvų drabužius ir dariau viską, kad jam patikčiau. Ir jis buvo laimingas. Bet mes negalėjome atsikratyti jo šeimos. Ji visuomet melždavo iš jo pinigus. Senoji mis de Hevilend – mano manymu, ji turėjo išvažiuoti, kai mes susituokėme. Bet Aristidas pasakė: „Ji čia jau seniai gyvena. Dabar tai jau jos namai". Tiesą sakant, jam patiko juos visus turėti aplink save ir laikyti po padu. Jie visi siuto ant manęs, bet jis, regis, to nematė ir jam tai nerūpėjo. Rodžeris manęs nekenčia – jūs matėte Rodžerį? Jis visuomet manęs nekentė. Jis yra pavydus. Ir Filipas toks pasipūtęs, kad niekada su manimi nešneka. Dabar jie vaizduojasi, kad aš jį nužudžiau. Bet aš to nepadariau – nepadariau! – Ji palinko link manęs. – Jūs tuo tikite?

Man jos labai pagailo. Leonides šeimos paniekinamos kalbos apie ją, jų noras tikėti, kad ji įvykdė šį nusikaltimą... Šiuo metu toks elgesys man pasirodė tiesiog nežmoniškas. Ji buvo vieniša, bejėgė, medžiojama.

– O jei ne aš, tuomet, jų manymu, tai turi būti Lorencas.

– Lorencas?

– Man labai gaila Lorenco. Jis toks... trapus. Jis negalėjo eiti į karą. Ne todėl, kad būtų bailys. Greičiau dėl to, kad jis labai jautrus. Aš pasistengiau jį pralinksminti ir leisti jam pasijusti laimingam. Jis turi mokyti tuos siaubingus vaikus. Justas visuomet žvairakiuoja į jį, o Džozefina... na, jūs matėte Džozefiną. Žinote, kokia ji yra.

Aš pasakiau, kad dar nebuvau susipažinęs su Džozefina.

– Kartais man atrodo, kad vaikui kažkas negerai su galva. Ji elgiasi pasalūniškai, ir jos žvilgsnis kažkoks keistas... Kartais man nuo jos šiurpas nugara perbėga.

Aš nenorėjau kalbėtis apie Džozefiną. Aš grįžau prie Lorenco Brauno.

– Kas jis toks? – pasiteiravau aš. – Iš kur jis atsirado?

Tai buvo gana nevykęs klausimas. Ji paraudo.

– Na, jis nėra kažin kas. Kilęs iš panašios aplinkos, kaip ir aš. Kaip mes galime prieš juos atsilaikyti?

– Jums neatrodo, kad šiek tiek perdedate?

– Ne, nemanau. Jie visi nori laikyti kaltininku Lorencą – arba mane. Visa ta policija jų pusėje. Kokie mano šansai?

– Jums nereikia taip jaudintis, – pasakiau aš.

– Kodėl kas nors iš jų negalėjo jo nužudyti? Ar koks nors pašalietis? Ar kas nors iš tarnų?

– Trūksta motyvo.

– O! Motyvo. Kokį motyvą aš turėjau? Ar Lorencas?

Aš pasijutau gana nejaukiai sakydamas:

– Galbūt jie galvoja, aš manau, kad jūs ir... hm... Lorencas mylite vienas kitą... kad jūs norite susituokti.

Ji išsitiesė.

– Kokios nedoros mintys! Juk tai netiesa! Mes apie tai nė žodeliu neužsiminėme vienas kitam. Man tiesiog jo buvo gaila ir aš pabandžiau jį pralinksminti. Mes buvome draugai, bet ne daugiau. Jūs manimi tikite?

Aš ja tikėjau. Tikėjau, kad ji su Lorencu, kaip pati pasakė, buvo tiktai draugai. Bet aš taip pat tikėjau, kad ji, galbūt pati to nesuvokdama, mylėjo jaunąjį vyrą.

Su šia mintimi aš leidausi laiptais žemyn, norėdamas surasti Sofiją. Kai buvau bepraveriąs svetainės duris, Sofija iškišo galvą iš toliau esančių durų.

– Štai kur tu, – pasakė ji. – Aš padedu Nenei ruošti valgį.

Aš norėjau prisijungti prie jos, bet ji išėjo į koridorių, uždarė paskui save duris ir, paėmusi mano ranką, nusivedė mane į svetainę, kurioje nieko nebuvo.

– Na, – pasakė ji, – kalbėjaisi su Brenda? Ką tu apie ją manai?

– Jei atvirai, – atsakiau aš, – tai man jos gaila.

Sofiją, regis, toks atsakymas pralinksmino.

– Suprantu, – tarė ji. – Tai ji tave suvystė.

Mane tai šiek tiek suerzino.

– Reikalas tas, – pasakiau, – kad aš galiu suprasti jos padėtį. Tu to negali.

– Jos padėtį? Kokią?

– Pasakyk atvirai, Sofija, ar kas nors iš jūsų šeimos buvo jai malonus ar bent jau padoriai su ja elgėsi nuo tada, kai ji čionai atvyko?

– Ne, mes jai nebuvome malonūs. Kodėl turėtume?

– Tiesiog iš paprasto krikščioniško draugiškumo, jei ne dėl ko kito.

– Kokiais aukštais moralės terminais tu kalbi, Čarlsai. Brenda puikiai suvaidino savo vaidmenį.

– Iš tikrųjų, Sofija... Aš nežinau, kas tau pasidarė.

– Tiesiog aš esu atvira ir neveidmainiauju. Tu supranti Brendos padėtį, kaip sakai. Dabar pažvelk į manąją. Man nepatinka jaunos moterys, kurios išgalvoja kokią nors nelaimingą istoriją ir stengiasi sugraudinti labai turtingą seną vyrą, kad už jo ištekėtų. Aš turiu

visišką teisę jos nemėgti ir nematau priežasčių, kodėl turėčiau tai slėpti. Jei visi faktai būtų surašyti ant balto popieriaus lapo, tai ir tu jos nemėgtum.

– Tai jos istorija buvo išgalvota? – paklausiau aš.

– Apie vaiką? Negaliu tvirtinti. Bet aš asmeniškai manau, kad taip.

– Ir tave papiktino tas faktas, kad tavo senelis užkibo ant kabliuko?

– Na, senelis tai jau tikrai neužkibo. – Sofija nusijuokė. – Senelio niekam nebuvo pavykę apvynioti aplink pirštą. Jis norėjo Brendos, ir tiek. Jis norėjo vaidinti pasakų princą. Jis žinojo, ką darąs, ir jo planas puikiai pavyko. Žiūrint senelio akimis, vedybos buvo visiška sėkmė – panašiai kaip ir visos jo operacijos.

– Ar Lorenco Brauno pasamdymas mokytojauti buvo dar viena senelio sėkmė? – ironiškai paklausiau aš.

Sofija susimąstė.

– Žinai, visko gali būti. Jis norėjo, kad Brenda būtų linksma ir laiminga. Galbūt jis manė, jog papuošalų ir drabužių tam nepakanka. Gal jis pagalvojo, kad jai reikia švelnaus romano. Galbūt jis paskaičiavo, jog kažkas, toks kaip Lorencas Braunas, nepavojingas, mokantis save sutramdyti, jei supranti, ką turiu galvoje, gali atlikti šį vaidmenį. Nuostabi sielų draugystė, apgaubta melancholijos, turėjo sulaikyti Brendą nuo tikrų meilės nuotykių su kuo nors iš pašalies. Manau, kad senelis galėjo galvoti kažką panašaus. Jis vėjo mėtytas ir vėtytas.

– Tai jau tikrai, – pasakiau aš.

– Žinoma, jis nė neįsivaizdavo, kad visa tai gali baig-

tis žmogžudyste... Štai kodėl aš, – pasakė ji staigiai užsiplieskusi, – kad ir kaip to norėčiau, negaliu patikėti, jog ji būtų tai padariusi. Jei ji būtų planavusi tai padaryti – ar jiedu kartu su Lorencu būtų planavę, – senelis būtų apie tai sužinojęs. Turbūt tau tai sunku suprasti...

– Turiu pripažinti, kad taip, – sutikau aš.

– Bet tu nepažinojai mano senelio. Jis tikrai nebūtų pro pirštus žiūrėjęs į savo paties nužudymą! Štai taip. Mes ir vėl atsimušame į sieną.

– Ji yra išsigandusi, Sofija, – pasakiau aš. – Ji labai bijo.

– Vyriausiojo inspektoriaus Tavernerio ir jo linksmų vyrukų? Taip, sakyčiau, jie moka išgąsdinti. Lorencas tikriausiai puolė į isteriją?

– Praktiškai taip. Jis labai prastai pasirodė. Nesuprantu, ką moterys gali įžvelgti tokiuose vyruose.

– Nesupranti, Čarlsai? Lorencas seksualiai labai patrauklus.

– Toks menkysta? – nepatikliai paklausiau aš.

– Kodėl jūs, vyrai, visuomet manote, kad moteris traukia tik tarzanai? Lorencas iš tiesų seksualiai patrauklus. Bet aš nemanau, kad tu tai suprastum. – Ji pažvelgė į mane. – Brenda kaip reikiant tave suvystė.

– Nekalbėk nesąmonių. Ji net nėra patraukli. Ir ji nė nebandė...

– Tavęs gundyti? Ne, ji tiesiog tave privertė jos gailėtis. Ji iš tiesų nėra graži, taip pat toli gražu nėra protinga, bet jai būdingas vienas labai išskirtinis bruožas. Ji gali sukelti rūpesčių. Ji jau pasėjo rūpesčių tarp tavęs ir manęs.

– Sofija! – sušukau aš apstulbęs.

Ji nuėjo prie durų.

– Pamiršk tai, Čarlsai. Turiu pasirūpinti pietumis.

– Aš tau padėsiu.

– Ne, pasilik čia. Nenę džentelmeno buvimas virtuvėje labai trikdys.

– Sofija! – sušukau jai išeinant.

– Taip, kas dar?

– Klausimas dėl tarnų. Neatrodo, kad jų čia būtų labai daug.

– Senelis samdė virėją, dvi kambarines ir patarnautoją. Jis patiko tarnams. Jis mokėjo jiems didžiulius atlyginimus, todėl nesunkiai juos prisiviliodavo. Klemensė su Rodžeriu turi tik vieną ateinančią valytoją. Jie nemėgsta tarnų – tiksliau sakant, Klemensė nemėgsta. Jei Rodžeris kasdien nepietautų mieste, tai jau būtų numiręs iš bado. Klemensės supratimu, geriausias maistas yra salotos, pomidorai ir žalios morkos. Mes protarpiais turime tarnų, kol vieną dieną prasiveržia mamos temperamentas, ir jie išeina iš darbo. Tuomet kurį laiką tenkinamės ateinančiais tarnais, kol surandame nuolatinių, ir vėl viskas kartojasi iš naujo. Nenė čia dirba jau nuo seno ir atlaiko visus iššūkius. Taigi dabar tu žinai.

Sofija išėjo. Aš nugrimzdau į didžiulį brokatu trauktą krėslą ir pasinėriau į apmąstymus.

Ten, viršuje, aš pažvelgiau į įvykius Brendos akimis. Dabar susipažinau su Sofijos požiūriu. Aš visiškai sutikau su Sofijos pozicija, kurią galima būtų pavadinti Leonides šeimos pozicija – teisingumu. Juos piktino tai, kad svetimas žmogus yra namuose, įgijęs į tai teisę

nesąžiningomis, jų manymu, priemonėmis. Jie turėjo visišką teisę taip manyti. Kaip pasakė Sofija, ant popieriaus ši istorija neatrodytų labai graži...

Bet čia buvo ir žmogiškoji pusė, kurią mačiau aš, bet nematė jie. Jie buvo – visuomet tokie buvo – turtingi bei gražiai gyvenimą susitvarkę žmonės. Jie neturėjo jokio supratimo apie pagundas, būdingas vargingajam sluoksniui. Brenda Leonides svajojo apie turtus, gražius daiktus bei saugumą – ir namus. Ji tvirtino, kad mainais į šiuos dalykus galėtų padaryti savo seną vyrą laimingą. Aš ją užjaučiau. Bent jau kol kalbėjausi su ja, tikrai jaučiau jai užuojautą... O dabar?

Dvi klausimo pusės – du požiūrio kampai. Kuris kampas buvo teisingas?..

Naktį aš buvau mažai miegojęs. Anksti kėliausi, kad suskubčiau prisijungti prie Tavernerio. Dabar, sėdint šiltame, gėlėmis kvepiančiame Magdos Leonides kambaryje, mano kūnas atsipalaidavo, nugrimzdamas į minkštą krėslo glėbį, ir mano akių vokai užsimerkė...

Aš mąsčiau apie Brendą, Sofiją, apie senuko portretą, ir mano mintys maloniai nusidriekė it dūmas.

Aš užmigau...

Dešimtasis skyrius

Grįžau į normalią būseną taip lėtai, kad ne iš karto supratau, jog miegojau. Nosyje jaučiau švelnų gėlių aromatą. Priešais mane plūduriavo neaiškus baltas veidas. Tik po kelių sekundžių aš suvokiau, kad žiūriu į žmogaus veidą, kabantį ore už kokio pusmetrio nuo manęs. Palaipsniui grįžtant mano sąmonei, vaizdas taip pat darėsi ryškesnis. Veidas vis dar išlaikė savo vaiduokliškus kontūrus – apvalus veidas su pūpsančia kakta, sušukuotais atgal plaukais ir mažomis it krikštoliukai juodomis akutėmis. Bet jis neabejotinai buvo prijungtas prie kūno – mažo kaulėto kūno. Akys mane atidžiai tyrinėjo.

– Labas, – pasakė būtybė.

– Labas, – atsakiau aš mirkčiodamas.

– Aš esu Džozefina.

Aš jau ir pats tai buvau supratęs. Sofijos sesuo Džo-

zefina buvo, mano vertinimu, maždaug vienuolikos ar dvylikos metų. Tai buvo nepaprastai bjaurus vaikas, labai panašus į savo senelį. Aš pamaniau, kad ji galėjo paveldėti ir jo smegenis.

– Jūs esate Sofijos sužadėtinis, – pasakė Džozefina. Aš pripažinau, jog šis pareiškimas teisingas.

– Bet jūs čionai atvykote su vyriausiuoju inspektoriumi Taverneriu. Kodėl?

– Jis yra mano draugas.

– Tikrai? Man jis nepatinka. Aš jam nieko nepasakosiu.

– Ko nepasakosi?

– To, ką žinau. Aš daug žinau. Man patinka daug žinoti.

Ji atsisėdo ant krėslo porankio ir toliau mane varstė akimis. Aš pasijutau nejaukiai.

– Senelis buvo nužudytas. Žinojote tai?

– Taip, – atsakiau aš, – žinojau.

– Jis buvo nunuodytas e-se-ri-nu. – Ji labai rūpestingai ištarė šį žodį. – Įdomu, ar ne?

– Manau, kad taip.

– Mums su Justu nepaprastai įdomu. Mums patinka detektyvinės istorijos. Aš visuomet norėjau būti detektyvė. Ir dabar ja esu. Aš renku įkalčius.

Aš pagalvojau, kad šis vaikas turi kažką velniško. Ji atnaujino puolimą.

– Žmogus, kuris atvyko kartu su vyriausiuoju inspektoriumi Taverneriu, taip pat yra seklys, ar ne? Knygose rašoma, kad seklį visuomet galima pažinti iš jo batų. Bet šis detektyvas dėvi zomšo batus.

– Sena tvarka keičiasi.

Džozefina savaip interpretavo mano pastabą.

– Taip, – pasakė ji, – dabar, manau, daug kas pasikeitę. Mes persikelsime gyventi į Londoną Viktorijos krantinėje. Mama to jau seniai trokšo. Ji bus labai patenkinta. Tėvas, manau, taip pat neprieštaraus, jei tik jo knygos keliaus kartu su juo. Anksčiau jis negalėjo sau to leisti. Jis prarado krūvą pinigų dėl „Izabelės".

– Izabelės? – paklausiau aš.

– Taip, jūs nežiūrėjote?

– Ak, tai buvo pjesė? Ne, aš gyvenau užsienyje.

– Ji nebuvo labai ilgai rodoma. Tiesą sakant, tai buvo visiška nesėkmė. Mano manymu, mama absoliučiai netinka Izabelės vaidmeniui, kaip jūs manote?

Aš mintyse apibendrinau savo įspūdžius apie Magdą. Nei jos persikų spalvos negližė, nei pagal užsakymą pasiūta puošni suknelė niekaip nesiasocijavo man su Izabele. Tačiau aš buvau linkęs manyti, kad buvo ir „kitų Magdų", kurių dar nemačiau.

– Tikriausiai ne, – atsargiai patvirtinau aš.

– Senelis visuomet sakė, kad pjesė baigsis visiška nesėkme. Jis teigė neduosiąs pinigų jokiems istoriniams religiniams vaidinimams. Jis tvirtino, kad pinigine prasme jie niekuomet neatsipirks. Bet mama buvo siaubingai užsidegusi. Man ir pačiai ta pjesė nelabai patiko. Visai nepanaši į istoriją iš Biblijos. Turiu galvoje, Izabelė nebuvo tokia bloga, kaip pasakojama Biblijoje. Ji buvo labai patriotiška ir netgi simpatiška. Išėjo visiška nuobodybė. Tiesa, pabaiga kiek pataisė reikalą. Ją išmetė pro langą. Tik nebuvo šunų, kurie ateitų ir ją suėstų. Gaila, ar ne? Man ši dalis, kai šunys ateina ir ją suėda, labiausiai patinka. Mama sako, kad į sceną

negalima leisti šunų, bet aš nesuprantu, kodėl. Juk galima paimti išdresiruotus šunis. – Džozefina jausmingai pacitavo: – „Ir jie visą ją suėdė, palikdami tik rankų plaštakas“. Kodėl jie nesuėdė rankų plaštakų?

– Neturiu supratimo, – atsakiau aš.

– Tik pamanyk, kokie išrankūs tie šunys. Mūsų tai visai neišrankūs. Ryja viską iš eilės.

Kurį laiką aš svarsčiau apie šią Biblijos mįslę.

– Gaila, kad pjesė nepavyko, – pasakiau aš.

– Taip. Mama buvo labai susikrimtusi. Atsiliepimai laikraščiuose buvo siaubingi. Kai ji juos perskaitė, iškart apsipylė ašaromis ir visą dieną verkė. Tada ji šveitė padėklą su pusryčiais į Gladisę, ir Gladisė išėjo iš darbo. Buvo labai linksma.

– Kaip suprantu, tau patinka dramos, Džozefina, – pasakiau aš.

– Seneliui atliko pomirtinį skrodimą, – tarė Džozefina, – kad sužinotų, nuo ko jis mirė. Jie vadina tai „P. S.“. Bet toks sutrumpinimas, mano manymu, tik supainioja, nes „P. S.“ reiškia ir post scriptum, tiesa?

– Tau gaila senelio? – paklausiau aš.

– Neypač. Aš jo pernelyg nemėgau. Jis neleido man mokytis šokti baleto.

– Tu norėjai tapti balerina?

– Taip, ir mama norėjo, kad aš mokyčiausi, ir tėtis tam neprieštaravo, bet senelis pasakė, kad iš manęs nieko neišeis.

Ji nušoko nuo krėslo porankio, nusispyrė batus ir pabandė atsistoti ant pirštų galiukų.

– Be abejo, reikia turėti atitinkamus batelius, – paaiškino ji, bet netgi tada kartais ant pirštų atsiranda

siaubingų nuospaudų. – Ji vėl apsiavė batus ir nerūpestingai paklausė: – Jums patinka šis namas?

– Nesu tuo tikras, – atsakiau aš.

– Manau, kad dabar jis bus parduotas. Jei tik Brenda nenorės toliau jame gyventi. Ir dėdė Rodžeris su teta Klemense jau turbūt neišvažiuos.

– Jie ketino išvažiuoti? – paklausiau aš kiek susidomėjęs.

– Taip, jie turėjo išvykti antradienį. Kažkur į užsienį, lėktuvu. Teta Klemensė nupirko naujoviškų lagaminų, lengvų it pūkas.

– Aš negirdėjau, kad jie ketintų išvykti į užsienį, – pasakiau aš.

– Niekas to nežinojo, – tarė Džozefina. – Tai buvo paslaptis. Iki savo išvykimo jie nenorėjo niekam nieko sakyti, tik palikti raštelį seneliui.

Ji pridūrė:

– Žinoma, ne prismeigti prie adatų pagalvėlės. Taip daro tik žmonos, paliekančios savo vyrus senuose romanuose. Dabar tai kvailai atrodytų, nes niekas nebeturi tokių pagalvėlių adatoms.

– Žinoma, nebeturi. Džozefina, ar tu žinai, kodėl dėdė Rodžeris... ketino išvykti?

Mergaitė gudriai į mane pažvairakiavo.

– Manau, kad žinau. Atrodo, jog tai bus susiję su dėdės Rodžerio įmone Londone. Nesu tikra, bet jis galėjo pasisavinti ar išeikvoti kažkokius pinigus.

– Kodėl tu taip manai?

Džozefina priėjo arčiau, smarkiai alsuodama man į veidą.

– Tą dieną, kai senelis buvo nunuodytas, dėdė Ro-

džeris buvo labai ilgai užsidaręs su juo kambaryje. Jie vis kalbėjo. Dėdė Rodžeris aiškino, kad iš jo niekuomet nebuvo jokios naudos, per jį seneliui vien tik bėdos, ir kad svarbu ne tiek pinigai, kiek tai, jog jis nepateisino senelio pasitikėjimo. Jo būsena buvo siaubinga.

Aš pažvelgiau į Džozefiną, ir mane apėmė prieštaringi jausmai.

– Džozefina, – pasakiau aš, – ar tau niekas nesakė, kad negražu klausytis už durų?

Džozefina energingai palingavo galvą.

– Žinoma, sakė. Bet norint kažką sužinoti, reikia klausytis už durų. Esu tikra, kad vyriausiasis inspektorius Taverneris irgi taip daro. Jūs taip nemanot?

Aš kurį laiką svarsčiau apie šią galimybę. Džozefina energingai tęsė toliau:

– Ir net jei jis to nedaro, tai daro kitas, tas, avintis zomšiniais batais. Jie rausiasi žmonių stalčiuose ir skaito jų laiškus, kad sužinotų jų paslaptis. Tik jie yra kvaili! Jie nežino, kur ieškoti!

Džozefina kalbėjo, jausdama pranašumą. Aš buvau toks nesupratingas, kad leidau užuominai praslysti pro ausis. „Bjaurusis ančiukas“ tęsė toliau:

– Mes su Justu žinome daugybę dalykų – tačiau aš žinau daugiau. Ir aš jam nieko nesakysiu. Jis tvirtina, kad moterys negali būti geros detektyvės. Bet aš sakau, kad gali. Aš ketinu viską užrašyti savo knygelėje. Tuomet, kai policija atsidurs visiškoje aklavietėje, aš ateisiu ir pareikšiu: „Aš galiu pasakyti, kas tai padarė“.

– Tu skaitai daug detektyvų, Džozefina?

– Begalę.

– Kaip suprantu, tu manai žinanti, kas nužudė tavo

senelį?

– Na, aš taip manau. Bet man reikia surasti dar keletą įkalčių. – Ji patylėjo ir pridūrė: – Vyriausiasis inspektorius Taverneris tikriausiai mano, kad tai Brendos darbas, ar ne? Arba Brendos drauge su Lorencu, nes jie įsimylėję vienas kitą.

– Tau nederėtų kalbėti tokių dalykų, Džozefina.

– Kodėl gi ne? Jie įsimylėję vienas kitą.

– Ne tau apie tai spręsti.

– Kodėl? Jie rašo vienas kitam laiškus. Meilės laiškus.

– Džozefina! Iš kur tu tai žinai?

– Nes aš juos skaičiau. Siaubas, kokie sentimentalūs. Bet Lorencas toks ir yra. Jis bijojo eiti į karą. Sėdėjo rūsyje ir kūreno katilus. Kai virš mūsų čia skraidė bombonešiai, jis net pažaliavo iš baimės, tapo visiškai žalias. Mus su Justu tai labai prajuokino.

Nežinau, ką aš būčiau atsakęs, bet tuo metu lauke pasigirdo atvažiavusio automobilio garsas. Akimirksniu Džozefina atsidūrė prie lango. Prispaudė savo riestą nosį prie stiklo.

– Kas ten? – paklausiau aš.

– Tai Geitskilas, senelio advokatas. Tikriausiai atvyko dėl testamento. – Jausmingai kvėpuodama ji išlėkė iš kambario, akivaizdžiai ketindama vėl imtis seklio veiklos.

Į kambarį įėjo Magda Leonides. Ji, mano nuostabai, priėjo prie manęs ir paėmė mano rankas.

– Mano brangusis, – pasakė ji, – ačiū Dievui, jūs dar čia. Vyro buvimas taip nuramina.

Ji paleido mano rankas, priėjo prie kėdės su aukštu

atlošu, ją šiek tiek pastūmė, pažvelgė į save veidrodyje. Tuomet paėmė nuo stalo nedidelę emalio dėžutę ir stovėdama svajingai ją atidarė bei vėl uždarė.

Tai buvo patrauklus reginys.

Sofija, įkišusi į tarpdurį galvą, perspėjančiu balsu sušnabždėjo:

– Geitskilas!

– Žinau, – atsakė Magda.

Po kelių akimirkų Sofija įėjo į kambarį, lydima neaukšto pagyvenusio vyro. Magda padėjo dėžutę ir žengė jo pasitikti.

– Labas rytas, misis Filip. Aš einu viršun. Regis, yra kažkokių nesusipratimų su testamentu. Jūsų vyras parašė man laišką, būdamas įsitikinęs, kad testamentas yra pas mane. Bet iš velionio misterio Leonides žodžių man susidarė įspūdis, kad testamentas yra jo seife. Jūs tikriausiai apie tai nieko nežinote?

– Apie vargšo senelio palikimą? – Magda iš nuostabos plačiai atmerkė akis. – Ne, žinoma, ne. Tik nesakykite, kad toji nelemta moteris viršuje jį sunaikino.

– Liaukitės, misis Filip, – vyriškis pagrūmojo jai pirštu. – Jokių nepagrįstų kaltinimų. Tiesiog iškilo klausimas, kur jūsų uošvis laikė testamentą.

– Bet jis išsiuntė jį jums – tikrai išsiuntė, – kai tik pasirašė. Jis pats mums tai pasakė.

– Policija, kaip suprantu, jau peržiūrėjo asmeninius misterio Leonides dokumentus, – tarė misteris Geitskilas. – Aš šnektelėsiu su vyriausiuoju inspektoriumi Taverneriu.

Jis išėjo iš kambario.

– Brangioji! – sušuko Magda, – ji sunaikino testa-

mentą. Aš esu tuo tikra.

– Nesąmonė, mama, ji nepadarytų tokios kvailystės.

– Tai visai ne kvailystė. Jei nėra testamento, viskas atitenka jai.

– Ša – grįžta Geitskilas.

Advokatas įėjo į kambarį. Su juo buvo vyriausiasis inspektorius Taverneris, o už šio ėjo Filipas.

– Iš misterio Leonides aš supratau, – eidamas kalbėjo Geitskilas, – kad jis savo testamentą padėjo į seifą Anglijos banke.

Taverneris papurtė galvą.

– Aš kalbėjau su banku. Jie neturi jokių dokumentų, priklausančių misteriui Leonides, išskyrus tam tikrus vertybinius popierius.

Filipas pasakė:

– Galbūt Rodžeris... ar teta Edita... Sofija, gal galėtum juos pakviesti čionai?

Tačiau Rodžeris, pakviestas į pasitarimą, negalėjo padėti įminti šios mįslės.

– Tai nesąmonė – visiška nesąmonė, – pareiškė jis. Tėvas pasirašė testamentą ir pabrėžtinai pasakė, kad kitą dieną jį nusiųs misteriui Geitskilui.

– Jei atmintis man nemeluoja, – tarė misteris Geitskilas, kiek atsilošdamas ir pusiau primerkdamas akis, tai praeitų metų lapkričio 24-ąją aš nusiunčiau misteriui Leonides testamento projektą, sudarytą laikantis jo nurodymų. Jis patvirtino projektą, grąžino jį man, ir aš nusiunčiau parengtą testamentą jam pasirašyti. Praėjus savaitei, išdrįsau jam priminti, kad vis dar negavau tinkamai pasirašyto ir paliudyto testamento, kartu pa-

siteiravau, galbūt jis norėtų ką nors pakeisti. Misteris Leonides atsakė esąs visiškai patenkintas testamentu ir pridūrė, kad pasirašęs išsiuntė jį į banką.

– Visiškai teisingai, – užsidegęs pritarė Rodžeris. – Tai buvo praeitų metų lapkričio pabaigoje – tu pameni, Filipai? Tėvas vieną vakarą sukvietė mus visus kartu ir perskaitė testamentą.

Taverneris pasisuko į Filipą Leonides.

– Ar jūs tą patį prisimenate, misteri Leonides?

– Taip, – atsakė Filipas.

– Tai labai primena „Voizio palikimą“*, – pastebėjo Magda. Ji patenkinta atsiduso. – Aš visuomet maniau, kad su testamentais yra kažkas dramatiška.

– O jūs, mis Sofija?

– Viskas taip ir buvo, – atsakė Sofija. – Aš kuo puikiausiai tai prisimenu.

– Ir kokios buvo testamento sąlygos? – paklausė Taverneris.

Misteris Geitskilas jau ketino atsakyti su jam būdingu tikslumu, tačiau jį aplenkė Rodžeris Leonides.

– Tai buvo labai paprastas testamentas. Kadangi Elekta bei Džoisas numirė, tai jų dalis grįžo tėvui. Džoiso sūnus Viljamas dar anksčiau buvo žuvęs Birmos kare, tad jo pinigai taip pat perėjo tėvui. Filipas, aš ir vaikai buvome vieninteliai likę gyvi giminaičiai. Tėvas tai paaiškino testamente. Jis paliko neapmokestinamų penkiasdešimt tūkstančių svarų tetai Editai ir neapmokestinamą šimto tūkstančių svarų sumą Brendai. Savo žmonai taip pat paliko šį ar kokį kitą namą Londone, kokio tik ji pageidautų, – jis turėjo būti jai nupirktas.

* (anglų rašytojo Barkerio pjesė – vert. past.)

Likęs turtas buvo padalytas į tris dalis: viena man, kita Filipui, o trečia dalis – Sofijai, Justui bei Džozefinai. Pastarųjų dviejų, kol jie sulauks pilnametystės, turtą saugoti buvo patikėta teisininkams. Tikiuosi, nesuklydau, misteri Geitskilai?

– Tai, grubiai tariant, ir yra tos sąlygos, kurias aš išdėsčiau projekte, – sutiko misteris Geitskilas, parodydamas nedidelį nepasitenkinimą, kad jam nebuvo leista kalbėti.

– Tėvas jį mums perskaitė, – pasakė Rodžeris. – Jis paklausė, galbūt kas turėtų kokių nors pastabų. Be abejo, niekas neturėjo.

– Brenda turėjo, – pasakė mis de Hevilend.

– Taip, – su įkarščiu patvirtino Magda. – Ji pasakė negalinti pakelti savo brangaus seno Aristido kalbant apie mirtį. Jai, matote, „oda pašiurpsta“ nuo tos minties. Kai jis numirs, jai atseit nereikės jokių pinigų!

– Gryna vaidyba, – pasakė mis de Hevilend, – tipiška jos klasės žmonėms.

Tai buvo negailestingas ir kandus pastebėjimas. Staiga aš supratau, kaip stipriai Edita de Hevilend nemėgo Brendos.

– Labai protingas bei sąžiningas turto paskirstymas, – tarė misteris Geitskilas.

– Ir kas nutiko po to, kai jis perskaitė testamentą? – paklausė inspektorius Taverneris.

– Tėvas jį pasirašė, – pasakė Rodžeris.

Taverneris palinko į priekį.

– Kaip ir kada pasirašė?

Rodžeris bejėgiškai pažvelgė į savo žmoną. Klemensė nedelsdama atsiliepė į pagalbos šauksmą. Likusieji

šeimos nariai atrodė esą tuo patenkinti.

– Jūs norite tiksliai žinoti, kokia eilės tvarka viskas vyko?

– Jeigu galima, misis Rodžer.

– Mano uošvis padėjo testamentą ant rašomojo stalo ir paprašė vieno iš mūsų – Rodžerio, jei neklystu, – nuspausti skambutį. Išgirdęs skambutį, atėjo Džonsonas. Mano uošvis paprašė atsivesti kartu Džanetą Vulmer, mūsų kambarinę. Kai jie abu atėjo, jis pasirašė testamentą ir paprašė jų paliudyti, pasirašant žemiau.

– Teisinga procedūra, – pasakė misteris Geitskilas. – Testatorius turi pasirašyti testamentą dviejų liudininkų akivaizdoje ir paparašyti, kad jie toje pačioje vietoje tuo pat metu paliudytų tai savo parašais.

– Ir kas nutiko paskui? – paklausė Taverneris.

– Mano uošvis jiems padėkojo, ir jie išėjo. Uošvis paėmė testamentą, įdėjo jį į didelį voką ir pasakė kitą dieną išsiųsiąs jį misteriui Geitskilui.

– Jūs visi sutinkate, – paklausė Taverneris, apžvelgdamas susirinkusiuosius, – kad viskas būtent taip ir vyko?

Pasigirdo pritariantis murmesys.

– Jūs sakote, testamentas gulėjo ant stalo. Kaip arti buvo kuris nors iš jūsų prie stalo?

– Artimiausias galbūt už kokių penkių metrų.

– Misteris Leonides sėdėjo prie stalo, kai jis jums skaitė testamentą?

– Taip.

– Ar, perskaitęs testamentą, jis buvo atsistojęs ar pasitraukęs nuo stalo, prieš jį pasirašydamas?

– Ne.

– Ar tarnai galėjo perskaityti testamentą, prieš jį pasirašydami?

– Ne, – atsakė Klemensė. – Mano uošvis viršutinę dokumento dalį uždengė baltu popieriaus lapu.

– Visiškai teisingai, – pritarė Filipas. – Tarnams nėra reikalo žinoti testamento turinio.

– Aišku, – pasakė Taverneris. – Tai yra kaip tik neaišku.

Greitu judesiu jis ištraukė ilgą voką ir padavė jį advokatui.

– Pažiūrėkite, – tarė jis, – ir pasakykite man, kas čia yra.

Misteris Geitskilas ištraukė iš voko sulankstytą dokumentą. Žvelgdamas į jį su gilia nuostaba, jis keletą kartų pervertė lapą savo rankose.

– Įdomus dalykas, – galiausiai ištarė jis. Aš nieko nesuprantu. Galiu paklausti, kur jis gulėjo?

– Seife, kartu su kitais misterio Leonides dokumentais.

– Kas ten yra? – neiškentė Rodžeris. – Kas čia apskritai vyksta?

– Tai testamentas, kurį aš parengiau jūsų tėvui, Rodžeri. Bet... aš nieko nesuprantu, ypač po to, ką jūs visi ką tik paliudijote, – jis nepasirašytas.

– Ką? Na, tikriausiai tai tik testamento projektas.

– Ne, – atsakė advokatas. – Misteris Leonides projektą man grąžino. Tuomet aš parengiau testamentą – šį testamentą, – jis pabaksnojo pirštu į dokumentą, – ir išsiunčiau jį pasirašyti. Pagal jūsų pasakojimą, jis pasirašė testamentą jūsų visų akivaizdoje – ir vis dėlto jis nepasirašytas.

– Bet tai neįmanoma! – sušuko Filipas Leonides kur kas gyvesniu balsu, nei buvau girdėjęs jį kalbant iki šiol.

Taverneris paklausė:

– Ar jūsų tėvo regėjimas buvo geras?

– Jis sirgo glaukoma. Be abejo, jis naudojo stiprius skaitymo akinius.

– Tą vakarą jis buvo su akiniais?

– Žinoma. Jis nenusiėmė jų, kol pasirašė testamentą. Teisingai sakau?

– Visiškai teisingai, – patvirtino Klemensė.

– Ir niekas – jūs esate tuo tikri? – nebuvo priėjęs prie stalo, kol jis pasirašė testamentą?

– Kaipgi ten buvo, – Magda pakėlė akis į viršų. – Ak, kad viską tiksliai prisiminus...

– Niekas nebuvo priėjęs, – tvirtai pasakė Sofija. – Ir senelis visą tą laiką sėdėjo prie stalo.

– Ar stalas stovėjo taip pat, kaip dabar? O gal jis buvo šalia durų, lango ar portjerų?

– Jis stovėjo toje pačioje vietoje.

– Aš stengiuosi suprasti, kaip galėjo būti pakeista, – pasakė Taverneris. – Akivaizdu, kad dokumentai buvo sukeisti. Misteris Leonides tik įsivaizdavo pasirašantis tą patį dokumentą, kurį prieš tai garsiai perskaitė.

– Ar parašai galėjo būti ištrinti? – paklausė Rodžeris.

– Ne, misteri Leonides. Bent jau ne taip, kad neliktų žymių. Lieka tik viena galimybė: tai nėra tas dokumentas, kurį Geitskilas nusiuntė misteriui Leonides ir kurį jis pasirašė jūsų akivaizdoje.

– Nesutinku, – paprieštaravo misteris Geitskilas. –

Galiu prisiekti, jog tai originalus dokumentas. Viršutiniame kairiajame jo kampe yra nedidelis įspaudas – pasitelkus vaizduotę, jis regisi panašus į lėktuvėlį. Aš anąkart atkreipiau į jį dėmesį.

Šeimos nariai susižvalgė tarpusavyje, nieko nesuprasdami.

– Labai keistas aplinkybių derinys, – pastebėjo misteris Geitskilas. – Beprecendentis atvejis mano praktikoje.

– Visa tai tiesiog neįmanoma, – pasakė Rodžeris. – Mes visi čia buvome. Tai paprasčiausiai negalėjo įvykti.

Mis de Hevilend sausai atsikosėjo.

– Kokia prasmė teigti „To negalėjo būti“, jei tai jau įvyko? – pasakė ji. – Mane labiau domina, kokia yra dabartinė situacija.

Geitskilas akimirksniu pavirto atsargiu teisininku.

– Situaciją reikia labai nuodugniai ištirti, – tarė jis. – Dokumentas, be abejo, panaikina visus ankstesnius testamentus. Didelis liudininkų būrys matė, kaip misteris Leonides pasirašė dokumentą, kurį neabejotinai manė esant šį testamentą. Hm... Tikra teisinė dilema.

Taverneris pažvelgė į savo laikrodį.

– Bijau, kad užlaikau jus, neleisdamas pietauti.

– Galbūt papietausite su mumis, vyriausiasis inspektoriau? – paklausė Filipas.

– Ačiū, misteri Leonides, bet aš Svinlio slėnyje turiu susitikti su daktaru Krėjumi.

Filipas pasisuko į advokatą.

– O jūs, Geitskilai?

– Ačiū, Filipai.

Visi atsistojo. Aš nepastebimai priėjau prie Sofijos.

– Man išeiti ar pasilikti? – sumurmėjau aš. Klausimas juokingai sutapo su vienos Viktorijos laikų dainos pavadinimu.

– Manau... geriau išeiti, – atsakė Sofija.

Aš tyliai išslinkau iš kambario, vydamasis Tavernerį. Čia pat išvydau Džozefiną, besisupančią ant gelumbe aptrauktų durų, vedačių į ūkinę namo dalį. Ji akivaizdžiai buvo labai geros nuotaikos.

– Policija yra kvailiai, – pastebėjo ji.

Iš svetainės išėjo Sofija.

– Džozefina, ką tu čia veiki?

– Padedu Nenei.

– O man atrodo, kad tu klauseisi už durų.

Džozefina susuko grimasą ir pradingo.

– Šis vaikas, – pasakė Sofija, – vienas vargas.

Vienuoliktasis skyrius

– Į kabinetą aš įėjau tuo metu, kai Taverneris baigė savo pasakojimą:

– Štai taip. Aš juos visus apklausiau. Ir ką sužinojau? Visiškai nieko! Jokio motyvo. Pinigų niekam netrūksta. Vienintelis įkaltis prieš jo žmoną ir jauną mokytoją yra tai, kad jie meiliai vienas į kitą žiūrėdavo, kai ji pildavo jam kavą!

– Nebūkite toks pesimistas, Taverneri, – pasakiau aš. – Aš manau, jog turiu kai ką daugiau.

– Tikrai? Nagi, Čarlsai, ką gi jūs turite?

Aš atsisėdau, užsidegiau cigaretę ir pažvelgiau į savo klausytojus.

– Rodžeris Leonides su žmona planavo kitą antradienį sprukti į užsienį. Rodžeris su savo tėvu turėjo sunkų pokalbį tą dieną, kai senukas mirė. Senasis Leonides sužinojo kažką negero, ir Rodžeris pripažino

savo kaltę.

Tavernerio veidas tapo purpurinės spalvos.

– Iš kur jūs visa tai iškapstėte? – sugriaudėjo jis. – Jei sužinojote iš tarnų...

– Ne iš tarnų. – Aš kiek patylėjau. – Iš privataus detektyvo.

– Ką jūs turite galvoje?

– Turiu pripažinti, kad jis, tiksliau, ji, atitikdama detektyvinių romanų taisykles, paguldė policiją ant menčių. Be to, aš manau, kad mano privatus seklys dar turi šio to pasilikęs atsargai.

– Rodžeris! – sušuko Taverneris. – Vadinasi, Rodžeris... niekšas?

Turiu prisipažinti, kad šiomis naujienomis aš pasidalijau gana nenoriai, nes man patiko Rodžeris. Be to, Džozefinos informacija galėjo būti nepatikima.

– Tai jums ta mergaitė pasakė? – paklausė Taverneris. – Atrodo, kad ji žino viską, kas dedasi namuose.

– Vaikams tai įprasta, – sausai pareiškė mano tėvas.

Reikia pasakyti, kad ši informacija, jei ji buvo teisinga, smarkiai pakeitė visą reikalą. Jeigu Rodžeris, kaip suformulavo Džozefina, „pasisavino“ įmonės pinigus ir apie tai sužinojo senukas, tuomet galėjo būti gyvybiškai svarbu nutildyti senąjį Leonides ir sprukti iš Anglijos, kol viskas išplauks į paviršių. Galbūt Rodžeriui dėl kokių nors suktybių grėsė netgi baudžiamoji atsakomybė. Visuotiniu sutarimu buvo nuspręsta nedelsiant pasidomėti restoranų paslaugų įmonės reikalais.

– Būtų didžiulis krachas, jei taip įvyktų, – pastebėjo mano tėvas. – Tai milžiniškas koncernas, kalbama apie milijonus.

– Jei pasirodys, kad įmonės finansai šlubuoja, mes gausime tai, ko mums reikia, – pasakė Taverneris. – Tarkime, taip. Tėvas pasikviečia Rodžerį. Šis palūžta ir viską prisipažįsta. Brenda Leonides buvo išėjusi į kiną. Rodžeriui tereikėjo išeiti iš tėvo kambaro, nueiti į vonią, išpilti iš buteliuko insuliną bei pripilti stipraus eserino tirpalo – ir reikalas baigtas. Arba jo žmona turėjo galimybę tai padaryti. Grįžusi tą dieną namo, ji galėjo nueiti į kitą namo sparną neva atnešti pypkės, kurią ten paliko Rodžeris. Bet iš tikrųjų ji galėjo sukeisti medikamentus, kol Brenda sugrįš namo ir suleis injekciją savo vyrui. Ji galėjo tai padaryti greitai ir šaltakraujiškai.

Aš linktelėjau.

– Taip, ji man labiau panaši į pagrindinio vaidmens atlikėją. Šaltakraujiškumo jai galima tik pavydėti! Be to, aš nemanau, kad Rodžeris Leonides tokiems tikslams rinktųsi nuodus – man šis triukas atrodo labiau moteriškas.

– Vyrų nuodytojų taip pat netrūksta, – trumpai paprieštaravo tėvas.

– Taip, sere, visiškai sutinku, – pritarė Taverneris. – Bet vis tiek nežinau! – jausmingai pridūrė jis. – Mano akimis, Rodžeris ne tokio tipo.

– Pričardas, – priminė mano tėvas, – taip pat buvo labai draugus.

– Sakykime taip: vyras su žmona kartu įsipainioję.

– Pagrindinį vaidmenį atliekant ledi Makbet, – pasakė tėvas Taverneriui išėjus. – Ar tu irgi taip manai, Čarlsai?

Aš prisiminiau grakščią laibą figūrą, stovinčią prie

lango asketiškame kambaryje.

– Nevisiškai, – atsakiau aš. – Ledi Makbet iš esmės buvo godi moteris. To negalėčiau pasakyti apie Klemensę Leonides. Nemanau, kad jai labai rūpėtų šio pasaulio turtai.

– Bet ji galėjo desperatiškai bandyti apsaugoti savo vyrą.

– Galbūt. Ir ji, be abejonės, tai padarytų... na, be jokio gailesčio.

– Įvairios negailestingumo rūšys...

Būtent taip buvo pasakiusi Sofija.

Aš pamačiau, kad tėvas atidžiai mane stebi.

– Apie ką mąstai, Čarlsai?

Tačiau aš jam nepasakiau.

Kitą dieną tėvas mane pasikvietė, ir aš, atvykęs į Skotland Jardą, radau jį besikalbantį su Taverneriu. Pastarasis atrodė patenkintas savimi ir šiek tiek susijaudinęs.

– Restoranų paslaugų įmonė yra ant žlugimo ribos, – tarė mano tėvas.

– Viskas gali sugriūti bet kurią akimirką, – pridūrė Taverneris.

– Aš pastebėjau, kad vakar jos akcijos smarkiai nukrito, – pasakiau aš. – Ir šį rytą jų vertė netapo tokia kaip anksčiau.

– Mums teko veikti labai atsargiai, – pasakė Taverneris. – Jokių tiesioginių klausinėjimų. Negalima sukelti panikos – arba išgąsdinti mūsų užsislėpusio džentelmeno. Bet mes pasitelkėme tam tikrus privačius informacijos šaltinius, ir ta informacija pasirodė labai nedviprasmiška. Restoranų paslaugų įmonė kabo ant

plauko. Greit ji nebegalės vykdyti savo įsipareigojimų. Atrodo, jau keletą metų vadovavimas turėjo didžiulių spragų.

– Rodžerio Leonides vadovavimas?

– Taip. Viskas buvo jo rankose.

– Bet savimi jis pasirūpino...

– Ne, – pasakė Taverneris. – Mes taip nemanome. Kalbant be užuolankų, jis gali būti žudikas, bet mes nemanome, kad jis sukčius. Atvirai kalbant, jis pasirodė esąs... taip sakant, kvailys. Atrodo, jis neturi nė lašo sveikos nuovokos. Lėkė lyg pakvaišęs, kai reikėjo suturėti vadžias, ir atvirkščiai: dvejojo ir delsė, kai reikėjo ryžtingai veikti. Jis patikėjo vadovavimą tiems žmonėms, kuriems jokiu būdu nebuvo galima jo patikėti. Jis – labai patiklus žmogus, ir jis pasitikėjo ne tais žmonėmis, kuriais derėtų pasitikėti. Kiekvieną kartą, kiekvienu atveju jis pasielgdavo ne taip, kaip reikėdavo.

– Pasitaiko tokių žmonių, – pasakė mano tėvas. – Iš tikrųjų jie nėra kvaili. Jie tiesiog nemoka įvertinti žmonių. Ir entuziazmas juos apima paprastai ne laiku.

– Tokių žmonių apskritai negalima prileisti prie verslo, – pasakė Taverneris.

– Galbūt to ir nebūtų įvykę, – pasakė mano tėvas, – jei jis nebūtų Aristido Leonides sūnus.

– Bendrovė tiesiog klestėjo, kai senukas ją perdavė sūnui. Tai turėjo būti aukso kasyklos! Sėdėk ir žiūrėk, kaip verslas pats rutuliojasi.

– Ne, verslas pats nesirutulioja. Nuolatos reikia priimti kažkokius sprendimus – kažką atleisti, kažką paskirti, spręsti smulkius strateginius klausimus. O Ro-

džerio Leonides sprendimai, regis, visuomet buvo nevykę.

– Visiškai teisingai, – pritarė Taverneris. – Vienu aspektu jis yra lojalus žmogus: laikė didžiausius nevykėlius vien todėl, kad jautė jiems simpatiją, arba dėl to, kad jie seniai dirbo įmonėje. Be to, kartais jam gimdavo beprotiškų idėjų, kurias jis reikalaudavo įvykdyti, nepaisant milžiniškų sąnaudų.

– Bet nieko nusikalstamo? – paklausė mano tėvas.

– Absoliučiai nieko.

– Tuomet kam žudyti? – pasiteiravau aš.

– Greičiausiai jis yra kvailys, bet ne sukčius, – pasakė Taverneris. – Bet rezultatas tas pats – arba beveik tas pats. Įmonę nuo žlugimo galėjo išgelbėti tik viena – milžiniška pinigų suma, kuri turėjo būti investuota ne vėliau, – jis pasižiūrėjo į savo užrašų knygelę, – nei kitą trečiadienį.

– Tokia suma, kokią jis paveldės, tiksliau, tikėjosi paveldėti?

– Būtent.

– Bet jis vis tiek negalėtų tų pinigų paimti grynaisiais.

– Ne. Bet jis atkurtų savo kreditingumą. Tai vienas ir tas pats.

Tėvas linktelėjo.

– Ar nebūtų paprasčiau nueiti pas senąjį Leonides ir paprašyti pagalbos? – svarstė jis.

– Tikriausiai Rodžeris taip ir padarė, – pasakė Taverneris. – Būtent šį pokalbį vaikas ir išgirdo. Senukas, manau, kategoriškai atsisakė paleisti pinigus vėjais. Į jį tai visai nepanašu.

Mintyse aš su juo sutikau. Aristidas Leonides atsisakė finansuoti Magdos pjesę – jis sakė, kad tai atneš tik nuostolius. Vėliau paaiškėjo, jog jis buvo teisus. Jis buvo dosnus žmogus savo šeimai, bet nešvaistydavo pinigų nepelningiems projektams. Restoranų tinklui gelbėti būtų prireikę ne tik tūkstančių, bet galbūt ir šimtų tūkstančių. Jis kategoriškai atsisakė, tad vienintelis būdas Rodžeriui išvengti finansinės prarajos buvo jo tėvo mirtis.

Taip, jis turėjo motyvą, negali to neigti.

Mano tėvas pažvelgė į laikrodį.

– Aš jį pakviečiau čionai, – pasakė. – Jis gali pasirodyti bet kurią minutę.

– Rodžeris?

– Taip.

– „Užeik, muse, į svečius“, pakvietė voras, – sumurmėjau aš.

Taverneris su nerimu pažvelgė į mane.

– Mes turime būti atsargūs, – rūsčiai pasakė jis.

Veiksmo vieta buvo paruošta, pakviesta stenografistė. Netrukus suskambo skambutis. Po kelių sekundžių į kambarį įžengė Rodžeris.

Jis įėjo energingai ir gana negrabiai užkliuvo už kėdės. Man jis dar kartą priminė didžiulį draugišką šunį. Tuo pat metu aš tvirtai nusprendžiau, kad jis – ne tas asmuo, kuris savo rankomis įpylė eserino į insulino buteliuką. Jis būtų jį sudaužęs, praliejęs eseriną pro šalį ar kokiu kitu būdu sužlugdęs visą operaciją. Ne, tik ne jis. Tikrasis vykdytojas, nusprendžiau aš, buvo Klemensė, net jei Rodžeris ir buvo susijęs su žmogžudyste.

Iš jo burnos pasipylė žodžiai:

– Jūs norėjote su manimi pasikalbėti? Ką nors sužinojote? Sveiki, Čarlsai, aš jūsų nepastebėjau. Malonu, kad ir jūs čia. Nagi pasakykite, sere Arturai...

Malonus bičiulis – išties malonus bičiulis. Bet daugybė žudikų buvo malonūs žmonės – taip po to tvirtindavo jų priblokšti draugai. Aš pasisveikindamas nusišypsojau, jausdamasis tarytum Judas.

Mano tėvas buvo atsargus, oficialiai šaltas. Nuskambėjo įprastos frazės. Pareiškimas... protokoluojama... jokios prievartos... advokatas...

Rodžeris Leonides visa tai energingai, su jam būdingu nekantrumu nustūmė į šalį. Inspektoriaus Tavernerio veide pastebėjau ironišką šypseną, kuri tarsi bylojo: „Šie vaikinai visuomet tokie pasitikintys savimi. Jie niekuomet neklysta. Jie per daug protingi!“

Aš nepastebimai atsisėdau kambario kampe ir klausiausi.

– Aš pakviečiau jus čionai, misteri Leonides, – pasakė mano tėvas, – ne tam, kad supažindinčiau jus su naujausia informacija, bet, atvirkščiai, norėdamas išgirsti informaciją iš jūsų – tą, kurią jūs anksčiau nuslėpėte.

Rodžeris atrodė sutrikęs.

– Nuslėpiau? Bet aš jums papasakojau viską – absoliučiai viską!

– Nemanau. Jūs kalbėjotės su velioniu tos dienos popietę, kai jis mirė?

– Taip, mes gėrėme arbatą. Aš jums buvau apie tai sakęs.

– Jūs tai sakėte, tiesa. Bet jūs nieko neminėjote apie judviejų pokalbį.

– Mes... na, tiesiog šnekučiavomės.

– Apie ką?

– Apie kasdienius dalykus, namą, Sofiją...

– O kaip dėl restoranų paslaugų įmonės? Ji taip pat buvo paminėta?

Tikriausiai iki tos minutės tikėjausi, kad Džozefina viską išsigalvojo. Bet dabar visos mano viltys išsisklaidė it dūmas.

Rodžerio veidas persimainė. Nekantrumo išraišką akimirksniu pakeitė kažkas artima nevilčiai.

– O Viešpatie, – pasakė vyriškis. Jis sudribo krėsle ir rankomis užsidengė veidą.

Taverneris patenkintas nusišypsojo tarsi grietinėlės prisilaižęs katintas.

– Jūs pripažįstate, misteri Leonides, kad nebuvote atviras su mumis?

– Kaip jūs apie tai sužinojote? Aš maniau, kad niekas nežino, – nesuprantu, kaip tai iškilo į paviršių.

– Mes turime būdų sužinoti tokius dalykus, misteri Leonides. – Kelias akimirkas truko reikšminga pauzė. – Tikiuosi, jog dabar suprantate, kad geriau mums papasakoti visą tiesą.

– Taip, taip, žinoma. Aš viską papasakosiu. Ką jūs norite žinoti?

– Ar tiesa, kad restoranų paslaugų įmonė balansuoja ant bankroto ribos?

– Taip, ir to negalima atitolinti. Žlugimas neišvengiamas. Ak, jei tik tėvas būtų miręs to nežinodamas... Aš jaučiuosi toks pažemintas... tokia gėda...

– Ar jums gresia baudžiamoji atsakomybė?

Rodžeris greitai išsitiesė:

– Ne, tikrai ne. Tai bus bankrotas – sąžiningas bankrotas. Kreditoriams bus sumokėta dvidešimt šilingų nuo svaro, jei aš pridursiu asmenines santaupas, – o tai aš ir padarysiu. Ne, taip siaubingai jaučiuosi todėl, kad nepateisinau tėvo lūkesčių. Jis manimi pasitikėjo. Jis man perleido savo didžiausią verslą – ir kartu mylimiausią. Jis niekuomet nesikišo, niekuomet neklausinėjo, ką aš darau. Jis tiesiog... pasitikėjo manimi. O aš viską sužlugdžiau...

Mano tėvas sausai paklausė:

– Sakote, kad jums negresia baudžiamoji atsakomybė. Tuomet kodėl jūs ketinote su žmona išvykti į užsienį, niekam nepranešę apie savo planus?

– Jūs ir tai žinote?

– Taip, misteri Leonides.

– Negi jūs nesuprantate? – Jis nekantriai palinko į priekį. – Aš jam negalėjau atskleisti tiesos. Nes tai atrodytų, suprantate, tarsi aš prašyčiau pinigų. Lyg aš norėčiau, kad jis ir vėl mane pastatytų ant kojų. Jis... jis labai mane mylėjo. Jis būtų norėjęs man padėti. Bet aš negalėjau... daugiau nebegalėjau. Vis tiek anksčiau ar vėliau viskas baigtųsi žlugimu. Aš esu nevykėlis. Aš neturiu sugebėjimų verslauti. Aš visai ne toks, kaip tėvas. Aš visuomet tai žinojau. Stengiausi, bet man nieko neišėjo. Buvau toks nelaimingas – o Viešpatie! Jūs neįsivaizduojate, kaip apgailėtinai aš jaučiausi! Bandžiau išsikapstyti, tikėjausi, kad pavyks subalansuoti sąskaitas, vyliausi, jog mano brangus tėtis niekuomet apie tai nesužinos. Ir staiga... galas, katastrofos nepavyko išvengti. Klemensė – mano žmona – mane suprato, ji palaikė mane. Mes sugalvojome planą. Niekam nieko

nesakyti. Išvykti. O tuomet tegu kyla audra. Aš būčiau palikęs laišką savo tėvui, viską jam paaiškinęs – koks aš jaučiuosi sugėdintas. Aš būčiau maldavęs jo man atleisti. Jis man visuomet buvo toks geras – jūs neįsivaizduojate! Bet tuomet jau būtų buvę vėlu jam ką nors padaryti. Aš to ir norėjau. Nieko jo neprašyti – netgi kad tokios minties jam nekiltų. Po to kur nors pradėti gyvenimą iš naujo. Gyventi paprastai. Ką nors auginti – kavą, vaisius. Tiesiog turėti tik tiek, kiek reikia kukliam pragyvenimui. Klemensei būtų sunku, bet ji prisiekė, kad to nebijo. Ji yra nuostabi – be galo nuostabi moteris.

– Suprantu. – Mano tėvo balsas buvo šaltas. – Ir kodėl jūs pakeitėte savo apsisprendimą?

– Pakeičiau apsisprendimą?

– Taip. Kodėl jūs vis dėlto nusprendėte eiti pas tėvą ir prašyti jo finansinės pagalbos?

Rodžeris nesuprantančiu žvilgsniu įsistebeilijo į mano tėvą:

– Bet aš to nedariau!

– Liaukitės, misteri Leonides.

– Jūs viską ne taip supratote. Ne aš ėjau pas jį. Jis mane pakvietė. Jis kažką išgirdo. Matyt, pasklido kažkokie gandai. Kita vertus, jis visuomet viską žinojo. Kažkas jam pranešdavo. Jis prirėmė mane prie sienos, ir aš, žinoma, palūžau... Aš jam viską papasakojau. Pasakiau, kad išgyvenu ne tiek dėl pinigų, kiek dėl to, jog viską sužlugdžiau po to, kai jis parodė visišką pasitikėjimą manimi. – Rodžeris konvulsiškai nurijo orą. – Vargšas tėvas, – ištarė jis. – Jūs nė neįsivaizduojate, kaip jis į tai reagavo. Jokių priekaištų. Buvo man labai

malonus. Aš pasakiau, kad man nereikia pagalbos, aš jos nenoriu – kad verčiau išvyksiu, kaip ir buvau planavęs. Bet jis manęs neklausė. Jis pasišovė man padėti ir vėl pastatyti ant kojų mūsų įmonę.

Taverneris aštriai paklausė:

– Jūs norite mus įtikinti, kad jūsų tėvas ketino suteikti jums finansinę pagalbą?

– Be abejo. Jis iškart parašė laišką savo makleriams, duodamas atitinkamus nurodymus. – Rodžeris tikriausiai pamatė netikėjimą abiejų vyrų veiduose, nes staiga paraudo. – Paklausykite, – pasakė jis, – aš vis dar turiu tą laišką. Turėjau jį išsiųsti. Bet vėliau aš, žinoma, dėl visos tos... sumaišties pamiršau tai padaryti. Tikriausiai vis dar turiu jį savo kišenėje.

Jis išsitraukė piniginę ir ėmė joje raustis. Galiausiai rado tai, ko ieškojo. Tai buvo perlenktas vokas, užantspauduotas. Pasilenkęs priekin aš pamačiau, kad jis adresuotas misteriams Greitoreks ir Henbari.

– Perskaitykite patys, – pasakė Rodžeris, – jei manimi netikite.

Mano tėvas atplėšė laišką. Taverneris apėjo jam už nugaros. Tuo metu aš nemačiau laiško, bet perskaičiau jį vėliau. Jame misterių Greitoreks ir Henbari buvo prašoma realizuoti tam tikrus vertybinius popierius ir atsiųsti kitą dieną jų įmonės atstovą, kad jam galėtų duoti tolesnes instrukcijas. Kai kurie dalykai man buvo nesuprantami, bet laiško turinys buvo gana aiškus. Aristidas Leonides ruošėsi restoranų paslaugų įmonę vėl pastatyti ant kojų.

Taverneris pasakė:

– Aš išrašysiu jums pakvitavimą, kad mes jį paėmė-

me.

Rodžeris paėmė pakvitavimą. Jis atsistojo ir tarė:

– Ar tai viskas? Dabar jūs matote, kaip viskas buvo?

Taverneris pasakė:

– Misteris Leonides davė jums šį laišką, ir jūs išėjote? Ką po to veikėte?

– Aš grįžau į savo kambarį. Mano žmona buvo taip pat ką tik sugrįžusi. Papasakojau jai, ką ketino daryti mano tėvas. Koks jis buvo nuostabus! Aš... aš sunkiai suvokiau, ką darau.

– Ir jūsų tėvas pasijuto blogai – po kurio laiko?

– Leiskite prisiminti... Galbūt po pusvalandžio, o gal po valandos. Atbėgo Brenda. Ji buvo labai išsigandusi. Pasakė, kad jam kažkas nutiko. Aš... aš nuskubėjau kartu su ja. Bet visa tai jau pasakojau jums anksčiau.

– Ar pirmojo apsilankymo metu jūs buvote užėjęs į jo vonios kambarį?

– Nemanau. Ne – ne, esu tuo tikras. Kodėl jūs klausiate, nejaugi jūs pagalvojote...

Mano tėvas nedelsdamas nuslopino pasipiktinimo proveržį – jis atsistojo ir paspaudė ranką.

– Ačiū, misteri Leonides, – pasakė jis. – Jūs mums labai padėjote. Bet jums derėjo tai pasakyti anksčiau.

Durys užsidarė už Rodžerio nugaros. Aš atsistojau ir nuėjau paskaityti laiško, kuris gulėjo ant tėvo stalo.

– Tai gali būti klastotė, – viltingai pasakė Taverneris.

– Gali, – atsakė tėvas, – bet man taip neatrodo. Aš manau, kad tai atitinka tiesą. Senasis Leonides ruošėsi ištraukti savo sūnų iš pelkės. Jam gyvam esant tai būtų padaryta kur kas efektyviau, nei vadovaujant Rodžeriui

po mirties... Ypač dabar, kai paaiškėjo, kad testamentas kažkur dingo ir Rodžerio palikimo klausimas pakibo ore. Vadinasi, reikės daugiau laiko – o tai reiškia, kad kils rimtų problemų. Jei liks taip, kaip yra dabar, įmonės griūtis neišvengiama. Ne, Taverneri, Rodžeriui Leonides ir jo žmonai nebuvo jokių paskatų patraukti senuką iš kelio. Atvirkščiai... – Jis stabtelėjo ir vėl iš lėto pakartojo, tarsi į galvą jam būtų šovusi netikėta mintis. – Atvirkščiai...

– Apie ką jūs pagalvojote? – paklausė Taverneris.

Tėvas iš lėto tarė:

– Jei Aristidas Leonides būtų gyvenęs dar dvidešimt keturias valandas, Rodžeris būtų sausas išlipęs iš vandens. Bet jis negyveno dvidešimt keturių valandų. Jis mirė netikėtai ir tragiškai, praėjus kiek daugiau nei valandai.

– Hm... – sumurmėjo Taverneris. – Jūs manote, kad kažkas iš šeimos norėjo Rodžerio žlugimo? Kažkas, kam tai būtų naudinga finansiškai? Nepanašu.

– O kas ten išeina su testamentu? – paklausė mano tėvas. – Kas paveldės senojo Leonides turtus?

– Žinote, kokie tie advokatai. Tiesaus atsakymo iš jų neišpeši. Yra senesnis testamentas. Sudarytas, kai vedė antrąją misis Leonides. Pagal jį, ta pati suma lieka jai, gerokai mažiau atitenka mis de Hevilend, o likusioji dalis padalijama Filipui ir Rodžeriui. Galima būtų manyti, kad, naujam testamentui esant nepasirašytam, galiotų pirmasis, tačiau viskas nėra taip paprasta. Paskutinis testamentas panaikina ankstesnįjį. Be to, yra visas būrys liudininkų, kad jis buvo pasirašytas, žinant, kokie buvo „testatoriaus ketinimai“. Jeigu paaiškės,

kad senukas numirė nepalikęs testamento, tai dėl palikimo kils tikra sumaištis. Našlė greičiausiai gautų viską arba bent jau solidų išlaikymą iki gyvos galvos.

– Taigi panašu, kad testamento dingimas labiausiai būtų naudingas Brendai Leonides?

– Taip. Jei čia būta kažkokio triuko, tai labiausiai tikėtina, kad ji bus prikišusi nagus. O triukas akivaizdžiai buvo. Tik, po galais, aš niekaip nesuprantu, koks.

Aš taip pat nesupratau. Pamaniau, kad mes – tikri neišmanėliai. Tačiau mes, aišku, į tai žiūrėjome ne tuo kampu.

Dvyliktasis skyrius

Išėjus Taverneriui, kurį laiką buvo tylu. Tuomet aš paklausiau:

– Tėti, į ką panašūs žudikai?

Tėvas mąsliai pažvelgė į mane. Mes taip gerai supratome vienas kitą, kad tuo metu jis tiksliai žinojo, kas yra mano galvoje. Jis atsakė labai rimtai.

– Suprantu, – tarė jis. – Tau tai dabar svarbu – labai svarbu... Žmogžudystė palietė ir tave. Tu negali į tai žiūrėti iš pašalies.

Mane visuomet domino – žinoma, kaip mėgėją – įdomesnės bylos, pakliūnančios į kriminalinių nusikaltimų skyrių. Bet, kaip ir sakė tėvas, aš į jas žiūrėjau iš šalies – tarsi žvelgčiau pro vitrinos langą. Tačiau dabar, kaip pastebėjo Sofija (kur kas greičiau nei aš), ši žmogžudystė tapo dominuojančiu mano gyvenimo faktoriumi.

Tėvas tęsė toliau:

– Nežinau, ar manęs verta to klausti. Aš galėčiau tave supažindinti su pora mūsų psichiatrų, teikiančių mums paslaugas. Jie yra viską sudėlioję į lentynas. Arba Taverneris galėtų supažindinti su mūsų virtuve. Bet tu nori, jei teisingai tave supratau, kad aš išsakyčiau savo asmeninę nuomonę, remdamasis sukaupta patirtimi?

– Būtent, – su dėkingumu atsakiau aš.

Tėvas pirštu nubrėžė ant stalo nedidelį apskritimą.

– Į ką panašūs žudikai? Kai kurie, – jo veide pasirodė nežymi melancholiška šypsena, – buvo iš tiesų labai malonūs žmonės.

Aš turbūt atrodžiau šiek tiek išsigandęs.

– Taip, taip, – pasakė jis. Malonūs paprasti žmonės, kaip tu ar aš – arba kaip mūsų ką tik čia buvęs bičiulis – Rodžeris Leonides. Supranti, žmogžudystės paprastai yra mėgėjų darbas. Aš, be abejo, kalbu apie tokias žmogžudystes, kokią mes dabar tiriame, – ne gangsterių darbą. Dažnai atrodo, jog tuos malonius paprastus bičiulius žudymo jausmas užvaldo visiškai atsitiktinai. Jie pakliūna į sunkią padėtį arba užsigeidžia kažko blogo, pinigų arba moters, ir nužudo, kad gautų tai, ko nori. Stabdžiai, kuriuos turi dauguma iš mūsų, jų atveju neveikia. Pavyzdžiui, vaikas savo norus gali imti įgyvendinti nejausdamas jokio sąžinės graužimo. Jis supyksta ant kačiuko ir, pasakęs „aš tave užmušiu", trenkia jam plaktuku per galvą, o po to nenumaldomai verkia ir liūdi dėl jo! Daug vaikų bando išimti iš vežimėlio kūdikį ir jį nuskandinti, nes tas kūdikis uzurpavo visą tėvų dėmesį ir didesnio vaiko gyvenimas jau nebėra toks malonus. Jie labai anksti suvokia, kad tai

yra „blogai“ – tai yra kad bus už tai nubausti. Vėliau jie pradeda ir jausti, kad tai yra blogai. Bet kai kurie žmonės, manau, taip ir lieka morališkai nesubrendę. Jie ir toliau žino, kad žudyti yra blogai, tačiau to nejaučia. Aš nemanau, remdamasis savo patirtimi, kad žudikai jaustų tikrą atgailą... Tai tikriausiai ir yra Kaino žymė. Jie ypatingi – žudyti yra blogai, tačiau jų širdies tai neliečia. Jiems tai yra būtinybė: auka „pati prisiprašė“, tai buvo „vienintelė išeitis“...

– O tu nemanai, – paklausiau aš, – kad kažkas galėjo nekęsti senojo Leonides, tarkim, labai ilgą laiką – kad tai galėjo būti žmogžudystės priežastis?

– Gryna neapykanta? Abejoju. – Jis smalsiai pažvelgė į mane. – Kai tu sakai „neapykanta“, tikriausiai turi galvoje perdėm išaugusią antipatiją. Pavydi neapykanta yra kas kita – ji kyla iš meilės ir nusivylimo. Konstansė Kent, kaip visi tvirtino, labai mylėjo savo mažąjį broliuką. Bet ji, kaip manoma, troško to dėmesio ir meilės, kurie jam buvo rodomi. Aš manau, jog žmonės dažniau nužudo tuos, kuriuos myli, nei tuos, kurių nekenčia. Galbūt dėl to, kad tiktai tie žmonės, kuriuos tu myli, iš tiesų gali padaryti tavo gyvenimą nepakeliamą.

– Bet visa tai tavęs nedomina, tiesa? – tęsė toliau tėvas. – Tau reikia, jei teisingai supratau, kažkokio universalaus požymio, pagal kurį galėtum atpažinti žudiką, išskirti jį iš, atrodytų, normalių bei malonių šeimos narių tarpo?

– Taip, būtent.

– Bet ar egzistuoja toks visuotinis požymis? Leisk pagalvoti. Žinai, – pasakė jis kiek pamąstęs, – jei toks

požymis ir yra, aš sakyčiau, jog tai tuščiagarbiškumas.

– Tuščiagarbiškumas?

– Taip, aš niekuomet nemačiau žudiko, kuris nebūtų pasipūtęs. Devynis kartus iš dešimties būtent tuščiagarbiškumas juos pražudo. Jie gali bijoti būti pagauti, tačiau jie negali susilaikyti nuo gyrimosi. Be to, jie dažnai laiko save per daug protingais, kad juos sugautų. – Jis pridūrė: – Ir yra dar vienas dalykas: jie nori kalbėti.

– Kalbėti?

– Taip. Matai, įvykdę žmogžudystę, jie pasijunta esą labai vieniši. Jie nori viską kam nors pasipasakoti. Bet to negali padaryti. Nuo to noras kalbėti dar labiau sustiprėja. O jei tu negali kalbėti apie tai, kaip įvykdei žmogžudystę, tu bent jau gali kalbėtis apie žmogžudystes apskritai – jas aptarinėti, kelti įvairias teorijas, žodžiu, visuomet prie jų sugrįžti.

– Tavo vietoje, Čarlsai, aš nuo to ir pradėčiau. Nuvažiuok tenai vėl, įsimaišyk tarp jų, priversk juos kalbėti. Žinoma, ne viskas bus kaip sviestu patepta. Kaltas ar nekaltas, jie džiaugsis galimybe pašnekėti su pašaliečiu, nes tau jie gali pasakyti tai, ko negali pasakyti vienas kitam. Galbūt tau pavyks kažką nugirsti. Šiaip turintis ką slėpti žmogus apskritai neturėtų nieko kalbėti. Vaikinai iš žvalgybos tai gerai žinojo per karą. Jei tave pagavo, pasakyk tik vardą, laipsnį, padalinį, bet nieko daugiau. Tie, kurie mėgindavo pateikti klaidingą informaciją, beveik visada kur nors paslysdavo. Priversk šeimos narius kalbėti ir stebėk, ar kas ko nors neprasitars, ar kas kur nors nepaslys.

Aš pasakiau jam, ką Sofija man pasakojo apie negailestingumą jų šeimoje – skirtingas negailestingumo

rūšis. Jį tai sudomino.

– Taip, – tarė jis, – tavo mergina teisi, kažkas čia yra. Daugumai šeimų būdinga kažkokia yda, silpna viena. Dauguma žmonių susitvarko su viena silpnybe – bet jie gali nepajėgti susidoroti su dviem skirtingomis silpnybėmis. Paveldimumas yra įdomus dalykas. Paimkime, pavyzdžiui, de Hevilendų negailestingumą ir Leonidesų – pavadinkim – neprincipingumą. De Hevilendai yra normalūs žmonės, nes, nepaisant negailestingumo, jie yra principingi; Leonidesai taip pat yra normalūs žmonės, nes, neatsižvelgiant į tai, kad jie veikia be skrupulų, jie yra malonūs. Bet paimkime atžalą, kuri turi abi šias savybes... supranti, ką aš turiu galvoje?

Man tai buvo nauja sritis. Mano tėvas tęsė:

– Bet aš nenoriu sukti tau galvos dėl paveldimumo. Tai per daug sudėtinga tema. Ne, mano berniuk, tiesiog važiuok tenai ir kalbėkis su žmonėmis. Tavo Sofija yra visiškai teisi dėl vieno dalyko. Tau ir jai reikia tiktai tiesos. Jūs turite ją žinoti.

Jis pridūrė, man išeinant iš kambario:

– Ir nepamiršk vaiko, būk atsargus.

– Džozefinos? Turi galvoje, kad jai nekiltų įtarimų, ką aš veikiu?

– Ne, aš ne apie tai. Turiu galvoje... pasaugok ją. Mes nenorime, kad jai kas nutiktų.

Aš nesuprasdamas žiūrėjau į jį.

– Na, kas gi čia neaišku, Čarlsai? Kažkur namuose vaikšto šaltakraujiškas žmogžudys. Mergaitė Džozefina, regis, geriausiai žino, kas vyksta aplink.

– Taip, ji iš tiesų viską žinojo apie Rodžerį – net jei

ir padarė neteisingą išvadą, kad jis yra sukčius. Jos nugirsto pokalbio detalės yra visiškai teisingos.

– Taip, taip, vaikų liudijimai visuomet būna patys tiksliausi. Aš jais visada pasitikiu. Teisme, aišku, iš jų nedaug naudos. Vaikai neatlaiko tiesioginių apklausų, jie pradeda kažką vapalioti, atrodo nieko nesuprantantys ir galiausiai pasako „aš nežinau“. Geriausia, kai jie stengiasi padaryti kitiems įspūdį. Būtent tai šis vaikas ir darė. Pasirodė. Tokiu būdu tu gali ir daugiau iš jos išpešti. Tik pats nieko neklausinėk. Apsimesk, jog tu manai, kad ji nieko nežino. Ji ant to užkibs. – Tėvas pridūrė: – Bet saugok ją. Ji gali žinoti šiek tiek per daug, tuo sukeldama grėsmę kažkieno saugumui.

Tryliktasis skyrius

Aš važiavau į kreivą nameliūkštį (kaip jį sau vadinau), slegiamas nežymaus kaltės jausmo. Nors aš atpasakojau Taverneriui Džozefinos liudijimus apie Rodžerį, tačiau nieko neužsiminiau apie jos tvirtinimą, jog Brenda ir Lorencas Braunas rašė vienas antram meilės laiškus. Aš raminau save mintimis, kad tai buvo paprasta romantika ir kad čia nebuvo nieko rimto. Bet išties aš keistai nenorėjau rinkti įrodymus prieš Brendą Leonides. Mane buvo paveikęs jos padėties tragizmas – būti vienai priešiškai nusiteikusios šeimos apsuptyje. Jei tokie laiškai egzistuoja, tai Taverneris su savo svita neabejotinai juos suras. Aš nenorėjau būti tuo žmogumi, dėl kurio naujų įtarimų našta dar labiau užgultų moters, pakliuvusios ir taip jau į sunkią padėtį, pečius. Be to, ji mane užtikrino, kad tarp jos ir Lorenco nieko nebuvo, ir aš ja buvau linkęs tikėti labiau nei ta pikta-

vališka, gnomiška Džozefina. Juk ir Brenda pati sakė, kad tai mergaitei buvo „ne visi namie“.

Nors aš buvau nesmagiai įsitikinęs, kad Džozefinai visi namie. Labai jau protingai blykčiojo jos juodos it karoliukai akys.

Paskambinau Sofijai ir paklausiau, ar galiu vėl atvykti.

– Žinoma, Čarlsai, – atsakė ji.

– Kaip reikalai?

– Aš nežinau. Tikriausiai gerai. Jie toliau šukuoja namą. Ko jie ieško?

– Neturiu supratimo.

– Mes visi labai nervinamės. Atvažiuok kaip galima greičiau. Aš išprotėsiu, jei su kuo nors nepasikalbėsiu.

Aš pasakiau, kad atvykstu tuojau pat.

Nieko aplink nebuvo matyti, kai automobilis privažiavo prie paradinių durų. Aš sumokėjau taksi, ir jis nuvažiavo. Suabejojau, ar nuspausti skambutį, ar paprasčiausiai įeiti. Durys buvo neužrakintos. Kol aš dvejodamas stovėjau, už nugaros išgirdau nežymų garsą. Greitai atsisukau. Džozefina, kurios veidą pusiau dengė didelis obuolys, stovėjo kukmedžių gyvatvorės properšoje ir žiūrėjo į mane.

Kai aš atsigręžiau, ji pasisuko eiti.

– Labas, Džozefina.

Ji, nieko neatsakiusi, pradingo už gyvatvorės. Aš perėjau kelią ir nusekiau paskui ją. Ji sėdėjo ant netašyto suoliuko prie tvenkinio, kuriame plaukiojo auksinės žuvys, siūbuodama pirmyn atgal kojomis ir valgydama obuolį. Virš jo kyšančios akys žvelgė į mane niūriai ir netgi, man pasirodė, priešiškai.

– Aš ir vėl čia, Džozefina, – pasakiau aš.

Tai buvo nevykęs bandymas užmegzti pokalbį. Džozefinos tylėjimas ir įdėmus žvilgsnis ėmė mane nervinti.

Ji, kaip puiki strategė, vis dar nieko neatsakė.

– Ar skanus obuolys? – paklausiau aš.

Šį kartą Džozefina teikėsi atsakyti, nors ir labai glaustai.

– Tarsi vata.

– Užjaučiu, – pasakiau aš. – Nemėgstu minkštų obuolių.

– O kas juos mėgsta?

– Kodėl tu nieko neatsakei, kai aš su tavimi pasisveikinau?

– Nenorėjau.

– Kodėl?

Džozefina atitraukė nuo veido obuolį, kad aš aiškiau suvokčiau, ką ji sako.

– Jūs viską išplepat policijai, – tarė ji.

– Ak, – aš buvau priblokštas. – Turi galvoje... apie...

– Apie dėdę Rodžerį.

– Bet tai tik į naudą, – patikinau aš. – Su juo viskas gerai. Dabar jie žino, kad jis nepadarė nieko blogo – turiu galvoje, negrobstė pinigų ar kas nors panašaus.

Džozefina metė į mane pasipiktinusį žvilgsnį.

– Koks jūs kvailas.

– Prašau atleisti.

– Aš ir nesijaudinau dėl dėdės Rodžerio. Paprasčiausiai taip detektyvai nesielgia. Ar jūs nežinote, kad jie iki pat galo nieko nesako policijai?

– Dabar supratau, – tariau aš. – Man labai gaila, Džozefina. Iš tiesų labai gaila.

– Aš manau. – Ji priekaištingai pridūrė: – Aš jumis pasitikėjau.

Aš trečią kartą pasakiau, kad labai gailiuosi. Džozefina, regis, šiek tiek suminkštėjo. Ji vėl porą kartų suleido dantis į obuolį.

– Bet policija vis vien būtų apie tai sužinojusi, – pasakiau aš. – Tu... aš... mes negalėtume to išlaikyti paslaptyje.

– Turite galvoje, kad jis bankrutavo? – Džozefina, kaip visuomet, buvo puikiai informuota.

– Manau, kad tuo ir baigsis.

– Jie ketina apie tai pasikalbėti šį vakarą, – pasakė Džozefina. – Mama, tėtis, dėdė Rodžeris ir teta Edita. Teta Edita nori atiduoti jam savo pinigus – tik ji kol kas jų dar neturi. Bet tėtis tikriausiai neatiduos. Anot jo, jei Rodžeris pakliuvo į bėdą, tai pats dėl to ir kaltas. Be to, kokia nauda pinigus mėtyti vėjams? Mama taip pat neketina jam duoti nė skatiko, nes ji nori, kad tėtis skirtų pinigų pjesei „Edita Tomson". Jūs girdėjote apie Editą Tomson? Ji buvo ištekėjusi, bet nemylėjo savo vyro. Ji mylėjo jauną vyrą, vardu Baivoters. Šis išlipo iš laivo, pasibaigus vaidinimui jis prisėlino siaura gatvele ir įsmeigė peilį jam į nugarą.

Mane dar kartą nustebino Džozefinos žinios bei tai, su kokiu artistiškumu ji (jei nekreipsime dėmesio į šiek tiek neaiškų įvardžių vartojimą) keliais žodžiais išdėstė visus pagrindinius dramos akcentus.

– Siužetas skamba visai neblogai, – pasakė Džozefina. – Bet aš visai nesitikiu, kad pjesėje viskas taip ir

bus. Nutiks lygiai taip pat, kaip su „Jezabele". – Ji atsiduso. – Ak, norėčiau sužinoti, kodėl šunys nesuėdė jos rankų plaštakų.

– Džozefina, – pasakiau aš, – tu sakei, kad esi beveik tikra, kas yra žudikas, ar ne?

– Ir ką?

– Kas jis?

Ji paniekinamai pažvelgė į mane.

– Suprantu, – ištariau aš. – Tik pačioje veiksmo pabaigoje? Net jei aš ir pažadėčiau nieko nesakyti inspektoriui Taverneriui?

– Man trūksta dar keleto įkalčių, – pasakė Džozefina.

– Bet kuriuo atveju, – pridūrė ji, sviesdama graužtuką į tvenkinį su auksinėmis žuvelėmis, – aš jums vis tiek nepasakyčiau. Jei jau norite žinoti, tai jūs – Vatsonas.

Aš tylomis prarijau įžeidimą.

– Gerai, – pasakiau aš. – Aš esu Vatsonas. Bet netgi Vatsonui pranešdavo detales.

– Pranešdavo ką?

– Faktus. Ir tuomet, jais remdamasis, jis padarydavo klaidingas išvadas. Ar tau nebūtų smagu matyti mane darant klaidingas išvadas?

Akimirkai Džozefina vos nesusigundė.

Tuomet ji papurtė galvą.

– Ne, nesakysiu, – ištarė ji ir pridūrė: – Be to, aš per daug nesižaviu Šerloku Holmsu. Viskas taip senamadiška. Jie dar važinėjo karietomis.

– O kaip dėl tų laiškų? – paklausiau aš.

– Kokių laiškų?

– Kuriuos, kaip tu sakei, Lorencas Braunas ir Brenda rašė vienas kitam.

– Aš tai išsigalvojau.

– Aš tuo netikiu.

– Taip, išsigalvojau. Aš dažnai išsigalvoju visokių dalykų. Man tai patinka.

Aš įsistebeilijau į ją. Ji atsakė tuo pačiu.

– Paklausyk, Džozefina. Aš pažįstu Britų muziejuje vieną žmogų, kuris puikiai išmano Bibliją. Kas, jei aš iš jo sužinočiau, kodėl šunys nesuėdė Jezabelės plaštakų? Ar tu man papasakotum apie tuos laiškus?

Šį kartą Džozefina jau ilgai abejojo. Kažkur netoliese trakštelėjo medžio šakelė. Mergaitė kategoriškai atsakė:

– Ne, nepasakysiu.

Aš turėjau pripažinti pralaimėjimą. Prisiminiau – deja, tik per vėlai – savo tėvo patarimą.

– Ak, taip, – tariau aš, – tai tik žaidimas. Iš tikrųjų tu nieko ir nežinai.

Džozefinos akys blykstelėjo, bet ji atlaikė pagundą.

Aš atsistojau.

– Aš turiu eiti, – pasakiau. – Eime kartu.

– Aš pasiliksiu čia, – atsakė Džozefina.

– Ne, nepasiliksi, – pasakiau aš. – Tu eisi su manimi.

Aš be ceremonijų timptelėjau ją ir pastačiau ant kojų. Ji atrodė nustebusi ir jau ketino protestuoti, bet staiga netikėtai nuolankiai nusileido – iš dalies todėl, kad norėjo pamatyti namiškių reakciją į mano atvykimą.

Tuo metu negalėjau pasakyti, kodėl aš taip norėjau,

kad ji eitų kartu. Suvokiau tai tik tada, kai mes įžengėme pro paradines duris: dėl to, kad išgirdau netikėtą šakelės trakštelėjimą.

Keturioliktasis skyrius

Iš didelės sveitainės sklido balsų murmesys. Aš kurį laiką dvejojau, bet nėjau į vidų. Nužingsniavau ilgu koridoriumi ir, paskatintas kažkokio impulso, pastūmiau gelumbe aptrauktas duris. Už jų buvo tamsus išėjimas. Bet jo gale staiga atsidarė dar vienos durys, ir aš pamačiau didelę ryškiai apšviestą virtuvę. Tarpduryje stovėjo sena moteris – gremėzdiška sena moteris. Aplink savo masyvią taliją ji buvo apsirišusi sniego baltumo prijuostę. Tą pačią akimirką, kai ją pamačiau, aš supratau, kad viskas tvarkoje. Toks jausmas visuomet kyla išvydus gerą auklę. Man jau trisdešimt penkeri, bet aš pasijaučiau taip, tarsi būčau ketverių metų berniukas, kuris ką tik buvo paguostas ir nuramintas.

Kiek žinau, auklė manęs niekuomet nebuvo mačiusi, bet ji iš karto pasakė:

– Jūs – misteris Čarlsas, tiesa? Užeikite į virtuvę, aš

jums įpilsiu arbatos.

Virtuvė buvo erdvi ir nepaprastai jauki. Aš atsisėdau prie viduryje stovinčio stalo, o Nenė padėjo man puodelį arbatos ir porą pyragėlių ant lėkštutės. Aš pasijutau visiškai kaip vaikų kambaryje. Dabar viskas atsistojo į savo vietas – tamsios nežinomybės baimė kažkur išgaravo.

– Sofija apsidžiaugs, jus pamačiusi, – pasakė Nenė. – Pastaruoju metu ją vargina nuolatiniai išgyvenimai. – Ji smerkiančiai pridūrė: – Jie visi pervargo.

Aš pažvelgiau per petį.

– Kur Džozefina? Ji atėjo kartu su manimi.

Nenė nepatenkintai pliaukštelėjo liežuviu.

– Turbūt klausosi už durų arba kažką žymisi savo kvailoje nedidelėje knygelėje, kurią visuomet nešiojasi su savimi, – pasakė ji. – Jai derėtų eiti į mokyklą, kur susirastų savo amžiaus draugių ir žaistų su jomis. Aš ne kartą tai sakiau mis Editai, ir ji su tuo sutiko. Bet šeimininkas manė, kad geriausia jai yra pasilikti namuose.

– Tikriausiai jis labai ją myli, – pasakiau aš.

– Taip, sere, mylėjo. Jis visus juos mylėjo.

Aš pažvelgiau į ją nustebęs, nesuprasdamas, kodėl apie Filipo meilę savo atžaloms buvo kalbama kaip apie praeities dalyką. Nenė pastebėjo mano išraišką ir, šiek tiek paraudusi, tarė:

– Kai aš minėjau šeiminką, turėjau galvoje senąjį misterį Leonides.

Man dar nespėjus atsakyti, durys greitai atsidarė, ir vidun įėjo Sofija.

– Čarlsai! – nustebusi sušuko ji ir tuoj pat pridūrė: –

Ak, Nene, aš taip džiaugiuosi, kad jis atvyko.

– Aš žinau, mano brangioji.

Nenė susirinko krūvą puodukų bei puodų ir nuėjo su jais į plovyklą, uždarydama paskui save duris.

Aš pakilau nuo stalo ir, priėjęs prie Sofijos, ją apkabinau bei stipriai prispaudžiau prie savęs.

– Brangioji, – pasakiau aš, – tu drebi. Kas atsitiko?

Sofija pratarė:

– Aš bijau, Čarlsai. Aš bijau.

– Aš tave myliu, – pasakiau aš. – Jei tik galėčiau tave iš čia išsivežti...

Ji išsilaisvino iš mano glėbio ir papurtė galvą.

– Ne, tai neįmanoma. Mes turime tai išgyventi. Bet žinai, Čarlsai, man tai nepatinka. Man nepatinka tas jausmas, jog kažkas – kažkas šiuose namuose, – ką aš matau ir su kuo kasdien kalbu, yra šaltakraujis žudikas...

Aš nieko neatsakiau. Tokių žmonių kaip Sofija negali paguosti tuščiais žodžiais.

Ji pasakė:

– Jei tik žinotume...

– Taip, tai svarbiausia, – sutikau aš.

– Tu žinai, kas mane iš tiesų baugina? – sušnabždėjo ji. – Kad mes galime niekuomet nesužinoti...

Man buvo nesunku įsivaizduoti, koks tai būtų košmaras... Bet man atrodė visai tikėtina, kad mes galime niekuomet nesužinoti, kas nužudė senąjį Leonides.

Svarstydamas aš prisiminiau klausimą, kurį jau seniai norėjau užduoti Sofijai.

– Pasakyk man, Sofija, – kiek žmonių šiuose namuose žinojo apie eserino akių lašus – turiu galvoje,

žinojo, kad tavo senelis juos turi, kad jie nuodingi ir kokia yra mirtina dozė?

– Suprantu, kur tu lenki, Čarlsai. Bet iš to nebus jokios naudos – visi tai žinojo.

– Na, bendrais bruožais galbūt ir žinojo, bet konkrečiai...

– Mes konkrečiai žinojome. Vieną dieną po pietų mes visi gėrėme kavą su seneliu. Jis mėgo suburti savo kambaryje šeimą. Jo akys tuo metu nesveikavo, taigi Brenda atsinešė eserino ir įlašino jam. Džozefina, kuri visuomet visko klausinėja, pasiteiravo, kodėl ant buteliuko parašyta „Akių lašai – tik išoriniam vartojimui." Kas atsitiktų jų išgėrus? Senelis nusišypsojo ir tarė: „Jei Brenda supainiotų vaistus ir per klaidą man suleistų akių lašų vietoj insulino – tikriausiai aš pradėčiau žiopčioti kaip žuvis, mano veidas pamėlynuotų ir aš numirčiau, nes mano širdis nėra labai stipri." Džozefina šūktelėjo „Oho!" Mano senelis pridūrė: „Taigi mes turime žiūrėti, kad Brenda nesuleistų man eserino vietoj insulino, ar ne?" – Sofija patylėjo ir tęsė toliau: – Mes visi tai girdėjome. Supranti? Mes visi girdėjome!

Aš supratau. Kažkur giliai suvokiau, kad čia reikia šiek tiek specialiųjų žinių. Bet dabar paaiškėjo, jog pats senasis Leonides nusakė savo paties žmogžudystę. Žudikui nereikėjo sugalvoti gudraus plano ar kažką išradinėti. Paprasčiausią būdą atimti gyvybę nurodė pati auka.

Aš giliai įkvėpiau. Sofija, supratusi mano mintis, pasakė:

– Taip, tai siaubinga, ar ne?

– Žinai, Sofija, – iš lėto tariau aš, – kokia mintis

man kilo?

– Kokia?

– Kad tu buvai teisi – tai ne Brendos darbas. Ji nebūtų galėjusi tiksliai pasinaudoti šiuo būdu, žinodama, kad jūs visi tai girdėjote.

– Aš nesu tuo tikra. Man regis, ji nėra labai protinga.

– Bet nėra ir tokia kvaila, – pasakiau aš. – Ne, tai negalėjo būti Brenda.

Sofija atsitraukė nuo manęs.

– Tu nenori, kad tai būtų Brenda, tiesa? – paklausė ji.

Ką aš turėjau atsakyti? Aš negalėjau – ne, aš tiesiog negalėjau tvirtai pareikšti: „Taip, tikiuosi, kad tai Brenda“.

Kodėl negalėjau? Vien todėl, kad Brenda buvo visai vieniša, o galinga Leonides šeima buvo priešiška jai? Riteriškumas? Užuojauta silpnai ir negalinčiai apsiginti moteriai? Aš prisiminiau ją sėdinčią ant sofos brangiais gedulo drabužiais, jos beviltišką balsą, baimę akyse.

Nenė laiku grįžo iš plovyklos. Aš nežinau, ar ji pajuto tam tikrą įtampą tarp manęs ir Sofijos.

Ji nepritariančiu balsu tarė:

– Pakaks kalbėti apie žmogžudystę ir panašius dalykus. Išmeskite tai iš galvos. Bjaurus reikalas, tegu policija aiškinasi. Čia jų darbas, ne jūsų.

– Ak, Nene, ar jūs nesuprantate, kad mūsų namuose vaikšto žudikas?

– Nesąmonė, mis Sofija, man jau nebeužtenka kantrybės. Argi durys nėra visą laiką atidarytos? Jos juk niekada nerakinamos – tik ir kviečia vagis bei plėši-

kus.

– Bet čia negalėjo būti plėšikai, nes nieko nepavogta. Be to, kam plėšikui kažką nuodyti?

– Aš nesakiau, kad tai būtinai plėšikas, mis Sofija. Aš tik sakiau, kad durys buvo neužrakintos. Bet kas galėjo patekti vidun. Jei manęs paklaustumėt, pasakyčiau, jog tai komunistai.

Nenė patenkinta palingavo galvą.

– Kurių galų komunistams būtų prireikę žudyti vargšą mūsų senelį?

– Na, visi sako, kad jie slepiasi už visko, kas vyksta. Bet jei tai ne komunistai – įsidėmėkit mano žodžius – tuomet katalikai. Jie kaip ta babilonietė paleistuvė.

Nutaisiusi patenkintą miną žmogaus, kurio žodis lieka paskutinis, ji sugrįžo atgal į plovyklą. Mes su Sofija nusijuokėme.

– Pažįstu seną ištikimą protestantę, – pasakiau aš.

– Taip, tikrai. Na, o dabar, Čarlsai, eime į svetainę. Ten vyksta kažkas panašaus į šeiminį pasitarimą. Jis buvo numatytas vakarui, tačiau prasidėjo stichiškai.

– Man geriau ten neiti, Sofija.

– Jei tu ketini susieti savo gyvenimą su mūsų šeima, tai geriau pažiūrėk, kokie jie yra be makiažo.

– Kas ten aptarinėjama?

– Rodžerio reikalai. Kaip suprantu, tu jau į tai įsitraukęs. Bet buvo beprotiška tavo mintis, kad Rodžeris galėjo nužudyti senelį. Rodžeris jį tiesiog dievino.

– Tiesą sakant, aš ir negalvojau, kad Rodžeris. Pamaniau, kad tai galėjo būti Klemensė.

– Tai tik dėl to, kad aš tau pakišau tokią mintį. Bet ir čia tu buvai neteisus. Aš nemanau, jog ji nors kiek

išgyventų, jei Rodžeris prarastų savo pinigus. Atvirkščiai, ji tuo net apsidžiaugtų. Ji turi savotišką aistrą nieko neturėti. Eime.

Kai mes su Sofija įėjome į svetainę, visi staiga nutilo ir sužiuro į mus.

Visi buvo susirinkę. Filipas sėdėjo dideliame, tamsiai raudonu brokatu aptrauktame krėsle tarp langų. Jo gražus veidas buvo įgavęs šaltą, akmeninę išraišką. Jis atrodė kaip teisėjas, netrukus ketinantis paskelbti nuosprendį. Rodžeris buvo apžergęs pufą prie židinio. Jis rankomis vis šiaušė plaukus ant galvos, kol jie visi atsistojo piestu. Kelnės ant kairės kojos buvo pakilusios, kaklaraištis – nusmukęs į šalį. Jis atrodė išraudęs ir karingai nusiteikęs. Už jo sėdėjo Klemensė – putlus fotelis atrodė gerokai per didelis jos lieknai figūrai. Moteris buvo nusukusi žvilgsnį nuo likusiųjų. Ji abejingu žvilgsniu varstė medžio plokštėmis dengtą sieną. Edita labai tiesi sėdėjo senelio krėsle. Ji neįtikėtinai energingai mezgė, stipriai suspaudusi lūpas. Labiausiai akį džiugino Magda ir Justas. Jie atrodė taip, tarsi ką tik būtų nužengę iš Geinsboro paveikslo. Jie sėdėjo ant sofos vienas šalia kito – tamsiaplaukis gražus jaunikaitis niūria veido išraiška ir šalia jo Magda, atmetusi ranką ant sofos nugarėlės. „Trijų kraigų" hercogienė, vilkinti prašmatnia taftos suknele, iš po kurios kyšojo mažytė koja, apauta brokato bateliu. Filipas suraukė antakius.

– Sofija, – pasakė jis, – atleisk, bet mes aptarinėjame šeiminius klausimus, kurie yra grynai asmeninio pobūdžio.

Mis de Hevilend virbalai garsiai spragtelėjo. Aš ketinau atsiprašyti ir dingti iš kambario. Bet Sofija mane

sulaikė. Jos balsas skambėjo aiškiai ir ryžtingai.

– Mes su Čarlsu ketiname susituokti, – pasakė ji. – Aš noriu, kad jis taip pat dalyvautų.

– Kodėl gi ne, po galais? – sušuko Rodžeris. Jis pašoko nuo pufo staiga užsiplieksdamas. – Aš dar kartą sakau, kad čia nėra nieko asmeniško! Rytoj arba poryt apie tai sužinos visas pasaulis. O be to, mano bičiuli, – jis priėjo ir draugiškai uždėjo ranką man ant peties, – jūs ir taip jau viską žinote. Jūs buvote šį rytą Skotland Jarde.

– Papasakokit man, – sušuko Magda, plinkdama į priekį, – kaip atrodo Skotland Jardas! Aš taip ir nežinau. Kas ten? Stalas? Rašomasis stalas? Kėdės? Kokios užuolaidos? Tikriausiai jokių gėlių? Ir diktofonas?

– Mama, liaukis, – pasakė Sofija. – Tu pati liepei Vavasurui Džonsui pašalinti tą Skotland Jardo sceną. Tu sakei, kad ji mažina siužeto įtampą.

– Dėl to epizodo pjesė darosi labiau panaši į detektyvą, – tarė Magda. – „Edita Tomson“ yra psichologinė drama – ar psichologinis trileris. Kaip jums geriau skamba?

– Jūs buvote ten šį rytą? – ūmiai paklausė Filipas. – Kodėl? Ak, žinoma... jūsų tėvas... – Jis suraukė kaktą. Aš dar labiau pajutau, kad mano dalyvavimas čia nepageidautinas. Tačiau Sofijos pirštai stipriai spaudė mano ranką.

Klemensė pastūmė link manęs kėdę.

– Sėskitės, – pasakė ji.

Aš dėkingai pažvelgiau į ją ir atsisėdau.

– Galite sakyti, ką tik norite, – tarė mis de Hevilend, greičiausiai tęsdama nuo ten, kur jie baigė pokalbį, –

bet mano nuomone, mes turime atsižvelgti į Aristido valią. Kai tik susitvarkys reikalai su testamentu, aš savo dalį atiduosiu tavo žinion, Rodžeri.

Rodžeris vėl ėmė energingai taršyti savo plaukus.

– Ne, teta Edita. Ne! – sušuko jis.

– Aš norėčiau pasielgti taip pat, – pasakė Filipas, – tačiau reikia atsižvelgti į visus faktorius...

– Brangus Filipai, negi tu nesupranti? Aš neketinu iš nieko paimti nė skatiko!

– Teisingai, Rodžeri, – palaikė jį Klemensė.

– Šiaip ar taip, Edita, – pareiškė Magda, – jei reikalai su testamentu susitvarkys, jis gaus savo palikimo dalį.

– Argi taip greitai viskas susitvarkys? – paklausė Justas.

– Tu nieko apie tai nežinai, Justai, – pasakė Filipas.

– Berniukas visiškai teisus! – sušuko Rodžeris. – Jis pataikė į patį centrą. Bankrotas absoliučiai neišvengiamas.

Jis tai pasakė su tam tikru palengvėjimu.

– Iš tiesų čia nėra apie ką ir kalbėti, – tarė Klemensė.

– Bet kuriuo atveju, – pasakė Rodžeris, – kokią tai turi reikšmę?

– O aš maniau, kad turi didelę reikšmę, – pasakė Filipas, suspausdamas lūpas.

– Ne, – atsakė Rodžeris. – Ne! Ar yra kas nors svarbu, palyginti su tėvo mirtimi? Tėvas yra miręs! O mes čia aptarinėjame niekingus piniginius reikalus!

Išblyškę Filipo skruostai šiek tiek paraudo.

– Mes tik bandome padėti, – sausai pareiškė jis.

– Aš žinau, Filipai, žinau, mielasis. Bet čia jau nieko nebegalima padaryti. Laikykime, kad reikalas baigtas.

– Aš manau, – pasakė Filipas, – kad galėčiau skirti tam tikrą sumą. Tiesa, vertybiniai popieriai gerokai nukrito, ir dalis mano kapitalo investuota taip, kad negaliu jo liesti: Magdos dalis ir taip toliau... Bet vis dėlto...

Magda greitai įsiterpė:

– Brangusis, apie ką tu kalbi? Tu negali skirti jokių pinigų. Kvaila būtų net bandyti – ir vaikų atžvilgiu neteisinga.

– Aš dar kartą jums sakau, kad nieko iš jūsų neprašau! – šaukė Rodžeris. – Aš jau užkimau jums tai kartodamas. Mane visiškai tenkina dabartinė įvykių eiga.

– Tai prestižo klausimas, – pasakė Filipas. – Tėvo. Mūsų.

– Tai nebuvo šeimos verslas. Tai buvo grynai mano rūpestis.

– Taip, – tarė Filipas, žvelgdamas į Rodžerį. – Matyti.

Edita de Hevilend atsistojo ir pasakė:

– Pakaks. Aš manau, kad mes jau viską aptarėme.

Jos balse buvo girdėti ta autokratinė gaida, kuri niekuomet nelieka be atsako. Filipas ir Magda atsistojo. Justas nukėblino link durų. Aš atkreipiau dėmesį į jo netolygią eiseną. Tai nebuvo šlubavimas, bet jis ėjo šiek tiek trūkčiodamas. Rodžeris paėmė Filipą už alkūnės ir tarė:

– Šaunus tu žmogus, Filipai. Ačiū už tavo gerus norus. – Broliai kartu išėjo iš kambario.

Magda sumurmėjo:

– Šitiek triukšmo dėl nieko! – Ji nuskubėjo paskui juos, o Sofija pareiškė eisianti pasirūpinti mano kambariu.

Edita de Hevilend stovėjo, sukdama savo mezginį. Moteris pažvelgė į mane, ir aš pagalvojau, kad ji ketina man kažką sakyti. Jos žvilgsnis buvo beveik maldaujamas. Tačiau ji persigalvojo, atsiduso ir išėjo paskui kitus.

Klemensė priėjo prie lango ir sustojo ten, žvelgdama į sodą. Aš prisiartinau ir atsistojau šalia. Ji kiek pasuko galvą į mane.

– Ačiū Dievui, baigėsi, – pasakė ji ir su pasibjaurėjimu pridūrė: – Koks atstumiantis kambarys!

– Jums jis nepatinka?

– Aš negaliu čia kvėpuoti. Čia visuomet tvyro pusiau nuvytusių gėlių ir dulkių kvapas.

Pamaniau, kad ji buvo neteisi, apibūdindama kambarį. Bet aš žinojau, ką ji turi galvoje. Ši pastaba neabejotinai buvo skirta interjerui.

Tai buvo moteriškas kambarys – egzotiškas, švelnus, apsaugotas nuo visų oro kaprizų. Tame kambaryje vyras negalėtų gerai jaustis ilgą laiką. Tai nėra tinkama vieta atsipalaiduoti, paskaityti laikraštį, surūkyti pypkę ir užsikelti viršun kojas. Vis dėlto šis kambarys man labiau patiko už Klemensės abstrakcijas jos kambaryje viršuje. Man jau mieliau buduaras negu operacinė.

– Čia tiesiog teatro dekoracija. Vieta, kur Magda galėtų vaidinti savo spektaklius. – Ji pažvelgė į mane. – Jūs suprantate, ką mes dabar veikiame? Antrasis pjesės veiksmas: šeimos pasitarimas. Magda jį suorganizavo. Man jo visai nereikėjo. Čia nėra apie ką kalbėti, nėra

ką aptarinėti. Viskas jau nuspręsta, ir nieko nebepakeisi.

Jos balse nebuvo girdėti jokio liūdesio. Greičiau jau pasitenkinimas. Ji pagavo mano žvilgsnį.

– Ak, jūs nesuprantate? – nekantriai paklausė ji. – Mes esame laisvi – pagaliau! Argi jūs nesuvokiate, kad Rodžeris buvo nelaimingas – labai nelaimingas – per visus šiuos metus? Jis niekuomet neturėjo polinkio verslui. Jis mėgsta arklius ir karves, jam patinka vaikštinėti gamtoje. Bet jis dievino tėvą – visi jį dievino. Didžiausia šių namų yda – per didelis šeimyniškumas. Aš nenoriu pasakyti, kad senukas buvo tironas, juos engė ar gainiojo. Ne. Jis davė jiems pinigų ir laisvę. Jis buvo prie jų prisirišęs. Jie buvo taip pat prie jo prisirišę.

– Ar tame yra kažkas bloga?

– Manau, kad yra. Mano nuomone, užaugus vaikams reikia nuo jų atsiskirti, laikytis nuošaliai, šešėlyje, kažkur antrame plane. Priversti pamiršti apie save.

– Priversti? Tai gana drastiška, ar ne? Ar prievarta nėra tokia pat blogybė, kaip ir per didelis prisirišimas?

– Jei jis nebūtų daręs iš savęs tokios asmenybės...

– Negali pats iš savęs padaryti asmenybės, – pasakiau aš. – Jis tiesiog buvo asmenybė.

– Jis buvo per daug stipri asmenybė Rodžeriui. Šis jį dievino. Jis norėjo viską daryti taip, kaip to norėjo tėvas. Jis troško būti tokiu sūnumi, kokį jį norėjo matyti tėvas. Bet jis negalėjo. Tėvas perleido Rodžeriui restoranų paslaugų įmonę – tai buvo jo triumfas ir pasididžiavimas. Rodžeris bandė sekti tėvo pėdomis. Bet jis neturi tokių sugebėjimų. Verslo reikaluose Rodžeris – tiesiai šviesiai sakant – kvailys. Ir tai jam draskė širdį.

Jis buvo labai nelaimingas visus tuos metus: stengėsi, kovojo, matydamas situaciją vis blogėjant, staiga atrasdamas nuostabių „idėjų“ ar „planų“, kurie niekad nepavykdavo ir tik dar labiau pablogindavo situaciją. Tai siaubinga – ištisus metus matyti vien savo nesėkmes. Jūs nežinote, koks jis buvo nelaimingas. Aš taip pat.

Ji vėl atsisuko ir pažvelgė į mane.

– Jūs pamanėte – bent jau taip pasakėte policijai, – kad Rodžeris galėjo nužudyti savo tėvą... dėl pinigų. Jūs neįsivaizduojate, kokia absurdiška ir juokinga ši jūsų mintis!

– Dabar aš tai suprantu, – susigėdęs ištariau aš.

– Kai Rodžeris suprato, kad jis daugiau nieko nebegali padaryti – kad bankrotas neišvengiamas, jis pajuto palengvėjimą. Taip, palengvėjimą. Jis jaudinosi tik dėl to, ką išgyvens tėvas, – dėl nieko daugiau. Jis priešakyje regėjo naują gyvenimą, kurį mes ketinome pradėti. – Jos lūpos kiek sudrebėjo, ir balsas suminkštėjo.

– Kur jūs ketinate išvykti? – paklausiau aš.

– Į Barbadosą. Ten neseniai mirė mano tolimas giminaitis ir paliko man nedidelę sodybą – ak, nieko ypatingo. Bet reikėjo už kažko užsikabinti. Ten tikriausiai mes būsim tikri vargšai, bet pragyvenimui kaip nors sukrapštysim: ten jis daug nekainuoja. Mes būsime kartu – be rūpesčių, toli nuo visos šios sumaišties.

Ji atsiduso.

– Rodžeris – juokingas žmogus. Jis išgyvena dėl manęs – kad aš turėsiu varganai gyventi. Aš manau, jog Leonides požiūris į pinigus per daug tvirtai įsišaknijo jo galvoje. Kai mano pirmasis vyras buvo gyvas, mes buvome didžiausi vargšai – ir Rodžeris mano, kad aš

taip šauniai ir didvyriškai tai pakėliau! Jis nesupranta, jog aš buvau laiminga – iš tiesų laiminga! Nuo to laiko aš tokia niekuomet nesijaučiau. Ir vis dėlto... aš niekada nemylėjau Ričardo taip, kaip myliu Rodžerį.

Jos akys pusiau prisimerkė. Aš jutau, kokie intensyvūs jos jausmai. Ji atvėrė akis, pažvelgė į mane ir pasakė:

– Dabar jūs suprantate, kad aš niekuomet nežudyčiau dėl pinigų. Aš nekenčiu pinigų.

Buvo visiškai aišku, jog yra būtent taip, kaip ji sako. Klemensė Leonides buvo iš tų retai pasitaikančių žmonių, kuriems pinigai nerūpi. Jie nemėgsta prabangos, geriau jaučiasi gyvendami paprastai, ir nepatikliai žvelgia į turtus.

Vis dėlto yra daug tokių žmonių, kuriems patys pinigai nieko nereiškia, bet kuriuos vilioja jų teikiama valdžia. Aš pasakiau:

– Jums asmeniškai galbūt nereikia pinigų, bet protingai juos tvarkant, jie gali atverti daug įdomių galimybių. Pavyzdžiui, subsidijuoti tyrimus.

Aš įtariau, kad Klemensė gali būti fanatiškai atsidavusi savo darbui, bet ji paprasčiausiai pasakė:

– Aš nemanau, kad iš visų tų subsidijų būtų daug naudos. Dažniausiai jos panaudojamos visai ne taip, kaip derėtų. Kažko vertus atradimus dažniausiai padaro žmonės, kuriuos šis darbas įkvepia, kuriems jis teikia džiaugsmą ir kurie turi savo viziją. Brangi įranga ir eksperimentai niekuomet neduoda tokių rezultatų, kokių tikiesi. Lėšos paprastai patenka ne į tas rankas.

– Ar jūs ketinate nutraukti savo tyrimus, kai išvyksit į Barbadosą? – paklausiau aš. – Jūsų ketinimai, manau,

nepasikeitė?

– Taip, mes išvyksime iškart, kai tik mus išleis policija. Man visiškai negaila savo darbo. Kodėl turėčiau jo gailėti? Aš nemėgstu dykinėti, bet Barbadose man tai negresia, – pasakė ji ir pridūrė: – Ak, kad tik greičiau viskas paaiškėtų ir mes galėtume išvykti.

– Klemense, kas, jūsų nuomone, tai galėjo padaryti? Sakykime, nei jūs, nei Rodžeris čia nepridėjote rankos – aš neturiu jokių priežasčių manyti, kad galėjo būti kitaip. Bet atsižvelgdamas į jūsų įžvalgumą, manau, kad jūs tikrai kažką įtariate, ar ne?

Ji metė į mane kažkokį keistą žvilgsnį. Klemensei vėl prakalbus, jos balsas nebebuvo toks spontaniškas. Ji buvo sutrikusi, sunkiai rinko žodžius.

– Nenoriu spėlioti, – pasakė ji. – Tai nemoksliška. Aišku tik tiek, kad Brenda su Lorencu yra pagrindiniai įtariamieji.

– Tai jūs manote, jog tai jų darbas?

Klemensė patraukė pečiais. Akimirką ji stovėjo, tarsi į kažką įsiklausydama. Tuomet išėjo iš kambario, tarpdury susidurdama su mis de Hevilend.

Edita priėjo tiesiai prie manęs.

– Aš noriu su jumis pasikalbėti, – pasakė ji.

Aš iškart prisiminiau tėvo žodžius. Ar tik nebus tai...

– Tikiuosi, jūs nesusidarėte klaidingos nuomonės, – tęsė ji. – Apie Filipą, turiu galvoje. Jį gana sunku suprasti. Jis gali jums atrodyti užsidaręs ir šaltas, bet iš tiesų visiškai toks nėra. Čia tik jo būdas. Jis negali kitaip.

– Man nė minties nekilo... – pradėjau aš, bet ji tęsė

toliau, nekreipdama į mano žodžius dėmesio:

– Štai ir dabar... dėl Rodžerio. Iš tiesų jis negaili pinigų. Jis niekad nedrebėjo dėl pinigų. Be to, jis iš tiesų yra labai mielas – visuomet toks buvo. Tik jį reikia suprasti. – Aš pažvelgiau į ją, nutaisęs besistengiančio suprasti žmogaus veido išraišką. Ji tęsė toliau: – Iš dalies tai, manau, dėl to, kad jis buvo antras vaikas šeimoje: tokie dažnai lieka šešėlyje. Filipas dievino Aristidą. Žinoma, visi jie dievino Aristidą. Ir jis taip pat juos dievino. Bet Rodžeriu tėvas ypač džiaugėsi bei didžiavosi. Tai buvo jo pirmagimis. Filipas tikriausiai tai jautė. Jis užsisklendė savyje. Įniko į knygas, pamėgo būti kitokiame nei aplinkinis – savame pasaulyje. Manau, jis daug kentėjo: vaikai dažnai kenčia...

Ji patylėjo ir tęsė toliau:

– Tikriausiai jis visuomet pavydėjo Rodžeriui. Galbūt net pats to gerai nesuprasdamas. Bet kalbant apie tai, kad Rodžeris prisivirė košės... – ak, baisiai nemalonu tai sakyti, ir aš manau, jog jis pats gerai to nesuvokia, – mano akimis žvelgiant, Filipas dėl Rodžerio problemų neišgyvena tiek, kiek turėtų.

– Norite pasakyti, kad jis greičiau džiaugiasi dėl to, kad Rodžeris susimovė?

– Taip, – pasakė mis de Hevilend. – Būtent tai aš ir turėjau galvoje.

Ji kiek suraukė kaktą ir pridūrė:

– Žinote, mane labai nuliūdino tai, kad jis iškart nepasiūlė pagalbos savo broliui.

– O kodėl turėtų? – paklausiau aš. – Galų gale, Rodžeris pats priskaldė malkų. Jis yra suaugęs žmogus. Be to, jis neturi vaikų, kuriais reikėtų rūpintis. Jei jis

susirgtų arba atsidurtų bėdoje, aš neabejoju, kad artimieji jam padėtų. Tik manau, jog Rodžeris mieliau pats pradėtų viską iš naujo, visiškai niekieno nepadedamas.

– Ak, žinoma! Jis jaudinasi tiktai dėl Klemensės. O ši moteris yra nepaprastas sutvėrimas. Jai iš tiesų patinka asketizmas, ji tenkinasi tik būtiniausiais daiktais. Tai gana modernu. Ji neturi sentimentų praeičiai, taip pat nejaučia grožio. – Aš pajutau jos skvarbų žvilgsnį, pervėrusį mane nuo galvos iki kojų. – Sofijai tai sunkus išbanymas, – pasakė ji. – Man taip gaila, kad jos jaunystę aptemdys tokie įvykiai. Žinote, aš juos visus myliu. Rodžerį ir Filipą, Sofiją ir Justą, taip pat Džozefiną. Jie visi man brangūs. Marsijos vaikai. Taip, aš visus juos myliu. – Ji patylėjo ir netikėtai pareiškė: – Bet blogai, kai meilė perauga į stabmeldystę.

Mis de Hevilend greitai nusisuko ir išėjo. Mane apėmė jausmas, kad pastaroji pastaba kažką reiškia. To aš gerai nesupratau.

Penkioliktasis skyrius

– Tavo kambarys paruoštas, – pasakė Sofija.

Ji stovėjo šalia manęs, žvelgdama į sodą. Jis atrodė tuščias ir pilkas – čia augo tik pusiau apnuoginti medžiai, siūbuojantys vėjyje.

Sofija, tarsi atkartodama mano mintis, pasakė:

– Koks jis atrodo apleistas...

Mums bežiūrint pro langą, staiga iš kukmedžių gyvatvorės išniro viena, o paskui ją ir kita figūra. Du pilki vaiduokliai tamsėjančioje vakaro šviesoje.

Pirmoji buvo Brenda Leonides. Ji buvo įsisupusi į pilkus šinšilos kailinius. Jos eisena buvo kažkokia slapukiška, it katės. Ji slinko per vakaro prieblandą kažkaip vaiduokliškai žaviai.

Aš mačiau jos veidą, kai ji praėjo po mūsų langu. Lūpose buvo tokia pati kreiva šypsena, kokią aš regėjau mums kalbantis viršuje. Po kelių minučių vakaro

prieblandoje praslinko Lorencas Braunas, susitraukęs ir nežymus. Kitaip negalėčiau pasakyti. Jie neatrodė kaip du žmonės, išėję pasivaikščioti. Jie buvo kažkokie slapukiški ir nematerialūs, tarsi du vaiduokliai.

Trakštelėjo šakelė. „Po Brendos ar Lorenco kojomis?“, pamaniau aš. Galvoje nejučiomis kilo tam tikros asociacijos.

– Kur Džozefina? – paklausiau aš.

– Turbūt su Justu mokymosi kambaryje. – Sofija suraukė kaktą. – Man neramu dėl Džozefinos, Čarlsai.

– Kodėl?

– Ji pasižymi nepastovia nuotaika ir keistu elgesiu. Po to susukusio ją paralyžiaus mergaitė tapo visiškai kitokia. Aš nesuprantu, kas dedasi jos galvoje. Kartais man atrodo, kad ji mūsų visų nekenčia.

– Tikriausiai ji iš to išaugs. Tai tik tokia augimo stadija.

– Taip, tikiuosi. Bet aš nerimauju, Čarlsai.

– Kodėl, mano saulute?

– Tikriausiai todėl, kad tėvas su mama nesijaudina. Tarsi jie nebūtų tėvai.

– Galbūt tai bus tik į naudą. Vaikai daugiau kenčia, kai kišamasi į jų gyvenimą.

– Tai tiesa. Žinai, jie iš tikrųjų keista pora. Aš pirmą kartą apie tai pagalvojau, grįžusi iš užsienio. Tėvas visa galva pasinėręs į miglotas istorijos gelmes, o mama linksminasi teatralizuodama gyvenimą. Šiandieninė kvaila komedija – išimtinai jos surežisuota. Tam nebuvo jokio poreikio. Paprasčiausiai ji norėjo suvaidinti šeiminio pasitarimo sceną. Žinai, jai pasidaro nuobodu, ir ji bando surežisuoti dramą.

Akimirkai mano galvoje šmėkštelėjo fantastiškas reginys: Sofijos mama lengva ranka nunuodija savo seną uošvį, kad galėtų betarpiškai stebėti tikrą dramą, kurioje ji vaidina pagrindinį vaidmenį.

Įdomi mintis! Aš nedelsdamas jos atsikračiau. Bet nesmagus jausmas išliko.

– Nuo mamos negalima nuleisti akių, – pasakė Sofija. – Niekuomet nežinai, ką ji gali iškrėsti.

– Pamiršk savo šeimą, – tvirtai pasakiau aš.

– Mielu noru, bet šiuo metu tai padaryti sunkoka. Aš jaučiausi laiminga Kaire, būdama toliau nuo jų visų.

Aš prisiminiau, kad Sofija niekuomet nebuvo užsiminusi apie savo namus ar šeimą.

– Todėl tu apie juos niekad ir nekalbėjai, ar ne? – paklausiau aš. – Nes norėjai juos pamiršti?

– Tikriausiai. Žinai, mes visuomet gyvenome per daug artimai tarpusavy. Mes... mes visi pernelyg mylėjome vienas kitą. Mes nepanašūs į tas šeimas, kuriose vieni kitų mirtinai nekenčia. Tai, be abejo, siaubinga, bet ne ką geriau, kai visi gyvena susisaistę prieštaringais meilės ryšiais.

Ji pridūrė:

– Tikriausiai aš tai ir turėjau galvoje sakydama, kad mes visi gyvename kreivame nameliūkštyje. Neturėjau omeny, jog tai kažkas išties blogo. Tikriausiai mąsčiau apie tai, kad mes negalėjome išaugti nepriklausomais žmonėmis, patys atsistoti ant kojų, išsitiesti. Mes visi buvome pakumpę, susisukę.

– Tarsi vijokliai, – pridūrė Sofija. Aš prisiminiau, kaip Edita de Hevilend kulniuku sutrynė vijoklio žie-

dą.

Tuomet staiga atsivėrė durys, ir mūsų draugiją papildė Magda. Ji sušuko:

– Brangieji, kodėl neužsidegate šviesos? Jau beveik sutemę.

Ji nuspaudė jungiklius, ir sienas bei stalus užliejo šviesa. Mes užtraukėme sunkias rožines užuolaidas ir atsidūrėme malonioje, gėlėmis kvepiančioje aplinkoje. Magda, krisdama ant sofos, sušuko:

– Kokia nuostabi scena buvo, ar ne? Justas buvo labai nepatenkintas. Jis man pasakė, kad jam viskas atrodė labai nepadoru. Kokie juokingi tie berniukai!

Ji atsiduso.

– Rodžeris – nors prie širdies dėk. Man patinka, kai jis ima taršyti sau plaukus ar pradeda ką nors trupinti rankose. Ar nebuvo miela, kad Edita pasiūlė jam savo palikimą? Žinote, ji iš tikrųjų tai turėjo galvoje, tai nebuvo tiktai gražus gestas. Bet po to buvo tikra kvailystė – kai Filipas pamanė turįs padaryti tą patį! Žinoma, Edita dėl šeimos padarytų viską! Kažkuo labai jaudinanti senmergės meilė savo velionės sesers vaikams. Kada nors ir aš suvaidinsiu tokią tetą – pasišventusią senmergę, viskuo besidominčią, atkaklią ir atsidavusią.

– Jai turėjo būti sunku po sesers mirties, – pasakiau aš, nenorėdamas įsitraukti į diskusijas apie dar vieną Magdos vaidmenį. – Turiu galvoje, kad ji taip nemėgo senojo Leonides.

Magda mane pertraukė:

– Nemėgo? Kas jums tai pasakė? Nesąmonė. Ji mylėjo jį.

– Mama! – sudraudė Sofija.

– Nereikia man prieštarauti, Sofija. Tavo amžiui natūralu įsivaizduoti meilę kaip du jaunus gražius įsimylėjėlius mėnulio šviesoje.

– Ji man sakė, – tariau aš, – kad jai jis niekuomet nepatiko.

– Galbūt pradžioje, kai ji čionai atvyko. Ji pyko ant savo sesers, kad už jo ištekėjo. Sakyčiau, jog kažkoks priešiškumas visuomet buvo. Bet ji buvo kaip reikiant jį įsimylėjusi! Brangioji, aš žinau, ką kalbu! Žinoma, velionės žmonos sesuo ir visa kita – jis negalėjo jos vesti ir, sakyčiau, niekuomet apie tai nesvarstė. Visai galimas dalykas, kad ji taip pat. Ji ir taip buvo laiminga, rūpindamasi vaikais ir kartais su juo pakovodama. Bet jai nepatiko, kai jis vedė Brendą. Netgi labai nepatiko!

– Lygiai kaip ir tau su tėvu, – pridūrė Sofija.

– Žinoma, mums taip pat nepatiko! Tai natūralu! Bet Edita šių vedybų labiausiai nekentė. Brangioji, jei tu matytum, kaip ji žiūrėjo į Brendą!

– Na, mama, to jau per daug, – tarė Sofija.

Magda pažvelgė į ją meiliu ir truputį prasikaltusiu žvilgsniu, kaip kažką prisidirbęs išdykęs vaikas.

– Aš nusprendžiau Džozefiną leisti į mokyklą, – staiga pasakė ji, nukrypdama nuo buvusios temos.

– Džozefiną? Į mokyklą?

– Taip. Į Šveicariją. Rytoj aš to imsiuosi. Aš manau, kad ji turi išvykti nedelsdama. Jai labai negerai būti įsipainiojusiai į tokius siaubingus dalykus. Ji liguistai į tai reaguoja. Jai reikia bendrauti su savo amžiaus vaikais. Turėti mokyklinį gyvenimą. Aš visuomet taip maniau.

– Senelis nenorėjo, kad ji eitų į mokyklą, – iš lėto

pratarė Sofija. – Jis netgi labai tam priešinosi.

– Brangus mūsų senolis visus norėjo turėti po ranka. Labai seni žmonės kartais būna gana egoistiški šiuo atžvilgiu. Vaikas turi būti tarp kitų vaikų. O Šveicarija yra tokia sveika šalis: žiemos sportas, grynas oras ir kur kas geresnis maistas, nei mes čia valgome!

– O ar nebus sunkumų ją įtaisyti Šveicarijoje, turint galvoje valiutų peripetijas? – pasiteiravau aš.

– Niekai, Čarlsai. Aišku, kažkoks reketas ir švietimo srityje egzistuoja. Galų gale, galima suorganizuoti mainus su šveicarų vaiku – yra daugybė būdų. Rudolfas Elsteris dabar Luzanoje, bet aš rytoj jam paskambinsiu ir paprašysiu viską sutvarkyti. Mes galime ją išsiųsti jau šos savaitės pabaigoje!

Magda kumštelėjo pagalvę ir nuėjo prie durų. Čia akimirkai sustojusi nusišypsojo mums kerinčia šypsena.

– Svarbiausia – jaunystė, – pasakė ji žavingu balsu. – Apie tai reikia mąstyti pirmiausia. Ir, mielieji... pagalvokite apie gėles – mėlynuosius gencijonus, narcizus...

– Lapkritį? – paklausė Sofija, bet Magda jau buvo išėjusi.

Sofija beviltiškai atsiduso.

– Iš tikrųjų, – pasakė Sofija, – su mama neįmanoma! Jai staiga šauna kokia nors mintis. Tuomet ji siuntinėja šimtus telegramų, ir viskas turi būti akimirksniu sutvarkyta. Kodėl Džozefiną reikia taip skubiai išsiųsti? Kam visas tas sąmyšis?

– Tikriausiai esmė yra mokykla. Aš manau, kad jos bendraamžių draugija būtų mergaitei į naudą.

– Senelis taip nemanė, – užsispyrusiai priminė Sofi-

ja. Mane tai kiek suerzino.

– Mano miela Sofija, negi tu iš tiesų manai, kad aštuoniasdešimties metų amžiaus džentelmenas geriausiai gali nuspręsti dėl vaiko gerovės?

– Šiuose namuose jis geriausiai žinojo, ko reikia kiekvienam iš mūsų.

– Geriau ir už tetą Editą?

– Na, už tetą Editą galbūt ir ne. Ji buvo labiau linkusi leisti Džozefiną į mokyklą. Aš sutinku, jog ji įgijo blogų įpročių – kad ir tą pomėgį klausytis. Bet galbūt tik dėl to, kad jai patinka vaidinti detektyvę.

Ar netikėtą Magdos sprendimą padiktavo vien tik rūpestis Džozefinos gerove? Aš nebuvau tuo tikras. Mergaitė stebinančiai puikiai žinojo viską, kas dėjosi šiuose namuose prieš nužudymą, – nors tai, be abejo, buvo visai ne jos reikalas. Sveika mokyklos atmosfera, kur daugybė žaidimų, galbūt jai tikrai išeitų į naudą. Bet man kėlė įtarimą Magdos sprendimo ryžtingumas ir skubotumas... Šveicarija buvo labai toli nuo čia.

Šešioliktasis skyrius

Tėvas buvo man sakęs: „Tegu tik daugiau kalbasi su tavimi“.

Kitą rytą skusdamasis aš svarsčiau, kokios buvo iš to naudos.

Edita de Hevilend kalbėjosi su manimi – dar daugiau, ji net ieškojo manęs, kad pasikalbėtų. Klemensė kalbėjosi su manimi (ar aš kalbėjausi su ja?). Magda šnekėjosi su manimi – tai yra aš tiesiog buvau jos vaidinimų auditorijos dalis. Sofija, be abejo, kalbėjosi su manimi. Netgi Nenė šnekėjosi su manimi. Ar aš tapau nors kiek protingesnis nuo tų pokalbių? Ar juose nuskambėjo koks nors reikšmingas žodis ar frazė? Ar buvo kokių nors ypatingos savigarbos, kurią minėjo mano tėvas, požymių? Bent jau aš nepastebėjau. Vienintelis asmuo, kuris nerodė absoliučiai jokio noro pasikalbėti su manimi, buvo Filipas. Ar tai nebuvo keista? Dabar jis jau tikrai turėjo žinoti, kad aš ketinu vesti jo dukterį. Vis dėlto jis ir toliau laikėsi taip, tarsi manęs šiuose namuose apskritai nebūtų. Galbūt jį erzino mano

buvimas. Edita de Hevilend tarsi atsiprašė už jį, sakė, kad jo toks būdas. Ji pati atrodė susirūpinusi Filipu. Kodėl?

Aš ėmiau mąstyti apie Sofijos tėvą. Tai buvo nuslopinta asmenybė. Vaikystėje jis buvo nelaimingas pavydus vaikas. Jam nieko kito nebeliko, kaip tik užsisklęsti savyje. Prieglobstį jis rado knygų pasaulyje – nugrimzdo į istorinę praeitį. Jo dirbtinis šaltumas ir santūrumas gali slėpti aistringus jausmus. Nužudyti siekiant finansinės naudos – toks motyvas atrodė neadekvatus ir neįtikinamas. Aš nė akimirkai nepagalvojau, kad Filipas Rodžeris galėtų nužudyti savo tėvą dėl to, kad neturėjo tiek pinigų, kiek norėtų. Bet čia galėjo būti kokios nors gilesnės psichologinės priežastys, dėl kurių jis galėtų trokšti tėvo mirties. Filipas sugrįžo į tėvo namus ir juose apsigyveno. Vėliau, bombardavimo metu netekęs namo, atvyko ir Rodžeris. Filipas buvo priverstas diena iš dienos stebėti, kaip ne jis, o Rodžeris yra tėvo numylėtinis... Ar galėjo jo išvargusioje sieloje gimti mintis, kad nužudyti tėvą yra vienintelė galima išeitis? O čia dar ir palankios aplinkybės, mat įtarimas kristų ant vyresniojo brolio: Rodžeriui reikėjo pinigų, jis balansavo ant bankroto ribos. Filipas, nieko nežinodamas apie paskutinį Rodžerio pokalbį su tėvu ir pastarojo pasiūlymą padėti, galbūt tikėjosi, jog motyvas bus toks svarus, kad Rodžeris iš karto taps įtariamuoju? Bet negi Filipas jautėsi toks sugniuždytas, kad galėtų įvykdyti žmogžudystę?

Aš įsipjoviau smakrą skutimosi peiliuku ir ėmiau plūstis. Ką, po galais, darau? Sofijos tėvą kaltinu žmogžudyste? Neblogas užsiėmimas! Sofija ne tam mane pa-

sikvietė.

O gal... Čia ne viskas buvo išsakyta, kažkas dar slypėjo už Sofijos prašymo. Galbūt į jos širdį įsiskverbė kankinanti mintis, kad žudikas buvo jos tėvas? Tuomet ji niekuomet nesutiktų už manęs tekėti – jei šie įtarimai pasitvirtintų. O kadangi tai buvo Sofija – įžvalgi ir drąsi mergina, tai ji troško tiktai tiesos, nes nežinomybė taptų amžina kliūtimi mūsų santykiuose. Argi ji faktiškai man nesakė: „Įrodyk, kad tas siaubingas dalykas, kurį aš įsivaizduoju, yra netiesa. Bet jei tai pasirodytų tiesa, tuomet įrodyk man tą tiesą – kad aš galėčiau pažvelgti jai į akis!"

Ar Edita de Hevilend žinojo arba įtarė, kad Filipas padarė šį nusikaltimą? Ką reiškė jos frazė: „Tik nereikia stambeldystės"?

Be to, ką reiškė tas keistas Klemensės žvilgsnis, kai aš paklausiau, ką ji pati įtaria, ir ji atsakė: „Akivaizdu, kad Lorencas ir Brenda įtariamųjų sąraše yra pirmieji"?

Visa šeima norėtų, jog tai būtų Lorencas ir Brenda. Jie tikisi, kad tai buvo jie, bet iš tiesų tuo netiki...

Nors, žinoma, visa šeima gali ir klysti – tai iš tiesų galėjo būti Brenda ir Lorencas. Arba tik Lorencas, be Brendos...

Tai būtų kur kas geresnis sprendimas. Aš baigiau tapšnoti vata įpjautą vietą ir nusileidau apačion pusryčiauti, tvirtai nusprendęs kaip galima greičiau pasikalbėti su Lorencu Braunu.

Man geriant antrą puodelį kavos, staiga toptelėjo mintis, kad tas kreivas nameliūkštis ir mane paveikė. Aš taip pat norėjau surasti ne teisingą sprendimą, bet tokį, koks man labiausiai tiko.

Papusryčiavęs aš perėjau prieškambarį ir pakilau laiptais. Sofija man pasakė, kad Lorencą galiu surasti klasėje, kur jis mokė Justą su Džozefina. Sustojęs laiptų aikštelėje priešais Brendos duris, aš kurį laiką dvejojau, nežinodamas, kaip pasielgti – paskambinti ar pasibelsti, o gal tiesiog įeiti. Aš nusprendžiau traktuoti šį namą kaip vientisą Leonides šeimos nuosavybę, o ne kaip Brendos rezidenciją.

Atidariau duris ir įėjau vidun. Čia buvo tylu. Atrodė, kad nėra nė gyvos dvasios. Kairėje esančios durys į didelę svetainę buvo uždarytos. Iš dešinės buvo dvejos praviros durys į miegamąjį ir šalia esantį vonios kambarį. Aš žinojau, kad tai tas pats vonios kambarys, prijungtas prie Aristido Leonides miegamojo, kur buvo laikomi eserinas su insulinu. Policija čia jau baigė savo darbą. Aš pastūmiau duris ir įsmukau į vidų. Supratau, kaip paprasta buvo kažkam iš namiškių (ir netgi, tiesą sakant, iš pašaliečių!) įsmukti čionai nepastebėtam.

Aš apsidairiau aplink. Vonios kambarys buvo prabangiai įrengtas – spindinčios plytelės, į grindis įleista vonia. Vienoje pusėje buvo ištisas elektros prietaisų rinkinys: kaitlentė su griliu apačioje, elektrinis virdulys, nedidelė elektrinė keptuvė, skrudintuvas – žodžiu, viskas, ko gali prireikti kamerdineriui, aptarnaujant seną džentelmeną. Ant sienos kabėjo balta emaliuota vaistinėlė. Aš atidariau jos dureles. Viduje buvo medicininiai reikmenys: du mėgintuvėliai, akių vonelė, pipetė, keli buteliukai su etiketėmis – aspirinas, boro rūgštis, jodas, taip pat pleistrai, bintai ir taip toliau. Ant atskiros lentynos buvo padėta insulino, dvi adatos švirkštams ir medicininio spirito buteliukas. Tre-

čioje lentynoje stovėjo buteliukas su užrašu „Tabletės“ – buvo nurodyta gerti po vieną ar dvi prieš miegą. Ant šios lentynos, be jokių abejonių, stovėjo ir buteliukas su akių lašais. Viskas buvo sudėta tvarkingai bei aiškiai, kad, esant reikalui, visiems būtų viskas po ranka... taip pat ir žudikui.

Aš galėjau su buteliukais daryti, ką tik noriu, o po to nepastebimai pasišalinti bei nusileisti laiptais į apačią, ir niekas nė nesužinotų, kad aš čia buvau. Be abejo, jokio naujo atradimo aš čia nepadariau, tačiau tai man dar kartą priminė, kokia sunki užduotis teko policijai.

Kažkokio aiškumo šiai situacijai galėjo suteikti tik pati kaltoji pusė.

– Išgąsdinkime juos, – man sakė Taverneris. – Išrūkykime juos iš savo urvų. Tegu jie mano, kad mes kažką žinome. Mums reikia visą laiką būti matomiems. Anksčiau ar vėliau mūsų nusikaltėlis liausis tūnojęs ir pradės reikštis aktyviau. Štai tada mes jį ir pričiupsime.

Bet kol kas nusikaltėlis ignoravo šį metodą.

Aš išėjau iš vonios. Vis dar nė gyvos dvasios. Nuėjau koridoriumi, praeidamas pro valgomąjį kairėje ir Brendos miegamąjį su vonia dešinėje, kur sukinėjosi kambarinė. Valgomojo durys buvo uždarytos. Iš galinio kambario sklido Editos de Hevilend balsas – ji telefonu kalbėjosi su žuvų pardavėju. Aš užlipau spiraliniais laiptais į kitą aukštą. Čia, kaip aš žinojau, buvo Editos de Hevilend miegamasis ir svetainė, dar du vonios kambariai ir Lorenco Brauno kambarys. Už jo vėl buvo laiptai – šį kartą jie vedė žemyn, kur buvo didelis kambarys, įrengtas virš tarnų patalpų. Šis kambarys

buvo naudojamas kaip mokymosi klasė. Aš sustojau prie durų. Iš kambario sklido kiek prislopintas Lorenco Brauno balsas.

Tikriausiai Džozefinos įprotis klausytis buvo užkrečiantis. Be jokio gėdos jausmo aš prigludau prie durų staktos ir ėmiau klausytis. Tai buvo istorijos pamoka, prancūzų direktorijos periodas. Beklausant man iš nuostabos išsiplėtė akys. Tai, kad Lorencas Braunas buvo nuostabus mokytojas, man buvo didžiulis siurprizas.

Nežinau, kodėl tai mane taip nustebino. Galų gale, Aristidas Leonides visuomet mokėjo gerai parinkti žmones. Po Lorenco pelę primenančia išore slypėjo nepaprastas gebėjimas sužadinti susidomėjimą bei vaizduotę savo mokiniams.

Termidoro drama. Outlavrio dekretas, nukreiptas prieš Robespero šalininkus, nuostabusis Barasas, suktas Fušė ir pagaliau Napoleonas, pusalkis jaunas artilerijos karininkas – visa tai Lorencui pasakojant tarsi atgydavo ir iškildavo prieš akis.

Staiga mokytojas nutilo ir uždavė Justui bei Džozefinai klausimų iš to, ką jis pasakojo. Jis pasiūlė jiems save įsivaizduoti kaip vieną ar kitą veikėją. Jam nepavyko kažin ko išpešti iš Džozefinos – jos balsas skambėjo taip, tarsi ji turėtų slogą, – tačiau Justo aktyvumas kėlė nuostabą. Jo įprastas niūrumas ir užsisklendimas savyje buvo dingę, o atsakymai liudijo gilią įžvalgą ir puikų istorijos supratimą, kurį jis neabejotinai paveldėjo iš savo tėvo.

Tuomet aš išgirdau atstumiamų kėdžių garsą. Palypėjau keliais laipteliais į viršų ir, atsidarius durims,

vaidinau tik dabar lipantį laiptais žemyn. Iš kambario išėjo Justas ir Džozefina.

– Sveiki, – pasisveikinau aš.

Justas nustebęs pažvelgė į mane.

– Jūs ko nors norėjote? – mandagiai pasiteiravo jis.

Džozefina, kurios aš visai nedominau, praslinko man pro šalį.

– Aš tik norėjau pažiūrėti, kur jūs mokotės, – šiek tiek neužtikrintai atsakiau aš.

– Jūs matėte jį kažkurią dieną, ar ne? Paprastas kambarys vaikams. Čia ir buvo vaikų kambarys. Jame iki šiol dar pilna žaislų.

Jis palaikė man duris, ir aš įėjau vidun. Lorencas Braunas stovėjo prie stalo. Jis pažvelgė į mane, paraudo, kažką sumurmėjo atsakydamas į mano „Labas rytas" ir išskubėjo pro duris.

– Jūs jį išgąsdinote, – pasakė Justas. – Jis greit išsigąsta.

– Tau jis patinka, Justai?

– Šiaip patinka. Tik, aišku, siaubingas asilas.

– Bet kaip mokytojas neblogas?

– Taip. Tiesą sakant, jis gana įdomus. Žino žvėriškai daug. Jo klausydamas, pažvelgi į įvykius iš skirtingų pusių. Aš niekad nežinojau, kad Henris Aštuntasis rašė eilėraščius. Anei Bolein, be abejo. Visai padori poezija.

Mes kurį laiką kalbėjomės aukštomis materijomis – aptarėme „Senąjį jūreivį", Čoserio kūrybą, politinę kryžiaus žygių potekstę, viduramžių požiūrį į gyvenimą bei Justui nuostabą sukėlusį faktą, kad Oliveris Kromvelis uždraudė švęsti Kalėdas. Už jo paniekinančio po-

žiūrio ir irzlaus būdo slypėjo žingeidumas ir įžvalgus protas. Netrukus aš supratau jo prastos nuotaikos priežastį. Jo liga jam buvo ne tik baisus išbandymas – ji taip pat žlugdė jo viltis kaip tik tuo metu, kai jis turėjo pradėti džiaugtis gyvenimu.

– Kitą semestrą aš jau turėjau būti vienuoliktoje klasėje ir nešioti savo mokyklos emblemą. Iš tiesų kvaila sėdėti namuose ir mokytis kartu su tokia bjauria mergiūkšte kaip Džozefina. Jai vis dėlto tiktai dvylika.

– Taip, bet jūsų mokymosi programos skirtingos, ar ne?

– Žinoma, matematikos lygiai labai skiriasi. Arba lotynų. Bet kas gi čia gero, jei su mergiūkšte turi vieną mokytoją?

Aš pabandžiau nuraminti jo įžeistą vyrišką savigarbą pastebėdamas, kad Džozefina, palyginti su savo amžiaus mergaitėmis, yra labai protinga.

– Jūs taip manote? O aš galvoju, kad ji visiškai tuščia. Ji pamišusi dėl savo detektyvinių žaidimų – visur kaišioja nosį, viską užsirašinėja savo mažoje juodoje knygelėje ir vaizduoja žinanti kažką svarbaus. Tiesiog paika mergiotė, ir tiek, – kiek nuolaidžiai pasakė Justas. – Kad ir kaip ten būtų, – pridūrė jis, – mergaitės negali būti detektyvės. Aš jai tą ne kartą sakiau. Manau, kad mama visiškai teisi: kuo greičiau Džozefina išsidangins į Šveicariją, tuo geriau.

– Ar tau jos netrūks?

– Trūks tokio amžiaus mergiotės? – iš aukšto pareiškė Justas. – Žinoma, ne. O Dieve, toliau jau čia nebėra kur! Mama daugiau nieko nedaro, tik laksto pirmyn atgal į Londoną ir terorizuoja dramaturgus, versdama

juos perrašinėti pjeses pagal savo norus. Ji tik kelia baisų triukšmą dėl nieko. Tėvas yra užsisklendęs savo knygose ir kartais manęs nė negirdi, kai jam ką nors sakau. Nesuprantu, kodėl man lemtis skyrė tokius keistus tėvus. O dėdė Rodžeris – visuomet toks širdingas, kad net nejauku darosi. Su teta Klemense viskas tvarkoje, ji bent jau nekimba, nors man kartais atrodo, kad jai truputį trūksta smegenų. Teta Edita taip pat nebloga, bet ji jau sena. Namuose šiek tiek pralinksmėjo, sugrįžus Sofijai, tačiau kartais ji gali būti labai griežta. Mūsų tikrai keista šeimyna, jūs taip nemanote? Senelio žmona pagal amžių galėtų būti man mama ar netgi vyresnioji sesuo. Jautiesi kaip asilas!

Aš galėjau jį suprasti. Prisiminiau, nors ir labai miglotai, koks aš jautrus buvau, būdamas Justo amžiaus. Kaip bijojau pasirodyti ne toks, kaip visi, ar baiminausi, jog mano artimieji nenukryptų nuo visuotinių standartų.

– O kaip senelis? – paklausiau aš. – Tu jį mylėjai?

Justo veide šmėkštelėjo keista išraiška.

– Senelis, – pasakė jis, – buvo absoliučiai antisocialus!

– Kuria prasme?

– Jis negalvojo apie nieką kitą, išskyrus savo pelną. Lorencas sako, kad tai visiškai neteisinga. Be to, jis buvo didelis individualistas. Reikėjo tai kažkaip baigti.

– Štai ir baigta, – pasakiau aš žiauriai tiesmukai.

– Na ir gerai, – atsakė Justas. – Nenoriu pasirodyti esąs beširdis, bet, būnant tokio amžiaus, vis tiek jau neįmanoma džiaugtis gyvenimu!

– Jis nesidžiaugė?

– Mano manymu, ne. Bet kuriuo atveju jam jau buvo laikas. Jis... – Justas nutilo, į kambarį sugrįžus Lorencui Braunui.

Lorencas pradėjo raustis tarp knygų, tačiau man pasirodė, kad jis akies kampeliu mane stebi.

Jis pažvelgė į savo laikrodį ir pasakė:

– Ateik čionai lygiai vienuoliktą, Justai. Pastarosiomis dienomis mes gerokai atsilikome.

– Gerai, sere.

Justas nupėdino link durų ir išėjo švilpaudamas.

Lorencas dar kartą akylai į mane pažvelgė. Jis porą kartų suvilgė liežuviu lūpas. Aš buvau įsitikinęs, kad į klasę jis sugrįžo tiktai tam, kad pasikalbėtų su manimi. Netrukus, vaizduodamas, kad kažko ieško, be tikslo keletą kartų perdėjęs knygas iš vienos vietos į kitą, jis atsisuko į mane.

– Aa... kaip jiems sekasi?

– Jiems?

– Policijai.

Jo nosis trūkčiojo. It pelė pelėkautuose, pamaniau aš.

– Jie manęs neinformuoja apie savo pasiekimus, – atsakiau.

– Ak, aš maniau, kad jūsų tėvas – komisaras.

– Taip, – atsakiau aš. – Bet jis juk negali išduoti tarnybinių paslapčių. – Aš tyčiomis nutaisiau pompastišką balsą.

– Tai jūs nežinote, kaip... ką... jeigu... – Jo balsas nusilpo. – Jie nieko neketina suimti?

– Kol kas, kiek žinau, ne. Bet aš, kaip jau sakiau,

galiu to ir nežinoti.

"Priverskime juos išlįsti iš urvų." Taip sakė inspektorius Taverneris. Išgąsdinkime juos. Na, bent jau Lorencas Braunas buvo kaip reikiant išsigandęs.

Jis pradėjo kalbėti greitai ir nervingai.

– Jūs nežinote, kaip jautiesi tokiais atvejais... Nuolatinė įtampa... Nežinant, ką... Turiu galvoje, jie ateina ir klausinėja... Užduoda klausimus, kurie atrodo visai nesusiję su reikalu...

Jis nutilo. Aš laukiau. Jis norėjo kalbėti. Puiku, reikia jam leisti tai padaryti.

– Jūs buvote šalia, kai vyriausiasis inspektorius aną dieną padarė tą siaubingą užuominą? Apie misterį Leonides ir mane... Tai buvo siaubinga. Jautiesi taip beviltiškai. Negali uždrausti žmonėms galvoti taip ar kitaip. Bet visa tai šlykštus melas. Vien todėl, kad ji yra... buvo... žymiai jaunesnė už savo vyrą. Kokios siaubingos mintys ateina žmonėms į galvą. Tai baisu. Aš jaučiu... kad čia ne kas kita, kaip sąmokslas.

– Sąmokslas? Tai įdomu.

Tai buvo išties įdomu, nors ir ne ta prasme, kuria suprato Lorencas.

– Reikalas tas, kad šeima – misterio Leonides šeima – man niekad nebuvo labai draugiška. Jie visuomet laikėsi nuošaliai. Aš nuolat jaučiau, kad jie manęs nekenčia.

Jo rankos pradėjo drebėti.

– Vien dėl to, kad jie visuomet buvo turtingi... ir galingi. Jie žiūrėjo į mane iš aukšto. Kas aš jiems buvau? Tiktai mokytojas. Bailys, išsisukęs nuo tarnybos armijoje. Bet aš nėjau tarnauti dėl moralinių įsitikinimų.

Tiktai dėl moralinių!

Aš nieko neatsakiau.

– Na gerai, – pratrūko jis. – Ir kas, jei aš paprasčiausiai bijojau? Bijojau, kad nesusitvarkysiu su savimi. Bijojau, jog tuomet, kai reikės nuspausti gaiduką... aš nesugebėsiu to padaryti. Kaip gali būti tikras, kad tu šauni į nacį? Galbūt tai padorus vaikinas – koks kaimo berniokas, – neturintis jokių politinių įsitikinimų, tiesiog pašauktas į kariuomenę. Aš manau, jog karas yra nedorybė, suprantate? Manau, kad tai nedora.

Aš vis dar tylėjau. Maniau, kad mano tylėjimas atneš daugiau naudos nei prieštaravimai ar pritarimai. Lorencas Braunas ginčijosi pats su savimi, tokiu būdu atskleisdamas nemažą dalį savo vidinės esybės.

– Visi iš manęs šaiposi. – Jo balsas drebėjo. – Aš turiu kažkokį ypatingą sugebėjimą padaryti iš savęs pajuokos objektą. Esmė ne ta, kad man trūksta drąsos, – bet aš visuomet viską darau ne taip, kaip reikia. Kartą įėjau į degantį namą, norėdamas išgelbėti moterį, kurią ten įkalino ugnis. Bet aš iškart praradau orientaciją, netekau nuo dūmų sąmonės ir pridariau daug rūpesčių gaisrininkams, kol jie mane surado. Girdėjau, kaip jie šnekėjosi: „Ko tas stuobrys lindo, kur nereikia? Juk tai mūsų darbas“. Kad ir ką aš daryčiau, viskas atsisuka prieš mane. Kad ir kas toks būtų misterio Leonides žudikas, jis viską padarė taip, kad įtarimas kristų ant manęs. Kažkas jį nužudė tam, kad pražudytų mane.

– O ką jūs pasakysite apie misis Leonides?

Jis paraudo. Tapo panašus daugiau į žmogų nei į pelę.

– Misis Leonides yra angelas, – pasakė jis, – tikras

angelas. Kokia nuostabiai švelni ir gera ji buvo savo pagyvenusiam vyrui! Įtarti ją prisidėjus prie nunuodijimo yra juokinga – tiesiog juokinga! Tas storžievis inspektorius niekaip negali to suprasti!

– Jį įtakoja gausūs pavyzdžiai iš patirties, kai jaunos mielos žmonos nunuodija savo pagyvenusius vyrus.

– Nepakenčiamas bukaprotis! – piktai išrėžė Lorencas Braunas.

Jis nuėjo prie kampe stovinčios spintos ir ėmė raustis tarp knygų. Nusprendęs, kad daugiau nieko iš jo nepešiu, aš lėtai išėjau iš kambario. Man beeinant koridoriumi, durys kairėje atsidarė, ir ant manęs beveik užgriuvo Džozefina. Ji savo išvaizda priminė velnią iš senovinės pantomimos. Jos veidas ir rankos buvo purvini, o nuo vienos ausies tįsojo didžiulis voratinklis.

– Kur tu buvai, Džozefina?

Aš žvilgtelėjau pro pusiau praviras duris. Už jų trumpi laiptai vedė į pastogę, kurios tamsumoje buvo galima įžvelgti keletą didelių rezervuarų.

– Rezervuarų patalpoje.

– Ir ką tu ten veikei?

Džozefina atsakė trumpai ir dalykiškai.

– Atlikau tyrimą.

– Ką galima tirti tarp vandens rezervuarų?

Tačiau ji, išvengusi atsakymo, pareiškė:

– Aš einu nusiprausti.

– Kuo greičiau, sakyčiau.

Džozefina įsmuko į artimiausią vonios kambarį. Tarpdury ji atsigręžė ir pasakė:

– Manau, kad jau laikas kitai žmogžudystei, ar ne?

– Ką tu turi galvoje, sakydama „kitai žmogžudys-

tei“?

– Na, visose knygose maždaug tokiu metu įvyksta antra žmogžudystė. Jei kažkas ką nors žino, tai jis nugalabijamas greičiau, nei spėja apie tai papasakoti.

– Tu per daug prisiskaitei detektyvų, Džozefina. Realiame gyvenime taip nebūna. Jei kažkas šiuose namuose ką nors žino, tai mažiausiai tikėtina, kad jis ims apie tai pasakoti.

Džozefinos atsakymas atsklido iš vonios kartu su prausyklės vandens garsu:

– Kartais esmė būna ta, kad jie nežino, jog iš tikrųjų žino.

Aš sumirksėjau, bandydamas suprasti, ką tai galėtų reikšti. Palikęs besiprausiančią Džozefiną ramybėje, nusileidau aukštu žemiau.

Vos man įžengus pro duris, iš svetainės švelniai šlamėdama išėjo Brenda. Ji prisiartino prie manęs ir paėmė mane už rankos, žvelgdama tiesiai į akis.

– Na? – paklausė ji.

Brenda taip pat reikalavo informacijos, kaip ir Lorencas. Tik šįkart tai nuskambėjo kiek kitaip. Jos žodis buvo kur kas veiksmingesnis.

Aš papurčiau galvą.

– Nieko, – pasakiau aš. Ji atsiduso.

– Aš taip bijau, – pasiskundė ji. – Čarlsai, aš taip bijau...

Jos baimė buvo tikra. Ji man tiesiog persidavė toje ankštoje erdvėje. Aš norėjau jai padėti, ją nuraminti. Mane vėl apėmė širdį veriantis gailestis – tokia vieniša ji buvo priešiškoje aplinkoje. Jos siela tarsi šaukė: „Kas mano pusėje?“ Koks galėtų būti atsakymas? Lorencas

Braunas? Ir kas gi tas Lorencas Braunas? Tikrai ne tas, į kurį galėtum atsiremti sunkią akimirką. Silpna būtybė. Prieš akis man iškilo vaizdas, kai šiedu išslinko iš sodo praėjusį vakarą.

Aš norėjau jai padėti. Labai norėjau jai padėti. Bet nebuvo nieko paguodžiančio, ką aš galėčiau pasakyti ar padaryti. Širdies gilumoje jaučiau gluminantį kaltės jausmą, tarsi mane stebėtų paniekinančios Sofijos akys. Aš prisiminiau, kaip Sofija sakė: „Tai ji tave suvystė". Sofija nesuprato ir nenorėjo suprasti, kaip Brenda jaučiasi. Viena, įtariama žmogžudyste, kai nėra nė vieno, kuris ją palaikytų.

– Rytoj bus tiriamos mirties aplinkybės, – pasakė Brenda. – Ir... ir kas gi bus?

Aš apsidžiaugiau, kad bent jau dabar galėjau ją paguosti.

– Nieko, – atsakiau aš. – Dėl to galite nesijaudinti. Tyrimas bus atidėtas, leidžiant policijai surinkti daugiau įkalčių. Tiesa, spauda tikriausiai gaus peno. Kol kas nebuvo jokių užuominų laikraščiuose, kad mirtis buvo nenatūrali. Leonides šeima yra gerbiama. Bet kai tik paskelbs tyrimo atidėjimą... na, prasidės cirkas.

Kokias keistybes kartais pasakai! Cirkas! Kodėl aš pavartojau šį žodį?

– Ar bus labai baisu?

– Jumis dėtas, aš niekam neduočiau interviu. Žinote, Brenda, jums reikėtų advokato...

Ji atšoko nuo manęs, žioptelėdama iš pasibaisėjimo.

– Ne, ne, visai ne dėl to, ką jūs pamanėte. Tiesiog būtų gerai, jei kažkas gintų jūsų interesus ir patartų procedūriniais klausimais, ką sakyti ir daryti arba ko

nesakyti ir nedaryti. Suprantate, – pridūriau aš, – jūs čia visiškai viena.

Jos rankos tvirčiau suspaudė mano alkūnę.

– Taip, - pasakė ji. – Jūs tai suprantate. Jūs padėjote man, Čarlsai, labai padėjote...

Aš lipau laiptais žemyn, jausdamas šilumą, pasitenkinimą... Tuomet pamačiau Sofiją, stovinčią prie įėjimo durų. Jos balsas buvo šaltas ir sausas.

– Kaip ilgai tu užtrukai, – pasakė ji. – Tau skambino iš Londono. Tavo tėvas nori tave pamatyti.

– Jarde?

– Taip.

– Įdomu, kam jiems manęs prireikė. Nieko nesakė?

Sofija papurtė galvą. Jos akys buvo susirūpinusios. Aš prisitraukiau ją prie savęs.

– Nesijaudink, brangioji, – ištariau, – aš greitai grįšiu.

Septynioliktasis skyrius

Mano tėvo kabinete tvyrojo įtempta atmosfera. Tėvas sėdėjo už stalo. Vyriausiasis inspektorius Taverneris stovėjo atsirėmęs į lango rėmus. Lankytojo kėdėje sėdėjo misteris Geitskilas. Jis atrodė suirzęs.

– ...pritrenkiantis nepasitikėjimas, – rūgščiai pasakė jis.

– Žinoma, žinoma, – raminančiu balsu ištarė tėvas. – Ak, sveikas, Čarlsai, tu laiku atvykai. Pas mus čia netikėta įvykių raida.

– Neturinti precedento, – pridūrė misteris Geitskilas.

Buvo matyti, kad mažąjį advokatą kažkas supykdė iki širdies gelmių. Stovėdamas už jo nugaros, vyriausiasis inspektorius man šypsojosi.

– Jei jūs neprieštaraujate, aš trumpai paaiškinsiu esmę, – pasakė mano tėvas. – Misteris Geitskilas šį rytą

gavo stulbinantį pranešimą, Čarlsai. Jį atsiuntė misteris Agrodopolousas, „Delfio“ restorano savininkas. Jis yra labai senas graikas pagal kilmę. Kai jis buvo jaunas, Aristidas Leonides jam padėjo, ir vėliau jie susidraugavo. Jis visuomet buvo labai dėkingas savo draugui bei geradariui, o Leonides, savo ruožtu, juo labai pasitikėjo.

– Aš niekuomet nebūčiau pagalvojęs, kad Leonides buvo toks įtarus ir slapus, – pasakė misteris Geitskilas. – Žinoma, jis jau buvo labai garbaus amžiaus – galima sakyti, jam pasireiškė senatvinė silpnaprotystė.

– Greičiau gal nacionaliniai jausmai, – švelniai tarė mano tėvas. – Matote, Geitskilai, kai jūs esate labai senas, jūsų mintys nejučiomis ima suktis apie jaunystės dienas bei jaunystės draugus.

– Bet aš tvarkau Leonides reikalus jau daugiau kaip keturiasdešimt metų, – pasakė misteris Geitskilas. – Keturiasdešimt trejus metus ir šešis menesius, jei tiksliai.

Taverneris vėl išsiviepė.

– Kas atsitiko? – paklausiau aš.

Misteris Geitskilas jau žiojosi kažką sakyti, bet tėvas jį aplenkė.

– Misteris Agrodopolousas savo pranešime pareiškė, kad jis laikosi tam tikrų instrukcijų, kurias gavo iš savo draugo Aristido Leonides. Trumpai tariant, maždaug prieš metus jis gavo iš misterio Leonides laišką kartu su užantspauduotu voku – jį misteris Agrodopolousas turėjo persiųsti misteriui Geitskilui iškart po misterio Leonides mirties. Tuo atveju, jei misteris Agrodopolousas numirtų pirmas, šią užduotį turėtų atlikti jo

sūnus, misterio Leonides krikštasūnis. Misteris Agrodopolousas apgailestauja dėl to, kad pasivėlino, bet jis paaiškino sirgęs plaučių uždegimu ir tik vakar po pietų sužinojęs apie savo draugo mirtį.

– Visas reikalas atliktas labai neprofesionaliai, – pasakė misteris Geitskilas.

– Kai misteris Geitskilas atplėšė užantspauduotą voką ir susipažino su jo turiniu, jis nusprendė, kad jo pareiga...

– Atsižvelgiant į aplinkybes, – įterpė misteris Geitskilas.

– Parodyti mums jame esančius dokumentus. Tai testamentas, pasirašytas ir paliudytas, laikantis visų taisyklių, bei jį lydintis laiškas.

– Tai testamentas pagaliau atsirado? – paklausiau aš.

Misterio Geitskilo veidas tapo purpurinės spalvos.

– Tai ne tas pats testamentas, – suvampsėjo jis. – Tai ne tas dokumentas, kurį aš parengiau misterio Leonides prašymu. Šis yra surašytas jo paties ranka – tai pavojingiausias dalykas, kokį gali padaryti neprofesionalas. Atrodo, kad misteris Leonides ketino paversti mane visišku kvailiu.

Vyriausiasis inspektorius Taverneris pabandė šiek tiek praskaidrinti įsivyravusią slogią atmosferą.

– Jis buvo labai senas džentelmenas, misteri Geitskilai, – pasakė inspektorius. – Žinote, būdami tokio amžiaus, žmonės darosi gana įnoringi. Tai nereiškia, kad jie susipyksta su protu, bet tampa šiek tiek ekscentriški.

Misteris Geitskilas paniekinamai prunkštelėjo.

– Misteris Geitskilas mums paskambino, – pasakė tėvas, – ir bendrais bruožais supažindino mus su laiško turiniu. Aš paprašiau jo atvykti ir atsivežti abu dokumentus. Taip pat ir tau paskambinau, Čarlsai.

Aš namačiau jokios priežasties, dėl kurios turėjau būti pakviestas. Tai buvo ypač nebūdinga tiek mano tėvui, tiek Taverneriui. Aš galėjau susipažinti su testamentu ir vėliau. Be to, koks mano reikalas, kam ir kaip senasis Leonides paskirstė savo turtą?

– Tai kitas testamentas? – paklausiau aš. – Turi galvoje, jame turtas paskirstytas kitaip?

– Tai jau tikrai, – patvirtino misteris Geitskilas.

Mano tėvas pažvelgė į mane. Vyriausiasis inspektorius Taverneris, atvirkščiai, vengė į mane žiūrėti. Aš pasijutau kažkaip nejaukiai...

Kažkas buvo jų galvose. Bet neturėjau jokio supratimo, kas. Aš klausiamai pažvelgiau į Geitskilą.

– Tai ne mano reikalas, – pasakiau aš, – bet...

Misteris Geitskilas tarė:

– Misterio Leonides testamento nuostatos, be abejo, nėra paslaptis. Kaip suprantu, mano pareiga yra iš pradžių pateikti faktus policijos pareigūnams ir gauti iš jų nurodymus dėl tolesnių veiksmų. Kiek žinau, – jis kiek patylėjo, – yra tam tikras... susitarimas, sakykime, tarp jūsų ir mis Sofijos Leonides?

– Aš tikiuosi ją vesti, – paaiškinau aš, – bet šiuo metu ji man neduoda sutikimo.

– Ir labai teisingai, – pasakė misteris Geitskilas.

Aš buvau kitokios nuomonės, bet buvo ne laikas ginčytis.

– Šiuo testamentu, – pasakė misteris Geitskilas, –

pasirašytu praėjusių metų lapkričio 29-ąją, misteris Leonides palieka šimtą penkiasdešimt tūkstančių svarų savo žmonai, o visą likusį turtą, kilnojamąjį ir nekilnojamąjį, – savo anūkei Sofijai Katerinai Leonides.

Aš žioptelėjau. Tikėjausi ko tik nori, bet tik ne šito.

– Jis viską palieka Sofijai, – tariau aš. – Koks netikėtumas. Ar tam yra kokių nors ypatingų priežasčių?

– Visas priežastis jis labai aiškiai išdėsto paaiškinamajame laiške, – pasakė mano tėvas. Jis paėmė nuo stalo popieriaus lapą, gulintį priešais jį. – Jūs neprieštarausite, jei perskaitysiu tai Čarlsui, misteri Geitskilai?

– Jūsų valia, – šaltai atsakė misteris Geitskilas. – Laiške bent jau pateikiamas sunkiai suvokiamo misterio Leonides poelgio paaiškinimas ir galbūt atsiprašymas už jį (nors nesu tuo tikras).

Tėvas padavė man laišką. Jis buvo parašytas mažomis raidelėmis, sunkiai įskaitoma rašysena. Ryškiu juodu rašalu. Pati rašysena bylojo apie tvirtą autoriaus charakterį ir individualumą. Ji visai nebuvo panaši į seno žmogaus rašyseną – išskyrus galbūt tai, kad raidės buvo kruopščiai išvedžiotos, panašiai kaip senais laikais, kai buvo sunku įgyti raštingumą ir dėl to jis buvo labiau vertinamas.

Laiške buvo rašoma:

Brangus Geitskilai,

Jūs nustebsite, gavęs šį laišką, ir tikriausiai įsižeisite. Bet aš turėjau savo priežasčių šitaip pasielgti. Jums galbūt tai pasirodys kaip nereikalingas slapukavimas. Aš jau nuo seno tikiu asmenybe. Šeimoje (tą aš pastebėjau dar

vaikystėje ir niekad to nepamiršau) visuomet būna viena stipri asmenybė. Jai dažniausiai tenka našta rūpintis visa likusia šeima. Mūsų šeimoje aš buvau ta asmenybė. Aš atvykau į Londoną, čia įsikūriau, finansiškai rėmiau savo mamą bei senelius Smirnoje, išvadavau vieną savo brolių iš teisėsaugos gniaužtų, apsaugojau savo seserį nuo nelaimingos santuokos ir taip toliau. Viešpats dovanojo man ilgą amžių, tad galėjau prižiūrėti savo vaikus bei vaikų vaikus ir jais rūpintis. Daugelį iš jų pasiglemžė mirtis. Likusieji – džiaugiuosi galėdamas tai pasakyti – yra po mano stogu. Man mirus kažkas kitas turi perimti šeimos naštą. Aš ilgai svarsčiau, ar padalyti savo turtą po lygiai man brangiems žmonėms. Tačiau nusprendžiau, kad taip padalydamas vis tiek nepasiekčiau tikrosios lygybės. Žmonės gimsta nevienodi, norint atitaisyti natūralią nelygybę, reikia išlyginti balansą. Kitaip tariant, kažkas turi būti mano pasekėjas ir perimti naštą bei atsakomybę už likusius šeimos narius. Mano brangus, mylimas sūnus Rodžeris neturi dalykiškos pajautos ir, nepaisant jo švelnios prigimties, yra pernelyg impulsyvus, kad galėtų priimti teisingus sprendimus. Be to, jis lengvai pasiduoda kitų įtakai. Mano sūnus Filipas yra pernelyg savimi nepasitikintis ir užsidaręs nuo pasaulio. Justas, mano anūkas, yra dar labai jaunas – aš nemanau, kad jis turi pakankamai reikalingos nuovokos ir supratimo. Tik mano anūkė Sofija atrodo pasižyminti visomis reikiamomis savybėmis: ji yra protinga, blaiviai mąstanti, drąsi, sąžininga, nepasiduodanti kitų įtakai ir kilnios bei dorovingos dvasios. Jai aš patikiu šeimos gerovę, taip pat ir brangios Editos de Hevilend gerovę – pastarajai esu labai dėkingas už nuoširdų atsidavimą mūsų šeimai.

Tai yra pridėto dokumento paaiškinimas. Sunkiau yra paaiškinti – tai yra paaiškinti jums, mano senas drauge, – kodėl aš ėmiausi tokios apgaulės. Mano nuomone, būtų neprotinga sukelti spekuliacijas apie tokį mano turto padalijimą. Todėl aš nenorėjau, kad šeima žinotų, jog Sofija bus mano paveldėtoja. Kadangi mano abu sūnūs jau yra gavę ženklius palikimus, aš nemanau, kad dėl testamento nuostatų jie būtų pažeminti.

Nenorėdamas sukelti smalsumo bei spėlionių, aš jūsų paprašiau parengti man testamentą. Jį aš garsiai perskaičiau susirinkusios šeimos akivaizdoje. Tuomet padėjau jį ant stalo, uždengiau baltu popieriaus lapu ir paprašiau pakviesti tarnus. Jiems atėjus, aš šiek tiek patraukiau balto popieriaus lapą. Atidengdamas testamento apatinę dalį, pasirašiau jį bei paprašiau pasirašyti tarnų. Turbūt nėra reikalo sakyti, kad aš ir jie pasirašėme testamentą, kuris yra pridedamas voke, o ne tą, kurį jūs parengėte ir kurį aš garsiai perskaičiau. Sunku tikėtis, jog jūs suprasite, kas paskatino mane imtis šio triuko. Aš tiesiog prašau jūsų man atleisti, kad laikiau jus nežinomybėje. Seni žmonės mėgsta turėti savo mažų paslapčių. Ačiū jums, mano brangus drauge, už tą stropumą, su kuriuo jūs visuomet tvarkėte mano reikalus. Perduokite mano širdingus linkėjimus Sofijai ir paprašykite jos rūpintis šeima bei saugoti ją nuo nelaimių.

Nuoširdžiai jūsų,
Aristidas Leonides"

Aš be galo susidomėjęs perskaičiau šį įsimintiną dokumentą.

– Neįtikėtina, – pasakiau aš.

– Suprantama, – pasakė misteris Geitskilas stodamasis. – Manau, kaip jau esu sakęs, mano senas draugas misteris Leonides galėjo man parodyti didesnį pasitikėjimą.

– Ne, Geitskilai, – tarė mano tėvas. – Jis iš prigimties buvo triukų meistras. Jis mėgo, jei taip galima pasakyti, viską daryti kreivai.

– Taip, sere, – jausmingai pritarė vyriausiasis inspektorius Taverneris. – Tokio pokštininko reikia paieškoti!

Geitskilas nekliudomas išdidžiai išėjo iš kambario. Jo profesinė prigimtis buvo užgauta ligi pat širdies gelmių.

– Jį tai giliai sukrėtė, – pasakė Taverneris. – Labai gerbiama įmonė – „Geitskilas, Kolamas ir Geitskilas". Nepriekaištinga reputacija. Kai senasis Leonides norėdavo sudaryti kokį nors abejotiną sandorį, niekuomet nesikreipdavo į Geitskilą. Tokiems reikalams jis turėjo pustuzinį įvairių advokatų įmonių. Ak, jis buvo tikras machinatorius!

– O jo triukų viršūnė – šis testamentas, – pasakė tėvas.

– Mes buvome kvaliai – nesupratome, kad vienintelis asmuo, galėjęs atlikti triuką su testamentu, buvo pats senukas, – tarė Taverneris. – Mums ir į galvą neatėjo, kad jis galėtų iškrėsti tokį pokštą!

Aš prisiminiau pasipūtėlišką Džozefinos šypseną, kai ji pasakė: „Argi policija nėra kvailiai?"

Bet Džozefinos nebuvo šalia, kai buvo pasirašomas testamentas. Net jei mergaitė tuo metu klausėsi už

durų (kas man atrodo visai tikėtina!), ji vargiai galėjo numanyti, ką darė jos senelis. Bet kodėl jos tokia pasipūtėliška laikysena? Ką ji galėjo žinoti, kad tvirtintų policiją esant kvailius? Ar tai vėl tik noras pasirodyti?

Staiga aš pastebėjau, jog kambaryje tapo tylu. Žvilgtelėjau į tėvą. Jie abu – ir tėvas, ir Taverneris – stebėjo mane. Nežinau, kas jų laikysenoje mane suerzino, bet aš maištingai sušukau:

– Sofija apie tai nieko nežinojo! Visiškai nieko!

– Ne, – pasakė tėvas.

Aš gerai nesupratau, ar tai buvo klausimas, ar pritarimas.

– Ši žinia ją neabejotinai sukrės!

– Taip?

– Taip, sukrės!

Kurį laiką buvo tylu. Tuomet ant tėvo stalo šaižiai suskambo telefonas.

– Klausau? – Jis nukėlė ragelį, išklausė telefonistės, tada tarė: – Gerai, sujunkite.

Tėvas pažvelgė į mane.

– Tai tavo mergina, – pasakė jis. – Ji prašo tavęs. Sako, skubu.

Aš paėmiau iš jo ragelį.

– Sofija?

– Čarlsai, tai tu? Dabar... Džozefina. – Jos balsas kiek sudrebėjo.

– Kas nutiko Džozefinai?

– Jai trenkė per galvą. Smegenų sukrėtimas. Ji... jos būklė prasta. Sako, kad gali ir neatsigauti...

Aš atsisukau į tėvą.

– Džozefinai užvožė per galvą, – tariau aš.

Tėvas paėmė iš manęs ragelį.

– Aš juk sakiau, kad nenuleistum nuo to vaiko akių! – piktai išrėžė jis.

Aštuonioliktasis skyrius

Po akimirkos mes su Taverneriu greitu policijos automobiliu lėkėme į Svinlio slėnio pusę.

Aš prisiminiau, kaip Džozefina išlindo iš palėpės su rezervuarais, jos nerūpestingą frazę, kad „jau atėjo laikas kitai žmogžudystei". Vargšas vaikas nė nenutuokė, kad ji pati gali tapti „antrojo nužudymo" auka.

Aš visiškai pripažinau, kad tėvo priekaištai teisingi. Be abejo, aš turėjau geriau prižiūrėti Džozefiną. Nors nei Taverneris, nei aš neturėjome jokių įkalčių ar nuorodų, kas galėjo nunuodyti senąjį Leonides, buvo labai tikėtina, kad jų turėjo Džozefina.

Tai, ką aš palaikiau vaikiškomis nesąmonėmis bei noru pasirodyti, galėjo reikšti visai ką kita. Toji mergaitė, turinti pomėgį šniukštinėti ir kištis ne į savo reikalus, galėjo sužinoti kažkokios informacijos, kurios vertės ji galėjo ir nesuvokti.

Aš prisiminiau, kaip sode trakštelėjo šakelė.

Man tai buvo tarsi įspėjimas apie gresiantį pavojų. Tuo metu aš sureagavau į jį. Bet vėliau man ėmė atrodyti, jog mano įtarimai yra nepagrįsti ir melodramatiški. Tačiau aš turėjau suprasti, kad įvyko žmogžudystė ir tas, kuris ją įvykdė, labai rizikavo, todėl jis nedvejodamas galėjo ryžtis ir antram nusikaltimui, kad apsaugotų save.

Galbūt Magda, paakinta kažkokio motiniško instinkto, suprato, kad Džozefinai gresia pavojus, todėl ir norėjo taip karštligiškai skubiai išsiųsti vaiką į Šveicariją.

Mums atvykus, mūsų pasitikti išėjo Sofija. Džozefiną, pasakė ji, greitosios pagalbos automobilis išvežė į „Market Basing“ ligoninę. Daktaras Grėjus iškart praneš apie rentgeno nuotraukos rezultatus.

– Kaip tai atsitiko? – paklausė Taverneris.

Sofija mus nuvedė už namo, kur, įėję pro vartelius, atsidūrėme mažame uždarame kiemelyje. Viename jo kampe aš pastebėjau atsilapojusias duris.

– Tai kažkas panašaus į skalbyklą, – paaiškino Sofija. – Durų apačioje yra padaryta anga katėms. Džozefina mėgdavo atsistoti, įkišusi į ją koją, ir suptis ant durų.

Aš prisiminiau, kaip ir pats vaikystėje supdavausi ant durų.

Skalbykla buvo ankšta ir gana tamsi. Viduje stovėjo keletas medinių dėžių, mėtėsi senos guminės žarnos, keletas prieštvaninių sodo įrankių bei sulūžusių baldų. Prie pat durų gulėjo marmurinis liūtas, skirtas durims priremti.

– Tai paradinių durų stabdis, – paaiškino Sofija. –

Jis tikriausiai buvo užkeltas ant durų viršaus.

Taverneris ištiesė ranką ir palytėjo durų viršų. Tai buvo žemos durys, vos per pėdą aukštesnės už jį patį.

– Primityvūs spąstai, – burbtelėjo Taverneris.

Jis mėgindamas pavarstė duris. Tuomet pasilenkė prie marmurinės statulėlės, bet jos nepalietė.

– Ar kas nors buvo ją paėmęs?

– Ne, – pasakė Sofija, – aš niekam neleidau jos liesti.

– Visiškai teisingai. Kas ją rado?

– Aš. Ji negrįžo namo pietauti pirmą valandą. Nenė ją kvietė. Ji prieš penkiolika minučių buvo išėjusi pro virtuvės duris į galinį kiemą. Man ji pasakė, kad Džozefina vėl supasi ant durų. Aš atsakiau, kad ją atvesiu.

Pasinaudodamas pauze, Taverneris paklausė:

– Sakote, kad ji dažnai supdavosi ant tų durų? Kas apie tai žinojo?

Sofija gūžtelėjo pečiais.

– Manau, jog niekam tai nebuvo paslaptis.

– Kas dar naudojosi skalbykla? Sodininkai?

Sofija papurtė galvą.

– Vargu ar čia dar kas užeina.

– Ir šis galinis kiemelis iš namo nematomas, ar ne? – Taverneris apibendrino rezultatus: – Bet kas galėjo išslinkti iš namo pro galines duris ar apeiti išėjęs pro paradines ir paspęsti šiuos spąstus. Bet nebuvo jokios garantijos...

Jis nutilo, švelniai varstydamas žvilgsniu duris.

– Jokio užtikrintumo – pataikys ar ne. Netgi buvo labiau tikėtina, kad pralėks pro šalį. Bet jai nepasisekė – ją kliudė.

Sofiją nupurtė drebulys.

Jis įsistebeilijo į grindis. Ant jų buvo kažkokie įbrėžimai.

– Atrodo taip, tarsi kažkas būtų prieš tai eksperimentavęs... kad pažiūrėtų, kur nukris... Garsas, be abejo, namų nepasiekė.

– Ne, mes nieko negirdėjome. Mes net nenujautėme, kad atsitiko kažkas bloga, kol aš atėjau ir radau ją čia: ji gulėjo kniūbsčia, veidu žemyn. – Sofijos balsas šiek tiek sudrebėjo. – Plaukai buvo kruvini...

– Tai jos šalikas? – Taverneris parodė į languotą vilnonį šaliką, gulintį ant grindų.

– Taip.

Apsivyniojęs ranką šaliku, Taverneris atsargiai pakėlė nuo grindų marmurinį durų stabdį.

– Ant jo gali būti pirštų atspaudų, – pasakė jis, tačiau jo balsas nebuvo labai viltingas. – Nors aš linkęs manyti, kad tas, kuris tai padarė, buvo atsargus. – Jis kreipėsi į mane: – Į ką jūs žiūrite?

Aš žiūrėjau į kėdę su sulaužytu atlošu, stovinčią tarp kitų senienų. Ant kėdės buvo matyti purvinų batų žymės.

– Keista, – pasakė Taverneris. – Kažkas stovėjo ant kėdės su purvinais batais. Įdomu, kokiu tikslu. – Jis papurtė galvą. – Kurią valandą jūs ją čia radote, mis Leonides?

– Turėtų būti penkios minutės po pirmos.

– O jūsų Nenė ją matė dvidešimčia minučių anksčiau... Ar žinoma, kas paskutinį kartą prieš tai lankėsi skalbykloje?

– Neturiu supratimo. Tikriausiai pati Džozefina. Ji

suposi ant durų šį rytą po pusryčių.

Taverneris linktelėjo.

– Vadinasi, kažkas iki be penkiolikos pirma paspendė spąstus. Sakote, kad šį marmurinį durų stabdį naudojate paradinėms durims, ar ne? Gal žinote, kada jis dingo?

Sofija papurtė galvą.

– Durys šiandien nebuvo laikomos atidarytos. Buvo per šalta.

– Galbūt pamenate, kas kur buvo šį rytą?

– Aš buvau išėjusi pasivaikščioti. Justas su Džozefina mokėsi iki pusės pirmos – išskyrus pertrauką pusę vienuolikos. Tėvas, manau, visą rytą buvo bibliotekoje.

– O jūsų mama?

– Ji kaip tik išėjo iš savo miegamojo, kai aš sugrįžau iš pasivaikščiojimo, – tai buvo penkiolika minučių po dvylikos. Ji nesikelia labai anksti.

Mes grįžome į namą. Aš nusekiau paskui Sofiją į biblioteką. Filipas, išbalęs ir nusikamavęs, kaip įprasta, sėdėjo savo fotelyje. Magda, susigūžusi prie jo kelių, tyliai verkė. Sofija paklausė:

– Ar dar neskambino iš ligoninės?

Filipas papurtė galvą.

Magda kūkčiojo:

– Kodėl jie neleido man kartu važiuoti? Mano vaikelis, mano mielas bjaurusis ančiukas. Aš ją vadindavau pamestinuke – ji taip dėl to pykdavo. Kaip aš galėjau būti tokia žiauri? O dabar ji mirs. Aš žinau, kad jinai mirs.

– Nusiramink, brangioji, – pasakė Filipas. – Nusiramink.

Aš pajutau, kad šioje šeiminėje nerimo bei liūdesio scenoje man nėra vietos. Todėl tyliai išslinkau, nuėjau ieškoti Nenės. Ji sėdėjo virtuvėje ir tyliai verkė.

– Tai man bausmė, misteri Čarlsai, už tai, ką bloga aš apie ją galvojau. Dievo bausmė, štai kas čia yra.

Aš nesiėmiau svarstyti šio tvirtinimo pagrįstumo.

– Šiuose namuose yra blogis. Aš nenorėjau to matyti, nenorėjau tikėti. Kai pamatai, tik tuomet patiki. Kažkas nužudė šeimininką. Tas pats žmogus pabandė nužudyti ir Džozefiną.

– Kodėl kažkam prireikė nužudyti mergaitę?

Nenė patraukė nuo akių nosinės kraštelį ir raiškiai pažvelgė į mane.

– Jūs puikiai žinote, kokia ji buvo, misteri Čarlsai. Ji norėdavo viską žinoti. Ji visuomet tokia buvo, nuo pat mažumės. Palįs kur po stalu ir klausysis, ką kalba tarnaitės. O paskui tuo pasinaudos, kad įgytų joms valdžią. Taip ji jausdavosi esanti svarbi. Žinote, jai trūko mamos dėmesio. Ji nebuvo gražus vaikas, kaip aniedu. Jos veidukas buvo nekoks. Šeimininkė ją vadindavo pamestinuke. Aš visuomet priekaištavau dėl to šeimininkei, nes, manau, vaiką tai labai traumavo. Tačiau ji sugebėjo surasti save, šniukštinėdama apie žmones ir leisdama jiems suprasti, kad ji viską apie juos žino. Bet tai pavojinga, kai namuose vaikštinėja nuodytojas!

Taip, tai buvo pavojinga... Man šovė į galvą mintis. Aš paklausiau Nenės:

– Ar jūs žinote, kur mergaitė laikė savo mažą juodą knygelę? Užrašų knygelę, kur ji viską užsirašinėdavo?

– Aš žinau, apie ką jūs kalbate, misteri Čarlsai. Ji buvo labai gudri su tuo rašymu. Aš matydavau, kaip

ji graužia pieštuką ir kažką užsirašo knygelėje, po to toliau jį graužia. Aš jai sakau: „Negraužk pieštuko, nes nusinuodysi švinu". O ji atsako: „Nenusinuodysiu, nes jame nėra švino, tai grafitas". Nors aš nesuprantu, kaip tai gali būti: jei jis vadinamas švininiu pieštuku, vadinasi, jame yra švino, antraip kam jį taip vadinti?

– Sutinku, – tariau aš. – Tačiau Džozefina čia buvo teisi (Ji buvo visuomet teisi!). Kaip dėl tos knygelės? Jūs žinote, kur ji ją laikė?

– Neturiu jokio supratimo, sere. Ji visuomet ją rūpestingai slėpdavo.

– Ar ji neturėjo tos knygelės, kai ją surado?

– Ne, misteri Čarlsai, nebuvo jokios knygelės.

Ar galėjo kažkas paimti knygelę? O gal ji paslėpė ją savo kambaryje? Man kilo mintis nueiti ir pačiam pažiūrėti. Aš tiksliai nežinojau, kur yra Džozefinos kambarys. Kai dvejodamas stovėjau koridoriuje, išgirdau Tavernerio balsą:

– Ateikite, – pakvietė jis. – Aš mergaitės kambaryje. Ar jūs kada nors matėte tokį vaizdą?

Aš peržengiau slenkstį ir suakmenėjau.

Mažas kambarėlis atrodė taip, tarsi per jį būtų praūžęs tornadas. Komodos stalčiai buvo ištraukti, o jų turinys išmėtytas ant grindų. Čiužinys ir patalynė buvo nutraukti nuo mažos lovelės. Kilimai – suversti į krūvą. Kėdės buvo apverstos aukštyn kojomis, paveikslai nukabinti nuo sienų, fotografijos ištrauktos iš rėmų.

– O Viešpatie! – sušukau aš. – Kas čia darosi?

– O jūs kaip manote?

– Kažkas kažko ieškojo.

– Būtent.

Aš apsidairiau aplink ir švilptelėjau.

– Bet, po galais, kaip? Juk negalėjo kažkas čionai ateiti ir viską apversti aukštyn kojomis taip, kad niekas nei matytų, nei girdėtų?

– Kodėl gi ne? Misis Leonides visą rytą praleidžia savo miegamajame, lakuodamasi nagus, skambindama draugėms bei matuodamasi sukneles. Filipas sėdi bibliotekoje, paskendęs tarp knygų. Auklė virtuvėje skuta bulves ir ruošia valgį. Šeimoje, kur visi žino vienas kito įpročius, tai padaryti gana nesunku. Štai ką aš jums pasakysiu. Bet kuris šiuose namuose galėjo atlikti šį darbelį – paspęsti spąstus ir išrausti kambarį. Bet kažkas labai skubėjo, jam nebuvo laiko ramiai apieškoti.

– Sakote, bet kuris esantis namuose?

– Taip, aš patikrinau. Kiekvienas vienu ar kitu laiko tarpsniu nebuvo matomas: Filipas, Magda, auklė, jūsų mergina. Tas pats ir viršuje. Brenda didžiąją ryto dalį praleido viena. Lorencas su Justu turėjo pusvalandžio pertrauką. Dalį šio laiko jūs buvote su jais – bet ne visą laiką. Mis de Hevilend buvo viena sode. Rodžeris sėdėjo savo kabinete.

– Tik Klemensė dirbo Londone.

– Ne, netgi Klemensės negalima atmesti. Šiandien jai skaudėjo galvą ir ji pasiliko namuose – moteris buvo viena savo kambaryje. Visi galėjo tai padaryti – visi iki vieno! Aš nežinau, kuris jų! Nė neįsivaizduoju. Jei aš žinočiau, ko čia ieškojo...

Jis apžvelgė suverstą kambarį.

– Ir jei žinočiau, ar surado tai, ko ieškojo...

Kažkas sukrebždėjo mano galvoje... kažkoks prisi-

minimas. Man netikėtai padėjo Taverneris paklausdamas:

– Ką veikė mergaitė, kai paskutinį kartą ją matėte?

– Palaukite! – sušukau aš.

Puoliau iš kambario laiptais į viršų. Pro kairėje esančias duris išbėgau į koridorių ir nulėkiau į palėpę. Atvėręs duris nuo rezervuarų patalpos, įėjau vidun palenkęs galvą, nes lubos čia buvo žemos ir nuožulnios. Apsižvalgiau aplink.

Kai aš Džozefinos paklausiau, ką ji čia veikė, ji atsakė „atliekanti tyrimą“.

Nežinau, ką buvo galima tyrinėti pilnoje voratinklių palėpėje, kur stovėjo vandens bakai. Bet tokia palėpė puikiausiai tiktų slėptuvei. Aš pamaniau, kad Džozefina galėjo čia ką nors slėpti, – tai, ko, kaip ji puikiai žinojo, neturėtų būti jos kambaryje. Jei taip, tai paieškos greičiausiai ilgai nesitęs.

Aš sugaišau vos tris minutes. Už paties didžiausio bako, iš kurio vidaus sklido kažkoks šnypštimas, suteikiantis ir taip jau niūriai atmosferai klaikumo, aš radau ryšulį su laiškais. Jie buvo įvynioti į apdriskusį pakavimo popierių.

Aš perskaičiau pirmąjį laišką.

Lorencai... mano brangusis... mano meile... kaip nuostabu buvo vakar vakarą, kai tu perskaitei tą eilėraštį. Aš žinojau, kad jis buvo skirtas man, nors tu tuo metu į mane nežiūrėjai. Aristidas pasakė: „Jūs puikiai skaitote eilėraščius“. Jis nė nenumanė, ką mes abu jautėme. Mano mielasis, aš esu įsitikinusi, kad greitai viskas susitvarkys. Mes džiaugsimės, kad jis, taip nieko ir nesužinojęs, numirė laimingas. Jis man buvo toks geras. Aš nenoriu jam

sukelti skausmo. Bet aš tikrai manau, kad gyventi po aštuoniasdešimties nėra jokio malonumo. Aš to taip pat nenorėčiau! Greitai mes būsime kartu visam laikui. Kaip bus nuostabu, kai aš galėsiu tau ištarti: „Mano brangus vyre... Mielasis, mes sukurti vienas kitam. Aš tave myliu, myliu, myliu – mano meilei nėra galo. Aš... Ten buvo dar gerokai daugiau prirašyta, bet aš neturėjau noro toliau skaityti.

Niūriai jausdamasis aš nusileidau žemyn ir įbrukau ryšulį į Tavernerio rankas.

– Gali būti, – pasakiau aš, – kad mūsų paslaptingasis draugas būtent šito ir ieškojo.

Taverneris perskaitė keletą pastraipų, švilptelėjo ir pervertė likusius laiškus.

Tuomet jis pažvelgė į mane su tokia veido išraiška, tarsi būtų katinas, ką tik prisilaižęs šviežios grietinėlės.

– Puiku, – švelniai ištarė jis. – Misis Brenda Leonides pati nukirto šaką, ant kurios sėdėjo. Kaip ir misteris Braunas. Vadinasi, vis dėlto tai buvo jie...

Devynioliktasis skyrius

Dabar, kai pažvelgiu atgal, man atrodo keista, kaip greitai ir negrįžtamai išnyko mano užuojauta bei gailestis Brendai Leonides, aptikus jos laiškus, kuriuos ji parašė Lorencui Braunui. Ar tokį nuomonės pasikeitimą sąlygojo atradimas, jog ji aistringai įsimylėjusi Lorencą Brauną bei juo susižavėjusi, ar tai, kad ji sąmoningai man melavo? Aš nežinau. Nesu psichologas. Tačiau labiau esu linkęs manyti, kad mano užuojautą ištirpdė mintys apie vargšę Džozefiną, kurią kažkas negailestingai sužalojo, gelbėdamas savo kailį.

– Mano nuomone, tuos spąstus paspendė Braunas, – pasakė Taverneris. – Tai taip pat paaiškina aplinkybę, kuri man buvo tikras galvosūkis.

– Kokia tai aplinkybė?

– Na, visas šis sumanymas kažkoks kvailas. Tarkim, mergaitė kažkokiu būdu gavo tuos laiškus, kurie yra

kai kam pražūtingi. Pirmas dalykas, kurį reikia atlikti, – tai pasistengti bet kokia kaina juos susigrąžinti. (Galų gale, jeigu mergaitė imtų apie tuos laiškus pasakoti jų neturėdama, tai galėtų būti palaikyta tiesiog vaikiškais prasimanymais.) Bet tai neįmanoma, nes nepavyksta jų rasti. Tuomet lieka vienintelis dalykas – patraukti mergaitę iš kelio. Įvykdžius vieną žmogžudystę, kodėl nesiryžus antrajai? Visiems žinoma, kad mergaitė mėgsta suptis ant durų apleistame kieme. Geriausia būtų palaukti jos už durų ir užvožti per galvą žarstekliu, laužtuvu ar vamzdžiu – viso šito gero ten netrūksta. Kam terliotis su tuo marmuro gabalu? Kam jį statyti ant durų briaunos, kai didesnė tikimybė, kad jis apskritai nepataikys, o jei ir pataikys, tai gali tinkamai neatlikti savo užduoties (beje, taip ir atsitiko)? Pasakykite man – kam?

– Na, ir koks gi atsakymas? – paklausiau aš.

– Vienintelis dalykas, pradžioje man atėjęs į galvą, – kad tokiu būdu norėta užsitikrinti alibi. Kažkas turėtų solidų alibi tam laiko tarpsniui, kai Džozefina gavo smūgį. Bet tai atrodė neįtikinama, nes, visų pirma, niekas, regis, neturi jokio alibi, antra, kažkas turėjo pakviesti vaiką pietų. Tas asmuo būtų aptikęs tuos kvailus spąstus ir marmuro statulėlę. Tuomet visas *modus operandi* būtų kaip ant delno. Be abejo, jei žudikas būtų pašalinęs marmuro gabalą prieš tai, kai mes suradome vaiką, mums būtų tekę labiau pasukti galvas. Bet dabar visa tai nebeturi jokios prasmės.

Jis skėstelėjo rankomis.

– Ir koks dabar jūsų paaiškinimas?

– Asmens ypatybės. Išskirtinis bruožas – Lorenco

Brauno išskirtinės savybės. Jis nemėgsta smurto – jis negali prisiversti savo rankomis įvykdyti fizinį nusikaltimą. Jis negalėjo pasislėpti už durų ir užvožti mergaitei per galvą. Jis galėjo tik paspęsti tuos kvailus spąstus ir pasišalinti, kad nematytų, kas vyksta.

– Taip, suprantu, – iš lėto tariau aš. – Tai vėl eserinas insulino buteliuke.

– Būtent.

– Kaip jūs manote, tai jis padarė su Brendos žinia?

– Tai paaiškina, kodėl ji neišmetė insulino buteliuko. Žinoma, jie galėjo susitarti tarpusavyje. Be to, ir ji pati galėjo sugalvoti tą triuką su nunuodijimu – maloni mirtis nuvargusiam senam vyrui, išsiuntimas jo į geriausią iš egzistuojančių pasaulių! Tačiau guldau galvą, kad spąstai – ne jos darbas. Moterys niekuomet nepasitiki mechanika – kad ji suveiks taip, kaip reikia. Ir čia jos yra teisios. Mano manymu, eserinas buvo jos idėja, bet šiai įvykdyti ji pasitelkė savo nuolankų vergą. Ji iš tokių moterų, kurios pačios paprastai nedalyvauja neaiškiuose reikaluose. Nori turėti tyrą sąžinę.

Jis patylėjo ir tęsė toliau:

– Dabar, kai atsirado šie laiškai, prokuroro pavaduotojas, manau, leis iškelti baudžiamąją bylą. Jie šį tą paaiškina! Ir jei vaikas pasveiks, tai viskas apskritai gražiai atrodys. – Jis skersomis dirstelėjo į mane. – Koks jausmas susituokus su milijonu svarų sterlingų?

Aš krūptelėjau. Nuo susijaudinimo, kurį sukėlė pastarųjų kelių valandų įvykiai, aš visai pamiršau apie naujas testamento vingrybes.

– Sofija dar nieko nežino, – pasakiau aš. – Norite, kad jai pasakyčiau?

– Kaip supratau, Geitskilas ruošiasi pranešti šią liūdną (ar linksmą) žinią rytoj po pietų, pasibaigus apklausai. – Taverneris nutilo ir mąsliai pažvelgė į mane.

– Įdomu, kaip reaguos šeimyna... – ištarė jis.

Dvidešimtasis skyrius

Tyrimas iš esmės vyko taip, kaip aš ir nuspėjau. Jis buvo atidėtas policijos prašymu.

Mes visi buvome pakilios nuotaikos, praėjusį vakarą gavę žinią iš ligoninės, kad Džozefinos sužeidimai pasirodė gerokai lengvesni, nei iš pradžių baimintasi, ir kad ji turėtų greitai pasveikti. Tiktai kurį laiką, pasakė daktaras Grėjus, dar draudžiama ją lankyti – netgi motinai.

– Ypač motinai, – pakuždėjo man Sofija. – Aš leidau daktarui Grėjui tai aiškiai suprasti. Be to, jis ir pats gerai pažįsta mamą.

Mano veide tikriausiai atsispindėjo abejonės, nes Sofija reikliai paklausė:

– Kodėl taip priekaištingai į mane žiūri?

– Na... visgi motina...

– Aš džiaugiuosi, Čarlsai, kad tu vis dar laikaisi kai

kurių gražių senamadiškų pažiūrų. Bet tu visai nesupranti, ką gali iškrėsti mano mama. Mūsų brangioji mamytė nekalta – ji tiesiog tokia yra. Ji ten surengtų grandiozinę dramos sceną. O tokios dramatiškos scenos nėra geriausias būdas atsigauti po galvos traumų.

– Tu apie viską pagalvoji, mano brangioji.

– Na, kažkas turi apie viską pagalvoti – dabar, kai nebėra.senelio.

Aš įdėmiai pažvelgiau į Sofiją. Aštri senojo Leonides įžvalga nebuvo susilpnėjusi – atsakomybės našta jau gulė ant Sofijos pečių.

Po apklausos Geitskilas palydėjo mus į „Tris kraigus". Jis atsikosėjo ir pareiškė, nelyginant pamaldose:

– Aš jums visiems turiu pranešti tam tikrą žinią.

Tuo tikslu visa šeimyna susirinko Magdos svetainėje. Šį kartą aš jaučiausi maloniau – buvau tarsi už scenos. Aš iš anksto žinojau, ką praneš Geitskilas, ir nusiteikiau stebėti šeimynykščių reakcijas.

Geitskilas kalbėjo glaustai ir sausai. Jis tvirtai pažabojo savo asmenines nuoskaudas ir susierzinimą. Iš pradžių jis perskaitė Aristido Leonides laišką, o po to ir patį testamentą. Buvo labai įdomu stebėti aplinkinius. Tik gaila, kad vienu metu negalėjau stebėti visų.

Į Brendą ir Lorencą aš pernelyg nekreipiau dėmesio. Brenda šiame testamente liko taip pat aprūpinta. Pirmiausia aš stebėjau Rodžerį ir Filipą, po to Magdą bei Klemensę. Pirmasis įspūdis buvo toks, kad jie visi puikiai tvardosi.

Filipo lūpos buvo tvirtai suspaustos, atmesta atgal galva rėmėsi į aukštą kėdės atkaltę. Jis nepratarė nė žodžio.

Magda, atvirkščiai, Geitskilui baigus skaityti, paleido liežuvį. Jos sodrus balsas nustelbė ploną Geitskilo balselį, kaip potvynis užplūsta upeliuką.

– Mieloji Sofija – koks netikėtumas... Kaip romantiška... Kas galėjo pagalvoti, kad mūsų brangus senučiukas buvo toks klastūnas ir apgavikas – visai kaip mažas vaikas. Kam reikėjo tai slėpti? Ar jis mumis nepasitikėjo? Galvojo, kad mes supyksim? Niekuomet neatrodė, kad jis Sofiją mylėtų labiau nei visus likusiuosius. Kaip viskas dramatiška!

Staiga ji lengvu judesiu stryktelėjo ant kojų, šokliai prisiartino prie Sofijos ir, žemai tūptelėdama, jai nusilenkė.

– Madam Sofija, tavo vargšė nelaiminga sena motina prašo tavęs išmaldos, – verkšlendama pasakė ji. – Numesk mums skatiką, brangioji. Tavo mamytė nori eiti į kiną. – Ji ištiesė drebančią ranką Sofijai.

Filipas, nepajudėdamas iš vietos, iškošė pro dantis:

– Prašau, brangioji, nereikia daryti cirko.

– Ak, o tu, Rodžeri! – sušuko Magda, staiga pasisukdama į jį. – Vargšas mielas Rodžeris. Senučiukas norėjo tave išgelbėti, bet nespėjo, numirė. Dabar Rodžeris liko be nieko. Sofija, – ji imperatoriškai pasisuko į Sofiją, – tu privalai kažką daryti dėl Rodžerio.

– Ne, – paprieštaravo Klemensė. Ji žengė žingsnį priekin. Jos veidas buvo ryžtingas. – Mums nieko nereikia. Visiškai nieko.

Rodžeris kerėpliškai, it geraširdis lokys, priėjo prie Sofijos ir meiliai paėmė jos rankas.

– Aš nenoriu nė cento, mano brangi mergaite. Kai tik visas tas reikalas išaiškės arba tyliai nurims, – kas

labiau tikėtina, – mes su Klemense išvyksime į Vakarų Indiją, kur kukliai gyvensime. Jei man ko nors labai reikės, aš kreipsiuosi į šeimos galvą, – jis plačiai jai nusišypsojo. – Bet iki tol aš nenoriu nė cento. Iš tikrųjų esu labai paprastas žmogus – paklausk Klemensės.

Netikėtai į pokalbį įsiterpė Edita de Hevilend.

– Visa tai labai šaunu, – pasakė ji. – Bet jūs turite atsižvelgti ir į tai, kaip viskas atrodys iš šalies. Jei tu, Rodžeri, bankrutuosi ir patyliukais išvažiuosi į kitą pasaulio galą, Sofijai neištiesus pagalbos rankos, tai atsiras daugybė piktų kalbų, kurios Sofijai bus nemalonios.

– Ar reikia kreipti dėmesį į visuomenės nuomonę? – paniekinamai tarė Klemensė.

– Mes žinome, kad tau ji nieko nereiškia, Klemense, – griežtai pasakė Edita de Hevilend. – Bet Sofija gyvena šiame pasaulyje. Ji labai protinga mergaitė, be to, geros širdies. Aš neabejoju, kad Aristidas buvo teisus, jai patikėdamas šeimos palikimą – nors aplenkti du savo sūnus, jiems gyviems tebesant, anglų supratimu, atrodo gana keista. Vis dėlto aš manau, kad būtų labai nemalonu, jei pasklistų nuomonė, kad ji šiuo atveju pasirodė esanti šykšti ir leido Rodžeriui bankrutuoti, nė nebandydama jam padėti.

Rodžeris priėjo prie savo tetos. Jis ją apkabino ir suspaudė glėbyje.

– Teta Edita, – pasakė jis, – jūs labai miela, esate tikra kovotoja, bet jūs manęs nesuprantate. Mes su Klemense žinome, ko norime... ir ko nenorime!

Klemensė stovėjo, maištingai žvelgdama į juos. Jos skruostus staiga išmušė raudonis.

– Nė vienas iš jūsų, – pasakė ji, – nesuprantate Ro-

džerio. Niekuomet jo nesupratote! Ir nemanau, jog kada nors suprasite! Eime, Rodžeri.

Jiems išėjus iš kambario, misteris Geitskilas atsikosėjo ir ėmė tvarkyti savo popierius. Jo veide atsispindėjo gilus nepritarimas. Jam nepatiko šis reikalas. Tai buvo visiškai aišku.

Galiausiai mano akys nukrypo į pačią Sofiją. Ji stovėjo prie židinio – tiesi, graži, pakeltu smakru, bet ramiomis akimis. Jai ką tik atiteko milžiniškas palikimas, bet aš, žiūrėdamas į ją, galvojau tik apie tai, kokia vieniša ji staiga tapo. Tarp jos ir likusios šeimos atsirado siena. Ji buvo atskirta nuo jų. Jaučiau, kad ji tai jau suprato ir žvelgė tiesai į akis. Senasis Leonides užkrovė ant jos pečių naštą – jis tai žinojo, Sofija, be abejo, taip pat suvokė. Jis tikėjo, kad jos pečiai yra pakankamai stiprūs, kad išlaikytų šią naštą. Bet aš tuo pat metu pajutau jai neapsakomą gailestį.

Iki šiol ji nekalbėjo. Tiesą sakant, jai ir nebuvo suteikta proga tai padaryti. Tačiau netrukus jai reikės kažką pasakyti.

Jau dabar, be šeimos meilės Sofijai, aš pajutau ir užslėptą priešiškumą jai. Netgi Magdos grakščiame vaidinime buvo, man pasirodė, tam tikros pagiežos. O kiek dar slypėjo kitų tamsių povandeninių srovių, kurios kol kas neišplaukė į paviršių...

Misteris Geitskilas atsikosėjęs pradėjo savo tikslią, gerai apgalvotą kalbą.

– Leiskite jus pasveikinti, Sofija, – pasakė jis. – Jūs esate labai turtinga moteris. Aš nepatarčiau imtis jokių... hm... skubotų veiksmų. Aš pasirūpinsiu, kad jūs turėtumėte pinigų einamosioms išlaidoms. Jei jūs

norite apsvarstyti ateities planus, aš džiaugsiuosi, galėdamas jums patarti šiais klausimais. Suderinkite su manimi laiką, kada galėtume susitikti “Linkolno smuklėje”.

– O Rodžeris? – priminė Edita de Hevilend.

– Rodžeris, – greitai pertraukė ją misteris Geitskilas, – turės pats savimi pasirūpinti. Jis jau suaugęs vyras... hm... penkiasdešimt ketverių, jei neklystu. Žinote, Aristidas Leonides buvo visiškai teisus. Jis nėra verslininkas. Niekuomet toks nebuvo. – Geitskilas pažvelgė į Sofiją. – Jei jūs nuspręstumėt restoranų paslaugų įmonę vėl pastatyti ant kojų, tai neturėkite jokių iliuzijų, kad Rodžeris galėtų jai toliau sėkmingai vadovauti.

– Man nė mintis nekilo atgaivinti restoranų paslaugų įmonę, – pasakė Sofija. Tai buvo pirmieji jos ištarti žodžiai. Jos balsas buvo aiškus ir dalykiškas.

– Tai būtų didžiulė kvailystė, – pridūrė ji.

Geitskilas žvilgtelėjo į ją iš po antakių ir sau nusišypsojo. Tuomet jis visiems palinkėjo viso labo ir išėjo.

Kurį laiką buvo tylu, šeimai likus vienai savo rate.

Tuomet Filipas ryžtingai atsistojo.

– Turiu eiti į biblioteką – pasakė jis. – Ir taip jau praradau daug laiko.

– Tėti... – neryžtingai, beveik maldaujamai ištarė Sofija. Aš pajutau, kaip ji suvirpėjo ir atsilošė, kai į ją įsmigo šaltos Filipo akys.

– Turi man atleisti, kad tavęs nepasveikinau, – pasakė jis. – Bet man tai buvo tam tikras šokas. Niekada nebūčiau patikėjęs, kad mano tėvas galėjo mane taip pažeminti – kad jis pamynė mano visišką atsidavimą... taip, atsidavimą...

Pirmą kartą pro ledinį savitvardos sluoksnį prasiveržė natūralūs žmogiški jausmai.

– Viešpatie! – sušuko jis. – Kaip jis galėjo taip su manimi pasielgti? Jis visuomet neteisingai su manimi elgėsi – visuomet.

– Ne, Filipai, tu neturi taip galvoti, – atsakė Edita de Hevilend. – Nežiūrėk į tai kaip į dar vieną paniekinimą ar ignoravimą. Kai žmonės pasensta, jie natūraliai labiau linksta prie jaunosios kartos... Čia tik tai, nieko daugiau, galiu tave užtikrinti... Be to, Aristidas turėjo gerą verslininko pajautą. Aš dažnai girdėdavau, kaip jis kalbėdavo...

– Aš jam niekuomet nerūpėjau, – pertraukė ją Filipas. – Jo balsas buvo kimus. – Visuomet tik Rodžeris... Rodžeris. Na, bent jau... – netikėta pykčio išraiška sudarkė gražius jo veido bruožus, – tėvas suprato, kad Rodžeris buvo kvailys ir nevykėlis. Šį savo sūnų jis taip pat išmetė iš barščių.

– O kaipgi aš? – paklausė Justas.

Iki tol aš Justą buvau visai pamiršęs, bet dabar pamačiau, kad jis visas dreba nuo įtampos ir susijaudinimo. Jo veidas buvo įraudęs, o akyse, kaip man pasirodė, žibėjo ašaros. Jo balsas virpėjo ir skambėjo isteriškai.

– Kokia gėda! – sušuko Justas. – Kaip negarbinga! Kaip senelis drįso su manimi taip pasielgti? Aš buvau jo vienintelis anūkas. Kaip jis mane apėjo dėl Sofijos? Tai nesąžininga. Aš nekenčiu jo. Nekenčiu. Aš jam visą gyvenimą neatleisiu. Pašvinkęs senas tironas. Aš norėjau, kad jis numirtų. Troškau išeiti iš šių namų. Aš norėjau būti pats sau šeimininkas. O dabar mane vaikys Sofija. Aš turėsiu šalia jos krapštinėtis ir atrodysiu kaip

tikras kvailys. Jau verčiau numirti... – Jis nutilo ir išlėkė iš kambario.

Edita de Hevilend garsiai pliaukštelėjo liežuviu.

– Jokios savitvardos, – sumurmėjo ji.

– Aš suprantu, kaip jis jaučiasi! – šūktelėjo Magda.

– Aš tuo neabejoju, – rūgščiai atšovė Edita.

– Mano vargšas berniukas! Einu pas jį.

– Palauk, Magda, – Edita nuskubėjo paskui ją.

Jų balsai nutilo. Sofija tebežiūrėjo į tėvą. Jos žvilgsnis, manau, buvo maldaujantis. Jei taip, tai atsako jis nesulaukė. Filipas šaltai pažvelgė į Sofiją, vėl atgavęs savitvardą ir šaltakraujiškumą.

– Tu puikiai išdalijai kortas, Sofija, – pasakė jis ir išėjo iš kambario.

– Kokie žiaurūs žodžiai! – sušukau aš. – Sofija...

Ji ištiesė į mane rankas. Aš apkabinau ją.

– Tau to per daug, mano brangute.

– Aš suprantu, ką jie jaučia, – tarė Sofija.

– Tas senas velnias, tavo senelis, neturėjo tau viso šito suversti.

Ji ištiesino pečius.

– Jis tikėjo, kad aš galiu tai pakelti. Ir aš iš tiesų galiu. Tik norėčiau... norėčiau, kad Justas to neimtų taip giliai į širdį.

– Jam tai praeis.

– Manai? Aš nesu tuo tikra. Jis ne iš tų, kurie greit su viskuo susitaiko. Taip pat man skaudu, kad tėvas taip kenčia.

– Bet mama, regis, lengvai tai priėmė.

– Iš tikrųjų ir ji jaudinasi. Jai tikrai ne prie širdies eiti pas dukterį ir kaulyti pinigų savo pjesėms. Bet ne-

spėjus nė mirktelėti, ji pradės manęs prašyti finansuoti jos „Editą Tomson“.

– Ir ką tu jai atsakysi? Jei jai to reikia iki visiškos laimės...

Sofija išsilaisvino iš mano glėbio, atmesdama galvą.

– Aš pasakysiu „ne“! Tai nevykusi pjesė, ir mamai nereikia ten vaidinti. Tai reikštų pinigus paleisti vėjais.

Aš švelniai nusijuokiau. Negalėjau susilaikyti.

– Kas yra? – įtariai paklausė Sofija.

– Aš pradedu suprasti, kodėl senelis tau paliko savo pinigus. Obuolys nuo obels toli nenurieda.

Dvidešimt pirmasis skyrius

Tuo metu aš tik gailėjausi, kad Džozefina negalėjo dalyvauti anuose įvykiuose. Jai tai būtų labai patikę.

Ji sveiko greitai. Jos parvykstant buvo laukiama bet kurią dieną. Vis dėlto ji praleido dar vieną svarbų įvykį.

Vieną rytą mes su Sofija ir Brenda buvome sode, kai prie paradinių durų privažiavo automobilis. Iš jo išlipo Taverneris bei seržantas Lembas. Jie pakilo laipteliais ir įėjo į namą. Brenda sustingo ir įsistebeilijo į automobilį.

– Tai tie patys vyrai, – pasakė ji. – Jie vėl sugrįžo, o aš maniau, kad jie daugiau nebepasirodys. Buvau įsitikinusi, kad viskas jau pasibaigė.

Aš mačiau, kaip ji drebėjo.

Prie mūsų Brenda buvo prisijungusi prieš dešimtį minučių. Ji priėjo, įsisupusi į savo šinšilos kailinius, ir

pasakė:

– Aš išprotėsiu, jei nepasivaikščiosiu gryname ore. Vos tik išeinu už vartų, mane iškart užpuola reporteris. Gyvenu tarytum apgultyje. Ar kada nors tai pasibaigs?

Sofija pasakė mananti, kad greit reporteriai pavargs tykoti.

– Bet tu gali išvykti automobiliu, – pridūrė ji.

– Aš juk sakiau, kad noriu pajudėti, – tarė Brenda ir čia pat paskubomis paklausė: – Tu atleidai Lorencą, Sofija. Kodėl?

Sofija ramiai atsakė:

– Mes Justui numatėme ką kita. O Džozefina išvyksta į Šveicariją.

– Na, tu Lorencą labai nuliūdinai. Jam atrodo, kad tu juo nepasitiki.

Sofija nieko neatsakė. Būtent tuo metu ir pasirodė Tavernerio automobilis.

Brenda stovėjo šalia, drebėdama nuo rudeniško drėgno oro. Ji sumurmėjo:

– Ko jiems reikia? Ko jie atvyko?

Aš pamaniau, jog žinau, ko jie atvyko. Nieko nepasakiau Sofijai apie laiškus, rastus prie rezervuarų, tačiau žinojau, kad jie nukeliavo į prokuratūrą. Taverneris vėl išėjo iš namo. Jis pasuko taku ir toliau veja link mūsų. Brenda ėmė dar stipriau tirtėti.

– Ko jam reikia? – nervingai pakartojo ji. – Ko gi jis nori?

Tuo metu priėjo Taverneris. Jis kalbėjo sausai ir glaustai, vartodamas oficialias frazes.

– Aš turiu jūsų suėmimo orderį. Jūs kaltinama tuo, kad suleidote eserino dozę Aristidui Leonides rugsėjo

19-ąją. Aš jus įspėju, kad viskas, ką jūs pasakysite, gali būti panaudota prieš jus teisme.

Tada Brenda galutinai palūžo. Ji įsikibo į mane ir ėmė isteriškai šaukti:

– Ne, ne, ne, tai netiesa! Čarlsai, pasakykite jiems, kad tai netiesa! Aš to nepadariau. Aš nieko apie tai nežinojau. Tai grynas sąmokslas. Neleiskite jiems manęs išvežti. Tai netiesa, prisiekiu jums... Tai netiesa... Aš nieko nepadariau...

Tai buvo siaubinga – be galo siaubinga. Aš bandžiau ją nuraminti, atkabinau jos pirštus nuo savo rankos. Pasakiau, kad parūpinsiu jai advokatą... kad jai reikia nusiraminti... kad advokatas viską sutvarkys...

Taverneris švelniai paėmė ją už alkūnės.

– Eime, misis Leonides, – pasakė jis. – Jums nereikia skrybėlės? Ne? Tuomet mes galime iškart važiuoti.

Ji atsilošė atgal, spoksodama į jį iš baimės išsiplėtusiomis, it katės, akimis.

– O Lorencas? – paklausė ji. – Ką jūs padarėte Lorencui?

– Misteris Lorencas taip pat areštuotas, – atsakė Taverneris.

Tuomet ji pasidavė. Jos kūnas suglebo ir susitraukė. Veidu riedėjo ašaros. Ji ramiai nuėjo su Taverneriu per veją link automobilio. Mačiau, kaip iš namo išėjo seržantas Lembas su Lorencu Braunu. Jie visi sulipo į mašiną... Automoblis nuvažiavo.

Aš giliai įkvėpiau ir atsisukau į Sofiją. Ji buvo labai išbalusi. Jos veide atsispindėjo sielvartas.

– Tai siaubinga, Čarlsai, – pasakė ji. – Koks siaubas!

– Žinau.

– Tu turi jai parūpinti aukščiausios klasės advokatą – patį geriausią, koks tik yra. Ji... ji turi gauti visapusišką pagalbą.

– Paprastai nė nesusimąstai, – tariau aš, – kaip vyksta tokie dalykai. Man dar niekuomet nebuvo tekę matyti arešto.

– Taip. To neįmanoma įsivaizduoti.

Mes abu tylėjome. Prieš mano akis šmėžavo nevilties ir siaubo iškreiptas Brendos veidas. Šis vaizdas man pasirodė kažkur matytas. Netrukus supratau, kur. Tai buvo ta pati veido išraiška, kurią išvydau Magdos Leonides veide pirmąją dieną, man atvykus į kreivą nameliūkštį, kai ji kalbėjo apie „Editos Tomson“ pjesę.

– O po to, – pasakiusi ji, – mirtina baimė, tiesa?

Mirtina baimė – štai kas atsispindėjo Brendos veide. Ji nebuvo kovotoja.

Aš abejojau, ar jai pakaktų ryžto ką nors nužudyti. Bet galbūt tai ir nebuvo ji. Gal tai Lorencas Braunas, turintis persekiojimo maniją, pasižymintis nepastovumu, perpylė vieno buteliuko turinį į kitą – paprastas lengvas veiksmas, – kad išvaduotų savo mylimą moterį.

– Taigi viskas baigėsi, – pasakė Sofija.

Ji giliai įkvėpė. Tuomet paklausė:

– Bet kodėl juos suėmė dabar? Aš maniau, kad trūko įrodymų.

– Atsirado naujų įrodymų – laiškai.

– Turi galvoje jų tarpusavio meilės laiškus?

– Taip.

– Kokie kvaili žmonės, kad laiko tokius dalykus!

Taip, tikrai. Kokia kvailystė. Viena iš tų kvailysčių, kai niekad nepasimokoma iš kitų patirties. Atsivertęs bet kurį laikraštį, išvysti tokios kvailystės pavyzdžių – aistra išsaugoti raštiškus meilės įrodymus.

– Be abejo, visa tai siaubinga, Sofija, – tariau aš. – Bet ar verta dėl to jaudintis? Galų gale, mes juk to ir tikėjomės, ar ne? Būtent tai tu pasakei tą pirmąjį vakarą „Mario" restorane. Tu sakei, kad būtų gerai, jei senelį būtų nužudęs tinkamas asmuo. Brenda buvo kaip tik tas asmuo, tiesa? Brenda arba Lorencas?

– Baik, Čarlsai, aš jaučiuosi siaubingai.

– Bet mes turime elgtis protingai. Dabar mes galime susituokti, Sofija. Tu nebegali manęs daugiau nuo to sulaikyti. Leonides šeima daugiau nebesiejama su šiuo reikalu.

Ji pažvelgė į mane. Aš tik dabar pamačiau, kokios ryškiai mėlynos jos akys.

– Taip, – pasakė ji. – Aš manau, kad dabar mes švarūs. Mes juk švarūs, ar ne? Tu esi tuo tikras?

– Mano brangi mergaite, niekas iš jūsų neturėjo nė menkiausio motyvo.

Jos veidas staiga išbalo.

– Išskyrus mane, Čarlsai. Aš turėjau motyvą.

– Taip, žinoma... – Aš buvau priblokštas. – Bet iš tikrųjų ne. Tu juk nieko nežinojai apie testamentą.

– Žinojau, Čarlsai, – sušnabždėjo ji.

– Ką? – Aš žvelgiau į ją. Staiga pajutau viduje šaltį.

– Aš visuomet žinojau, kad senelis savo pinigus paliko man.

– Bet kaip?

– Jis pats man tai pasakė. Likus maždaug dviem sa-

vaitėms iki to laiko, kai buvo nunuodytas. Jis tai padarė visiškai netikėtai: „Aš visus savo pinigus palikau tau, Sofija. Tu turi rūpintis šeima, kai manęs nebebus".

Aš vis dar žiūrėjau į ją.

– Tu man niekad to nesakei.

– Ne. Supranti, kai visi ėmė pasakoti apie testamentą ir tai, kaip jis jį pasirašė, aš pamaniau, jog jis suklydo – tik įsivaizdavo man viską palikęs. Arba, jei ir paliko tokį testamentą, kad jis dingo ir niekuomet nebeatsiras. Aš ir nenorėjau, jog jis atsirastų, – aš bijojau.

– Bijojai? Ko?

– Tikriausiai... bijojau mirties.

Aš prisiminiau baimę Brendos veide – siaubingą nepaaiškinamą paniką.

Taip pat prisiminiau Magdos suvaidintą baimę, kai ji repetavo žudiko vaidmenį. Sofija vargu ar galėtų pulti į paniką, bet ji buvo realistė ir galėjo aiškiai suvokti, kad Leonides testamentas meta ant jos įtarimų šešėlį. Dabar aš geriau supratau (ar maniau supratęs) jos atsisakymą susižadėti su manimi ir primygtinį reikalavimą išsiaiškinti tiesą. Jai reikėjo tiktai tiesos. Aš prisiminiau jos užsidegimą bei rimtumą, su kuriuo ji ištarė šiuos žodžius.

Mes pasukome link namo. Staiga aš prisiminiau dar šį tą, ką ji buvo sakiusi.

Ji sakė mananti, kad galėtų ką nors nužudyti, bet, pridūrė, tam turėtų būti išties vertas motyvas.

Dvidešimt antrasis skyrius

Iš sodo posūkio išniro Rodžeris su Klemense. Jie greitai ėjo į mūsų pusę.

Laisvas tvido švarkas Rodžeriui tiko kur kas labiau nei dalykiškas miesto verslininko kostiumas. Jis atrodė susijaudinęs ir pakilus. Klemensė buvo susimąsčiusi.

– Sveiki, balandėliai, – pasakė Rodžeris. – Pagaliau! Aš jau maniau, kad jie visai neketina suimti tos nenaudėlės. Nežinau, ko jie iki šiol laukė. Na, pagaliau jie ją sučiupo, taip pat ir tą apgailėtiną jos draugužį. Aš tikiuosi, kad jie abu atsidurs kartuvėse.

Klemensė dar labiau suraukė antakius. Ji pasakė:

– Nebūk toks necivilizuotas, Rodžeri.

– Necivilizuotas? Nesąmonė! Tai tyčinis šaltakraujiškas bejėgio patiklaus senuko nunuodijimas. O kai aš džiaugiuosi, kad žudikai pagaliau sučiupti ir gaus tai, ko nusipelnė, tu sakai, kad aš necivilizuotas! Aš mielai

savo rankomis pasmaugčiau tą moterį.

Jis pridūrė:

– Brenda buvo su jumis, kai policija atvyko jos suimti, ar ne? Kaip ji reagavo?

– Tai buvo siaubinga, – pasakė Sofija tyliu balsu. – Ji paklaiko iš baimės.

– Taip jai ir reikia.

– Nebūk toks kerštingas, – tarė Klemensė.

– Ak, žinau, brangioji, bet tu manęs nesupranti. Tai nebuvo tavo tėvas. Aš jį mylėjau. Supranti? Aš jį mylėjau!

– Stengiuosi suprasti, – pasakė Klemensė.

Rodžeris tarė jai pusiau juokais:

– Tu neturi vaizduotės, Klemense. Įsivaizduok, tarsi aš būčiau nunuodytas.

Aš mačiau, kaip jos akys prisimerkė ir kumščiai susigniaužė.

– Nekalbėk tokių dalykų netgi juokais, – griežtai ištarė ji.

– Nesijaudink, brangioji, greit mes būsime toli nuo viso šito.

Mes pajudėjome link namo. Rodžeris su Sofija ėjo priekyje, o mes su Klemense – eisenos pabaigoje. Ji pasakė:

– Aš tikuosi, jog dabar jie... leis mums išvykti.

– Jūs taip skubate išvažiuoti? – paklausiau aš.

– Aš jau labai pavargau.

Aš nustebęs pažvelgiau į ją. Ji į mano žvilgsnį atsakė nežymia iškamuota šypsena ir galvos krestelėjimu.

– Ar jūs nematote, Čarlsai, kad aš visą laiką kovoju? Kovoju už savo laimę. Kovoju už Rodžerį. Aš labai bi-

jojau, kad šeima įkalbės jį pasilikti Anglijoje. Kad mes būsime įtraukti į šeimos kamuolį ir liksime supančioti šeiminiais saitais. Aš bijojau, jog Sofija pasiūlys jam namą ir jis liks Anglijoje, nes tai reikštų didesnį komfortą ir patogumus man. Su Rodžeriu bėda ta, kad jis neklauso, ką jam sakai. Jis turi savo supratimą – ir dažniausiau jis būna neteisingas. Jis nieko nesupranta. Be to, jis yra persiėmęs Leonidesų supratimu, kad moters laimė susijusi su komfortu ir pinigais. Tačiau aš kovosiu už savo laimę – ir nenusileisiu. Aš išsivešiu Rodžerį ir suteiksiu jam tokį gyvenimą, koks jam tinka, tokį, kuriame jis nesijaus esąs nevykėlis. Aš noriu jį turėti sau – toliau nuo jų visų – ir kuo greičiau...

Ji kalbėjo greitai, tyliu ir nevilties kupinu balsu. Šis balsas mane išgąsdino. Aš tik dabar supratau, kad ji jau buvo ant ribos. Taip pat ir anksčiau nepastebėjau, kokie skausmingi bei savininkiški buvo jos jausmai Rodžeriui.

Aš nejučiomis prisiminiau keistus Editos de Hevilend žodžius. Ji kažkokiu ypatingu tonu ištarė: „Bet nereikia, kad tai virstų stabmeldyste“. Pamaniau, ar tik ji neturėjo omenyje Klemensės.

Rodžeris, svarsčiau aš, mylėjo savo tėvą labiau, nei galėtų mylėti bet ką kitą, labiau netgi už žmoną, nepaisant jo atsidavimo jai. Pirmą kartą aš supratau, koks gyvybiškai svarbus buvo Klemensės troškimas laimėti savo vyrą sau. Meilė Rodžeriui buvo visa jos egzistencijos prasmė. Jis vienu metu buvo jos vaikas, vyras ir mylimasis.

Prie paradinių durų privažiavo automobilis.

– Ak, – pasakiau aš, – štai ir Džozefina sugrįžo.

Iš automobilio išlipo Džozefina su Magda.

Mergaitės galva buvo aptvarstyta, bet šiaip ji atrodė visiškai sveika. Ji iš karto pasakė:

– Aš noriu apžiūrėti savo auksines žuveles, – ir nukūrė link tvenkinio.

– Saulute! – sušuko Magda, – tu verčiau pirma eik namo ir truputį prigulk, gal dar suvalgyk lėkštę stipraus buljono.

– Nusiramink, mama, – atsakė Džozefina. – Aš jau visiškai sveika, be to, aš nekenčiu stipraus buljono.

Magda neryžtinai stovėjo. Aš žinojau, kad iš tikrųjų mergaitė iš ligoninės galėjo būti išrašyta jau prieš kelias dienas, bet ją ten užlaikė Tavernerio prašymu. Jis nenorėjo rizikuoti Džozefinos saugumu, kol įtariamieji atsidurs saugioje vietoje po užraktu.

Aš tariau Magdai:

– Sakyčiau, jog grynas oras jai būtų tik į naudą. Aš eisiu ir ją prižiūrėsiu.

Prisivijau Džozefiną, dar jai nespėjus pasiekti tvenkinio.

– Įvairių dalykų čia nutiko, kol tavęs nebuvo, – pasakiau aš.

Džozefina neatsakė. Ji spoksojo savo trumparegėmis akutėmis į tvenkinį.

– Aš nematau Ferdinando, – ištarė ji.

– Kas yra Ferdinandas?

– Tas su keturiomis uodegomis.

– Įdomi rūšis. O man labiau patinka ana, ryškiai auksinės spalvos.

– Tai pati paprasčiausia rūšis.

– O ta balta, lyg kandžių apgraužta – nieko ypatin-

go.

Džozefina pažvelgė į mane paniekinamu žvilgsniu.

– Tai šebunkinai. Jos brangiai kainuoja – žymiai daugiau nei auksinės žuvelės.

– Tu nenori sužinoti, kas čia įvyko, Džozefina?

– Aš manau, kad ir taip žinau.

– Žinai, kad atsirado kitas testamentas ir kad tavo senelis visus savo pinigus paliko Sofijai?

Mergaitė nuobodžiai linktelėjo.

– Mama man sakė. Be to, aš ir taip žinojau.

– Nori pasakyti, kad išgirdai apie tai ligoninėje?

– Ne, noriu pasakyti, kad jau anksčiau žinojau, jog senelis paliko pinigus Sofijai. Aš girdėjau, kaip jis jai tai sakė.

– Tu vėl klauseisi už durų?

– Taip. Man patinka klausytis.

– Taip elgtis yra negarbinga. Be to, atsimink, kad gali išgirsti ir apie save ką nors nemalonaus.

Ji keistai pažvelgė į mane.

– Aš girdėjau, ką jis sakė jai apie mane, jei jūs tai turėjote galvoje. – Ji pridūrė: – Nenė tiesiog pasiunta, kai pagauna mane klausantis už durų. Ji sako, kad mažoms ledi taip elgtis nedera.

– Ji visiškai teisi.

– Nusispjaut, – tarė Džozefina. – Šiais laikais nebėra ledi. Taip sakė per radiją laidoje „Smegenų trestas“. Sakė, kad tai ar-ha-jiš-ka. – Ji labai rūpestingai ištarė šį žodį.

Aš pakeičiau temą.

– Tu šiek tiek pavėlavai – būtum pamačiusi svarbų įvykį, – pasakiau aš. – Vyriausiasis inspektorius Taver-

neris areštavo Brendą ir Lorencą.

Aš tikėjausi, kad Džozefiną, kaip jaunąją detektyvę, ši informacija nepaprastai sudomins. Bet ji tik paprasčiausiai pakartojo savo nuobodžiaujančiu, iš proto varančiu tonu:

– Taip, žinau.

– Tu negali to žinoti. Tai ką tik įvyko.

– Mūsų mašinos prasilenkė kelyje. Inspektorius Taverneris ir detektyvas su zomšiniais bateliais sėdėjo viduje kartu su Brenda bei Lorencu. Taigi aš iškart supratau, kad jie areštuoti. Įdomu, ar areštuodamas jis persakė jiems įspėjimą, kaip reikalauja įstatymas? Žinote, turi būti įspėjimas.

Patikinau, kad Taverneris griežtai laikėsi tarnybinio etiketo.

– Aš turėjau jam pranešti apie laiškus, – apgailestaujančiu tonu pasakiau aš. – Radau juos už bakų. Aš norėjau tau pačiai leisti jam apie juos pranešti, bet tu atsidūrei ligoninėje.

Džozefina ranka atsargiai palietė savo galvą.

– Mane turėjo nužudyti, – patenkinta pareiškė ji. – Juk sakiau jums, kad atėjo laikas antrai žmogžudystei. Kambarys su bakais buvo niekam tikusi vieta paslėpti tuos laiškus. Man iš karto kilo įtarimas, kai vieną dieną pamačiau Lorencą iš ten grįžtant. Juk jis ne toks žmogus, kad terliotųsi su kranais, vamzdžiais ar kaiščiais. Taigi aš iškart supratau, kad jis ten kažką slepia.

– O aš maniau... – Mane pertraukė valdingas Editos de Hevilend balsas:

– Džozefina! Džozefina, tuoj pat ateik čionai!

Mergaitė atsiduso.

– Neduoda ramybės, – pasakė ji. – Aš verčiau eisiu. Reikia eiti, kai kviečia teta Edita.

Ji nuliuoksėjo per veją. Aš patraukiau paskui ją, tiktai lėčiau.

Džozefina, apsikeitusi keliomis frazėmis su teta, stovinčia terasoje, nuėjo namo, o aš prisijungiau prie Editos de Hevilend.

Šį rytą ji, regis, visiškai atitiko savo metus. Mane pribloškė jos išsikamavęs veidas. Edita atrodė pavargusi ir išsekusi. Ji pamatė mano susirūpinusią veido išraišką ir pabandė nusišypsoti.

– Neatrodo, kad mergaitė būtų patyrusi tokį baisų nuotykį, – pasakė ji. – Ateityje mums reikia ją geriau prižiūrėti. Nors... dabar tikriausiai jau nebėra būtinybės, ar ne?

Ji atsiduso ir pridūrė:

– Džiaugiuosi, kad viskas pasibaigė. Bet koks nevykęs cirkas! Jei jau tave suima už nužudymą, tai bent jau turėk nors kiek orumo. Negaliu pakęsti tokių žmonių kaip Brenda, kurie puola į isteriją ir klykia. Tokie žmonės neturi jokio vyriškumo. Ir Lorencas Braunas atrodė kaip į kampą užspęstas kiškis.

Manyje pabudo neaiškus gailestingumo instinktas.

– Vargšeliai, – pasakiau aš.

– Taip... vargšeliai. Tikiuosi, jai užteks proto pasirūpinti savimi? Turiu galvoje, nusisamdyti gerus advokatus ir panašiai.

Atrodė gana keista, pamaniau aš, kad jie visi nemėgo Brendos, tačiau taip skrupulingai rūpinosi, jog ji turėtų gerus advokatus.

Edita de Hevilend kalbėjo toliau:

– Kiek laiko tai tęsis? Kiek užtruks visas procesas?

Aš atsakiau, jog tiksliai nežinau. Policijos teisme jiems turėtų būti pateikti kaltinimai, tuomet prasidės tyrimas. Mano vertinimu, tai užtruks tris ar keturis mėnesius. Ir jei juos pripažins kaltais, tai dar duos laiko apskųsti nuosprendį.

– Manote, kad juos nuteis? – paklausė ji.

– Aš nežinau. Tiksliai nežinau, kiek ir kokių įrodymų turi policija. Jie turi laiškus.

– Meilės laiškus? Tai jie buvo meilužiai?

– Jie mylėjo vienas kitą.

Jos veidas dar labiau paniuro.

– Man taip sunku nuo viso šito, Čarlsai. Aš nemėgau Brendos. Anksčiau jos labai nemėgau, blogai apie ją kalbėjau. Bet dabar... dabar norėčiau, kad ji turėtų gerą gynybą, kad išnaudotų visas įmanomas galimybes. Aristidas taip pat to norėtų. Jaučiu, jog mano pareiga tuo pasirūpinti – kad su Brenda būtų pasielgta teisingai.

– O Lorencas?

– Ak, Lorencas! – ji nekantriai gūžtelėjo pečiais. – Vyrai turi patys savimi pasirūpinti. Bet Aristidas niekuomet mums neatleistų, jei... – Ji nepabaigė sakinio.

Tuomet Edita de Hevilend pridūrė:

– Laikas pietauti. Eime vidun.

Aš jai paaiškinau, kad ketinu vykti į Londoną.

– Savo automobiliu?

– Taip.

– Hm... Galbūt ir mane paimsite kartu? Tikiuosi, dabar mes jau paleisti nuo pavadėlio.

– Žinoma, paimsiu, bet man regis, kad Magda su

Sofija taip pat važiuos į miestą po pietų. Jums su jomis būtų patogiau nei mano dvivietėje mašinoje.

– Aš nenoriu su jomis važiuoti. Paimkite mane ir niekam apie tai nesakykite.

Mane tai nustebino, bet aš padariau, kaip prašomas.

Kelyje į miestą mes daug nesikalbėjome. Aš paklausiau, kur ją nuvežti.

– Į Harlio gatvę*.

Mane apniko bloga nuojauta, bet aš Editos nieko neklausinėjau. Ji tęsė:

– Nors ne, dar ankstoka. Išleiskite mane prie „Debenhams“. Aš ten papietausiu ir po to keliausiu į Harlio gatvę.

– Tikiuosi... – pradėjau aš, bet nutilau.

– Todėl aš ir nenorėjau važiuoti su Brenda. Ji per daug viską dramatizuoja. Kelia nereikalingą sumaištį.

– Man labai gaila, – pasakiau aš.

– Nėra reikalo gailėti. Aš nugyvenau gerą gyvenimą. Labai gerą gyvenimą. – Ji staiga nusišypsojo.

– Ir jis dar nesibaigė.

---

* Londono gatvė, kurioje įsikūrę privatūs gydytojai – *vert past.*

Dvidešimt trečiasis skyrius

Aš jau keletą dienų nebuvau matęs savo tėvo. Užsukęs į jo kabinetą, radau jį užsiėmusį kitomis bylomis, ne Leonides. Tada nuėjau ieškoti Tavernerio.

Taverneris džiaugėsi trumpu maloniu atokvėpiu ir mielai sutiko su manimi išgerti po taurelę. Aš jį pasveikinau sėkmingai išnarpliojus bylą. Jis padėkojo už sveikinimus, bet jo veido išraiška buvo toli gražu ne džiūgaujanti.

– Taip, reikalas baigtas, – pasakė jis. – Pagaliau byla iškelta. Niekas to nenuneigs.

– Jūs esate tikras, kad juos nuteis?

– Sunku pasakyti. Įrodymai tiktai netiesioginiai, kaip beveik visuomet būna nužudymo bylose. Daug kas priklauso nuo įspūdžio, kurį jie padarys prisiekusiesiems.

– Kiek svarūs tie laiškai?

– Iš pirmo žvilgsnio, Čarlsai, tai rimti įrodymai. Yra užuominų apie jų gyvenimą kartu po jos vyro mirties. Pavyzdžiui, tokios frazės kaip „ilgai nereikės laukti“. Bet gynyba viską bandys išversti į kitą pusę: senukas buvo toksai senas, kad jie turėjo rimtą pagrindą manyti, jog jis greitai mirs. Apie nunuodijimą nėra tiesioginių užuominų – juodu ant balto, – bet yra keletas vietų, kurios galėtų tai reikšti. Labai priklauso nuo to, kokį paskirs teisėją. Jei senąjį Kerberį, tai jiems bus riesta. Jis labai nepakantus neteisėtai meilei. Gynybai tikriausiai atstovaus Yglis ar Hamprei Keris. Hamprei tokiose bylose tiesiog nuostabus – bet jis mėgsta savo argumentus paremti šaunių nuopelnų karo tarnyboje sąrašu ir panašiais dalykais. Mūsų bičiulio išsisukimas nuo karinės tarnybos neleis jam įsismarkauti. Esminis klausimas – ar jie patiks prisiekusiesiems. Prisiekusiųjų nuomonės niekada nenuspėsi. Nors, kaip jūs žinote, Čarlsai, šitie abu ypatingų simpatijų nesukelia. Ji yra graži moteris, ištekėjusi už labai seno vyro dėl pinigų, o Braunas – išsisukęs nuo tarnybos neurastenikas. Nusikaltimas yra toks banalus – taip tiksliai atitinka klasikinį standartą, kad net sunku patikėti, jog tai jų darbas. Žinoma, jie gali nuspręsti, kad jis tai padarė, o ji nieko nežinojo apie tai. Arba atvirkščiai – kad ji tai padarė, o jis nieko nežinojo. Arba kad jie veikė kartu.

– O ką jūs pats manote? – pasiteiravau aš.

Jis pažvelgė į mane medine veido išraiška.

– Aš nieko nemanau. Aš surinkau faktus ir nusiunčiau juos prokuroro pavaduotojui. Tada buvo nuspręsta kelti baudžiamąją bylą. Štai ir viskas. Aš atlikau savo pareigą. Mano darbas baigtas. Dabar jūs viską žinote,

Čarlsai.

Bet manęs tai netenkino. Aš mačiau, kad Taverneris kažkodėl buvo susikrimtęs.

Po trijų dienų aš atvėriau širdį savo tėvui. Pats jis niekuomet neužsiminė man apie šią bylą. Mes buvome tarsi kažkaip suvaržyti, bendraudami vienas su kitu. Ir maniau, jog žinojau, kodėl. Bet aš pats turėjau pralaužti tą barjerą.

– Pakalbėkime atvirai, – ištariau aš. – Taverneris nėra įsitikinęs, jog tai anų dviejų darbas, – lygiai kaip ir tu.

Mano tėvas papurtė galvą. Jis pasakė tą patį, ką ir Taverneris:

– Tai jau nebe mano kompetencija. Į šiuos klausimus bus atsakyta atlikus tyrimą. Daugiau jokių klausimų.

– Bet tu juk nemanai – ir Taverneris nemano, – kad tai jų darbas?

– Tai nuspręs prisiekusieji.

– Dėl Dievo meilės, – pasakiau aš, – nesipurtyk nuo manęs savo techninėmis frazėmis. Ką tu manai – jūs abu manote – asmeniškai?

– Mano asmeninė nuomonė reiškia tiek pat, kiek ir tavoji, Čarlsai.

– Bet tu turi daugiau patirties.

– Tuomet pasakysiu tau atvirai: aš... aš tiesiog nežinau!

– Tai gali būti jie?

– Žinoma.

– Bet tu nesi tikras, kad jie?

Tėvas gūžtelėjo pečiais.

– O kas gali būti tikras?

– Neišsisukinėk, tėti. Kitais atvejais tu turėdavai tvirtą įsistikinimą, ar ne? Netgi labai tvirtą? Neturėdavai nė mažiausios abejonės?

– Taip, kartais. Bet ne visada.

– O Viešpatie, kaip aš norėčiau, kad tu turėtum ir šį kartą.

– Ir aš norėčiau.

Mes kurį laiką tylėjome. Aš galvojau apie tas dvi figūras sode, lėtai slenkančias vakaro prieblandoje. Vienišas, vaikomas, išgąsdintas. Jie jau nuo pat pradžių bijojo. Ar tai nėra nuoroda į nešvarią sąžinę?

Bet aš pats sau atsakiau į šį klausimą: „Nebūtinai".

Abu – tiek Brenda, tiek Lorencas – bijojo gyvenimo: jie nepasitikėjo savimi, savo sugebėjimu išvengti pavojaus ir pralaimėjimo. Be to, jie galėjo matyti, ir netgi labai aiškiai, tą šabloną slaptos meilės, stumiančios į nusikaltimą, kuris bet kuriuo metu galėjo mesti ant jų šešėlį.

Mano tėvas prakalbo rimtu ir maloniu balsu:

– Na gerai, Čarslai, – pasakė jis, – pažvelkime tiesai į akis. Tu vis dar manai, tiesa, kad tikrasis nusikaltėlis yra vienas iš Leonidesų?

– Nebūtinai. Aš tik pagalvojau.

– Tu taip manai. Galbūt ir pats to nesuvoki, bet taip yra.

– Taip, – atsakiau aš.

– Kodėl?

– Galbūt dėl to... – Aš susimąsčiau, bandydamas pats tai suprasti... sutelkti savo mintis, – dėl to, kad... (taip, iš tikrųjų) kad jie patys taip mano.

– Jie patys taip mano? Tai įdomu. Tai labai įdomu. Turi galvoje, kad jie įtarinėja vienas kitą ar kad tiesiog žino, kas tai padarė?

– Tiksliai nežinau, – atsakiau aš. – Viskas labai miglota ir painu. Aš manau... apskritai imant... kad jie bando tiesiog užmerkti į tai akis ir nieko nematyti.

Tėvas linktelėjo.

– Išskyrus Rodžerį, – pasakiau aš. – Šis iš visos širdies tiki, kad tai padarė Brenda, ir nuoširdžiai trokšta, kad ją už tai pakartų. Būti su Rodžeriu tikras poilsis, nes jis toks paprastas ir teigiamas, neturi jokių užslėptų minčių. Bet kiti jaučiasi nejaukiai, tarsi prasikaltę. Jie mane ragino pasirūpinti, kad Brenda gautų kuo geresnę gynybą – kad ji išnaudotų visas įmanomas galimybes. Kodėl?

Mano tėvas atsakė:

– Nes jie iš tiesų, giliai širdyse, netiki, kad Brenda yra kalta... Taip, panašu į tai. – Tuomet jis tyliai paklausė: – Kas galėjo tai padaryti? Tu su visais jais kalbėjai. Kas – pagrindinis kandidatas?

– Aš nežinau. Mane tai veda iš proto. Niekas iš jų neatitinka tavo „žudiko šablono“, ir vis dėlto aš jaučiu... jaučiu... kad vienas iš jų yra žudikas.

– Sofija?

– Ne. O Viešpatie, ne!

– Širdies gilumoje tu neatmeti tokios galimybės, Čarslai – taip, neneik to. Tavo nenoras to pripažinti tik suteikia svorio šiai galimybei. O kaip kiti? Pavyzdžiui, Filipas?

– Nebent būtų kažkoks fantastiškas motyvas.

– Motyvai gali būti fantastiški arba absurdiškai pa-

prasti. Koks galėjo būti jo motyvas?

– Jis jaučia kartų pavydą Rodžeriui – visą gyvenimą. Jo tėvo teikiama pirmenybė Rodžeriui varė Filipą iš proto. Rodžeris atsidūrė prie bankroto ribos, ir jo tėvas išgirdo apie tai. Jis pažadėjo vėl pastatyti Rodžerį ant kojų. Tarkim, Filipas tai sužinojo. Jei senukas tą patį vakarą atsisveikintų su šiuo pasauliu, tai Rodžeris negautų jokios pagalbos. Rodžeris būtų galutinai žlugęs. Ak! Visa tai, be abejo, absurdas...

– Kaip čia pasakius. Tai nedažnai atsitinka, bet kartais pasitaiko. Tai žmogiška. O kaip Magda?

– Ji yra lyg vaikas. Ji neadekvačiai reaguoja į aplinką. Man nebūtų kilusi mintis įtarti ją prikišus nagus, jei ji nebūtų taip staiga nusprendusi išsiųsti Džozefiną į Šveicariją. Toks jausmas, tarsi ji bijotų kažko, ką Džozefina žino ir gali išpasakoti...

– Ir tuomet Džozefinai kaukštelėjo per galvą?

– Na, tik jau ne jos motina!

– Kodėl gi ne?

– Tėti, juk motina negalėtų...

– Čarlsai, Čarlsai, tu turbūt niekuomet neskaitei policijos pranešimų. Ten nuolatos figūruoja motinos, nemėgstančios vieno iš savo vaikų. Tai netrukdo jai būti atsidavusiai kitiems vaikams. Dažnai atsiranda tam tikrų priežasčių, tik dažnai jas nelengva nustatyti. Bet jei tokia antipatija egzistuoja, tai ją sunku paaiškinti, ir ji būna labai stipri.

– Ji vadindavo Džozefiną pamestinuke, – nenoriai sutikau aš.

– Ir vaikas dėl to nepykdavo?

– Aš taip nemanau.

– Kas dar liko? Rodžeris?

– Rodžeris nenužudė savo tėvo. Tuo aš nė kiek neabejoju.

– Tuomet Rodžerį paliekam ramybėj. O jo žmona... koks jos vardas? Klemensė?

– Taip, – atsakiau aš. – Jei ji nužudė senąjį Leonides, tai turėtų būti labai keista priežastis.

Aš papasakojau apie savo pokalbius su Klemense. Pasakiau, kad gal ir įmanoma, jog dėl savo aistringo troškimo išsivežti Rodžerį iš Anglijos ji būtų nunuodijusi senuką.

– Ji įkalbėjo Rodžerį išvykti, nieko nesakius jo tėvui. Tuomet senukas sužinojo apie sūnaus finansines problemas. Jis ketino paremti restoranų paslaugų įmonę. Visos Klemensės viltys ir planai žlugo akimirksniu. Ji iš tikrųjų beviltiškai myli Rodžerį – jai jis vos ne stabas.

– Tu pakartojai tai, ką sakė Edita de Hevilend, – pastebėjo tėvas.

– Taip. Edita yra dar vienas asmuo, kuris, mano manymu... galėjo tai padaryti. Tik nežinau, kodėl. Bet jeigu, jos įsitikinimu, būtų kokia nors pakankamai rimta priežastis, tai ji pati galėtų imtis Temidės vaidmens. Ji – toks žmogus.

– Ir ji labai susirūpino, kad Brendą gintų kompetentingi advokatai?

– Taip. Aš manau, kad čia gali būti sąžinės reikalas. Jei tai būtų jos darbas, esu visiškai tikras, kad ji nenorėtų suversti savo kaltės jiems.

– Galbūt ir ne. Bet ar ji būtų užvožusi Džozefinai?

– Ne, – iš lėto tariau aš. – Aš tuo netikiu. Beje, mergaitė man kažką sakė... Sukasi galvoje, bet niekaip ne-

galiu prisiminti. Išsitrynė iš atminties. Tik pamenu, kad kažkas kažko neatitiko... Ak, jei galėčiau prisiminti...

– Nieko baisaus. Pamažu prisiminsi. Ar dar turi kokių įtarimų?

– Taip, – pasakiau aš. – Ir dar kaip. Ką tu žinai apie vaikišką paralyžių? Turiu galvoje, kaip jis paveikia charakterį?

– Tu kalbi apie Justą?

– Taip. Kuo daugiau aš apie tai galvoju, tuo labiau man atrodo, kad Justas būtų tinkamas kandidatas. Jis nemėgo savo senelio, buvo ant jo užpykęs. Tai keistas ir nepastovios nuotaikos berniukas. Tai jau nėra norma. Mano manymu, jis vienintelis šeimoje ramiai galėtų smogti per galvą Džozefinai, jei ji žinotų ką nors apie jį, – o tai visiškai įmanoma. Ta mergaitė žino absoliučiai viską. Ji viską užsirašo savo užrašų knygelėje...

Aš nutilau.

– O Viešpatie, – pasakiau aš. – Koks gi kvailys aš buvau.

– Kas atsitiko?

– Dabar supratau, ko negalėjau prisiminti. Mes su Taverneriu pamanėme, kad uraganas Džozefinos kambaryje, kai taip pašėlusiai ieškota, susijęs su anais laiškais. Aš pamaniau, jog ji juos kažkaip pasisavino ir paslėpė palėpėje už bakų. Bet kai mes vieną dieną kalbėjomės, ji man aiškiai pasakė, jog ten juos paslėpė Lorencas. Ji sakė mačiusi Lorencą išeinantį iš palėpės. Po to ji ten nuėjo, viską iššniukštinėjo ir rado laiškus. Tuomet, be abejo, ji juos perskaitė. Kurgi ne! Bet ji paliko juos ten, kur jie ir buvo.

– Ir ką?

– Dar nesupranti? Džozefinos kambarys galėjo būti išverstas ne dėl laiškų. Tai galėjo būti padaryta dėl visai ko kito.

– Ir tas kitas...

– Buvo jos užrašų knygelė, kur ji užsirašydavo savo stebėjimų išvadas. Štai ko buvo ieškoma! Ir aš manau, kad jos nepavyko rasti. Džozefina tikriausiai ją vis dar turi. Bet jeigu taip...

Aš net kiek pakilau.

– Jei taip, – pasakė mano tėvas, – tai ji vis dar nėra saugi. Tu tai norėjai pasakyti?

– Saugi ji bus tiktai tuomet, kai išvyks į Šveicariją. Tuk juk žinai, kad ją ruošiasi ten išsiųsti.

– O ji pati nori važiuoti?

Aš kurį laiką svarsčiau.

– Nemanau.

– Tuomet tikriausiai ir nevažiuos, – nusprendė tėvas. – Bet tu teisus sakydamas, kad jai gresia pavojus. Tau geriau važiuoti tenai.

– Bet kas gi? Justas? Klemensė? – desperatiškai sušukau aš.

– Man regis, kad faktai aiškai rodo į vieną pusę... Stebiuosi, kad tu pats to nematai. Aš...

Gloveris atidarė duris.

– Atleiskite, misteri Čarlsai, jums skambina. Mis Leonides iš Svinlio. Sakė, kad skubu.

Mane sukaustė baimė – viskas atrodė taip pat, kaip ir praėjusį kartą. Ar Džozefina vėl tapo užpuolimo auka? O kas, jei šįkart žudikas nesuklydo?

Aš nuskubėjau prie telefono.

– Sofija? Čia aš, Čarlsas.

Sofijos balse skambėjo slogus beviltiškumas.

– Čarlsai, dar niekas nesibaigė. Žudikas vis dar čia.

– Ką tu turi galvoje? Kas atsitiko? Vėl Džozefina?

– Ne Džozefina. Šį kartą Nenė.

– Nenė?

– Taip, tai buvo kakavos stiklinė – Džozefinos kakava, tik ji jos neišgėrė. Paliko ant stalo. Nenė pamanė, kad gaila išpilti. Ir išgėrė ją.

– Vargšė Nenė. Ar jai labai blogai?

Sofijos balsas sudrebėjo:

– Čarlsai, ji mirė.

Dvidešimt ketvirtasis skyrius

Vėl prasidėjo košmaras.

Aš taip jaučiausi, kai mes su Taverneriu išvažiavome iš Londono. Tai buvo tarsi mūsų ankstesnės kelionės atkartojimas.

Karts nuo karto Taverneris nusikeikdavo. O aš taip pat dažnai kartodavau kvailus ir beprasmiškus žodžius:

– Vadinasi, tai ne Brenda su Lorencu. Tai buvo ne Brenda ir Lorencas.

Ar aš pats buvau patikėjęs, kad tai jie? Aš norėjau tuo tikėti. Norėjau pabėgti nuo kitos, kur kas baisesnės, tikimybės...

Jie mylėjo vienas kitą. Jie rašė vienas kitam kvailus sentimentalius laiškus. Jie džiaugėsi tikėdami, kad senasis Brendos vyras gali netrukus ramiai ir laimingai

numirti, – bet aš abejoju, ar iš tiesų jie labai jau troško jo mirties. Man netgi atrodo, kad ilgesys ir nelaimingo meilės romano beviltiškumas juos tenkino labiau nei ramus šeiminis gyvenimas kartu. Aš nemanau, kad Brenda buvo išties aistringa. Ji buvo per daug anemiška, per daug apatiška. Ji troško romantikos. Ir Lorencas, mano manymu, buvo vienas tokio tipo žmonių, kurie miglotomis ateities palaimos vizijomis ir tragizmu džiaugiasi labiau nei konkrečiais kūniškais pasitenkinimais.

Jie įkliuvo į savo pačių spąstus ir, mirtinai išsigandę, negalėjo sumoti, kaip iš to išsipainioti. Lorencas dėl savo neįtikėtino kvailumo netgi nesugebėjo sunaikinti Brendos laiškų. Brenda jo laiškus tikriausiai sunaikino, nes jų nepavyko rasti. Ir tai ne Lorencas užkėlė marmurinį durų stabdį ant skalbyklos durų.

Tai buvo kažkas, kieno veidas ligi šiol slypi po kauke.

Mes privažiavome prie durų. Taverneris išlipo, aš jam iš paskos. Prieškambaryje stovėjo vyriškis civiliais drabužiais, kurio aš nepažinojau. Jis pasisveikino su Taverneriu, ir pastarasis pasivėdėjo jį į šalį. Mano dėmesį patraukė krūva lagaminų, sukrautų prieškambaryje. Jie buvo sužymėti ir paruošti kelionei. Man į juos bežiūrint laiptais nusileido Klemensė. Ji vilkėjo tą pačią raudoną suknelę su tvido švarkeliu bei raudoną skrybėlę.

– Jūs atvykote kaip tik laiku atsisveikinti, Čarlsai, – pasakė ji.

– Jūs išvykstate?

– Važiuojame šį vakarą į Londoną. Mūsų lėktuvas

rytoj anksti ryte. – Ji buvo rami ir besišypsanti, bet jos akys atrodė budrios ir atsargios.

– Bet juk dabar jūs negalite išvykti.

– Kodėl gi ne? – Jos balsas iškart tapo griežtas.

– Na, ši mirtis...

– Nenės mirtis su mumis neturi nieko bendro.

– Galbūt ir ne. Vis dėlto...

– Kodėl jūs sakote „galbūt ir ne"? Mes čia niekuo dėti. Mes su Rodžeriu buvome viršuje, baigdami krauti daiktus. Mes nė nebuvome nusileidę žemyn tuo metu, kai kakava buvo palikta prieškambaryje.

– Jūs galite tai įrodyti?

– Aš galiu paliudyti apie Rodžerį, o Rodžeris gali paliudyti apie mane.

– Bet tai ne daugiau kaip... Jūs esate vyras ir žmona, nepamirškite to.

Ji užsiplieskė pykčiu.

– Jūs nepakeliamas, Čarlsai! Mes su Rodžeriu išvykstame – kad pradėtume naują nepriklausomą gyvenimą. Kam, po galais, mums reikėtų nunuodyti seną kvailą moteriškę, kuri niekuomet mums nėra padariusi nieko bloga?

– Bet norėta nunuodyti ne ją.

– Juo labiau – kam mums nuodyti vaiką?

– Priklauso nuo to, koks tai vaikas, tiesa?

– Ką jūs turite galvoje?

– Džozefina nėra paprastas vaikas. Ji daug ką žino apie aplinkinius žmones. Ji... – Aš nutilau. Iš svetainės išniro Džozefina. Ji, kaip visuomet, kramsnojo obuolį. Virš jo kažkokios vaikiškai vampyriškai patenkintos žybčiojo jos akys.

– Nenė nunuodyta, – pasakė ji. – Kaip ir senelis. Čia tai bent nuotykis.

– Ar tau jos visai negaila? – griežtai paklausiau aš. – Man regis, tu ją labai mylėjai.

– Ne itin. Ji visada mane dėl ko nors bardavo. Keldavo nereikalingą triukšmą.

– Ar tu apskritai ką nors myli, Džozefina? – pasiteiravo Klemensė.

– Aš myliu tetą Editą, – atsakė ji. Aš labai myliu tetą Editą. Galėčiau mylėti ir Justą, tik jis visuomet toks pikčiurna su manimi, be to, jam visai nerūpi išsiaiškinti, kas visa tai padarė.

– Tau pačiai geriau liautis tyrinėjus, Džozefina, – pasakiau aš. – Tai nėra saugu.

– Man daugiau nebėra reikalo tyrinėti, – atsakė Džozefina. – Aš jau viską žinau.

Kuriam laikui stojo tyla. Triumfuojantis Džozefinos žvilgsnis buvo įsmeigtas į Klemensę. Mano ausis pasiekė garsas, primenantis gilų atodūsį. Aš greitai atsisukau. Pusiaukelėje ant laiptų stovėjo Edita de Hevilend – bet man pasirodė, kad šis atodūsis buvo ne jos. Garsas sklido iš už durų, pro kurias įėjo Džozefina. Aš puoliau prie durų ir jas atidariau. Čia nieko nesimatė. Vis dėlto man tai sukėlė didelį nerimą. Kažkas ką tik stovėjo už durų ir girdėjo Džozefinos žodžius. Aš grįžau atgal ir paėmiau mergaitę už rankos. Ji, valgydama obuolį, spoksojo į Klemensę. Be iškilmingumo, jos žvilgsnyje dar buvo kažkoks pagiežingas džiūgavimas.

– Eime, Džozefina, – pasakiau aš. – Mums reikia šiek tiek pasikalbėti.

Aš numaniau, kad Džozefina bandys priešintis, ta-

čiau aš buvau nusiteikęs ryžtingai. Beveik jėga ją nutempiau į tą namo dalį, kur ji gyveno. Ten buvo nedidelis retai naudojamas kambarys, kurį būtų galima pavadinti svetaine. Jame mūsų niekas neturėtų trukdyti. Aš nusivedžiau mergaitę tenai, ryžtingai uždariau duris ir pasodinau ją ant kėdės. Pasiėmęs kitą kėdę, atsisėdau priešais ją.

– Na, Džozefina, – pasakiau aš, – metas atvirai pasikalbėti. Ką tu žinai?

– Daug ką.

– Aš tuo neabejoju. Tavo makaulė tikriausiai jau braška nuo informacijos pertekliaus – tiek reikalingos, tiek nereikalingos. Bet tu puikiausiai žinai, apie ką aš kalbu. Tiesa?

– Žinoma. Aš juk nesu kvaila.

Taip ir nesupratau, ar šis įkandimas buvo skirtas man, ar policijai, bet tęsiau toliau, nekreipdamas į tai dėmesio:

– Tu žinai, kas įbėrė nuodų į tavo kakavą?

Džozefina linktelėjo.

– Tu žinai, kas nunuodijo tavo senelį?

Džozefina vėl linktelėjo.

– Ir kas trinktelėjo tau per galvą?

Vėl linktelėjimas.

– Tuomet tu viską man papasakosi – tuojau pat.

– Ne.

– Tu turi papasakoti. Viskas, ką tu žinai ar išsniukštinėjai, turi būti perduota policijai.

– Policijai aš nieko nesakysiu. Jie yra kvailiai. Jie manė, kad Brenda tai padarė – arba Lorencas. Aš nebuvau tokia kvaila. Aš tiksliai žinojau, kad tai ne jų

darbas. Aš visuomet numačiau, kas tai padarė, ir atlikau tam tikrą testą – dabar žinau, kad buvau teisi.

Sakinį ji užbaigė su triumfo gaidele.

Aš, melsdamas Viešpatį kantrybės, pradėjau viską iš naujo.

– Paklausyk, Džozefina, turiu pasakyti, kad tu esi nepaprastai protinga... – Mergaitė atrodė pamaloninta. – Bet tau jokios naudos būti protingai, jei tavęs nebebus tarp gyvųjų ir tu nebegalėsi tuo džiaugtis. Ar tu nesupranti, maža kvailiuke, jog, kol tu taip kvailai saugai savo paslaptis, tau gresia didžiulis pavojus?

Džozefina pritariančiai linktelėjo.

– Be abejo, žinau.

– Tu ir taip jau du kartus tik per plauką išsigelbėjai. Pirmasis pasikėsinimas vos nepasiglemžė tavo gyvybės. Antrasis kainavo gyvybę kitam. Ar nesupranti, jog, kol tu pasipūtusi vaikštinėsi po namus ir visu balsu skelbsiesi žinanti, kas yra žudikas, įvyks dar daugiau pasikėsinimų – ir mirsi arba tu, arba kas nors kitas?

– Kai kuriose knygose žmonės nužudomi vienas po kito, – su pasimėgavimu mane informavo Džozefina. – Galiausiai išaiškėja, kas yra žudikas, nes jis praktiškai vienintelis lieka gyvas.

– Tai detektyvianiai romanai. O čia yra „Trys kraigai“, Svinlio slėnis. Tu esi kvaila mergiotė, kuri prisiskaitė detektyvų daugiau, negu reikia. Aš priversiu tave man viską papasakoti, net jei reikėtų tave purtyti tol, kol išbyrės tavo dantys.

– Aš galiu tiesiog ko nors primeluoti.

– Gali, bet to nepadarysi. Beje, ko tu apskritai lauki?

– Jūs nesuprantate, – pasakė Džozefina. – Galbūt to niekuomet nepasakysiu. Suprantate, galbūt aš... myliu tą žmogų.

Ji padarė pauzę, tarsi duodama laiko tai suvirškinti.

– O jei ir pasakysiu, – tęsė ji toliau, – padarysiu tai kaip reikia. Visus surinksiu kambaryje, tuomet papasakosiu viską, išklodama įkalčius, ir netikėtai pranešiu: „Tai buvote jūs!“

Ji teatrališkai dūrė pirštu į orą. Tuo metu į kambarį įėjo Edita de Hevilend.

– Išmesk graužtuką į popierdėžę, Džozefina, – pasakė Edita. – Turi nosinę? Tavo pirštai lipnūs. Aš pasiimsiu tave į kelionę automobiliu. – Ji reikšmingai pažvelgė į mane ir paaiškino: – Jai bus saugiau išvykti kelioms valandoms. – Pastebėjusi, kad Džozefina ketina pasipriešinti, ji pridūrė: – Mes važiuosime į Longbridžą valgyti ledų.

Džozefinos akys nušvito.

– Dvi porcijas, – pasakė ji.

– Galbūt, – atsakė Edita. – Dabar eik ir atsinešk savo skrybėlę bei paltą. Ir šaliką paiimk, nes šiandien šaltoka. Čarlsai, jūs verčiau ją palydėkite. Nesitraukite nuo jos. Aš tik brūkštelėsiu keletą žodžių.

Ji atsisėdo prie stalo, o aš išlydėjau Džozefiną iš kambario. Ir Editai neįspėjus aš neketinau pasitraukti nuo mergaitės nė per plauką.

Aš buvau įsitikinęs, kad vaiko už kiekvieno kampo tyko pavojus.

Kai Džozefina man prižiūrint baigė rengtis, į kambarį įėjo Sofija. Ji apstulbo, mane čia išvydusi.

– Ak, Čarlsai, nesitikėjau tave pamatyti užimant au-

klės vaidmenį. Nežinojau, kad tu čia.

– Aš su teta Edita važiuoju į Longbridžą, – reikšmingai ištarė Džozefina. – Mes valgysime ledus.

– Brr, tokią šaltą dieną?

– Ledai tinka bet kokią dieną, – pasakė Džozefina. – Kai šalta viduje, sušyli iš išorės.

Sofija atrodė niūriai. Aš mačiau, kad ji dėl kažko nerimauja. Mane pribloškė jos išblyškęs veidas ir ratilai po akimis.

Mes grįžome atgal į mažą svetainę.

Edita de Hevilend kaip tik tuo metu baigė rašyti ir užklijavo porą vokų. Ji greitai atsistojo.

– Galime važiuoti, – tarė ji. – Aš pasakiau Evansui, kad išridentų fordą.

Ji nuėjo į prieškambarį. Mes nusekėme jai iš paskos.

Mano žvilgsnis vėl užkliuvo už lagaminų su mėlynomis etiketėmis. Kažkodėl jie sukėlė man neaiškų nerimą.

– Kokia graži diena, – ištarė Edita de Hevilend, maudamasi pirštines ir žiūrėdama į dangų. Fordas jau laukė prie įėjimo į namą. – Šalta... bet gaivu. Tikra angliška rudens diena. Kaip nuostabiai dangaus fone atrodo plikos medžių šakos – vis dar kur ne kur kabant auksiniams lapams...

Ji kiek patylėjo. Tuomet atsisuko ir pabučiavo Sofiją.

– Sudie, brangioji, – pasakė ji. – Per daug nesijaudink. Yra dalykų, kuriuos reikia pripažinti ir su jais susitaikyti.

Tuomet ji pasakė:

– Važiuojam, Džozefina, – ir įsėdo į mašiną.

Mergaitė įlipo iš paskos. Jos abi pamojavo, mašinai tolstant nuo mūsų.

– Tikriausiai ji teisi, Džozefiną kuriam laikui geriau iš čia išsivežti. Bet mes turime priversti šį vaiką papasakoti, ką jinai žino, Sofija.

– Galbūt ji nieko ir nežino. Tik vaizduoja žinanti. Džozefina mėgsta dėtis svarbia persona.

– Čia kažkas daugiau nei tai. Ar jau nustatė, kas buvo kakavoje?

– Regis, tai digitalinas. Teta Edita vartoja digitaliną nuo širdies. Jos kambaryje buvo pilnas tablečių buteliukas. Dabar jis tuščias.

– Jai vertėjo tokius dalykus laikyti užrakintus.

– Ji taip ir darė. Bet tikriausiai kažkam nebuvo sunku sužinoti, kur ji slepia raktą.

– Kažkam? Kam? – Mano žvilgsnis vėl nukrypo į lagaminų krūvą. Staiga aš garsiai ištariau: – Jie negali išvykti. Jiems negalima to leisti.

– Rodžeriui ir Klemensei? Čarlsai, nejaugi tu manai...

– O ką tu manai?

Sofija bejėgiškai mostelėjo rankomis.

– Aš nežinau, Čarlsai, – sušnabždėjo ji. – Aš tik žinau viena – ir vėl... ir vėl tas košmaras sugrįžo.

– Žinau. Būtent šiuos žodžius aš sau pasakiau, kai mes su Taverneriu važiavome čionai.

– Nes tai ir yra košmaras. Vaikščioti tarp žmonių, kuriuos tu pažįsti, žvelgti į jų veidus... Staiga gerai žinomas veidas pasikeičia... Pasirodo, tai nebe tas žmogus, kurį tu pažinojai, – tai kažkas žiaurus ir svetimas...

Ji sušuko:

– Eime laukan, Čarlsai – eime laukan! Ten yra saugiau... Aš bijau likti šiuose namuose...

Dvidešimt penktasis skyrius

Mes ilgai buvome sode. Tarsi laikydamiesi nebylaus susitarimo, nekalbėjome apie baimę, kuri mus abu slėgė.

Sofija šiltai pasakojo apie mirusiąją, apie jos triukus ir žaidimus, kuriuos jie, dar būdami vaikai, žaidė su Nene. Ji daug jiems pasakodavo apie Rodžerį ir jų tėvą bei kitus brolius ir seseris.

– Jie buvo jai tarsi jos pačios vaikai. Nenė sugrįžo per karą mums padėti, kai Džozefina dar buvo kūdikis, o Justas – mažas išdykęs berniūkštis.

Šie prisiminimai Sofiją veikė raminamai, tad aš ją skatinau pasakoti toliau.

Pagalvojau apie Tavernerį – įdomu, ką jis dabar veikia? Tikriausiai apklausinėja namiškius. Išvažiavo policijos automobilis su fotografu ir dar dviem vyrais. Netrukus po to atvyko greitosios pagalbos automobilis.

Sofiją apėmė drebulys. Netrukus greitosios pagalbos automobilis išvažiavo. Mes supratome, kad Nenės kūnas buvo išvežtas, siekiant atlikti skrodimą.

O mes vis sėdėjome arba vaikštinėjome po sodą kalbėdamiesi. Mūsų žodžiai vis labiau ir labiau uždengė tikrąsias mūsų mintis.

Galiausiai Sofija nusipurtė ir tarė:

– Tikriausiai jau labai vėlu – beveik sutemo. Eime vidun. Teta Edita su Džozefina vis dar negrįžo... Juk jos jau turėtų būti grįžusios, ar ne?

Mane apėmė neaiškus nerimas. Kas atsitiko? Ar Edita tyčiomis laiko vaiką kuo toliau nuo kreivo nameliūkščio?

Mes įėjome vidun. Sofija užtraukė visas užuolaidas.

Užkūrus ugnį, visa didžiulė prabangi svetainė staiga nušvito. Ant stalų stovėjo didelės bronzinės vazos su chrizantemomis.

Sofija nuspaudė skambutį, ir kambarinė, kurią aš buvau matęs viršuje, atnešė arbatos. Tarnaitės akys buvo raudonos, ji nuolatos šnirpštė. Aš taip pat pastebėjau, kad mergina baikščiai dirsčioja sau už nugaros.

Magda prisijungė prie mūsų, bet Filipas panoro, kad arbata jam būtų nunešta į biblioteką. Šį kartą Magda buvo sielvarto įsikūnijimas. Ji kalbėjo mažai, pasakiusi žodį ilgai tylėdavo. Staiga ji paklausė:

– Kurgi Edita su Džozefina? Labai jau pasivėlino.

Jos balse buvo girdėti susirūpinimas.

Ir aš pats pradėjau jausti nerimą. Paklausiau, ar Taverneris vis dar čia. Magda atsakė mananti, kad taip. Aš nuėjau jo ieškoti. Radęs išreiškiau savo susirūpinimą dėl mis de Hevilend ir vaiko.

Jis nedelsdamas nuėjo prie telefono ir davė tam tikrus nurodymus.

– Aš jums pranešiu, kai ką nors sužinosiu, – pasakė jis.

Aš jam padėkojau ir grįžau atgal į svetainę. Čia buvo Sofija su Justu. Magda buvo išėjusi.

– Jis mums praneš, kai ką nors išgirs, – pasakiau aš Sofijai.

Ji tyliai ištarė:

– Kažkas atsitiko, Čarlsai, kažkas bus nutikę.

– Miela Sofija, dar nėra taip vėlu.

– Ko jūs taip rūpinatės? – paklausė Justas. – Galbūt jos nuėjo į kiną.

Jis išsliūkino iš kambario. Aš pasakiau Sofijai:

– Ji galėjo nusivežti Džozefiną į viešbutį ar į Londoną. Ji tikriausiai nujaučia, kad vaikas yra pavojuje – galbūt ji tai supranta geriau nei mes.

Sofija pažvelgė į mane liūdnu žvilgsniu. Aš negalėjau jo suprasti.

– Ji pabučiavo mane atsisveikindama...

Aš nesupratau, ką ji turėjo galvoje, minėdama atsisveikinimo bučinį. Paklausiau, ar Magda taip pat susirūpinusi.

– Mama? Ne, su ja viskas gerai. Ji neturi laiko pojūčio. Ji skaito naują Vavasoro Džono kriminalinę pjesę „Atsikratymas". Įdomi pjesė – nukopijuota nuo „Arseniko ir senų karolių". Tik, mano manymu, ten pagrindinis vaidmuo tenka moteriai, kuri žūtbūt nori tapti našle.

Aš daugiau nieko nebesakiau. Mes sėdėjome ir vaidinome skaitančius.

Pusę septynių prasivėrė durys, ir įėjo Taverneris. Jo veidas jau iš karto mus nuteikė tam, ką ir išgirdome.

Sofija atsistojo.

– Kas nutiko? – paklausė ji.

– Deja, turiu jums pranešti liūdną žinią. Aš paskelbiau automobilio paiešką. Vienas vairuotojas matė, kaip fordas su numeriais, panašiais į jūsų automobilio, prie Flekspario viržyno nusuko nuo kelio – tiesiai į mišką.

– Bet ne... ne link Flekspario karjero?

– Būtent ten, mis Leonides. – Jis patylėjęs tęsė toliau: – Automobilis rastas karjere. Abu keleiviai mirę. Galbūt guodžia tik tai, kad mirtis jas ištiko iš karto.

– Džozefina! – Tai buvo Magda, stovinti tarpdury. Jos balsas virto dejone: – Džozefina... Mano vaikelis...

Sofija priėjo prie jos ir apkabino motiną. Aš tariau:

– Palaukit minutėlę...

Aš kai ką prisiminiau! Edita de Hevilend, sėdėdama prie stalo, parašė porą laiškų ir nusinešė juos į prieškambarį. Bet sėdant į automobilį, jos rankose jų nebuvo.

Aš nulėkiau į prieškambarį ir priėjau prie ilgos ąžuolinės komodos. Radau laiškus – jie buvo vos pastebimai užkišti už žalvarinio arbatos virdulio.

Viršutinis buvo adresuotas vyriausiajam inspektoriui Taverneriui.

Taverneris buvo atėjęs paskui mane. Aš jam ištiesiau laišką, ir jis jį atplėšė. Stovėdamas šalia, perskaičiau laišką:

Tikiuosi, kad šis laiškas bus perskaitytas po mano mirties. Nenoriu leistis į detales, bet aš prisiimu visišką atsakomybę už savo sesers vyro Aristido Leonides ir Džanet Rovės (Nenės) mirtis. Kartu aš su visa atsakomybe pareiškiu, kad Brenda Leonides ir Lorencas Braunas yra nekalti dėl Aristido Leonides nužudymo. Daktaras Maiklas Čevesas, Harlio gatvė 783, gali patvirtinti, jog man gyventi liko vos keli mėnesiai. Todėl aš pasirinkau tokį būdą išeiti ir noriu, kad du nekalti žmonės nebūtų nuteisti dėl žmogžudystės, kurios jie nepadarė. Aš esu sąmoninga ir viso proto, taigi aiškiai suvokiu, ką rašau.

Edita Elfrida de Hevilend

Kai aš baigiau skaityti laišką, pastebėjau, kad Sofija taip pat jį perskaitė, – nežinau, ar su Tavernerio sutikimu, ar be jo.

– Teta Edita, – sumurmėjo Sofija.

Aš prisiminiau, kaip negailestingai Edita de Hevilend sutrypė vijoklio ūglį į žemę.

Prisiminiau savo pirmuosius, beveik fantastiškus įtarimus jai. Bet kodėl... Sofija mano mintį pirma išsakė balsu.

– Bet kodėl Džozefina? Kodėl ji pasiėmė kartu šią mergaitę?

– Ir kodėl ji visa tai padarė? – paklausiau aš. – Kas ją tam paskatino?

Dar neužbaigęs savo klausimo, aš jau žinojau atsakymą. Dabar aš viską aiškiai supratau. Prisiminiau, kad vis dar laikau rankose antrąjį jos laišką. Pažvelgęs į jį pamačiau, jog jis adresuotas man.

Jis buvo storesnis ir sunkesnis nei pirmasis laiškas. Aš jau žinojau, kas jame yra, dar nespėjęs jo atplėšti. Atplėšiau voką, ir iš jo iškrito nedidelė juoda Džozefinos užrašų knygutė. Pakėlęs aš atverčiau ją ir pamačiau užrašą pirmame puslapyje...

Tarsi iš labai toli atsklido Sofijos balsas, aiškus ir ramus.

– Mes ne taip supratome, – pasakė ji. – Edita to nepadarė.

– Ne, – tariau aš.

Sofija priėjo prie manęs ir sušnabždėjo:

– Tai buvo... Džozefina, tiesa? Taip, tai buvo toji mergaitė.

Mes abu pažvelgėme į pirmą juodos knygelės puslapį, kuriame netaisyklinga vaikiška rašysena buvo parašyta:

Šiandien aš nužudžiau savo senelį...

Dvidešimt šeštasis skyrius

Vėliau man beliko tik stebėtis, kodėl aš buvau toks aklas. Tiesa visą tą laiką buvo aiškiai matoma. Vienintelė Džozefina turėjo visus žudikui charakteringus bruožus. Jos tuščias didžiavimasis, siekis būti svarbia, jos noras kalbėti, jos nuolatinis kartojimas, kokia ji buvo protinga ir kokie kvailiai buvo policininkai...

Aš niekuomet į ją rimtai nežiūrėjau, nes ji buvo dar vaikas. Bet juk vaikai ne kartą yra įvykdę žmogžudystes. O būtent šie nusikaltimai visiškai atitiko vaiko galimybių ribas. Jos senelis pats buvo nurodęs tikslų nusikaltimo metodą – jis praktiškai jai įteikė jau paruoštą žmogžudystės planą. Viskas, ką jai reikėjo padaryti, – tai nepalikti pirštų atspaudų. O šių žinių visai paprasta pasisemti net iš elementariausių detektyvinių romanų. Visa kita – vien tik mechanika, šablonai, kuriuos vėlgi nesunku pasiskolinti iš tos pačios kriminalinės lite-

ratūros. Užrašų knygelė, sekimas, jos tariami įtarimai, jos pasiryžimas nieko nesakyti, kol ji pati įsitikins...

Pagaliau išpuolis prieš save pačią. Beveik neįmanoma operacija, turint galvoje tai, kad ji lengvai galėjo ir nusižudyti. Bet ji grynai vaikiškai apie tai nė negalvojo. Juk ji herojė, o romanų herojai nežūsta. Bet čia buvo tam tikra nuoroda – žemės pėdsakų ant senos kėdės skalbykloje. Džozefina buvo vienintelė, kuriai reikėjo pasilypėti ant kėdės, norint užkelti marmurinę statulėlę ant durų. Akivaizdu, kad keletą kartų statulėlė pralėkė pro šalį (tai rodo įbrėžimai grindyse). Bet mergaitė kantriai vėl užsilipdavo ant kėdės ir užkeldavo statulėlę, naudodamasi savo šaliku, kad nepaliktų pirštų atspaudų. Galiausiai pavykęs bandymas – ir ji tik per plauką išvengė mirties.

Tai buvo nuostabi režisūra – jai pavyko sukurti įspūdį, kurio ji siekė! Jai grėsė pavojus, ji „kažką žinojo", ir į ją buvo pasikėsinta!

Dabar aš jau supratau, kad ji tyčiomis atkreipė mano dėmesį į savo apsilankymą palėpėje. Be to, ji meniškai sujaukė savo kambarį, prieš eidama į skalbyklą.

Bet kai Džozefina sugrįžo iš ligoninės, kai sužinojo apie Brendos ir Lorenco areštą, ji pajuto nepasitenkinimą.

Reikalas buvo baigtas, ir ji, Džozefina, daugiau nebebuvo prožektorių šviesoje. Todėl ji pavogė iš Editos kambario digitalino, supylė jį į savo pačios kakavos puodelį ir paliko šį nepaliestą prieškambaryje ant stalo.

Ar ji numatė, kad kakavą išgers Nenė? Visai įmanoma. Sprendžiant iš jos atsiliepimų apie Nenę tą rytą,

ją erzino šios moters kritika bei pastabos. O ar Nenė, turėdama ilgametę darbo su vaikais patirtį, negalėjo ko nors įtarti? Aš manau, jog Nenė visuomet žinojo, kad Džozefina nėra visiškai normali. Jos ankstyva protinė branda persipynė su moraliniu atsilikimu. Galbūt šią mergaitę veikė ir įvairūs paveldimumo faktoriai – tai, ką Sofija pavadino „šeimos žiaurumu“.

Ji paveldėjo autokratinį negailestingumą iš savo senelės šeimos ir negailestingą egoizmą iš Magdos, kuri į viską žvelgė tik iš savo varpinės. Tikriausiai Džozefinai buvo būdingas Filipo jautrumas, kuris vertė ją išgyventi dėl savo negražios išvaizdos – jaustis pamestinuke šeimoje. Neabejotina ir tai, kad jai persidavė sukta senojo Leonides prigimtis. Ji buvo Leonides anūkė, tad buvo į jį panaši savo protu bei gudrumu. Skirtumas tik tas, kad jis savo meilę išliejo šeimai ir draugams, o josios meilė buvo skirta tik jai pačiai.

Aš manau, kad senasis Leonides, skirtingai nei likę šeimos nariai, suprato, kad Džozefina gali būti pavojinga kitiems ir sau pačiai. Jis neleido jai lankyti mokyklos, bijodamas, jog ji ko nors nepridarytų. Namuose jis galėjo ją išsaugoti. Dabar aš suprantu jo prašymą Sofijai, kad ji prižiūrėtų Džozefiną. Galbūt netikėtas Magdos sprendimas išsiųsti Džozefiną į užsienį taip pat buvo susijęs su baime dėl šio vaiko. Gal tai nebuvo konkretus nuogąstavimas, bet kažkokia miglota nuojauta. O Edita de Hevilend? Ji tikriausiai nuo pat pradžių kažką įtarė, tuomet ją apėmė baimė, ir galiausiai ji viską sužinojo.

Aš pažvelgiau į laišką mano rankose:

Brangus Čarlsai. Tai konfidencialu – skirta tik jums... ir Sofijai, jei taip nuspręsite. Kažkam būtina žinoti tiesą. Tai, ką įdėjau į voką, aš radau tuščioje šuns būdoje prie galinio įėjimo – ten buvo jos slėptuvė. Ši knygelė patvirtino mano įtarimus. Tai, ką aš ketinu daryti, galima įvertinti dvejopai. Nežinau, ar aš teisingai elgiuosi, ar ne. Bet kuriuo atveju man gyventi liko nebeilgai. Aš nenoriu, kad vaikas patirtų tai, ką, mano manymu, jai tektų iškęsti, jei reikėtų atsiskaityti už savo poelgius pagal žemiškus kriterijus.

Vadoje dažnai pasitaiko brokuotas kačiukas.

Jei aš blogai elgiuosi, te Dievas man atleidžia – bet aš tai darau iš meilės. Telaimina jus abu Viešpats.

Edita de Hevilend

Aš akimirką dvejojau. Tuomet padaviau laišką Sofijai. Kartu mes vėl atvertėme Džozefinos mažą juodą knygelę.

Šiandien aš nužudžiau savo senelį.

Mes pavartėme puslapius. Tai buvo nepaprasta kūryba, ypač įdomi psichologams, pamaniau aš. Viskas buvo paaiškinta negailestingai atvirai, su egoizmu ir pykčiu. Nusikaltimų motyvai buvo tokie vaikiški ir neadekvatūs, kad kėlė tik gailestį.

Senelis neleido man mokytis šokti, todėl aš nusprendžiau jį nužudyti. Tuomet mes persikelsime gyventi į Londoną, o mama neprieštaraus, kad aš lankyčiau šokius.

Visi įrašai labai informatyvūs. Aš pacituosiu tik keletą jų:

Aš nenoriu važiuoti į Šveicariją – ir nevažiuosiu. Jei mama mane vers, tuomet aš ir ją užmušiu – tik neturiu daugiau nuodų. Galbūt pavyks pasigaminti iš šunvyšnių. Knygoje rašoma, kad jos labai nuodingos. Justas šiandien mane labai supykdė. Jis pasakė, kad aš esu tiktai mergiotė ir iš manęs jokios naudos, dar tai, jog mano tiriamasis darbas yra kvailystė. Jis taip apie mane nekalbėtų, jei žinotų, kad tai aš įvykdžiau žmogžudystę.

Man patinka Čarlsas – bet jis gana bukas. Aš dar nenusprendžiau, ką padarysiu atpirkimo ožiu. Galbūt Brendą su Lorencu... Brenda yra bjauri – ji sako, kad man ne visi namie. Bet Lorencas man patinka – jis papasakojo man apie Šarlotę Kordi: ji kažką nužudė vonioje. Tačiau tai padarė neprofesionaliai.

Paskutinis įrašas buvo labai konkretus:

Aš nekenčiu Nenės... nekenčiu... nekenčiu... Ji sako, kad aš – tik maža mergaitė. Sako, jog aš kažką vaizduoju. Tai ji pakurstė mano mamą išsiųsti mane į užsienį... Aš ruošiuosi ją nužudyti – mano manymu, tam tiks tetos Editos vaistai. Jei bus įvykdyta dar viena žmogžudystė, tuomet vėl atvažiuos policija ir bus visai smagu.

Nenė mirė. Aš tuo džiaugiuosi. Aš dar nenusprendžiau, kam pakišiu buteliuką su tabletėmis. Galbūt paslėpsiu tetos Klemensės kambaryje – arba Justo.

Kai aš numirsiu, sulaukusi senatvės, paliksiu šią kny-

gelę, adresuotą policijos viršininkui, ir visi pamatys, kokia aš šauni nusikaltėlė.

Aš užverčiau knygelę. Sofijos skruostais riedėjo ašaros.

– Ak, Čarlsai... Čarlsai, tai taip siaubinga. Mažasis monstras – ir vis dėlto jos siaubingai gaila.

Aš jaučiau tą patį.

Man patiko Džozefina... Aš vis dar jaučiau jai simpatiją... Juk nemyli ko nors mažiau vien dėl to, kad jis serga tuberkulioze ar kokia kita mirtina liga. Ši mergaitė, kaip pasakė Sofija, buvo mažasis monstras, bet mielas mažasis monstras. Ji gimė turėdama defektą – tai buvo kreivas vaikas iš kreivo nameliūkščio.

Sofija paklausė:

– Jei ji... jei ji būtų likusi gyva – kas tuomet būtų?

– Tikriausiai ją išsiųstų į pataisos koloniją arba specialią mokyklą. Vėliau ją galbūt išleistų – arba pripažintų nepakaltinama, aš nežinau.

Sofija nusipurtė.

– Tuomet geriau jau taip, kaip yra. Bet teta Edita... man nepatinka, kad visa kaltė dabar kris ant jos.

– Ji pati priėmė tokį sprendimą. Tačiau aš nemanau, kad tai bus paviešinta. Mano manymu, kai prasidės teismas, paprasčiausiai Brendai su Lorencu nebus pateikta jokių kaltinimų, ir juos paleis.

– O tu, Sofija, – pakeitęs toną pasakiau aš ir suėmiau jos rankas, – dabar tekėsi už manęs. Aš ką tik sužinojau gavęs paskyrimą į Persiją. Mes ten važiuosime kartu, ir tu pamirši tą kreivą nameliūkštį. Tavo mama kurs pjeses, tėvas galės pirkti daugiau knygų, o Justas

įstos į universitetą. Daugiau jais gali nebesirūpinti. Pagalvok apie mane.

Sofija pažvelgė man tiesiai į akis:

– Čarlsai, o tu nebijai mane vesti?

– Kodėl turėčiau? Visos šeimos blogybės įsikūnijo Džozefinoje. O visa, kas geriausia ir šauniausia Leonides šeimoje, paveldėjai tu, esu tuo įsitikinęs. Tavo senelis apie tave buvo labai geros nuomonės, o jis, regis, yra iš tų žmonių, kurie niekuomet neklysta. Aukščiau galvą, brangioji. Ateitis priklauso mums.

– Pasistengsiu, Čarlsai. Aš ištekėsiu už tavęs ir padarysiu tave laimingą. – Ji pažvelgė į knygelę. – Vargšė Džozefina.

– Vargšė Džozefina, – pritariau aš.

– Ir kokia gi tiesa? – paklausė manęs tėvas. Aš niekuomet jam nemelavau.

– Tai ne Edita de Hevilend, – pasakiau aš. – Tai buvo Džozefina.

Mano tėvas švelniai linktelėjo galvą.

– Taip, – pasakė jis. – Aš taip pat jau kurį laiką taip maniau. Vargšas vaikas...

Christie, Agatha

h525 Kreivas nameliūkštis : [romanas] / Agata Kristi ; [iš anglų kalbos vertė Petras Dambrauskas]. – [Vilnius] : Sirokas [i.e. FNS Group, 2013]. – 256 p. – (Agatos Kristi kolekcija, ISSN 1822-7376 ; Nr. 57)

ISBN 978-609-8057-12-6
UDK 821.111-31

Išleido FNS Group, leidykla "Sirokas"
www.agathachristie.lt
sirokas@vsp.lt

Spausdino UAB „PRINT-IT"

Leonidesai yra viena didelė ir laiminga šeima, gyvenanti išsikerojusiame kreivame name. Bent jau iki tol, kol pasinaudojant tariama vaistų injekcija nenužudomas šeimos galva Aristidas.

Įtarimas savaime krenta ant penkiasdešimčia metų jaunesnės senojo milijonieriaus žmonos. Bet žudikas neįvertino Čarlso Heivardo, nužudytojo anūkės sužadėtinio, atkaklumo išaiškinant šią žmogžudystę.

ISBN 978-609-8057-12-6

